

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΓΡΟΝΟΜΩΝ & ΤΟΠΟΓΡΑΦΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΔΠΜΣ ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Πολιτιστική Ανάδειξη της περιοχής Αγίου Γεωργίου
της νήσου Αντιπάρου: Προστασία Πόρων και Δυναμική
Βιωσιμότητας

Χριστίνα Οικονομίδου
Ιούλιος 2023

Πολιτιστική Ανάδειξη της περιοχής Αγίου Γεωργίου
της νήσου Αντιπάρου: Προστασία Πόρων και Δυναμική
Βιωσιμότητας

Επιβλέπων: Δρ. Μαρίνος Κάβουρας

Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή:

(Υπογραφή)

.....

Μαρίνος Κάβουρας
Καθηγητής Ε.Μ.Π.

(Υπογραφή)

.....

Αθανασία Δάρρα
Ε.ΔΙ.Π., Ε.Μ.Π.

(Υπογραφή)

.....

Μαργαρίτα Κόκλα
Λέκτορας Ε.Μ.Π.

Ιούλιος 2023

Στη μνήμη της αγαπημένης μητέρας μου, Αλέκας, που έφυγε αλλά θα είναι για πάντα στην καρδιά μου, και στον αγαπημένο πατέρα μου, Πέτρο, που συνεχίζει να είναι δίπλα μου και να με εμπνέει να προσπαθώ ακόμα περισσότερο

© Copyright –All rights reserved Χριστίνα Οικονομίδου, Ιούλιος 2023.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν το συγγραφέα και μόνο και δεν απηχούν απαραίτητα τις απόψεις του επιβλέποντα, που την ενέκρινε.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου προς τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Μαρίνο Κάβουρα για την καθοδήγηση και την πολύτιμη συμβολή του στην εκπόνηση αυτής της διπλωματικής. Η εμπειρία, η γνώση και οι συμβουλές του με βοήθησαν να αναπτύξω ένα έργο που αναδεικνύει τον πολιτιστικό πλούτο της περιοχής Αγίου Γεωργίου της Αντιπάρου.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την καθηγήτρια κυρία Αθανασία Δάρρα για τη σταθερή επικοινωνία και τη στήριξή της κατά τη διάρκεια αυτής της διπλωματικής. Οι ενθαρρυντικές συζητήσεις και οι πολύτιμες συμβουλές της διαμόρφωσαν την προσέγγισή μου και συνέβαλαν στην επίτευξη των στόχων μου.

Θέλω να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου προς την καθηγήτρια κυρία Ελένη Τομαή η οποία επέδειξε μεγάλη ευγένεια και προθυμία να μοιραστεί μαζί μου σημαντικά δεδομένα και πληροφορίες που αποτελούσαν ουσιαστικό μέρος της έρευνάς μου.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κυρία Φράνκα Γαδ, Πολιτικό Μηχανικό Π.Ε της διεύθυνσης Τεχνικών Έργων Κυκλάδων της περιφέρειας νοτίου Αιγαίου για την πολύτιμη παροχή των δεδομένων που συνέβαλαν στην επιτυχής ολοκλήρωση της διπλωματικής μου.

Δεν θα μπορούσα να παραλείψω την κυρία Αθανασία Κριτωτάκη, Τοπογράφο Μηχανικό η οποία με την ευγενική της προθυμία μοιράστηκε πολύτιμα δεδομένα για την διπλωματική μου. Η επαγγελματική της εμπειρία και η συνεργασία της αποδείχτηκε καθοριστική για την επίτευξη των αποτελεσμάτων που παρουσιάζω.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κύριο Πολυχρόνη Κολοκούση, μέλος ΕΔΠΠ του εργαστηρίου Τηλεπισκόπησης για τις πολύτιμες συμβουλές του.

Τέλος, ευχαριστώ από τα βάθη της καρδιάς μου την οικογένεια μου για την αγάπη, τη στήριξη και τον ανεκτίμητο ρόλο που διαδραμάτισαν στην πορεία των σπουδών μου. Χωρίς εσάς, αγαπημένοι μου, η ολοκλήρωση αυτού του κύκλου σπουδών δεν θα ήταν ποτέ εφικτή.

Πίνακας Περιεχομένων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	17
Abstract	19
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	20
Γενικά Χαρακτηριστικά.....	20
Νήσος Αντίπαρος.....	20
Γεωγραφία.....	20
Μορφολογία Αντιπάρου	21
Περιβάλλον Αντιπάρου.....	23
Γεωλογία Αντιπάρου.....	26
Ιστορική αναδρομή Αντιπάρου.....	27
Διοικητική Διάρθρωση	30
Πληθυσμός Αντιπάρου	31
Άγιος Γεώργιος	34
Γεωγραφία.....	34
Μορφολογία.....	35
Νήσος Δεσποτικό.....	37
Νήσος Στρογγυλό	38
Περιβάλλον	38
Γεωλογία	41
Ιστορική αναδρομή	42
Εξέλιξη Περιοχής Μελέτης.....	53
Πληθυσμιακή εξέλιξη	53
Πολεοδομική εξέλιξη.....	54
Αντίπαρος	54
Άγιος Γεώργιος	55
Τουριστική εξέλιξη	66
Τουρισμός και κατηγορίες τουρισμού	66
Αντίπαρος	67
Άγιος Γεώργιος	68
Τεχνικές Υποδομές	71
Ύδρευση	71
Οδικό Δίκτυο	73
Αποχέτευση - Διαχείριση Λυμάτων.....	74
Τηλεπικοινωνίες και Ενέργεια	75
Νομικό Καθεστώς.....	76
Νομοθεσία περί Καθορισμού Ζώνης Α' Προστασίας στη νησίδα Δεσποτικό και Νησίδα Οικονόμου της Πάρου	76

Νομοθεσία Προστατευόμενων Περιοχών «GR4220025 – Νησίδες Πάρου και Νότια Αντίπαρος»	76
Νομοθεσία Περί προστασίας Ακτών και Εξασφάλιση Προσβασιμότητας από το Ευρύ Κοινό ...	78
Νομοθεσία περί Αρχαιολογικού Χώρου των νησίδων «Δεσποτικό», «Τσιμηνήρι» και «Στρογγυλό»	79
Αποτίμηση της Υφιστάμενης Κατάστασης της Περιοχής Μελέτης	80
Προτάσεις περί προστασίας - προφύλαξης του χαρακτήρα και του πολιτιστικού πλούτου της περιοχής μελέτης.....	83
Αξονες Δράσης Προτάσεων.....	84
Τουρισμός	84
Τουρισμός Υπαίθρου – Πεζοπορικός Τουρισμός	85
Καταδυτικός Τουρισμός	98
Αλιευτικός Τουρισμός	101
Θρησκευτικός Τουρισμός	102
Ποδηλατικός τουρισμός.....	103
Πολιτιστικός τουρισμός	106
Πολεοδομία.....	108
Τεχνικές υποδομές	111
Story Map	115
Συμπεράσματα	117
Επίλογος.....	119
Βιβλιογραφική αναφορά.....	120
Παράρτημα	126

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1 Νήσος Αντίπαρος, θέση της νήσου στο σύμπλεγμα των Κυκλάδων, πηγή: google earth engine 2021	20
Εικόνα 2 Χάρτης Αναγλύφου της νήσου Αντιπάρου, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.....	22
Εικόνα 3 Χάρτης Προστατευόμενες Περιοχές του δικτύου Natura 2000 της νήσου Αντιπάρου, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.	25
Εικόνα 4 Συνοπτικό Διάγραμμα Ιστορικής Εξέλιξης Αντιπάρου. Ιδίας επεξεργασίας	29
Εικόνα 5 Απεικόνιση Περιοχής Αγίου Γεωργίου και νησίδων Δεσποτικού και Στρογγυλού.	34
Εικόνα 6 Απεικόνιση οικισμού Αγίου Γεωργίου (σκούρο πολύγωνο) εντός της περιοχής Αγίου Γεωργίου.	35
Εικόνα 7 Μεταβολή της μορφής της παραλίας "πλαζ Αγίου Γεωργίου" ή "Βαθύς Βόλος". Στην εικόνα έτους 2021 μπορεί να διακριθεί και η μικρή απόσταση της παραλίας από την παραλία της νησίδας Τσιμνητήρι.	36
Εικόνα 8 (Αριστερά) Παραλία «Κακό Ρέμα», (Δεξιά) Παραλία «Άγιος Γεώργιος».....	37
Εικόνα 9 Προστατευόμενες Περιοχές του δικτύου Natura 2000 της ευρύτερης περιοχής ενδιαφέροντος, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας	39
Εικόνα 10 Προστατευόμενες Περιοχές του δικτύου Natura 2000 της περιοχής Αγίου Γεωργίου, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.	40
Εικόνα 11 Διάγραμμα τομών Αντιπάρου. Πηγή: Γεωλογική κατασκευή της νήσου Αντιπάρου και των περί αυτήν νησίδων, Ι. Αναστόπουλος, 1963	41
Εικόνα 12 Γεωλογικός Χάρτης Αντιπάρου Πηγή: Γεωλογική κατασκευή της νήσου Αντιπάρου και των περί αυτήν νησίδων, Ι. Αναστόπουλος, 1963	42
Εικόνα 13 Τα Τζαβελείκα. Στην δεξιά φωτογραφία διακρίνεται το μνημείο εκτελεσθέντων απο τους Ιταλούς	43
Εικόνα 14 Χάρτης περιοχών μεταλλείων ιδιοκτησίας Κ. Δουρούτη στον Άγιο Γεώργιο, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.	46
Εικόνα 15 Χάρτης περιοχών μεταλλείων στον Άγιο Γεώργιο, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.	46
Εικόνα 16 Ρυμοτομικό Σχέδιο του οικισμού Αγίου Γεωργίου.	47
Εικόνα 17 Συνοπτικό Διάγραμμα Ιστορικής Εξέλιξης Μεταλλείων Αγίου Γεωργίου. Ιδίας Επεξεργασία.....	48
Εικόνα 18 Συνοπτικό Διάγραμμα Ιστορικής Εξέλιξης οικισμού Αγίου Γεωργίου, από έκταση συνεταιρισμού σε οικισμό κοινότητας Αντιπάρου. Ιδίας Επεξεργασία.....	49
Εικόνα 19 Τρισδιάστατη αναπαράσταση του κτιριακού συγκροτήματος του ιερού του Δεσποτικού. 51	
Εικόνα 20 Αρχαιολογικά ευρήματα επί της νησίδας Τσιμνητήρι.	52
Εικόνα 21 Απεικόνιση οικισμού Αντιπάρου.....	55
Εικόνα 22 Απεικόνιση περιοχής οικισμού Αγίου Γεωργίου.(σκούρο πολύγωνο).....	56
Εικόνα 23 Χάρτης Πολεοδομικής εξέλιξης στην περιοχή Αγίου Γεωργίου, εντός και εκτός του ομώνυμου οικισμού. Χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτρια	63
Εικόνα 24 Απεικόνιση ιδιοκτησιών της περιοχή Αγίου Γεωργίου που φέρουν κολυμβητική δεξαμενή. Ιδία επεξεργασία	63

Εικόνα 25 Χάρτης Πολεοδομικής εξέλιξης στην περιοχή Αγίου Γεωργίου, εντός και εκτός του ομώνυμου οικισμού με παράθεση των χερσαίων προστατευόμενων περιοχών δικτύου Natura 2000 της περιοχής. Χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτρια.....	64
Εικόνα 26 Παραδείγματα περιοχών αλλοίωσης φυσικής ομορφιάς ευρύτερης περιοχής Αγίου Γεωργίου. Πηγή: δορυφορική εικόνα google earth 2021, προσωπικό αρχείο φοιτήτριας έτους 2018.	65
Εικόνα 27 Χάρτης καταγραφής κτιρίων επί οικοπέδων/αγροτεμαχίων της περιοχής Αγίου Γεωργίου όπου εκμεταλλεύονται τουριστικά μερικώς ή ολικώς. Χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας	69
Εικόνα 28 Χάρτης δικτύου ύδρευσης οικισμού Αγίου Γεωργίου, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.....	72
Εικόνα 29 Παράδειγμα έξυπνης διαμόρφωσης περιβάλλοντος χώρου από την εφαρμογή του ρυμοτομικού στον Άγιο Γεώργιο.....	80
Εικόνα 30 Χάρτης πεζοπορικών μονοπατιών με στόχο την ανάδειξη της μεταλλευτικής ιστορίας του Αγίου Γεωργίου, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.....	85
Εικόνα 31 Περιγραφή σημείων ενδιαφέροντος έκαστης διαδρομής. Ιδία επεξεργασία.....	86
Εικόνα 32 Τα πρώτα γραφεία της Ελληνικής Μεταλλευτικής Εταιρείας «Ε.Μ.Ε» στην Αντίπαρο θέση Άγιος Γεώργιος όπως φωτογραφήθηκαν το 1887/89 (πάνω) και όπως σώζονται σήμερα(κάτω).	86
Εικόνα 33 Παλιό πηγάδι στα γραφεία της Ε.Μ.Ε στην Αντίπαρο, θέση Άγιος Γεώργιος.....	87
Εικόνα 34 Στοά "Ελένη" πλησίον γραφείων "Ε.Μ.Ε" στην θέση Άγιος Γεώργιος. (Αριστερά) Η είσοδος της στοάς, (Δεξιά) Ο μεγάλος θάλαμος εισόδου με τις δύο στοές διαφορετικών κατευθύνσεων.....	87
Εικόνα 35 Ερειπωμένο κτήριο, μάλλον επρόκειτο για κοιτώνα εργατών.....	89
Εικόνα 36 Κεκλιμένο Φρέαρ βάθους 25 μέτρων.....	89
Εικόνα 37 Φρέαρ Ρενιέρη ή Μπουγιούκα. Η πετρόχτιστη πλευρά του μεταλλευτικού φρέατος.....	89
Εικόνα 38 Το δεύτερο κτήριο της περιοχής που σώζεται το "σπίτι του Αβράμη". Στο δεξί μέρος της φωτογραφίας φαίνεται ο ερειπωμένος φούρνος.....	89
Εικόνα 39 Απεικόνιση του παράκτιου τμήματος της θέσης Αλμυρά.....	90
Εικόνα 40 Απεικόνιση του μεταλλευτικού πύργου στην ομώνυμη θέση.....	90
Εικόνα 41 Οικία Σπυρίδωνος Σιβίνη.....	91
Εικόνα 42 Οικία Κωνσταντίνου Δουρούτη.....	91
Εικόνα 43 Εναέρια λήψη εκκλησίας «Παναγιά» στο ανατολικό άκρο του Δεσποτικού.....	92
Εικόνα 44 Απεικόνιση του αναστηλωμένου ναού του Απόλλωνα και της Αρτέμιδος. Δεξιότερα της αναστήλωσης βρίσκεται η δεξαμενή.....	92
Εικόνα 45 Στιγμιότυπα από την διαδρομή πεζοπορίας στο Δεσποτικό από τον ναό του Απόλλωνα έως την παραλία "Πίσω Λιβάδι".....	93
Εικόνα 46 Χάρτης πεζοπορικών διαδρομών επί της νησίδας Δεσποτικού, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.....	94
Εικόνα 47 Χάρτης πεζοπορικής διαδρομής επί της νησίδας Τσιμνητήρι, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.....	95
Εικόνα 48 Δυτικότερο σημείο της περιοχής Αγίου Γεωργίου.....	96
Εικόνα 49 Πανοραμική Θέα από την κορυφή της υποπεριοχής του οικισμού Αγίου Γεωργίου "Τράχυλα".....	96

Εικόνα 50 Χάρτης πεζοπορικών διαδρομών εντός της περιοχής μελέτης και δε του οικισμού προς ανάδειξη της μορφολογίας της, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.....	97
Εικόνα 51 Πηγάδι και μέρος τοιχοποιίας που εντοπίζεται στην πρώτη περιοχή που προτείνεται για καταδυτικό τουρισμού της περιοχής Αγίου Γεωργίου.....	99
Εικόνα 52 Χαρακτηριστικά είδη της περιοχής, όπου εντοπίζονται στην πρώτη προτεινόμενη περιοχή καταδυτικού τουρισμού.	99
Εικόνα 53 Χάρτης προτεινόμενων καταδυτικών περιοχών στον Άγιο Γεώργιο, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας	100
Εικόνα 54 Επιφανειακές και υποθαλάσσιες σπηλιές στο ακρωτήρι "Μαστιχιά"	100
Εικόνα 55 Χάρτης ποδηλατικών περιοχών εντός Αγίου Γεωργίου με κατηγοριοποίηση στο επίπεδο δυσκολίας, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.....	105
Εικόνα 56 Παραδείγματα από δραστηριότητες που θα μπορούσαν να λάβουν χώρα στο πλαίσιο του πολιτιστικού τουρισμού της περιοχής Αγίου Γεωργίου.....	107
Εικόνα 57 Στύλος ηλιακού λαμπτήρα με πάνελ στο λιμάνι της Παροικιάς, Πάρου. Πηγή: Google Earth Pro	114
Εικόνα 58 Απεικόνιση μέρους της περιοχής μελέτης και του Δεσποτικού με εμφανή καλώδια της ΔΕΗ, από το ίδιο σημείο λήψης σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα.....	115

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 Αποτελέσματα απογραφής μόνιμου πληθυσμού για την νήσο Αντίπαρο καθώς και της μεταβολής του για τα έτη 1991-2001-2011-2021. Πηγή: Ιδία επεξεργασία δεδομένων ΕΛ.ΣΤΑΤ.....	32
Πίνακας 2 Ποσοστά μεταβολής μόνιμου πληθυσμού της ευρύτερης περιοχής και της νήσου Αντιπάρου ανά δεκαετίες (1991-2021).....	33
Πίνακας 3 Αποτελέσματα απογραφής μόνιμου πληθυσμού σε διάφορες περιοχές της Αντιπάρου τα έτη 1991,2001,2011 και τα ποσοστά μεταβολής του μόνιμου πληθυσμού αυτών.	53
<i>Πίνακας 4 Προδιαγραφές και όροι δόμησης οικισμού Αγίου Γεωργίου βάσει της νομοθεσίας ΦΕΚ 209Δ - 02/06/1976, ΦΕΚ 460Δ - 18/11/1977, ΦΕΚ 633Δ - 01/12/1978 και ΦΕΚ 266ΑΑΠ - 13/10/2011.....</i>	<i>56</i>
Πίνακας 5 Προδιαγραφές και όροι δόμησης αγροτεμαχίων εκτός σχεδίου οικισμού Αγίου Γεωργίου βάσει της απόφασης 176/2023 της Ολομέλειας ΣτΕ, της νομοθεσίας ΦΕΚ 245/Α/9-12-2020, ΠΔ 16.6/7.7.1993 (ΦΕΚ 732 Δ') Και στη συνέχεια Π.Δ. 20/28.01.1988 (ΦΕΚ61Δ') και Π.Δ.24/31.05.1985 (ΦΕΚ270Δ')	59
Πίνακας 6 Σύνολο εγγραφών κτιρίων(εντός ή εκτός οικισμού) που διαθέτουν κολυμβητική δεξαμενή, με τις προσεγγιστικές διαστάσεις και τον υπολογισμού όγκου με χρήση μέσου βάθους των δύο (2) μέτρων.....	62

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η σημαντικότητα της αιφόρου ανάπτυξης και βιωσιμότητας στα ελληνικά νησιά είναι αναμφισβήτητη. Τα νησιά αποτελούν μοναδικά φυσικά και πολιτιστικά περιβάλλοντα με μεγάλη ποικιλία πόρων και ομορφιάς, που προσελκύουν εκατομμύρια επισκέπτες κάθε χρόνο. Ωστόσο, η αυξημένη ανάπτυξη και τουρισμός στα νησιά έχουν οδηγήσει σε πιέσεις και προκλήσεις στο περιβάλλον και την κοινωνία. Η αιφόρος ανάπτυξη αναδεικνύεται ως βασικός παράγοντας για τη διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ της ανάπτυξης και της προστασίας του περιβάλλοντος. Οι πρακτικές και οι πολιτικές που στοχεύουν στην αιφόρο ανάπτυξη και βιωσιμότητα στα ελληνικά νησιά είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση και τη μελλοντική ευημερία των νησιωτικών κοινοτήτων. Η διατήρηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων συνδέεται άρρηκτα με την ευκαιρία για μακροπρόθεσμη αιφόρο ανάπτυξη, διατηρώντας την ουσία και τη μαγεία των ελληνικών νησιών για τις επόμενες γενεές.

Η παρούσα διπλωματική επιδιώκει να αναδείξει τον πολιτιστικό πλούτο της περιοχής Αγίου Γεωργίου στο νησί της Αντιπάρου, να αναλύσει τις πιέσεις που αντιμετωπίζει, καθώς και την βιωσιμότητα των πόρων που διαθέτει. Η έρευνα ξεκινά με μια εκτενή βιβλιογραφική ανασκόπηση, στην οποία αναπτύσσεται η γεωγραφία, η μορφολογία, η γεωλογία, το περιβάλλον, η διοικητική διάρθρωση της περιοχής, καθώς και μια ιστορική αναδρομή και ανάλυση πληθυσμιακής εξέλιξης αρχικά της Αντιπάρου και αφετέρου του Αγίου Γεωργίου ειδικότερα.

Στη συνέχεια, γίνεται λεπτομερής ανάπτυξη της εξέλιξης της περιοχής του Αγίου Γεωργίου, λαμβάνοντας υπόψη τους παράγοντες της πολεοδομικής δομής, του τουρισμού και των τεχνικών υποδομών όπως το οδικό δίκτυο, το δίκτυο ύδρευσης, την αποχέτευση-διαχείριση λυμάτων, τις τηλεπικοινωνίες και την ενεργειακή υποδομή. Επίσης, πραγματοποιείται ανάλυση της πληθυσμιακής εξέλιξης της περιοχής. Σημαντική έμφαση δίνεται επίσης στο νομικό πλαίσιο περί πολεοδομικών προδιαγραφών, προστατευόμενων περιοχών, προσβασιμότητας στις ακτές και άλλες σχετικές νομικές πτυχές.

Με βάση όλα τα παραπάνω, πραγματοποιείται μια αποτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής Αγίου Γεωργίου, προσδιορίζοντας τις ανάγκες, τα κενά και τα απαιτούμενα μέτρα προστασίας και προώθησης του πολιτιστικού πλούτου. Στη συνέχεια, προτείνονται εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως ο τουρισμός υπαίθρου, πεζοπορίας, ποδηλασίας, καταδύσεων, αλιείας και πολιτιστικών εκδηλώσεων, που συμβάλλουν στην προστασία και ανάδειξη της περιοχής. Επιπλέον, παρουσιάζονται προτάσεις για την προστασία του χαρακτήρα της περιοχής μέσω της πολεοδομικής ανάπτυξης και βελτιώσεις στις τεχνικές υποδομές, όπως της δημοτικής συγκοινωνίας, της οικιακής κομποστοποίησης, της ορθότερης διαχείρισης των υδάτινων πόρων και της υπογειοποίησης καλωδίων τηλεπικοινωνιών και ενέργειας.

Η παρούσα διπλωματική προτείνει συνολικές προσεγγίσεις και πρακτικές λύσεις για την προστασία, προώθηση και βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής Αγίου Γεωργίου στη νήσο Αντίπαρο, ενισχύοντας την πολιτιστική κληρονομιά και διασφαλίζοντας την αιφόρο ανάπτυξη για το μέλλον. Παράλληλα, δημιουργήθηκε μία εφαρμογή StoryMap το οποίο χρησιμεύσει ως μέσο για την ενδυνάμωση της διαδραστικής εμπειρίας των χρηστών-αναγνωστών και της αποτελεσματικής παρουσίασης των κύριων σημείων του αφηγηματικού έργου της παρούσας. Αυτή η εφαρμογή αποτελεί εργαλείο που συνεισφέρει στην προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς του Αγίου Γεωργίου για τις μελλοντικές γενιές, προσφέροντας στους επισκέπτες την ευκαιρία να εξερευνήσουν το παρελθόν της περιοχής, να ενημερωθούν για τις παρούσες προκλήσεις και να ανακαλύψουν τις προτάσεις που προωθούν την προστασία και τη βιώσιμη ανάπτυξή της.

Λέξεις Κλειδιά: Αντίπαρος, Άγιος Γεώργιος, Βιώσιμη Ανάπτυξη, Πολιτιστική κληρονομιά, Εναλλακτικές μορφές τουρισμού, Story Map

Abstract

The importance of sustainable development and sustainability in Greek islands is undeniable. The islands constitute unique natural and cultural environments with a great variety of resources and beauty, attracting millions of visitors every year. However, increased development and tourism on the islands have led to pressures and challenges on the environment and society. Sustainable development emerges as a key factor in maintaining the balance between development and environmental protection. Practices and policies aimed at sustainable development and sustainability in Greek islands are vital for the preservation and future prosperity of island communities. The conservation of natural and cultural resources is closely linked to the opportunity for long-term sustainable development, preserving the essence and magic of the Greek islands for future generations.

This thesis seeks to highlight the cultural wealth of the Agios Georgios region on the island of Antiparos, analyze the pressures it faces, and assess the sustainability of its resources. The research begins with an extensive literature review, which covers geography, morphology, geology, environment, administrative structure of the region, as well as a historical overview and analysis of population evolution, both of Antiparos in general and specifically Agios Georgios.

Subsequently, there is a detailed development of the evolution of the Agios Georgios region, taking into account factors such as urban structure, tourism, and infrastructure, including road networks, water supply, wastewater management, telecommunications, and energy infrastructure. Population analysis of the region is also conducted. Significant emphasis is also placed on the legal framework regarding urban planning specifications, protected areas, coastal accessibility, and other relevant legal aspects.

Based on all the above, an assessment of the current situation in the Agios Georgios region is made, identifying the needs, gaps, and required protection and promotion measures for cultural wealth. Furthermore, alternative forms of tourism are proposed, such as rural tourism, hiking, cycling, diving, fishing, and cultural events, which contribute to the protection and promotion of the region. Additionally, proposals are presented for preserving the character of the area through urban development and improvements in technical infrastructure, such as municipal transportation, household composting, better water resource management, and the underground cabling of telecommunications and energy.

This thesis proposes comprehensive approaches and practical solutions for the protection, promotion, and sustainable development of the Agios Georgios region on the island of Antiparos, enhancing cultural heritage and ensuring sustainable development for the future. Additionally, a StoryMap application has been created to enhance the interactive experience of users and provide an effective presentation of the main points of the narrative work. This application serves as a tool that contributes to the protection and preservation of the cultural heritage of Agios Georgios for future generations, offering visitors the opportunity to explore the region's past, learn about current challenges, and discover proposals that promote its protection and sustainable development.

Keywords: Antiparos, Agios Georgios, Sustainable Development, Cultural Heritage, Alternative Forms of Tourism, Story Map

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γενικά Χαρακτηριστικά

Νήσος Αντίπαρος

Γεωγραφία

Το αρχιπέλαγος του Αιγαίου εκτείνεται στο υδάτινο χώρο της Μεσογειακής λεκάνης, έκτασης περίπου 191.000 τ.χλμ. υπάρχουν διάσπαρτα χιλιάδες νησιά τα οποία κατατάσσονται ανάλογα με το εμβαδόν τους. Σε ένα τμήμα αυτού του γεωγραφικού πλαισίου και συγκεκριμένα στο Νότιο Αιγαίο ανήκουν οι Κυκλάδες. Πρόκειται για έναν ιστορικά και πολιτιστικά ενιαίο χώρο ο οποίος συνίσταται από αρκετά επιμέρους πολύνησα που πλαισιώνουν τα μεγαλύτερα νησιά. Μια ενότητα αυτών περιλαμβάνει την Πάρο και την Αντίπαρο. Τα δύο αυτά νησιά κάποτε ήταν ενωμένα εξαιτίας όμως γεωλογικών φαινομένων η Αντίπαρος αποκόπηκε από την Πάρο. Στην αρχαιότητα και μέχρι τον 13^ο αιώνα ήταν γνωστή με το φοινικικό όνομα Ωλίαρος, που σημαίνει δασώδες βουνό.

Εικόνα 1 Νήσος Αντίπαρος, θέση της νήσου στο σύμπλεγμα των Κυκλάδων, πηγή: google earth engine 2021

Η νήσος Αντίπαρος βρίσκεται περίπου 12,2 μίλια ανατολικά της Σίφνου και περί 6 δέκατα του μιλίου σχεδόν ανατολικά της βρίσκεται η Πάρος. Μεταξύ Πάρου και Αντιπάρου σχηματίζεται στο Στενό της Αντιπάρου με μήκος μόλις 1.452 μ. Τα παράλια της σε μεγάλα τμήματα καλύπτονται από αβαθή με βραχονησίδες, βράχους πάνω και κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας και κατά τόπους οριακά βάθη. Τα βάθη του στενού κυμαίνονται μεταξύ 5-8 μ. με την πλειοψηφία τους να είναι μικρότερα των 5 μ. αυτός είναι ο λόγος άλλωστε που δεν μπορούν να προσεγγίσουν μεγάλα οχηματαγωγά πλοία απευθείας από Πειραιά, Ραφήνα ή άλλα νησιά.

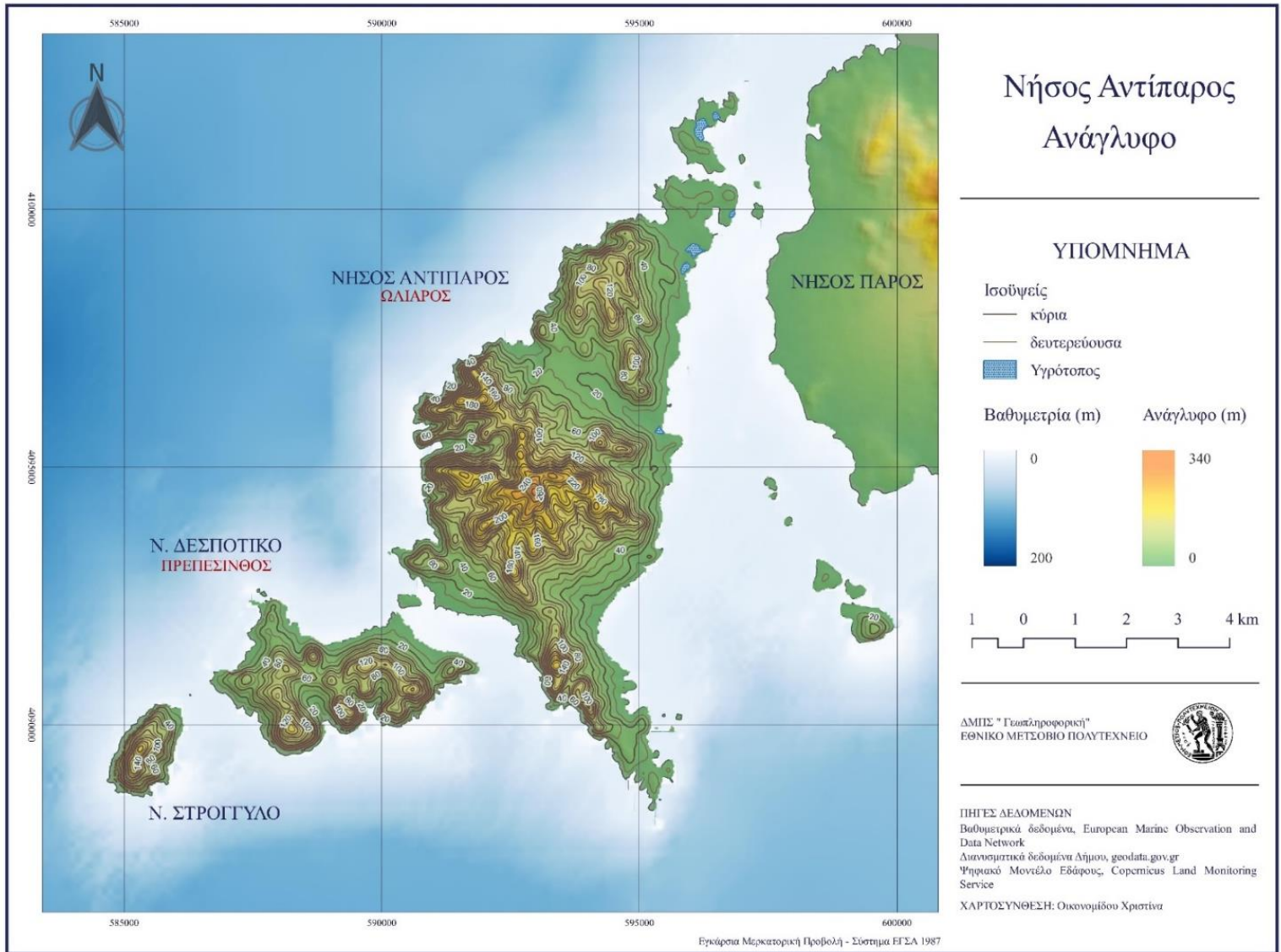
Η νήσος Αντίπαρος είναι σχεδόν επιμήκης με σχήμα σκαλινού τριγώνου. Το μέγιστο μήκος της, από το νότο προς το βορρά είναι περίπου 6,7 ν.μίλια και το μέγιστο πλάτος της, από δύση προς ανατολή είναι περίπου 3,7 ν.μίλια. Το ανάπτυγμα των ακτών της είναι 63.060,70 μ. ή 34,05 ν.μίλια. Κατέχει καίρια γεωγραφική θέση στις θαλάσσιες διαδρομές που ενώνουν τις Κυκλάδες με την Κρήτη, το Ανατολικό Αιγαίο και την ηπειρωτική Ελλάδα. Το εμβαδόν της Νήσου Αντιπάρου (34,66 τ.χ) την κατατάσσει στην δέκατη όγδοη (18^η) θέση σε μέγεθος νησί από τα 33 των Κυκλάδων. Θεωρείται από τα ευνοημένα μικρά κατοικημένα νησιά τα οποία καταγράφουν θετική αύξηση της φυσικής κίνησης του πληθυσμού, εξ αιτίας της μακροήμερευσης του τουριστικού κύκλου. Το νησιωτικό σύμπλεγμα της Αντιπάρου που συγκροτείται από εκατοντάδες νησαία εδάφη. Νοτιοδυτικά της βρίσκονται τα μεγαλύτερα: το Δεσποτικό και το Στρογγυλό. Ανάμεσα στην Αντίπαρο και το Δεσποτικό είναι το Τσιμηνήτρι (και Κοιμητήρι). Στα Βορειοανατολικά οι νησίδες Διπλό (και κάτω Φυρά), Κάβουρας (και Επάνω Φυρά), ο Άγιος Σπυρίδωνας, καθώς επίσης βράχοι Βουβές και Πόρτες. Ανατολικά είναι το Ρευματονήσι, ο Σάλιαγκος, οι Μαγρινές. Επίσης ανατολικά του νοτιότερου τμήματος της Αντιπάρου βρίσκονται οι νησίδες Παντερονήσια, Τηγάνι, Γλαρόπουντα, η βραχονησίδα Πρέζα, οι νησίδες Καμπάνα και Τούρλος (Σινάνης, Α., 2019)

Μορφολογία Αντιπάρου

Το τοπίο του νησιού είναι τυπικό κυκλαδίτικο με ελάχιστη βλάστηση από αλμυρίκια, κέδρους, φίδες, φρύγανα, θάμνους αλλά και αρωματικά φυτά-βότανα και λουλούδια. Η Αντίπαρος δεν είναι εύφορη, αλλά καλλιεργείται περισσότερο από πολλά άλλα νησιά του μεγέθους της, Βάσει βιβλιογραφικής ανασκόπησης θα μπορούσε να αναφερθεί πως η Αντίπαρος χωρίζεται σε δύο μέρη: το ήμερο βόρειο και ανατολικό τμήμα και το βραχώδες και άγριο κεντρικό, νότιο και δυτικό τμήμα. Το ημιορεινό κατά το πλείστον έδαφος της θεωρείται φτωχό ή μέτριο, πετρώδες με πολλούς λόφους. Σημαντικότερος ο Προφήτης Ηλίας, ύψους 301 μ., που αποτελεί και την ψηλότερη κορυφή του νησιού, βρίσκεται σχεδόν στο κέντρο της. Πιο νότια, προς το χωριό, είναι ο Προφήτης Ηλίας ο χαμηλός (133 μ. ύψος) κι ψηλότερα από τον Σιφνέικο ο Σταυρός (136 μ. ύψος), με ανυπέβλητη θέα του χωριού της Αντιπάρου έως τα ηφαιστειογενή Σπυριδονήσια.

Μεταξύ των παραπάνω λόφων υπάρχουν σε μικρές σε έκταση πεδινές εκτάσεις και ο Κάμπος, που χωρίζει το βόρειο τμήμα από το υπόλοιπο νησί και άλλοτε ήταν το κέντρο των καλλιεργειών αποτελώντας το μεγαλύτερο μέρος της αγροτικής παραγωγής του νησιού. Στον λόφο του Αγίου Δημητρίου και στην περιοχή γύρω του παραγόταν εξαιρετικός καπνός, ενώ επίσης υπήρχαν και οι διάσημοι αμπελώνες της Αντιπάρου. Στο κέντρο του νησιού βρίσκεται το διάσημο Σπήλαιο της Αντιπάρου, το οποίο χρησιμοποιήθηκε ως καταφύγιο από τη νεολιθική εποχή, αλλά και ως τόπος λατρείας της θεάς Αρτέμιδος αργότερα. (Μαύρη, Ε., 2016), (Σινάνης, Α., 2019)

Αξίζει να σημειωθεί πως το Σπήλαιο της Αντιπάρου βρίσκεται 9χλμ. από τον οικισμό, στο λόφο του Αϊ Γιάννη σε υψόμετρο 175μ. Στην είσοδο του σπηλαίου βρίσκεται το εκκλησάκι του Αϊ Γιάννη του Σπηλιώτη του 18ου αιώνα. Εντυπωσιακοί σταλακτίτες και σταλαγμίτες κοσμούν τις αίθουσες του σπηλαίου που καλύπτουν έκταση 5.600 τ.μ. και βάθος πάνω από 100μ. Η αφιδωτή είσοδος του σπηλαίου έχει πλάτος 20 και ύψος 8 περίπου μέτρα. Ο πελώριος σταλαγμίτης που βρίσκεται στην είσοδο είναι ο αρχαιότερος της Ευρώπης και χρονολογείται στα 45 εκατομμύρια χρόνια. (Μαύρη, Ε., 2016)

Εικόνα 2 Χάρτης Αναγλύφου της νήσου Αντιπάρου, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.

Περιβάλλον Αντιπάρου

Το νησί παρουσιάζει αξιόλογη χλωρίδα και πανίδα. Οι κυριότεροι τύποι οικοσυστημάτων που συναντάμε είναι μεσογειακής ζώνης. Συγκεκριμένα, υπάρχει πληθώρα παράκτιων οικοσυστημάτων, όπως οι παράκτιοι υδροβιότοποι αλλά και πεδινά οικοσυστήματα όπως θαμνώδης βλάστηση (αρμυρίκι, πουρνάρι, σχίνος, χαρουπιά, αγριελιά) και φρύγανα (θυμάρι, λεβάντα, ρίγανη). Σε κάποια σημεία αναπτύσσονται μεγάλα θαλασσόκεδρα, ενώ στις αμμώδεις παραλίες υπάρχουν φυτεμένα αρμυρίκια. Τα χαρακτηριστικά τους είναι η ανθεκτικότητα στην καλοκαιρινή ξηρασία, στο αλάτι και στους ισχυρούς ανέμους. (Καρούντζου, Π., 2021)

Το νησί της Αντιπάρου, παρά το μικρό μέγεθος, φιλοξενεί μια πληθώρα πλούσιων και αυθεντικών βιότοπων. Η αρχαία ονομασία του Νησιού «Ωλιάρος» σημαίνει δασωμένη και θυμίζει την πλούσια βλάστηση που επικρατούσε στις Κυκλάδες εκείνη την εποχή. Σημαντικό κομμάτι στο νησί αποτελούν και οι νησίδες γύρω της, οι οποίες είναι εποχιακοί υγρότοποι. Στα νότια του νησιού Διπλού, υπάρχει ένας μικρός υγρότοπος με θαλάσσιο νερό, ενώ στην ένωση του νησιού με το νησί Φυρά δημιουργείται ακόμα ένας μικρός υγρότοπος. Στην ανατολική ακτή του νησιού βρίσκεται η Ψαραλυκή, ένας υγρότοπος με μόνιμη παρουσία υφάλμυρου νερού. Η βλάστηση του νησιού είναι τυπική μεσογειακή και αποτελείται κατ' εξοχήν από φρύγανα και θάμνους, όπως σπάρτα, λαδανιές, σκίνα, πικροδάφνες, άρακες, ρίγανες, γαλατσίδες, ρείκια, θυμάρια, φασκομηλιές, δενδρολίβανα, ασφοδέλους, κάπαρες κ.τ.λ. Σε κάποια σημεία απαντώνται λίγα κέδρα, ενώ στις παραλίες υπάρχουν αλμυρίκια.

Τα φυτά που ανθίζουν στις αρχές της άνοιξης μετατρέπουν το νησί σε ένα πολύχρωμο καμβά. Οι υγρότοποι του νησιού και τα ήμερα των νερά προσφέρουν ιδανικό καταφύγιο για πολλά υδρόβια και παρυδάτια πουλιά. Η Ψαραλυκή συγκεκριμένα φιλοξενεί κύκνους, φοινικόπτερα, πρασινοκέφαλες πάπιες, λευκοτσικνιάδες, σταχτοτσικνιάδες, κορμοράνους, ποταμοσφυρίκτες, αμμοσφυρίκτες, ακτίτες, κοκκίνοσκελίτες, πρασινοσκελίτες, μαχητές, αλκυόνες, αργυροπούλια κ.τ.λ.

Από τα αμφίβια εδώ ζουν μόνο βαλκανοβάτραχοι. Στην ερπετοπανίδα του νησιού πρωταγωνιστούν, οι θαλάσσιες χελώνες καρέτα που ακόμα κάνουν τις φωλιές τους στις παραλίες. Άλλα ερπετά που ζουν στο νησί είναι η ποταμοχελώνα, το κροκοδειλάκι, το σαμιαμίδι, ο κυρτοδάκτυλος, η τρανόσαυρα, το σιλβούτι, ο αβλέφαρος, ο έρुकας, ο λαφιάτης, το νερόφιδο, το αγιόφιδο, το σπιτόφιδο και η οχιά.

Τα σημαντικότερα φυτά του νησιού είναι η *Nigella fumariifolia*, το αγριόσκορδο *Allium luteolum*, η *Arenaria aegaea*, η *Trigonella corniculata* subsp *rechingeri*, το *Goniolimon sartorii*, το *Achnatherum fallacinum* και το αμάραντο *Limonium aegaeum*. Άλλα σημαντικά φυτά είναι το *Tordylium hirtocarpum*, το λυχνάρι *Arum concinatum*, ο *Asparagus horridus*, η *Anthemis rigida* subsp *rigida*, η *Nigella doerfleri*, το *Bellium minutum*, ο *Carthamus leucocaulos*, το *Filago cretensis* subsp *cycladum*, η *Paronychia echinulata*, το *Arthrocnemum macrostachyum*, το κολχικό *Colchicum variegatum*, το *Hypocoum torulosum*, το *Muscari cycladicum*, η σιληνή *Silene sartorii* και ο κρόκος *Crocus cancellatus* subsp *mazziaricus*.

Η χλωρίδα συμπληρώνεται με είδη, όπως ο *Allosorus pteridioides*, το *Mesembryanthemum nodiflorum*, το *Allium stacticiforme*, το κρινάκι της άμμου *Pancreatium maritimum*, το *Bupleurum gracile*, το *Bupleurum semicompositum*, το *Eryngium maritimum*, η *Pseudorlaya pumila*, ο *Asteriscus aquaticus*, η *Atractylis cancellata*, η *Carlina corymbosa* subsp *graeca*, η κενταύρια *Centaurea spinosa*, ο *Astragalus spruneri*, το *Cichorium spinosum*, η *Crepis multiflora*, ο *Echinops spinosissimus* subsp *spinosissimus*, το *Filago aegaea* subsp *aristata*, η *Hyoseris lucida*, το γαϊδουράγκαθο *Onopordum caulescens*, η *Achillea maritima*, η *Anchusa aegyptiaca*, το *Onosma graeca*, η *Malcolmia flexuosa* subsp *naxensis*, η καμπανούλα *Campanula erinus*, η σιληνή *Silene gallica*, η *Velezia quadridentata*, το *Halimione portulacoides*, ο *Convolvulus siculus*, ο *Lotus halophilus*, το *Ornithogalum pannonicum*, η *Drimia maritima*, η *Salvia argentea*, το *Mandragora officinarum* και η *Linaria triphylla*. Από τις ορχιδέες στο νησί απαντώνται οι *Anacamptis collina*, *Anacamptis coriophora* subsp *fragrans*, *Anacamptis papilionacea*, *Anacamptis sancta*, *Serapias bergonii*, *Serapias cordigera*, *Serapias orientalis*, *Spiranthes spiralis*, *Ophrys bombyliflora*, *Ophrys iricolor*, *Ophrys omegaifera*, *Ophrys heldreichii*, *Ophrys gortynia* και *Ophrys tenthredinifera*.

Από τα ασπόνδυλα στην κορυφή βρίσκεται το περίφημο, στενότοπο ενδημικό ισόποδο *Cordioniscus antiparosi*. Άλλα ενδιαφέροντα και ενδημικά είδη του Αιγαίου είναι τα σαλιγκάρια *Albinaria caerulea*, *Monacha rothi* και *Mastus etuberculatus*, τα ισόποδα *Armadillidium insulanum*, *Echinarmadillidium cycladicum*, *Trachelipus aegaeus*, *Schizidium oertzenii*, το μυριάποδο *Acanthopetalum hoplites* και οι γρύλοι *Pterolepis insularis* και *Anadrymadusa brevipennis*. (NaturaGraeca)

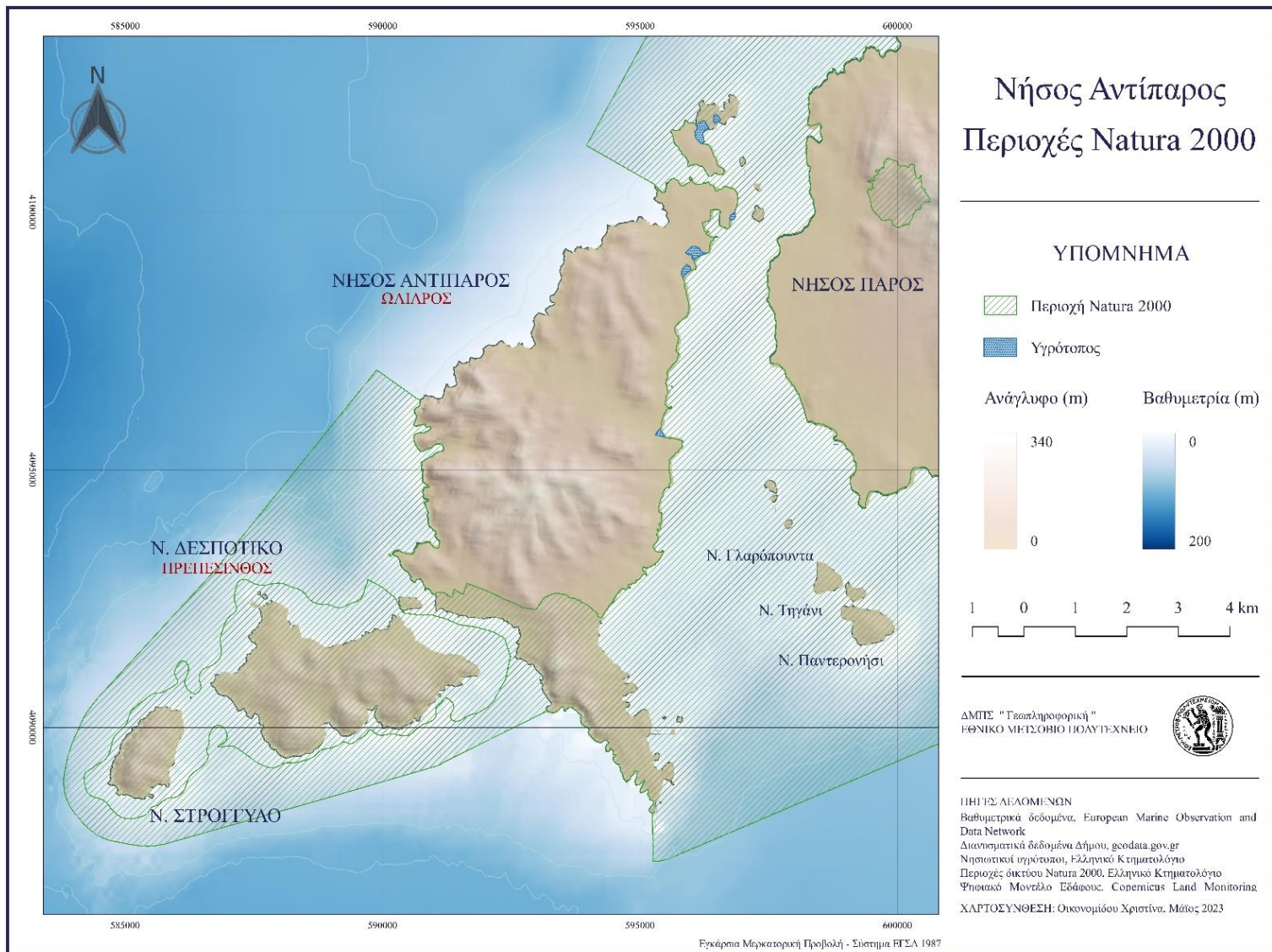
Περιβαλλοντικά Προστατευόμενες Περιοχές – NATURA 2000

Η περιοχή του δικτύου Natura 2000 περιλαμβάνει τη Νότια χερσόνησο της Αντιπάρου και τα νησάκια Δεσποτικό και Στρογγυλό στο Κέντρο των Κυκλάδων. Οι περιοχές αυτές χαρακτηρίζονται από βραχώδη εδάφη που καλύπτονται φρύγανα, μεσαίου ύψους θαμνώδη και πυκνώδη Άρκαθοι (το είδος αυτό παρεμποδίζει την εδαφική διάβρωση και προκαλεί καλύτερη αποστράγγιση του εδάφους και αναπτύσσεται σε παραλιακές περιοχές με ήπιο κλίμα συνήθως στη Μεσόγειο) και με θαμνότοπους με πουρνάρια και φρύγανα που δεν ξεπερνούν σε ύψος το 1 μέτρο, τα οποία εξαπλώνονται ευρέως στην Μεσόγειο, με βοσκότοπους που καλύπτονται αραιός με πουρνάρια.

Επίσης στην περιοχή εντοπίζονται εγκαταλελειμμένες παλιές αγροτικές καλλιέργειες που τώρα αντικαταστάθηκαν από φρύγανα. Η περιοχή αυτή είναι σημαντική λόγω των μεταναστευτικών υδρόβιων πτηνών και αρπακτικών σε περίοδο αναπαραγωγής καθώς και ειδών θαλασσοπούλιων. Είδη που κινδυνεύουν αποτελούν ο Μαυροπετρίτης, ο Πετρίτης και ο Αιγαιόγλαρος. Ο Μαυροπετρίτης και ο Πετρίτης είναι είδη μεταναστευτικού γερακιού, τα οποία φιλοξενούνται σε ακτές στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα το είδος του Πετρίτη είναι ο ταχύτερος ιπτάμενος αρτίγονος οργανισμός στην υφήλιο.

Τα κάθετα βράχια, στα δυτικά του νησιού, αποτελούν ιδανικό τόπο φωλιάσματος για σπάνιους μαυροπετρίτες, Αιγαιόγλαρους και θαλασσογέρακες. Ενώ άλλα θαλασσοπούλια όπως ο ασημόγλαρος, ο αρτέμης και ο μύχιος φωλιάζουν στα γύρω ακατοίκητα νησιά. Από τα αρπακτικά του νησιού ξεχωρίζουν οι σπιζαετοί, οι πετρίτες, τα ξεφτέρια, οι αετογερακίνες, οι κουκουβάγιες και οι γκιώνηδες. Στα ηπειρωτικά ζούνε νησιώτικες πέρδικες, ορτύκια, τρυγόνια, πολλά αγριοπερίστερα, γαλαζοκότσιφες, κατσουλιέρηδες, ασπροκόλες, αετόμαχοι, καρβουνιάρηδες, τσαλαπετεινοί, διάφοροι φυλλοσιόποι, μακροτσιροβόκοι, σταχτοχελίδονα και φανέτα. Η ερπετοπανίδα της Αντιπάρου περιλαμβάνει πολλά ενδιαφέροντα είδη. Στο νησί συχνά εμφανίζονται θαλάσσιες χελώνες, καρέτα. Άλλα ερπετά που ζούνε είναι το σαμιαμίδι, ο κυρτοδάκτυλος, το όμορφο κροκοδειλάκι, η πρασινόσαυρα, το σιλιβιότι, ο αβλέφορος, ο έρυκας, ο λαφιιάτης, το νερόφιδο και η οχιά. Από τα θηλαστικά ξεχωρίζει η παρουσία εκατοντάδων αγριοκούνελων ενώ στις απομακρυσμένες θαλάσσιες σπηλιές ζουν μεσογειακές φώκιες. Συχνά στα θαλάσσια περάσματα περνούν ρινοδέλφια και ζωοδέλφια. (Μαύρη, Ε., 2016)

Εικόνα 3 Χάρτης Προστατευόμενες Περιοχές του δικτύου Natura 2000 της νήσου Αντίπαρου, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.

Γεωλογία Αντιπάρου

Από γεωτεκτονική άποψη η Ελλάδα υποδιαιρείται σε 14 ζώνες, κάθε μία από τις οποίες χαρακτηρίζεται από ορισμένη στρωματογραφική διαδοχή των ιζημάτων της, από τους ιδιαίτερους λιθολογικούς χαρακτήρες της και από την ιδιαίτερη τεκτονική της συμπεριφορά. Οι ζώνες αυτές συναντώνται στη βιβλιογραφία ως "Ελληνίδες ζώνες". Μία εξ αυτών ονομάζεται Αττικοκυκλαδική κρυσταλλοσχιστώδης και περιλαμβάνει την Αττική, την νότια Εύβοια, τις Κυκλάδες και ορισμένα νησιά του ανατολικού Αιγαίου όπως η Ικαρία και η Σάμος. Αποτελείται από ένα σύνθετο στρώμα μεταμορφωμένων, εξαιτίας μεγάλων πιέσεων, πετρωμάτων (κρυσταλλοσχιστώδη).

Η Αντίπαρος, όπως και όλες οι Κυκλάδες, ανήκει σε αυτή τη γεωλογική ζώνη. Το έδαφός της συνίσταται κυρίως από μεταμορφωμένα πετρώματα εκτός από το νότιο τμήμα της (χερσόνησος Πεταλίδα) όπου αποτελείται από ηφαιστειογενή εκρηξιγενή πετρώματα. Τα μεταμορφωμένα προήλθαν από παλαιότερα ιζηματογενή τα οποία υπέστησαν τόσο γενική μεταμόρφωση (εξαιτίας συγκεκριμένων συνθηκών πίεσης και θερμοκρασίας) όσο και δυναμική μεταμόρφωση (συγκεκριμένες συνθήκες πίεσης που δημιουργούν παραμορφωτικές τάσεις). Στο κεντρικό τμήμα του νησιού επικρατούν τα ιζηματογενή και τα μεταμορφωμένα πετρώματα, όπως γνεύσιοι, μοσχοβιτικοί σχιστόλιθοι, μάρμαρα, εναλλαγές μαρμάρων, μαρμαρυγιακών σχιστολίθων, χλωριτικών σχιστολίθων και φυλλίτων. Τα εκρηξιγενή πετρώματα αποτελούνται από ηφαιστίτες, δηλαδή από ηφαιστειακά πετρώματα τα οποία σχηματίστηκαν από την έκχυση μάγματος στην επιφάνεια της γης, με τη μορφή λάβας, και τη στερεοποίησή του. Μορφολογικά απαντώνται ως ηφαιστειακοί δόμοι και στερεοποιημένη λάβα. Οι ηφαιστειακοί δόμοι θεωρούνται γεωλογικά μνημεία της φύσης. (Κακαβούλη, Έ. 2016)

Στο νοτιοανατολικό άκρο της Αντιπάρου, μεταξύ του ακρωτηρίου Μαστίχια και του κόλπου του Άγιου Σώστη, απαντώνται δύο ηφαιστειακοί θόλοι λάβας συνοδευόμενοι από ροές και πυροκλαστικές αποθέσεις. Ανάλογες εμφανίσεις ρυολιθικών πετρωμάτων συναντώνται στο Δεσποτικό και το Στρογγυλό (Σινάνης, Α. ,2019)

Παράλληλα τα κύρια μεταλλεύματα της Αντιπάρου αποτελούνται από: Θειούχα, όπου υπάρχουν στις τοποθεσίες Πρασσοβούνια, Βαθειά Μπούκα, Άγιος Γεώργιος, Λιούργια και Σκαρβανέλη, Μαγγανιομεταλλεύματα όπου απαντώνται στις Μαγγανιές, Σιδηρομεταλλεύματα που υπάρχουν στην τοποθεσία χατζοβούνια καθώς και Καλαμίνες όπου το μεταλλείο λειτούργησε εντατικά στην Κακή σκάλα. Τη μεταλλευτική δραστηριότητα στο νησί μαρτυρούν τα νεκρά πια μεταλλεία σιδήρου στις θέσεις «Χατζοβούνι» και «Μπατάγιες», θειούχου ψευδαργύρου στις θέσεις «Κακή σκάλα» και «Σαν Πιέρος», μολύβδου και θειούχου ψευδαργύρου στις θέσεις «Βαρβαρόσα», «Πρασσοβούνι», «Κρωτηράκι» και «Τσομοαναρού», μολύβδου στις θέσεις «Άγιος Γεώργιος» και «Ρενιέρη» και μαγγανίου στις «Μαγγανιές». Επίσης εξορύχθηκαν χαλαζιάς, οξειδία του μαγγανίου και θειικό βάριο.

Αξίζει να αναφερθεί πως οι παραχωρήσεις σε μεταλλευτικές εταιρείες και ιδιώτες άρχισαν το 1869, όταν το κράτος παραχώρησε τα πρώτα δικαιώματα εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων. Συστηματικές εργασίες έγιναν από την «Ελληνική Μεταλλευτική Εταιρεία» και τη «Γαλλική Εταιρεία Μεταλλείων Λαυρίου», η οποία συνέχισε να δημιουργεί σημαντικές εγκαταστάσεις για τη μεταφορά των μεταλλευμάτων ως τη θάλασσα. Από το 1901, που άρχισαν να καταγράφονται οι ποσότητες, έως το 1917 εξορύχθηκαν από τα μεταλλεία Αντιπάρου 45.894 τόνοι μεταλλευμάτων. Οι τελευταίες επιφανειακές μεταλλευτικές εργασίες στο νησί, διεξήχθησαν την περίοδο 1950/3 – 1955.

Τα υπολείμματα της μεταλλευτικής δραστηριότητας, των ερειπωμένων εγκαταστάσεων αλλά και τα σημαντικά τεκμήρια της ηφαιστειακής δραστηριότητας, μαρτυρούν τον άλλοτε σημαντικό ορυκτό πλούτο και τη συναρπαστική μεταλλευτική και γεωλογική ιστορία της Αντιπάρου και των νησίδων της. Στο σύνολο τους αποτελούν σπουδαία γεωτεχνολογικά – βιομηχανικά μνημεία, ενταγμένα σε ένα γεωγραφικό συγκρότημα με αξιόλογα φυσικά χαρακτηριστικά ενός παρθένου κυκλαδίτικου τόπου. Μεγαλύτερη αναφορά στην μεταλλευτική δραστηριότητα της νήσου μέσα στο χρόνο και δε της περιοχής μελέτης θα γίνει σε επόμενη ενότητα. (Σινάνης, Α. ,2019)

Ιστορική αναδρομή Αντιπάρου

Η πρώτη αναφορά της Αντιπάρου με τη σημερινή ονομασία της γίνεται μόλις τον 13ο αιώνα μ.Χ. Η λέξη «Αντίπαρος» είναι αρχαία, καθώς σύμφωνα με τη μυθολογία, ο Αντίπαρος ήταν ένας από τους 50 γιους του Αίγυπτου, ο οποίος δολοφονήθηκε, όπως και 48 από τα αδέρφια του, από τη σύζυγό του Κριτομηθέα, που ήταν μια από τις 50 Δαναΐδες.

Προϊστορικά χρόνια

Η ιστορία της Αντιπάρου ξεκινάει από τη νεολιθική εποχή, όταν κατοικούταν και το σπήλαιό της χρησιμοποιούταν ως καταφύγιο. Οι αρχαιολογικές έρευνες στο Σάλιαγκο, μια χαμηλή τότε χερσόνησο στον ισθμό Πάρου-Αντιπάρου, έφεραν στο φως ευρήματα που αποδεικνύουν την ύπαρξη του παλαιότερου οικισμού των Κυκλάδων Η νησίδα Σάλιαγκος, απέχει 500 μέτρα από το χωριό της Αντιπάρου και έχει 100 μέτρα μήκος (από βορρά προς νότο) και 50 μέτρα πλάτος (από ανατολή σε δύση). Ωστόσο, μια και κατά τη Νεολιθική Περίοδο το επίπεδο της θάλασσας ήταν κατά 6 τουλάχιστον μέτρα χαμηλότερο από το σημερινό, τότε ο Σάλιαγκος ήταν μια χαμηλή χερσόνησος του ισθμού που έωνε την Πάρο με την Αντίπαρο.

Ο οικισμός του Σάλιαγκου, ίχνη του οποίου πρώτος εντόπισε το 1961 ο έφορος αρχαιοτήτων Νικόλαος Ζαφειρόπουλος και έφεραν στο φως το 1964 οι Άγγλοι αρχαιολόγοι John Evans και Colin Renfrew, καλύπτει ολόκληρο το νησί και χρονολογείται τουλάχιστον από τα τέλη της 5ης χιλιετίας π.Χ. περίπου. Ο οικισμός του Σάλιαγκου αποτελούταν από ορθογώνιες κατοικίες με λίθινα θεμέλια, που τις περιβάλλε τείχος. Το έργο της κατασκευής αμυντικού τείχους απαιτεί συντονισμένη συλλογική προσπάθεια, γεγονός που αποδεικνύει ότι στις Κυκλάδες είχαν ήδη αρχίσει οι διαδικασίες εκείνες που θα οδηγούσαν αργότερα, κατά την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού, στην ίδρυση πόλεων.

Αργότερα, κατά την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού, ο πολιτισμός των Κυκλάδων αποκτά πολύ πιο έντονο νησιωτικό χαρακτήρα. Την 3η χιλιετία π.Χ. αρχίζει και η μεγάλη ανάπτυξη του πολιτισμού στην Πάρο, την Αντίπαρο, αλλά και στο Δεσποτικό.

Τάφους που ανάγονται στην περίοδο 3000-2500 π.Χ. πρωτοανακάλυψαν στην Αντίπαρο το 1883 ο Άγγλος αρχαιολόγος Bent που έκανε ανασκαφές στις θέσεις Απάντημα, Σωρός και Πεταλίδες. Ευρήματα από τις ανασκαφές αυτές εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Αθήνας. Ο Χρήστος Τσουντας πραγματοποίησε επίσης ανασκαφές στο Δεσποτικό, όπου ανακάλυψε δύο πρωτοκυκλαδικά νεκροταφεία στις τοποθεσίες Λιβιάδι και Ζουμπάρια και επισήμανε λείψανα προϊστορικού οικισμού στη θέση Χειρόμυλοι. Υποστήριξε πως στα δύο αυτά νησιά, κατά την 3η π.Χ. χιλιετία, ο πληθυσμός ζούσε σε μικρούς οικισμούς που βρίσκονται σχετικά μακριά ο ένας από τον άλλο. Προϊστορικοί τάφοι έχουν ανασκαφεί επίσης στις θέσεις Αγριόκαστρο, Ψαρόγα και Κρασσάδες. (Κακαβούλη, Έ. 2016)

Αρχαίοι Χρόνοι

Βάσει της βιβλιογραφικής ανασκόπησης διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχουν πολλές σημαντικές καταγραφές σχετικά με την Αντίπαρο κατά την Αρχαιότητα ως ξεχωριστή νήσος αλλά θεωρούνταν τμήμα της Πάρου και ονομαζόταν «Ωλίαρος», δηλαδή δασώδες βουνό, ονομασία που τη συναντάμε σε κείμενα αρχαίων γεωγράφων, όπως του Ηρακλείδου, του Στράβωνα και του Πλινίου του Πρεσβύτερου, ενώ το Δεσποτικό αναφερόταν ως «Πρεπέσινθος». (Κακαβούλη, Έ. 2016)

Κατά τους Ιστορικούς χρόνους, οι πρώτοι κάτοικοι της Αντιπάρου ήταν Φοίνικες από τη Σιδώνα, τους οποίους διαδέχθηκαν διάφοροι άλλοι κατακτητές, ενώ επιτύμβιες στήλες και κιονόκρανα που ανακαλύφθηκαν στον Άγιο Γεώργιο προδίδουν την ύπαρξη εποικισμού κατά τους παλαιοχριστιανικούς χρόνους.

Μεσαίωνας

Σύμφωνα με τις ιστορικές καταγραφές, κατά την Βυζαντινή και Οθωμανική περίοδο το νησί ακολούθησε τη μοίρα των υπόλοιπων νησιών του Αρχιπελάγους, η Αντίπαρος ήταν στόχος περιοδικών επιδρομών από πειρατές που χρησιμοποιούσαν τους κολπίσκους για ορμητήρια, ώσπου σχεδόν ερημώθηκε και στο πέρασμα των αιώνων πλήρωσε βαρύ κεφαλικό φόρο. Το κάστρο της Αντιπάρου εξάλλου, μαρτυρεί τις ταραγμένες σελίδες του παρελθόντος: Το νησί της Αντιπάρου συμπεριελήφθη το 1207, στην περίοδο της λατινοκρατίας στο Δουκάτο της Νάξου από τον ιδρυτή του, το Βενετό στρατιωτικό Μάρκο Σανούδο. Από τότε η Αντίπαρος παρείχε μόνιμα 30 κωπηλάτες στις γαλέρες του Δουκάτου.

Το 15ο αιώνα άρχισε η σκληρή δοκιμασία του νησιού από Έλληνες και ξένους πειρατές, οι οποίοι το χρησιμοποίησαν ως ορμητήριο στους όρμους του «Στενού των 14 ποδών», όπως αποκαλείτο τότε χαρακτηριστικά το στενό της Αντιπάρου, έως ότου, το 1440, το νησί περνάει στη σημαίνουσα βενετική οικογένεια των Λορεντάνο, ως προίκα, για το γάμο του Τζιοβάνι Λορεντάνο με την κόρη του αυθέντη της Άνδρου Κρουσίνο Σομαρίτα, τη Μαρία της Αντιπάρου. Ο Τζιοβάνι ήταν αυτός που έχτισε το σπίτι του κι εγκατέστησε νέους κατοίκους, οικοδομώντας σταδιακά, μαζί με τις υπόλοιπες κατοικίες, γύρω από «το Σπίτι του Αρχοντα», το Κάστρο, που την πύλη του στόλιζε ο θυρεός τους. Στη συνέχεια, το 1480, η κυριαρχία πέρασε στον Οίκο των Πιζάνι μέχρι το 1537, οπότε και καταλείφθηκε από τον Οθωμανό κουρσάρο Χαϊρεντίν Μπαρμπαρόσα και παραχωρήθηκε στην οικογένεια των Κρίσιπ. Το 1566 εντάχθηκε ολοκληρωτικά στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Ρώσο-τουρκικός Πόλεμος

Το 1770, στην περίοδο του ρωσοτουρκικού πολέμου καταλήφθηκε από το ρωσικό στόλο των αδελφών Ορλώφ και για ένα σύντομο διάστημα περνάει στη ρωσική κυριαρχία έως το 1774. Οι Ρώσοι αφαίρεσαν πολλούς σταλακτίτες από το σπήλαιο της Αντιπάρου (που υπέστη μεγάλες καταστροφές), που τους μετέφεραν στο μουσείο Ερμιτάζ της Αγίας Πετρούπολης. Κατά τον Τόρνεφορτ, το 1770 στο νησί υπήρχαν 78 οικίες με περίπου 200 κατοίκους. Αργότερα βρέθηκε ξανά υπό την κατοχή των Οθωμανών και έγινε συχνά στόχος επιδρομών από πειρατές. Μια από τις μελανότερες σελίδες της ιστορίας του νησιού γράφτηκε το 1794, όταν Μανιάτες και Κεφαλλονίτες πειρατές σκόρπισαν το θάνατο, λεηλατώντας το νησί κι απαγάγωντας την κόρη του Βενετού υποπρόξενου Γκρατσιόζα Φραντζέσκο, με συνέπεια να δημιουργηθεί ένα άνευ προηγουμένου ανθελληνικό κύμα στην τότε Ευρώπη.

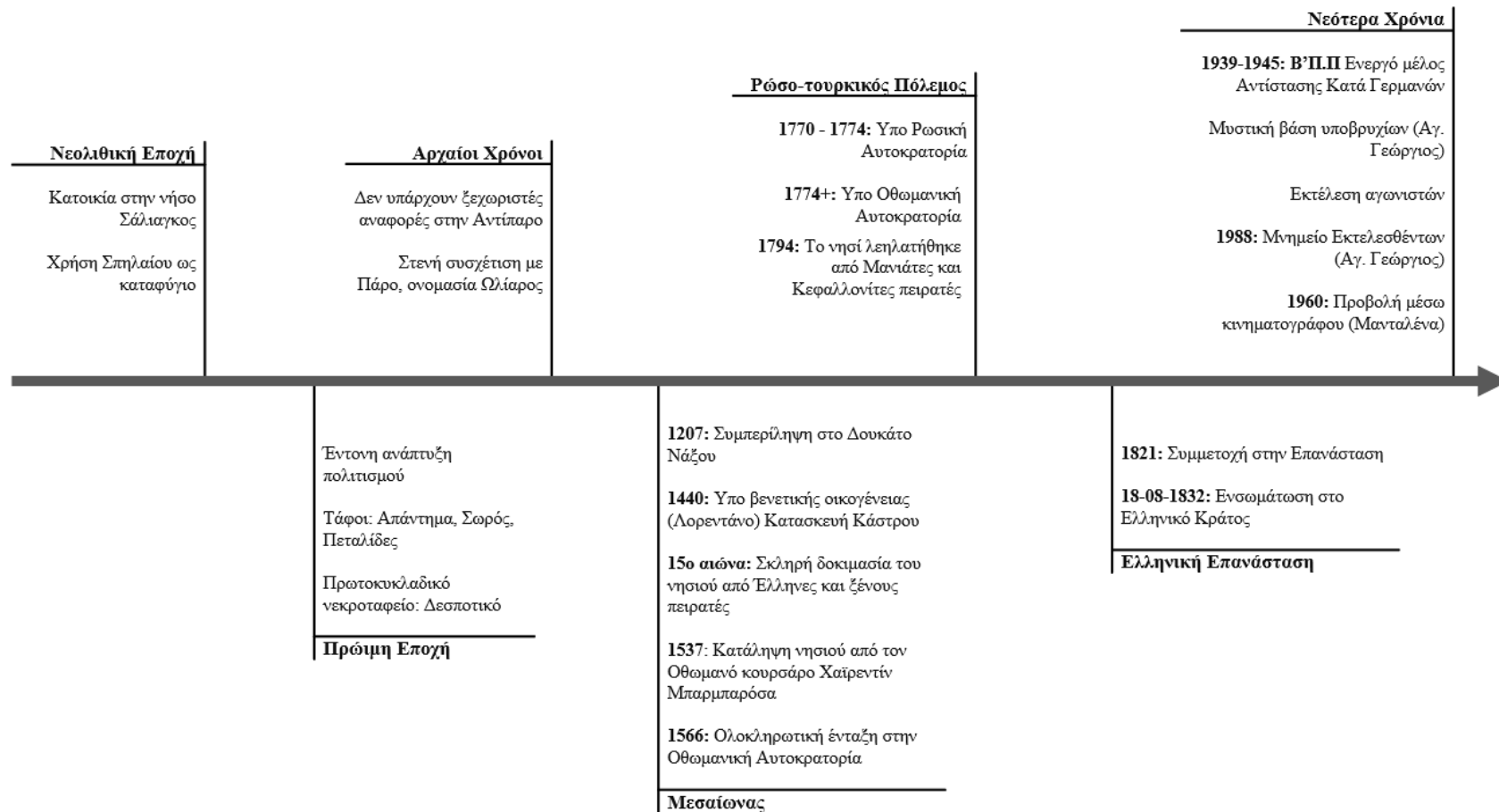
Ελληνική Επανάσταση

Το 1821, οι κάτοικοι του νησιού έλαβαν μέρος στην Ελληνική Επανάσταση, ενώ ο Νεόφυτος Μαυρομάτης, μετέπειτα δεσπότης Ναύπακτου και ο Ανανίας, δάσκαλος του Γένους, φαίνεται ότι είχαν αποφοιτήσει από το Γυμνάσιο της Αντιπάρου. Με τα πρωτόκολλα του Λονδίνου (3 Φεβρουαρίου του 1830 και 18 Αυγούστου του 1832) η Αντίπαρος ενσωματώθηκε στο Ελληνικό Κράτος.

Νεότερα Χρόνια

Στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οι κάτοικοι του νησιού έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην αντίσταση κατά των Γερμανών, χρησιμοποιώντας την περιοχή του Αϊ-Γιώργη, πίσω από το βουνό της Αντιπάρου, ως μυστική βάση υποβρυχίων. Περίοδος χαρακτηριστική της ιστορίας του νησιού ήταν η λεγόμενη «Επιχείρηση Αντίπαρος», που στοίχισε τη ζωή πολλών Ελλήνων και συμμάχων. Μετά το τέλος του πολέμου, η Αντίπαρος επέστρεψε στους γαλήνιους ρυθμούς της, αναπτυσσόμενη ως ψαροχώρι και σταδιακά ερήμωσε από τη μετανάστευση, με το νησί να είναι απομονωμένο.

Η Αντίπαρος έγινε γνωστή στο ευρύτερο ελληνικό κοινό το 1960 και μέσα από τον ελληνικό κινηματογράφο, όταν φιλοξενήθηκαν τα συνεργεία της Φίνος Φιλμ στο ιστορικό κέντρο για τα γυρίσματα της βραβευμένης ταινίας «Μανταλένα» (με την Αλίκη Βουγιουκλάκη), συμβάλλοντας στην ανάδειξη της φυσικής της ομορφιάς και του ιστορικού τοπίου. Μέχρι και τότε το νησί δεν είχε ηλεκτρική ενέργεια και υποδομές του, ανύπαρκτες. Από τότε το νησί έγινε δημοφιλής τουριστικός προορισμός για Έλληνες και ξένους τουρίστες τα καλοκαίρια και η οικονομία του οικισμού άρχισε να προσανατολίζεται στην τουριστική ανάπτυξη. (Μαύρη, Ε., 2016)

Εικόνα 4 Συνοπτικό Διάγραμμα Ιστορικής Εξέλιξης Αντιπάρου. Ιδίας επεξεργασίας

Διοικητική Διάρθρωση

Το 1833 που συστάθηκε για πρώτη φορά ο Νομός Κυκλάδων, συστάθηκε και ο Δήμος Ωλιάρου, ο οποίος το 1840 συγχωνεύθηκε στον Δήμο Πάρου της Επαρχίας Νάξου μέχρι το 1912, όπου και ιδρύθηκε η Κοινότητα στην Αντίπαρο. Το νησί υπάγεται στην τέταρτη (4η) γεωγραφική ενότητα του Ν.1416/1984 μαζί με τους ΟΤΑ της Πάρου. Μέχρι το 1995, λειτουργούσε ο Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Πάρου - Αντιπάρου ο οποίος, στην συνέχεια με βάση το Ν.2218/1994, αντικαταστάθηκε από το Συμβούλιο της περιοχής. Η Κοινότητα Αντιπάρου παρέμεινε Κοινότητα με το Ν.2539/1997 (Πρόγραμμα «Καποδίστριας»), ενώ με το Ν.3852/2010 (Πρόγραμμα «Καλλικράτης») έγινε Δήμος. Πρόκειται για έναν από τους δύο δήμους της περιφερειακής ενότητας Πάρου, η οποία μαζί με άλλες περιφερειακές ενότητες, που απαρτίζονται από 17 δήμους, σχηματίζουν την Περιφερειακή ενότητα Κυκλάδων. Μαζί με την αντίστοιχη των Δωδεκανήσων συγκροτούν την Περιφέρεια Νότιου Αιγαίου.

Ο Δήμος Αντιπάρου αποτελείται από ένα Δημοτικό Διαμέρισμα με τον ομώνυμο οικισμό που είναι και πρωτεύουσα του νησιού. Ο οικισμός Αντιπάρου αναπτύσσεται περιμετρικά του ιστορικού κέντρου στο ενετικό Κάστρο, στο βορειοανατολικό άκρο του νησιού. Στο νοτιοδυτικό άκρο της Αντιπάρου αναπτύσσεται ο παραθεριστικός οικισμός του Αγίου Γεωργίου και ανατολικά αυτού αναπτύσσεται ο οικισμός του Σωρού, που είναι γνωστός για τις αμμουδερές παραλίες του. Λίγο πιο βόρεια βρίσκεται ο οικισμός Κάμπος, οποίος συνδέθηκε με τα έργα οδοποιίας που πραγματοποιήθηκαν με τον παραλιακό δρόμο που διέρχεται από την παραλία Απάντημα και Γλυφά στα ανατολικά καθώς και με την παραλία Λιβάδια στις δυτικές ακτές του νησιού. (Μορέλλα, Π. 2022)

Πληθυσμός Αντιπάρου

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται ο μόνιμος πληθυσμός της Αντιπάρου για τα έτη 1991, 2001, 2011 και 2021 καθώς και οι μεταβολές του πληθυσμού ανάμεσα στα τέσσερα (4) αυτά έτη ενώ παράλληλα προσδιορίζεται και η δυναμικότητα των οικισμών του νησιού.

Με βάση τα δεδομένα της απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ για το έτος 2011, ο Δήμος Αντιπάρου έχει μόνιμο πληθυσμό 1.211 κατοίκους ενώ ο πληθυσμός της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, στη οποία ανήκει ο Δήμος Αντιπάρου ανέρχεται στους 309.015 και ο συνολικός πληθυσμός της χώρας στους 10.816.286. Εξετάζοντας την εξέλιξη του νησιού διαχρονικά παρατηρείται ότι μέσα σε μία εικοσαετία οι κάτοικοι του Δήμου έχουν αυξηθεί κατά 47,86%.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πληθυσμού για τη δεκαετία 1991-2001, ο ρυθμός αύξησης πληθυσμού στον Δήμο Αντιπάρου (23,44%) είναι σημαντικά υψηλότερος από εκείνον της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. Στη δεκαετία 2001-2011, παρατηρείται πληθυσμιακή αύξηση της τάξης του 19,78% στον Δήμο Αντιπάρου και 3,54% στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Είναι σαφές ότι ο ρυθμός αύξησης έχει μειωθεί τόσο σε δημοτικό επίπεδο, όσο και σε περιφερειακό. Κατά το διάστημα των τριών δεκαετιών (1991,2001,2011), παρουσιάζει συνεχή και σημαντική πληθυσμιακή αύξηση, η οποία οφείλεται στην οικονομική μεγέθυνση του νησιού εξαιτίας της μεγάλης τουριστικής ανάπτυξης και της βελτίωσης των συγκοινωνιών, ωστόσο τα αποτελέσματα της απογραφής του 2021 δεν είναι το ίδιο θετικά.

Όπως προκύπτουν από τα δεδομένα της ΕΛ.ΣΤΑΤ κατά το διάστημα μεταξύ του 2011 και 2021 σημειώνεται σε εθνικό επίπεδο πληθυσμιακή μείωση της τάξεως του 3,10% (~441 χιλ.). Σύμφωνα με μελέτη που πραγματοποιήθηκε από τον IOBE και παρουσιάστηκε στον πρωθυπουργό της Ελλάδος, «η εξέλιξη αυτή οφείλεται τόσο στη σημαντική άνοδο των μεταναστευτικών εκροών κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, όσο και στο γεγονός πως οι γεννήσεις στην Ελλάδα υποχωρούσαν ήδη από το 1980. Ειδικότερα, ο συντελεστής γονιμότητας έχει υποχωρήσει σε κάτω από 1,5 μονάδες (επίπεδο που δεν αρκεί για την αναπλήρωση του πληθυσμού) ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, από 2,1-2,5 μονάδες τις δεκαετίες των 1960 και 1970.» Ενώ παράλληλα στην ίδια μελέτη γίνεται πρόβλεψη για περαιτέρω μείωση του πληθυσμού της Ελλάδας της τάξης των 8,1 εκατ. έως το 2100 – μια μείωση του πληθυσμού κατά 2,5 εκατ. άτομα ή 24% σε σχέση με το 2021. (Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, 2022)

Είναι αναμφισβήτητο ότι η οικονομική κρίση του κράτους έχει πολλές σοβαρές κοινωνικές επιπτώσεις. Συγκεκριμένα, τον Φεβρουάριο του 2012, αναφέρθηκε ότι 20.000 Έλληνες ήταν άστεγοι κατά το 2011 και ότι το 20% των καταστημάτων στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας είχαν κλείσει. Μέχρι το 2015, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) ανέφερε ότι σχεδόν το είκοσι τοις εκατό των Ελλήνων δεν είχε το απαραίτητο κεφάλαιο για να καλύψει τα καθημερινά του έξοδα. Κατά συνέπεια, λόγω της οικονομικής κρίσης, η ανεργία επηρέασε άμεσα τη διαχείριση του χρέους και την απομόνωση. Ειδικότερα, όσον αφορά τον αριθμό ατόμων που δήλωσαν ότι είχαν επιχειρήσει να αυτοκτονήσουν, σημειώθηκε αύξηση κατά 36% από το 2009 έως το 2011. Σε μια μελέτη της Eurostat, διαπιστώθηκε ότι 1 στους 3 Έλληνες πολίτες ζούσαν υπό συνθήκες φτώχειας το 2016. (Social Policy)

Από το 2015-19, τα εισερχόμενα έσοδα από τον τουρισμό στην Ελλάδα αυξήθηκαν περισσότερο από το ένα τρίτο ενώ παράλληλα οι θεσμικοί επενδυτές έχουν αρχίσει και δίνουν μεγαλύτερη προσοχή στην Ελλάδα. Παραδείγματος χάριν, από το 2017, τα κεφάλαια από τις ΗΠΑ, τη Μέση Ανατολή, την Κίνα και την Τουρκία έχουν διοχετεύσει χρήματα σε μεγάλα εμπορικά και οικιστικά έργα ανάπτυξης ακινήτων στην Αθήνα με τον συνολικό όγκο των επενδύσεων σε αυτά τα έργα να πλησιάζει περίπου το 1 δισ. ευρώ. Ωστόσο, όπως γίνεται κατανοητό από την έντονη παρουσία ξένων επενδυτών, μεγάλο μέρος των εσόδων της χώρας διοχετεύονται προς τους ξένους επενδυτές, ενώ ένα μικρό ποσοστό παραμένει στην ενδοχώρα, συνεισφέροντας με χαμηλότερο, από το εφικτό, ποσοστό στο ΑΕΠ της χώρας. (Ελληνική Οικονομική Κρίση Χρέους, wikipedia)

Αξίζει να αναφερθεί και ο ρόλος της πανδημίας Covid-19 που συμμετείχε πιθανώς με διαφορετικό τρόπο στην μεταβολή του πληθυσμού σε εθνικό επίπεδο αλλά και σε τοπικό/δημοτικό από τον Μάρτιο

του 2020 έως και την άρση περιοριστικών μέτρων του δεύτερου κύματος πανδημίας τον Απρίλιο του 2022.

Συγκεκριμένα, βάσει στοιχείων του Εθνικού Οργανισμού Δημόσιας Υγείας έχουν καταγραφεί επίσημα περίπου 35 χιλιάδες θάνατοι από τον ιό μέχρι τον Νοέμβρη του 2020, το οποίο αποτελεί ένα επιπλέον ποσοστό των θανάτων που σημειώθηκαν την τελευταία δεκαετία. Παράλληλα, λόγω των μέτρων προστασίας κατά του ιού και της άμεσης εφαρμογής τους με περιορισμό μετακινήσεων μεταξύ περιφερειών, ένα ποσοστό πολιτών αποκλείστηκαν σε διαφορετικό τόπο από αυτόν της μόνιμης κατοικίας τους, διαφοροποιώντας πιθανώς την μόνιμη κατοικία ενός ποσοστού και κατ' επέκταση ως ένα βαθμό τα αποτελέσματα απογραφής που πραγματοποιήθηκε εν μέσω του δεύτερου κύματος της πανδημίας.

Επομένως, τα χαμηλότερα ποσοστά μεταβολής πληθυσμού σε μικρές δημοτικές κοινότητες μπορεί να οφείλεται εν μέρη στην προτίμηση ενός ποσοστού κατοίκων για αλλαγή της μόνιμης κατοικίας σε μεγαλύτερα κέντρα αλλά φυσικά και σε περαιτέρω κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες. (Πανδημία COVID-19 στην Ελλάδα” (2023a), Wikipedia)

Στην περίπτωση της νήσου Αντιπάρου η μειωμένη μεταβολή πληθυσμού (4,46%) το διάστημα 2011-2021 συγκριτικά με την απογραφή για το διάστημα 2001-2011 (19,78%) για την δημοτική ενότητα Αντιπάρου, μπορεί να οφείλεται σε ποικίλους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες, όπως της οικονομικής ύφεσης, το «πάγωμα» της αγοράς, της αυξημένης φορολογίας με παράλληλη μείωση ατομικού εισοδήματος, της περαιτέρω μείωσης του συντελεστή γονιμότητας, αλλά και της πανδημίας.

Παράλληλα, πρέπει να επισημανθεί πως οι περισσότερες κατοικίες στην νήσο Αντίπαρο αποτελούν παραθεριστικές κατοικίες καθώς το ίδιο το νησί αποτελεί κυρίως παραθεριστικό προορισμό, με τις περισσότερες υπηρεσίες (καταστήματα/δραστηριότητες/εστιατόρια) να χαρακτηρίζονται εποχικές, δηλαδή να λειτουργούν κατά κύριο λόγο μόνο την περίοδο της επίσκεψης τουριστών στο νησί. Επίσης, η προτίμηση ανοικοδόμησης παραθεριστικής/δευτερεύουσας κατοικίας παρά μόνιμης/κύριας κατοικίας οφείλεται στον παραπάνω χαρακτηρισμό του νησιού και στην απουσία περαιτέρω κινήτρων τόσο από την τοπική κοινότητα όσο και την νομοθεσία για μόνιμη εγκατάσταση πολιτών σε επαρχιακές περιοχές ή ακόμη μικρότερες κοινότητες όπως αυτή της Αντιπάρου.

Πίνακας 1 Αποτελέσματα απογραφής μόνιμου πληθυσμού για την νήσο Αντίπαρο καθώς και της μεταβολής του για τα έτη 1991-2001-2011-2021. Πηγή: Ιδία επεξεργασία δεδομένων ΕΛ.ΣΤΑΤ

Χωρικό Επίπεδο	Μόνιμος Πληθυσμός (Άτομα)				Μεταβολή Πληθυσμού (%)					
	1991	2001	2011	2021	2001-1991	2011-1991	2011-2001	2021-1991	2021-2001	2021-2011
Σύνολο Χώρας	10,259,900	10,934,097	10,816,286	10,482,487	6.57%	5.42%	-1.08%	2.17%	-4.13%	-3.09%
Περιφέρεια Ν. Αιγαίου	257,481	298,462	309,015	32,782	15.92%	20.01%	3.54%	27.32%	9.84%	6.09%
Περιφερειακή ενότητα Πάρου	10,410	12,514	14,926	15,785	20.21%	43.38%	19.27%	51.63%	26.14%	5.76%
Δήμος Αντιπάρου	819	1,011	1,211	1,265	23.44%	47.86%	19.78%	54.46%	25.12%	4.46%

Πίνακας 2 Ποσοστά μεταβολής μόνιμου πληθυσμού της ευρύτερης περιοχής και της νήσου Αντιπάρου ανά δεκαετίες (1991-2021).

Πηγή: Ιδία επεξεργασία δεδομένων ΕΛ.ΣΤΑΤ

Χωρικό Επίπεδο	Μεταβολή Πληθυσμού ανά δέκα έτη (%)		
	2001-1991	2011-2001	2021-2011
Σύνολο Χώρας	6.57%	-1.08%	-3.09%
Περιφέρεια Ν. Αιγαίου	15.92%	3.54%	6.09%
Περιφερειακή ενότητα Πάρου	20.21%	19.27%	5.76%
Δήμος Αντιπάρου	23.44%	19.78%	4.46%

Άγιος Γεώργιος

Γεωγραφία

Στην παρούσα διπλωματική θα μελετηθεί η περιοχή του Αγίου Γεωργίου με τον ομώνυμο οικισμό της περιοχής, καθώς επίσης σημαντικές αναφορές θα πραγματοποιηθούν για τις νησίδες πλησίον της (Δεσποτικό, Τσιμνητήρι, Στρογγυλό) όπου αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της ιστορίας της αλλά και της εξέλιξης της. Ο Άγιος Γεώργιος, με τον ομώνυμο παράλιο οικισμό, βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα της Αντιπάρου στον όρμο του Δεσποτικού, ακριβώς απέναντι από τη νησίδα Τσιμνητήρι και το νησί Δεσποτικό απέχει 11,5 χλμ. περίπου Νοτιοδυτικά της Χώρας Αντιπάρου. (Άγιος Γεώργιος Αντιπάρου”, Wikipedia) Η ονομασία όλης της περιοχής προήλθε από τον ομώνυμο ναό, όπου πιθανότατα προϋπήρχε του 1869 καθώς τότε απεικονίζεται σε διάγραμμα του Γεωμέτρη Νικόλαου Εμμ. Ξάνθου σχετικά με τις μεταλλευτικές παραχωρήσεις του Κωνσταντίνου Δουρούτη. Ο σημερινός οικισμός σχεδιάστηκε το 1977 και είναι αποτέλεσμα πολεοδομικής μελέτης. Αποτελείται από τρεις επιμέρους οικιστικές ενότητες σύμφωνα με τη γεωμορφολογία του τόπου. Το παράλληλο και εγκάρσιο οδικό δίκτυο ακολουθεί σε όλο το μήκος τον βασικό ασφαλτοστρωμένο άξονα, οργανώθηκε και ακολουθεί τις πολεοδομικές αρχές σχεδίασης του οικισμού.

Εικόνα 5 Απεικόνιση Περιοχής Αγίου Γεωργίου και νησίδων Δεσποτικού και Στρογγυλού.

Πηγή: δορυφορική εικόνα Google Earth Pro, 2021

Εικόνα 6 Απεικόνιση οικισμού Αγίου Γεωργίου (σκούρο πολύγωνο) εντός της περιοχής Αγίου Γεωργίου.

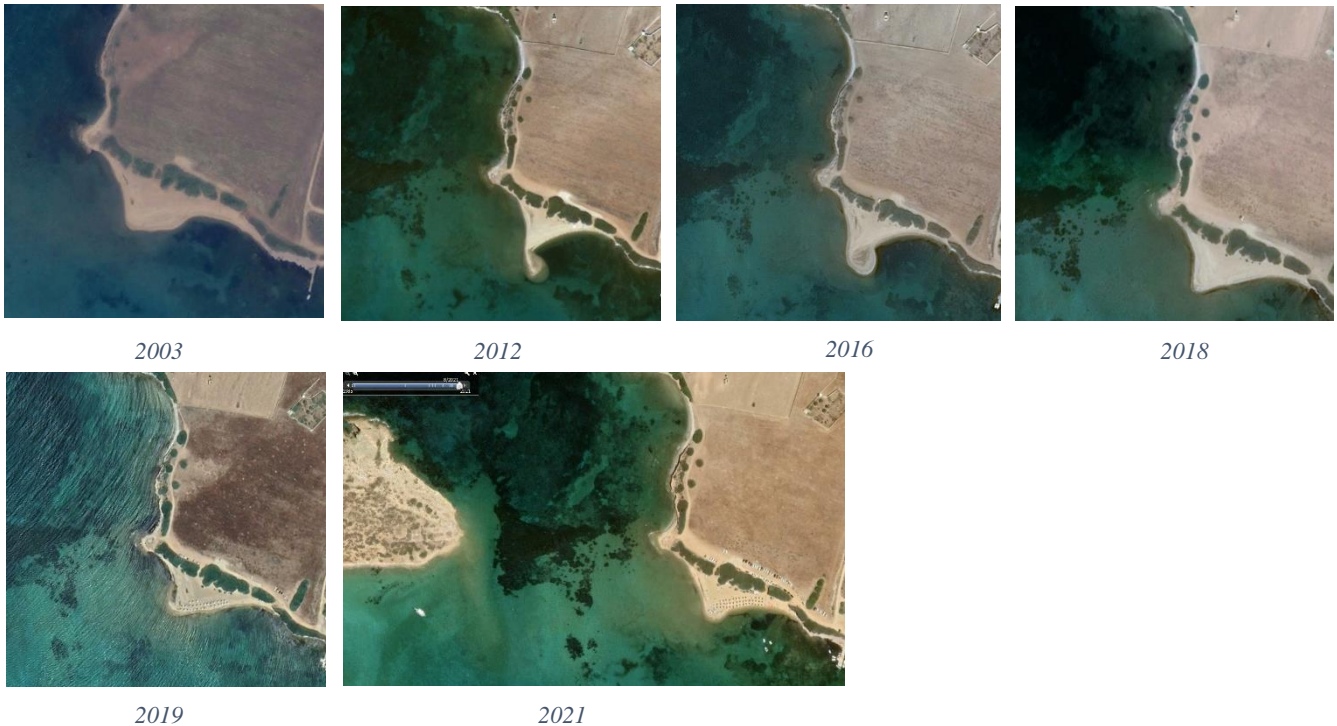
Πηγή: δορυφορική εικόνα Google Earth Pro, 2021

Μορφολογία

Η μορφολογία του Αγίου Γεωργίου δεν διαφέρει από την μορφολογία της Αντιπάρου που αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα, πρόκειται για ένα τυπικό κυκλαδίτικο τοπίο με ελάχιστη βλάστηση από αλμυρικά, κέδρους, φίδες, φρύγανα, θάμνους αλλά και αρωματικά φυτά-βότανα και λουλούδια σε μέσο σταθμικό υψόμετρο 150 μ. Στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου δεν εντοπίζονται καλλιεργούμενες εκτάσεις όπως στον Κάμπο της Αντιπάρου. Ωστόσο, στην περιοχή τόσο εντός όσο και εκτός του οικισμού συναντώνται μαντριά με κατσίκια και αγελάδες. Τέλος, όπως αναφέρθηκε στην ενότητα της μορφολογίας ολόκληρης της Αντιπάρου το νότιο και δυτικό τμήμα, όπου και ανήκει η περιοχή του Αγίου Γεωργίου, είναι βραχώδες και άγριο.

Αξιοσημείωτο είναι το παραλιακό μέτωπο του Αγίου Γεωργίου, όπου εντοπίζονται όμορφες παραλίες, με πολυάριθμα κολπάκια που μπορούν να προσφέρουν την ιδιωτικότητα στους επισκέπτες. Οι πιο γνωστές παραλίες του Αγίου Γεωργίου είναι η «πλαζ Άγιος Γεώργιος» ή «Βαθός Βόλος», όπως ονομάζεται από τους ντόπιους, η παραλία «Κακό Ρέμα» και η παραλία «Άγιος Γεώργιος» με το ομώνυμο εκκλησάκι. Αξίζει να σημειωθεί πως λόγω της γενικότερης μορφολογίας της περιοχής, των νησίδων Τσιμνητήρι και Δεσποτικό, καθώς και των ρευμάτων που έρχονται από δυτικά, είναι έντονη η αίσθηση του ρεύματος σε όλες τις παραλίες του Αγίου Γεωργίου με κατεύθυνση κυρίως προς τα ανατολικά, επομένως χρειάζεται λίγη περισσότερη προσοχή στους λουόμενους καθώς και στα αγκυροβολημένα σκάφη από αρχάριους.

Η πλαζ Αγίου Γεωργίου (Βαθύς Βόλος) βρίσκεται στη δυτική πλευρά της Αντιπάρου, κοντά στον Άγιο Γεώργιο, με θέα το Δεσποτικό και είναι αρκετά δημοφιλής. Είναι σχετικά μεγάλη παραλία με άμμο, οργανωμένη με ξαπλώστρες και ομπρέλες, θαλάσσια σπορ, ιδανική για οικογένειες και σε πολύ μικρή απόσταση από την παραλία στην νησίδα Τσιμηντήρι, όπως φαίνεται και από την εικόνα της παραλίας του έτους 2021. Η συγκεκριμένη παραλία είναι ιδιαίτερη καθώς κάθε χρονιά με βάση τους αέριδες του χειμώνα η παραλία αλλάζει μορφή, όπως μπορεί να διακριθεί στην παρακάτω εικόνα (εικόνα 7)

Εικόνα 7 Μεταβολή της μορφής της παραλίας "πλαζ Αγίου Γεωργίου" ή "Βαθύς Βόλος". Στην εικόνα έτους 2021 μπορεί να διακριθεί και η μικρή απόσταση της παραλίας από την παραλία της νησίδας Τσιμηντήρι.

Πηγή: Δορυφορικές εικόνες Google Earth Pro, 2003-2021

Η παραλία «Κακό Ρέμα» όπως φανερώνει η ονομασία της παραλίας, βρίσκεται νοτιότερα του ρέματος του οικισμού. Αποτελεί ουσιαστικά δύο παραλίες που διαχωρίζονται με φυσικό τρόπο από κάποια βράχια, η πρώτη είναι παραλία με ψιλή άμμο, ρηχά νερά, απάνεμη και μέρος της είναι με βράχια και πέτρες μέσα στη θάλασσα. Η δεύτερη παραλία είναι ένα μικρός κόλπος με άμμο και βότσαλο, απάνεμη.

Η παραλία «Άγιος Γεώργιος» βρίσκεται δυτικότερα της περιοχής με το ομώνυμο εκκλησιάκι, πρόκειται για ένα μικρό κολπάκι με ψιλή άμμο και κατά περιόδους μικρό χαλίκι, λόγω της φύσης του κόλπου τα τελευταία 30 χρόνια αποτελεί φυσικό αγκυροβόλιο για τους ψαράδες της περιοχής και των σκαφών των κατοίκων της περιοχής, κατά την καλοκαιρινή περίοδο, αφού δεν υπάρχει μαρίνα στον Άγιο Γεώργιο και ούτε έχει γίνει μελέτη για την δημιουργία μαρίνας. (Παραλίες στην Αντίπαρο, Greece Destination)

Εικόνα 8 (Αριστερά) Παραλία «Κακό Ρέμα», (Δεξιά) Παραλία «Άγιος Γεώργιος»

Πηγή: Δορυφορική εικόνα από Google Earth Pro, έτους 2021.

Νήσος Δεσποτικό

Η νησίδα του Δεσποτικού βρίσκεται στο νοτιότερο τμήμα του νησιού, απέναντι από τον οικισμό του Αγίου Γεωργίου όπως μπορεί να διακριθεί και από την εικόνα (εικόνα 5). Το πλάτος της νησίδας φτάνει τα 1,7 ν. μίλια, εκτείνεται επί 2,7 ν. μίλια από τα δυτικά προς τα ανατολικά, η επιφάνεια του είναι 7,7 τ.χλμ. και το υψηλότερο σημείο είναι η κορυφή χοντροβούνι (Κούδρος) με ύψος 189 μ. Το στενό που χωρίζει το Δεσποτικό από την Αντίπαρο έχει ένα ελάχιστο βάθος μόνο 1 μ. ενώ παρεμβάλλεται και η νησίδα Κοιμητήρι (Τσιμηνήτρι). Εξαιτίας αυτής της ακραίας ρηχότητας του στενού, υπάρχει η πιθανότητα σε παλαιότερες εποχές αυτά τα νησιά να συνδέονταν. Επίσης το Δεσποτικό έχει ενταχθεί στο κοινοτικό δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura 2000 ως Τόπος Κοινοτικής Σημασίας. (Δεσποτικό Κυκλάδων, Wikipedia). Η μορφολογία του νησιού χαρακτηρίζεται ως κατά το πλείστον ορεινό, είχε παλαιότερα αρκετούς βοσκότοπους οι οποίοι νοικιάζονταν σε Αντιπαριώτες βοσκούς, ωστόσο σήμερα μόνος ένας κάτοικος της Αντιπάρου διατηρεί την παράδοση. Υπάρχουν αρκετοί κολπίσκοι σε όλο το μήκος του νησιού όπου αποτελούν πόλο έλξης. (Σινάνης, Α., 2019)

Το Δεσποτικό αποτελεί πηγή ενδιαφέροντος τόσο για επισκέπτες όσο και την επιστημονική κοινότητα λόγω του αρχαιολογικού χώρου του ιερού του Απόλλωνα και της Αρτέμιδος αλλά και του φυσικού τοπίου. Το ιερό άκμασε ως χώρος λατρείας από την γεωμετρική έως και την ελληνιστική περίοδο, όπου όπως αναφέρεται σε βιβλιογραφία πιθανόν να καταστράφηκε από τον Μιλτιάδη όταν πολιορκήσε την Πάρο το 490/489 π.Χ.

Κατά την ρωμαϊκή και βυζαντινή περίοδο στην ίδια θέση αναπτύχθηκε μικρός οικισμός, περίπου ως τον 6^ο αιώνα μ.Χ. και στην συνέχεια κατά την Υστεροβυζαντινή περίοδο έως και τα τέλη του 17^{ου} αιώνα. Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί πως πολλά αρχιτεκτονικά μέλη από το ιερό χρησιμοποιήθηκαν κατά την κατασκευή του Βενετικού κάστρου (1440-1446) και διάφορων εκκλησιών του χωριού.

Σε ναυτικούς χάρτες του 15^{ου}, 16^{ου} και 17^{ου} αιώνα, όπου το νησί αναγράφεται ως «Sigilo», απεικονίζεται αυτός ο μικρός οικισμός και ένα κάστρο. Στα τέλη του 17^{ου} αιώνα ο οικισμός λεηλατήθηκε από πειρατές και το νησί ερημώθηκε. Όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα με την ιστορία της Αντιπάρου το 1959 ξεκίνησαν οι αρχαιολογικές ανασκαφές στο Δεσποτικό από τον Νίκο Ζαφειρόπουλο, όπου βρέθηκαν αρχιτεκτονικά μέλη σημαντικού δωρικού λατρευτικού κέντρου-ιερού από τους αρχαίους χρόνους, που χρονολογείται στο 500 π.Χ.

Ενδείξεις για την παλαιότερη στάθμη της θάλασσας υπάρχουν στα αρχαιολογικά ευρήματα που βρέθηκαν στο βυθό του όρμου του Δεσποτικού, όπως κιβωτιόσχημοι τάφοι από την πρώιμη Εποχή του Χαλκού που βρέθηκαν σε βάθος 3 μέτρων και ενός φούρνου αγνώστου ηλικίας που βρέθηκε επίσης σε βάθος 3 μέτρων στ' ανοιχτά του Αγίου Γεωργίου της Αντιπάρου. Στο ανατολικό μέρος της νησίδας του Δεσποτικού βρίσκεται το παρεκκλήσι της Παναγιάς όπου δυτικά από αυτό εμφανίζονται πολλές

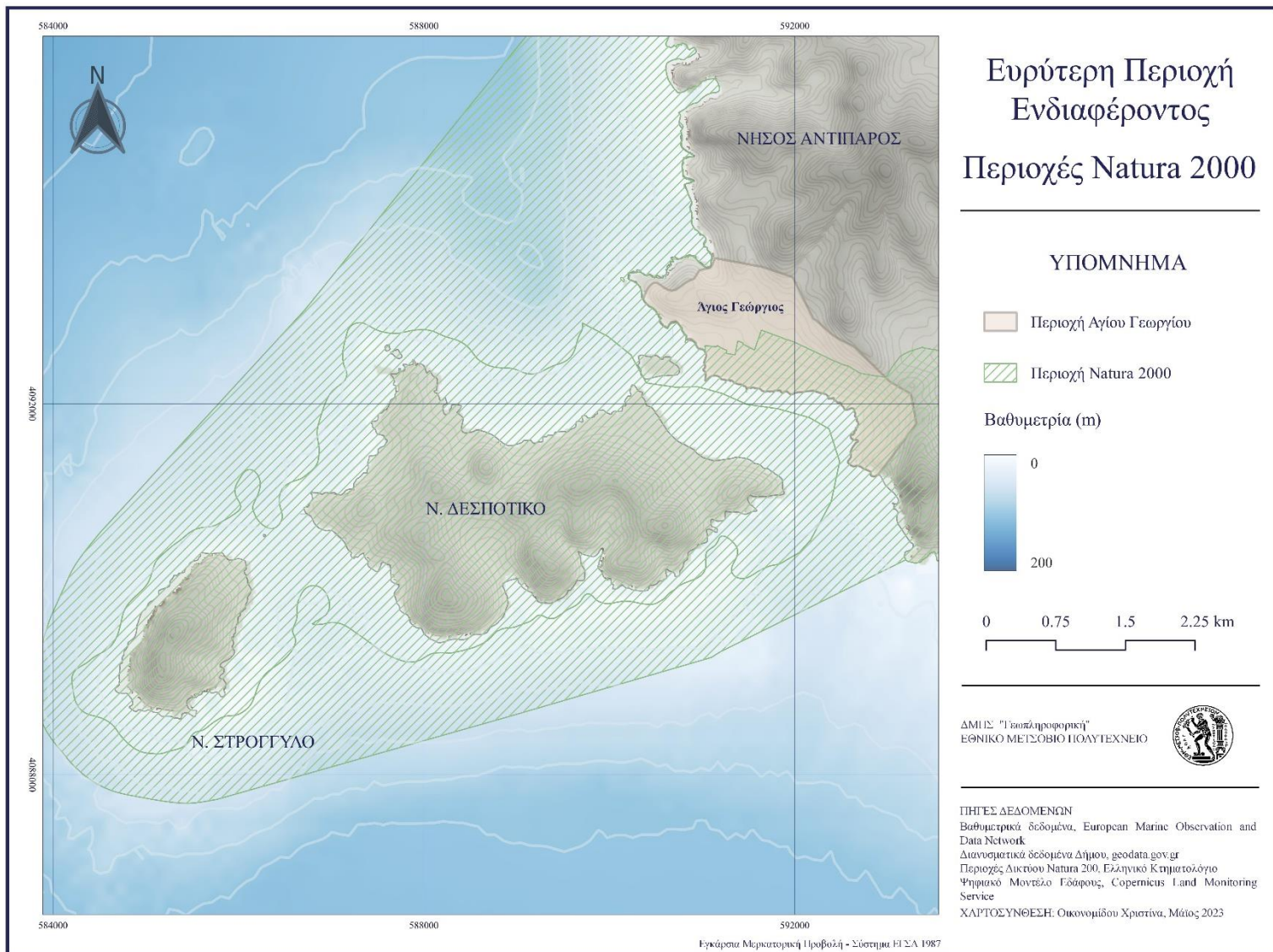
παράλληλες τομές, οι οποίες δεν έχουν ανασκαφεί μέχρι σήμερα, αλλά μπορούν να συγκριθούν με τις σχεδόν ίδιες και μερικώς βυθιζόμενες τομές -πιθανότατα της Ελληνιστικής περιόδου- που βρίσκονται στη βορειοανατολική Αντίπαρο. Αυτές οι βυθισμένες αρχαιολογικές δομές σε συνδυασμό με το βωμό που είναι αφιερωμένο στην Εστία Ίσθμια δείχνουν ότι η στάθμη της θάλασσας σ' εκείνη την περιοχή πρέπει να ήταν τουλάχιστον 3 μέτρα χαμηλότερα κατά την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού και 1 μέτρο κατά την Ελληνιστική περίοδο. (Δεσποτικό Κυκλάδων, Wikipedia)

Νήσος Στρογγυλό

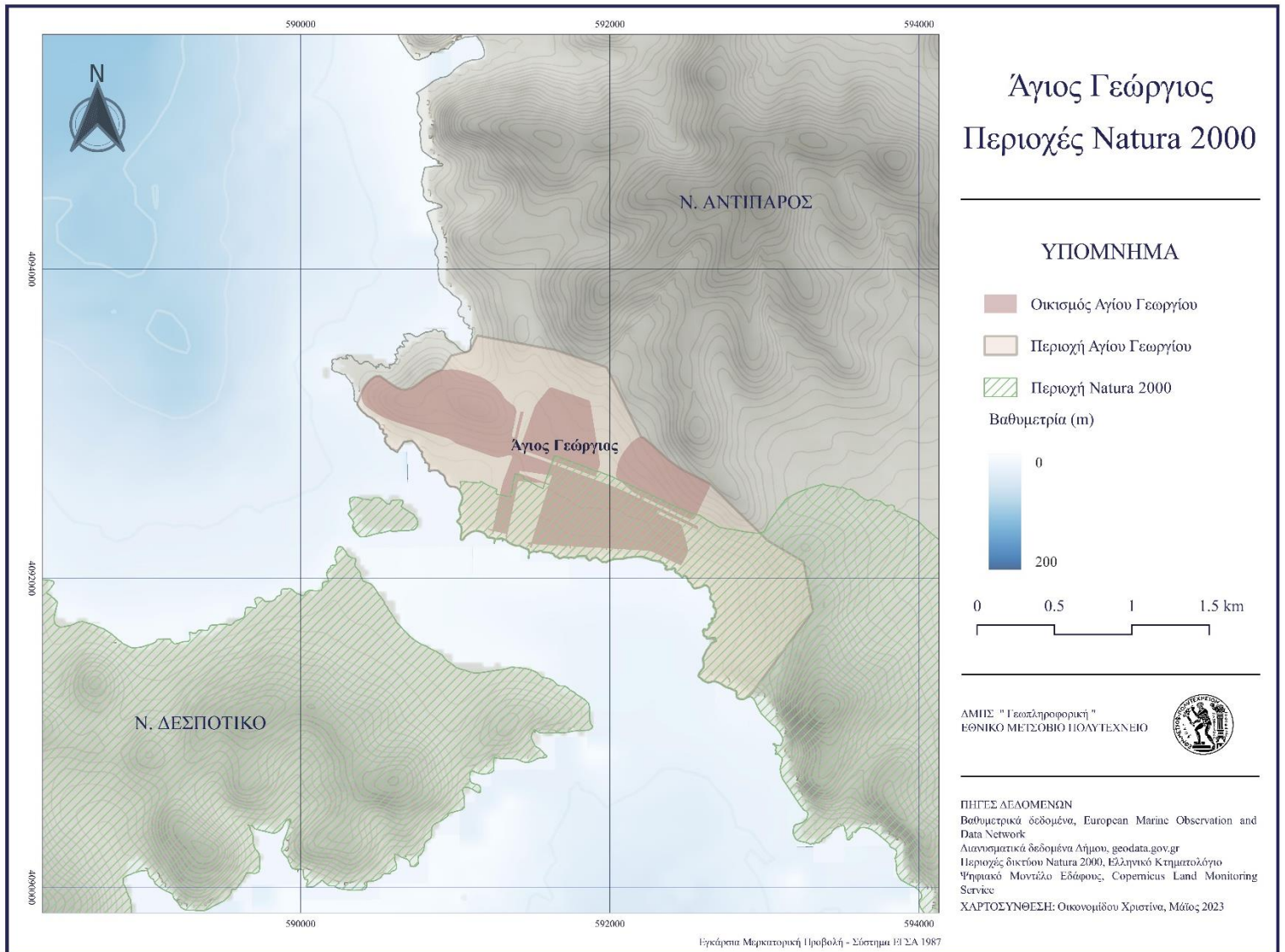
Η νήσος Στρογγυλό βρίσκεται 1,1 περίπου μίλια δυτικά της Άκρας Κούδρος του Δεσποτικού, ενώ όπως φαίνεται στην εικόνα (εικόνα 5) το σχήμα του είναι ωσειδές και με μέγιστο πλάτος 6,5 περίπου δέκατων του μιλίου και εκτείνεται επί 1,1 μίλια περίπου από νότια- νοτιοδυτικά προς βόρεια - βορειοανατολικά. Το υψηλότερο σημείο είναι στο κέντρο του, η Βίγλα των ντόπιων και φτάνει τα 183 μ. Τα παράλια του είναι βραχώδη, αβαθή, λεία, απότομα, κοφτερά, δύσκολα προσβάσιμα. Το έδαφος του Στρογγυλού είναι ορεινό, τραχύ και άγονο αλλά και αυτό φαίνεται ότι νοικιάζονταν παλαιότερα από τους Σίφνιους ιδιοκτήτες, σε Αντιπαριώτες βοσκούς. Αξίζει να σημειωθεί πως στο Στρογγυλό υπάρχουν ερείπια του Αγίου Γεωργίου, ενός μικρού μεταβυζαντινού ναού για το χτίσιμο του οποίου χρησιμοποιήθηκαν αρχαίοι κίονες και μαρμάρινα αρχιτεκτονικά μέλη αρχαίου οικοδομήματος. Στην ανατολική πλευρά του είναι ορατά θεμέλια μεγάλων τοίχων. Πίσω από το εκκλησάκι υπάρχουν πολλοί αρχαίοι τοίχοι που διακρίνονται κάτω από μία σύγχρονη κατασκευή, ενδεχομένως μία ερειπωμένη στάνη. (Σινάνης, Α., 2019)

Περιβάλλον

Στην περιοχή μελέτης και την ευρύτερη περιοχή απαντώνται τα ίδια είδη χλωρίδας και πανίδας που αναφέρθηκαν στην αντίστοιχη ενότητα του περιβάλλοντος για ολόκληρη την νήσο Αντίπαρο. Ωστόσο, αξίζει να γίνει αναφορά στο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura 2000 όπου συμπεριλαμβάνεται το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής ενδιαφέροντος και των νησίδων πλησίον σε αυτή. Συγκεκριμένα, τα νησιά Δεσποτικό, Τσιμνητήρι και Στρογγυλό συμπεριλαμβάνονται πλήρως στο δίκτυο Natura 200 λόγω των οικοσυστημάτων που φιλοξενούν αλλά και της πολιτιστικής κληρονομιάς που φέρουν. Στις επόμενες σελίδες παρατίθενται χάρτες που απεικονίζουν τις προστατευόμενες περιοχές στην περιοχή μελέτης και της ευρύτερης περιοχής.

Εικόνα 9 Προστατευόμενες Περιοχές του δικτύου Natura 2000 της ευρύτερης περιοχής ενδιαφέροντος, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.

Εικόνα 10 Προστατευόμενες Περιοχές του δικτύου Natura 2000 της περιοχής Αγίου Γεωργίου, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.

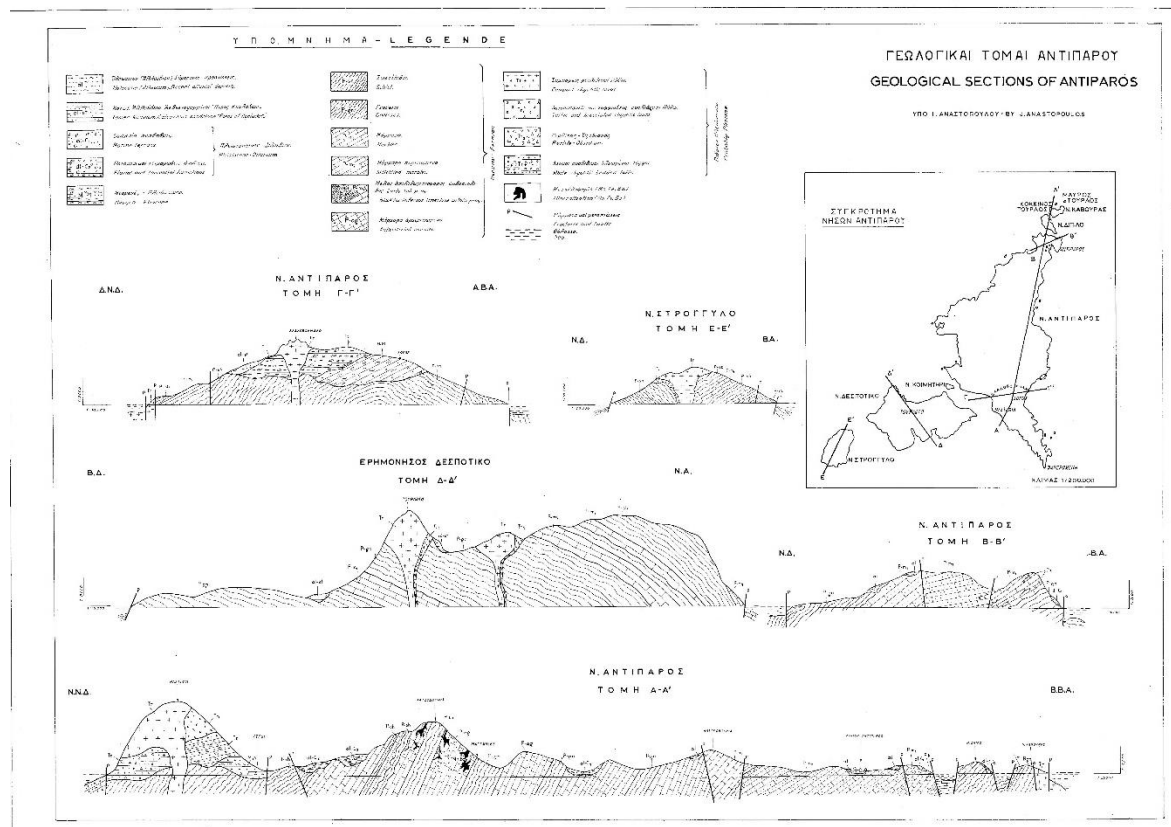

Γεωλογία

Η Γεωλογία της περιοχής μελέτης, δεν φέρει ιδιαίτερες διαφορές από την γεωλογική μορφή του υπόλοιπου νησιού. Όπως αναφέρθηκε στην ενότητα της γεωλογίας της Αντιπάρου, το νησί δομείται, κυρίως, από μεταμορφωμένα πετρώματα της Αττικοκυκλαδικής γεωτεκτονικής ζώνης. Αυτά περιλαμβάνουν σχιστόλιθους, σχιστογενεύσιους, μάρμαρα και εναλλαγές μαρμάρων στο κεντρικό και βόρειο τμήμα της, και από πυριγενή και ηφαιστειογενή στο νότιο. Από τα ίδια πετρώματα αποτελούνται και τα νησιά Δεσποτικό και Στρογγυλό. Τα περισσότερα από τα μάρμαρα που απαντώνται σε αυτά τα νησιά είναι πυριτιωμένα και αγκεριτιωμένα με οξείδια σιδήρου και μαγγανίου που επικρατούν στο κεντρικό – νότιο τμήμα του νησιού, όπου βρίσκονται και τα περισσότερα μεταλλεία – λατομεία. Στο δυτικό τμήμα της εμφανίζεται παράκτιος σχηματισμός που αποτελείται από στρώματα συμπαγούς ασβεστικού ψαμμίτη, τον ονομαζόμενο «Πόρο των Κυκλάδων». Το Νότιο τμήμα της Αντιπάρου είναι ηφαιστιογενές και διαθέτει πλούσια κοιτάσματα ορυκτών, ως αποτέλεσμα δύο βασικών παραγόντων. Των φυσικοχημικών, που περιλαμβάνουν τα ορυκτοποιά διαλύματα, την πηγή τους, τη συγκέντρωση, θερμοκρασία, πίεση, βαθμό ροής κ.λπ. και την τεκτονική. Αυτή έχει σχέση με τον εντοπισμό των κοιτασμάτων ορυκτών και περιλαμβάνει τις διόδους των ορυκτοποιών διαλυμάτων, τα ρήγματα, τις ρηξιγενείς ζώνες, τις πτυχές και άλλους τεκτονικούς χαρακτήρες στους οποίους τελικά αποτίθενται τα ορυκτά. Τέλος, εμφανίσεις ρυολιθικών πετρωμάτων συναντώνται στο Δεσποτικό και το Στρογγυλό.

(Σινάνης, Α.,2019)

Ενδιαφέρον έχει ο γεωλογικός χάρτης που προέκυψε από την μελέτη του Ι. Αναστόπουλου στην νήσο Αντίπαρο και οι γεωλογικές τομές που υλοποιήθηκαν για την Αντίπαρο, το Δεσποτικό και το Στρογγυλό, στα οποία γίνεται φανερός ο γεωλογικός πλούτος των περιοχών ενδιαφέροντος και οι προσεγγιστικές θέσεις μεταλλείων εντός αυτών. Ο γεωλογικός χάρτης και το διάγραμμα τομών παρατίθεται παρακάτω. (εικόνα 11, 12)

Εικόνα 11 Διάγραμμα τομών Αντιπάρου.

Πηγή: Γεωλογική κατασκευή της νήσου Αντιπάρου και των περί αυτήν νησίδων, Ι. Αναστόπουλος, 1963

ΓΕΩΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

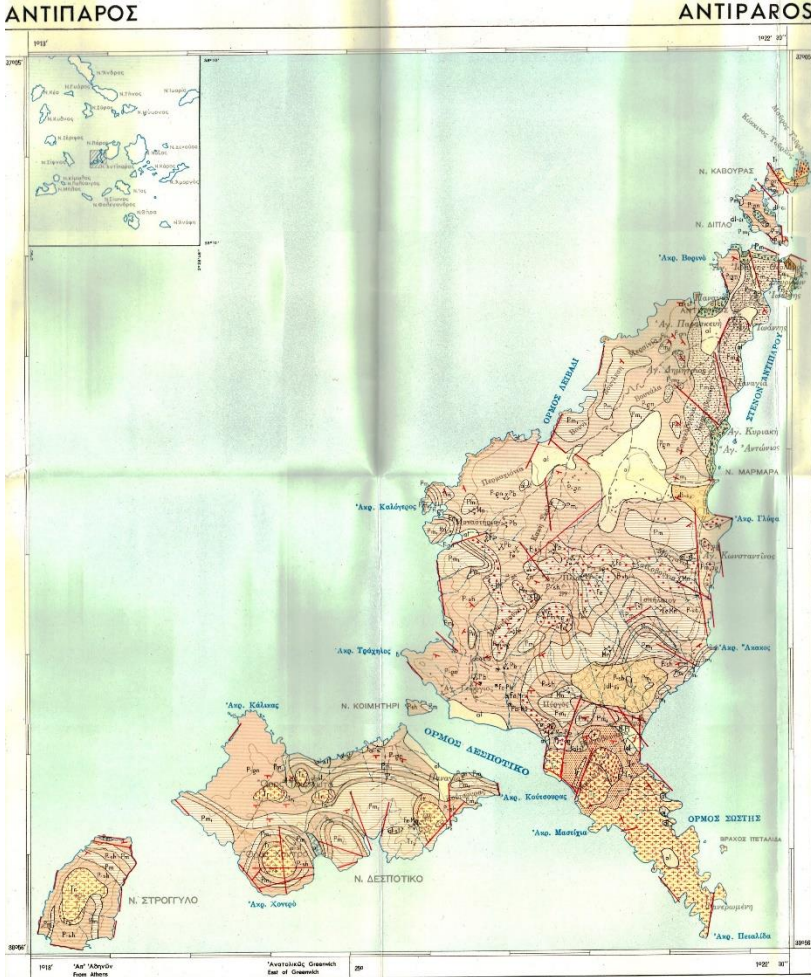
GEOLOGICAL MAP OF GREECE

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΝ ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΩΝ ΥΠΕΡΦΑΘΟΥΣ INSTITUTE FOR GEOLOGY AND SUBSURFACE RESEARCH

ΥΠΟΜΝΗΜΑ - LEGEND

ΙΣΤΗΜΑΤΟΓΕΝΗ ΠΕΤΡΩΜΑΤΑ
SEDIMENTARY ROCKS

1. Όλασιον (Άλλυσιον) Ηϊόσενε (Aillyum).
Σάρμας προσειθέας Άλιος, πηλίαι, κλίαι, και ηρηθίαι και weathering products.
Recent alluvial deposits. Sand, clay, pebbles and weathering products.
  2. Πλειστοκόκον (Διλοκόκον) Pleistocene (Diluvium).
Θιολίαι άναδεδιθίαι 0-10 μ. Υψηλός, χαμάραι, και ηρηθίαι.
Marine terrace. Elevation 0-10 m. Coastal Sandstone-limestone conglomerates.
  3. Νεογενές (ηλιόκοκον) Neogen (Pliocene).
Θιολίαι σπιρηθίαι τοιρίαι θιόλιαι θολίαι. Αλας, χαμάραι, και ηρηθίαι, κλίαι, και ηρηθίαι, κλίαι, και ηρηθίαι.
Silt formations (mainly in the shallow sea). Incretian conglomerates, sandstones, coarse grain sandstones and marls with a trace of fossiliferous Pliocene fossils. Incretian (Lissim), Epirotic (Crisarum) etc.
  4. Πέριον - Περίον.
Πέριον (ως ορεινίαι) γενίαι (θιολίαι - χαμάραι) και ηρηθίαι, θιολίαι, και ηρηθίαι, θιολίαι, και ηρηθίαι.
Gneisses to shaly gneisses (thiolic micaceous) etc. Frequently with schist in thin schists, elliptic schists, elliptic schists, elliptic schists, elliptic schists, elliptic schists etc.
  5. Σίμας μαρμάρων εντός τών άνιέραι γενίαι και ορεινίαι.
Series of marbles within the previous gneisses and schist.
  6. Μαύραι μακροστομάτιαι θιολίαι μακροστομάτιαι, θιολίαι, και ηρηθίαι, και ηρηθίαι, και ηρηθίαι, και ηρηθίαι.
a) Μεταστομάτιαι οι χαμάραι και ηρηθίαι μαρμαί (thiolic with thin gray basis or gray with black bands, light red colored, columnic, spiral etc.)
b) Μαύραι μακροστομάτιαι θιολίαι μακροστομάτιαι, θιολίαι, και ηρηθίαι, και ηρηθίαι, και ηρηθίαι, και ηρηθίαι.
Fossils: Productus Sp., Oriskania, Bryozoa (Fistularioides, Polysiphonia sp.), Liliata of corals etc.
  7. Μαύραι μαρμαίματα - Silted marbles
  8. Μαύραι άφαιρητάματα και με άξιαι οξειδία και μαγνήσιον.
Ankerized marbles with oxides of iron and magnesia.
- ΕΚΡΗΒΕΝΗ ΠΕΤΡΩΜΑΤΑ - IGNEOUS ROCKS**
(Εσφιητάματα)
- α) Εσφιητάματα θιολίαι άδύαι (θιολίαι, θιολίαι, και ηρηθίαι, και ηρηθίαι, και ηρηθίαι, και ηρηθίαι).
  - β) Αποστενάτιαι θιολίαι άδύαι (θιολίαι, θιολίαι, και ηρηθίαι, και ηρηθίαι, και ηρηθίαι, και ηρηθίαι).
  - γ) Αποστενάτιαι θιολίαι άδύαι (θιολίαι, θιολίαι, και ηρηθίαι, και ηρηθίαι, και ηρηθίαι, και ηρηθίαι).
- Περίονη - Όφιανός - Perlite - Obsidian
- Λεύραι μαρμαίματα μαρμαίματα (θιολίαι) και θιολίαι άδύαι.
White hydric bedded tufts (welded tufts) of angular and conchoidal thin pieces of rhyolite lava, perlite, obsidian, metamorphic rocks, psammite and ashes (volcanic ash tufts).
- Ήρηθίαι άναδεδιθίαι (θιολίαι, θιολίαι, και ηρηθίαι, και ηρηθίαι, και ηρηθίαι, και ηρηθίαι).
Pyroclastic debris consisting of bombs, plombs, psammite and ashes.
- Λιθίαι και κλίαι σπληθίαι Strike and dip of the beds
- Ρήματα - Μεσσιόσιαι Faults
- Άγειν ματαίλια Idle mire
- Έργασίαι μεταλλίαιαι Ore Occurrences
- Συοί ματαίλια Gallery
- Μεταλλίαιαι φρέσται Mining shafts
- Σπήλαια Άνοιχτά Cave of Antiparos

Η Γεωλογική Χαρτογράφηση έγινε χρονικώς κατά τό έτη 1956, 1959 και 1961 (α) υπό τόν Ι. ΑΝΑΣΤΟΠΟΥΛΟΥ γιολόγο τόν Υπουργίον Γεωλογίαι τόν Άρειον Ήθηβαιον.
Γιν. Διερυνή Κ. ΖΑΧΟΣ
Ήρηθίαι ματαίλια υπό Τραπεζίαια τόν έτη 1953. Έκτιμήθη τίς τά Ήρηθίαι τής Γεωγραφίαι Υπουργίαι Σιόσαι.
ΚΑΙΜΑΣ 1:50.000 SCALE
Ήρηθίαιας 40 μ. V. I. 49 m.
The geological mapping was accomplished partially in 1956, 1959, and 1961, by J. ANASTOPOULOS Geologist in the Institute for Geology and Subsurface Research.
Dr. Eng. K. ZACHOS Director
Issued by the Institute in 1963. Printed at the Army Geographical Service Printing Facilities.

Εικόνα 12 Γεωλογικός Χάρτης Αντιπάρου
Πηγή: Γεωλογική κατασκευή της νήσου Αντιπάρου και των περί αυτήν νησίδων, Ι. Αναστόπουλος, 1963

Ιστορική αναδρομή

Ο Άγιος Γεώργιος ακολουθεί τα ιστορικά γεγονότα που συμβαίνουν σε ολόκληρη την Αντίπαρο, όπως περιγράφηκαν στην ιστορική αναδρομή της Αντιπάρου, ωστόσο η περιοχή του Αγίου Γεωργίου έχει μία ξεχωριστή θέση στην ιστορία της Αντιπάρου και στην αντίσταση των Ελλήνων κατά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο. Πρόκειται για την παραγνωρισμένη από την ιστοριογραφία αλλά ανεπανάληπτη και καθοριστική συμβολή των κατοίκων της στην αντίσταση το 1941, στη διαφυγή και τον επαναπατριισμό στην Κρήτη μέρους των εγκλωβισμένων στην Αττική Αλβανομάχων στρατιωτών της 5ης Μεραρχίας Κρήτης. Λόγω αυτής της επιτυχίας, επιλέχθηκε από τους συμμάχους ως μυστική βάση υποβρυχίων στη διάρκεια της Κατοχής (Μάιος ή Αύγουστος 1941 - 6/1/1942) και μάλιστα στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου, όλα οργανωμένα από τον Λασιθιώτη πατριώτη Ιωάννη (Χάρη) Γραμματικάκη.

Το ιστορικό κρησφύγετο -διευθυντήριο της συμμαχικής βάσης υποβρυχίων και στρατηγείο βρίσκεται στο κτήριο όπου είναι γνωστό στους Αντιπαριώτες ως «Τα Τζαβελέικα». Στο ίδιο σπίτι έγινε η συμπλοκή του Atkinson με τους Ιταλούς το 1941, όταν οι τελευταίοι αντιλήφθηκαν τη λειτουργία της βάσης. Οι Ιταλοί ονόμαζαν το σπίτι Casa Rossa, κόκκινο σπίτι

Στο νησί ήταν ακόμη νωπές οι μνήμες από τις φυλακίσεις και εκτελέσεις πατριωτών από τους Ιταλούς, λόγω της αποκάλυψης της συμμαχικής βάσης υποβρυχίων. Προς τιμήν λοιπόν των αγωνιστών, το 1988 έγινε το μνημείο των εκτελεσθέντων από τους Ιταλούς που κοσμεί το προαύλιο της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου και θυμίζει την καθοριστική συμβολή των κατοίκων της Αντιπάρου. (Σινάνης, Α.,2019)

Εικόνα 13 Τα Τζαβελέικα. Στην δεξιά φωτογραφία διακρίνεται το μνημείο εκτελεσθέντων απο τους Ιταλούς.

Πηγή: Φωτογραφικό υλικό Εξωραϊστικού Συλλόγου Αγίου Γεωργίου, «Τα Μεταλλεία της Αντιπάρου 19-20ος αιώνας», 2019, Σινάνης Αγγελος, σελ.262

Ιστορία Μεταλλείων

Η αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου και η λειτουργία των μεταλλείων αποτέλεσε αναπόσπαστο κομμάτι στην ιστορία και εξέλιξη ολόκληρης της Αντιπάρου αλλά και της περιοχής μελέτης της παρούσας διπλωματικής, του Αγίου Γεωργίου. Στην ευρύτερη περιοχή του Αγίου Γεωργίου, εντός μοσχοβιτικών γενεοσισχιστόλιθων εμφανίζεται χαλαζιακή φλέβα. Η μεταλλειοφορία της συνίσταται κυρίως από τα πρωτογενή ορυκτά γαληνίτη, σιδηροπυρίτη, χαλκοπυρίτη, σφαλερίτη και κοβελίνου. Με την διακοπή λειτουργίας των μεταλλείων η περιοχή του Αγίου Γεωργίου «κόπηκε» σε οικοδομικά τετράγωνα και εντάχθηκε σε ρυμοτομικό σχέδιο βάσει του οποίου στηρίχθηκε, και συνεχίζει να στηρίζεται, η πολεοδομική ανάπτυξη της περιοχής. Με γνώμονα αυτό, κρίθηκε σκόπιμη μία σύντομη αναφορά στην ιστορία των μεταλλείων της Αντιπάρου και δε στην μεταλλευτική δραστηριότητα της περιοχής ενδιαφέροντος. (Σινάνης, Α.,2019)

Η Ελλάδα απέκτησε την ανεξαρτησία της από την Οθωμανική Αυτοκρατορία με Πρωτόκολλο το οποίο υπογράφηκε στο Λονδίνο στις 22 Ιανουαρίου 1830 μεταξύ Μεγάλης Βρετανίας, Γαλλίας και Ρωσίας. Η Ελλάδα αποτελεί πλέον μία ανεξάρτητη χώρα, μία χώρα αγροτική και αραιοκατοικημένη χωρίς καμία εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της, με πολλές σοβαρές καταστροφές από τον μακροχρόνιο πόλεμο, χωρίς δυνατότητα παραγωγικής εκμετάλλευσης και με τα αστικά κέντρα, πλην της Ερμούπολης, να βρίσκονται σε έσχατη κατάσταση. Ωστόσο, η πρόσφατα απελευθερωμένη Ελλάδα παρουσίαζε μία εικόνα ελκυστική για όσους αναζητούσαν κερδοφόρο πεδίο δράσης ή ακόμα και για κάποιους επιχειρηματίες ή τεχνίτες που επιθυμούσαν να συμβάλουν στην ανάπτυξη του τόπου.

Σημαντική περίοδος για την εκβιομηχάνιση είναι δεκαετία του 1870 που συμπίπτει με την εισαγωγή των πρώτων ατμομηχανών. Ο ατμός πράγματι κίνησε και γιγάντωσε τον βιομηχανικό τομέα, αυτή η αναπτυξιακή πορεία διακρίνεται σε τρεις περιόδους. Άρχισε γύρω στα 1860/69 και επεκτάθηκε στα μέσα της δεκαετίας του 1870 φτάνοντας στο απόγειο της στα χρόνια 1871/73. Η επόμενη περίοδος επεκτάθηκε μέχρι στα 1887/89 και η τρίτη περίοδος άρχισε προς το τέλος της δεκαετίας του 1880. Οι πρώτες δημοσιεύσεις σχετικά με την έρευνα των μεταλλευτικών περιοχών της Ελλάδας προήλθαν από επιστήμονες των φυσικών επιστημών και των επιστημών της γης οι οποίοι μελέτησαν τα γεωλογικά και ορυκτολογικά χαρακτηριστικά των αγροτικών περιοχών.

Από την καποδιστριακή περίοδο 1828-1831 οργανώθηκαν με πρωτοβουλία του φτωχού ελληνικού κράτους, οι πρώτες έρευνες για την αξιοποίηση των ορυκτών στα νησιά, στο πλαίσιο της αγωνιάδους προσπάθειας ενίσχυσης των οικονομικών πόρων.

Κατά την οθωνική περίοδο 1833-1862 το ενδιαφέρον του νέου κράτους για την αξιοποίηση του υπεδάφους εκφράστηκε με τη νομοθεσία στα 1835/36 για τη ρύθμιση της εκμετάλλευσης των ορυκτών των νησιών και με την ανάθεση εκπόνησης συστηματικών γεωλογικών μετεωρολογικών ερευνών σε Γερμανούς και Αυστριακούς επιστήμονες. Η πρώτη πλήρης γεωλογική και ορυκτολογική περιγραφή για το σύνολο του ελληνικού βασιλείου από τον γερμανό γεωλόγο – μεταλλειολόγο Karl Gustav Fiedler, όπου το 1840 συντάσσει έναν γεωλογικό χάρτη του ελληνικού βασιλείου.

Το 1850 η κυβέρνηση ανέθεσε στον ορυκτολόγο αξιωματικό Μηχανικού, Παναγιώτη Βουγιούκα να διερευνήσει αν η εκμετάλλευση των δημοσίων ορυχείων μπορεί να είναι συμφέρουσα για λογαριασμό του δημοσίου ή αν συμφέρει περισσότερο να γίνει παραχώρηση σε εργολάβο.

Το 1861 ψηφίστηκε ο πρώτος νόμος περί μεταλλείων και μετά από έξι χρόνια 1867 τροποποιήθηκε σχετικά με τη φορολογία των ιδιοκτητών τους. Επιπρόσθετα, δόθηκε εντολή από το Υπουργείο Οικονομικών στον μεταλλειολόγο Ανδρέα κορδέλα να μεταβεί στις Κυκλάδες για να τις μελετήσει από ορυκτολογική άποψη και να εξετάσει τις δυνατότητες να δημιουργηθούν εκεί μεταλλεία. Ο Κορδέλας σχετικά με την Αντίπαρο αναφέρει στοιχεία για τα μεταλλικά ορυκτά της και για την εκμετάλλευση τους από τις εταιρίες της εποχής. Κατόπιν αυτών των ερευνών οι Κυκλάδες και ειδικότερα η Αντίπαρος ήρθαν στο προσκήνιο της Ελληνικής πραγματικότητας και τα επόμενα χρόνια θα δραστηριοποιούταν με πρωτόγνωρη ένταση.

Γνωστές θέσεις μεταλλείων προς εκμετάλλευση στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου προκύπτουν από αιτήματα επιχειρηματιών προς το Ελληνικό Βασίλειο για εκμετάλλευση μεταλλείων καθώς και από Βασιλικά Διατάγματα. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι της περίπτωσης του επιχειρηματία Κωνσταντίνου Δουρούτη όπου το 1869 προσέλαβε τον Γεωμέτρη Νικόλαος Εμμ. Ξάνθο (γιος συνιδρυτή της Φιλικής Εταιρείας) να σχεδιάσει τοπογραφικό διάγραμμα για αίτημα εκμετάλλευσης μεταλλείων στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου προς το Ελληνικό Βασίλειο, το οποίο αίτημα εγκρίθηκε το 1871 με το Φ.Ε.Κ 52/6.12.1871 ενώ οι περιοχές που αιτήθηκαν και βρίσκονται εντός της περιοχής μελέτης, δηλαδή του Αγίου Γεωργίου μπορούν να διακριθούν στην εικόνα (**εικόνα 14**) (Σινάνης, Α.,2019). Επιπρόσθετα σε Βασιλικό Διάταγμα της ίδιας χρονιάς (1869) εγκρίνεται αίτημα εκμετάλλευσης μεταλλείων, αργυρούχου μολύβδου, στους ιδιοκτήτες της φερόμενης εταιρείας «Μεταλλείον η Αντίπαρος» στις θέσεις όπως φαίνεται στο παρακάτω απόσπασμα (Σινάνης, Α.,2019)

Το 1872 γίνεται σύσταση της μεταλλευτικής εταιρείας «Αντίπαρος» όπου στην κατοχή της πέρασαν υπάρχουσες ενεργές μεταλλευτικές εκτάσεις της Αντιπάρου των συνιδρυτών αυτής, οι οποίες είχαν εγκριθεί τους προηγούμενους μήνες του ίδιου χρόνου. Από τις μεταλλευτικές εκτάσεις αξίζει να αναφερθεί η παραχώρηση έκτασης 7.845 στρ. στην Νήσο Δεσποτικό για μετάλλευση θείουχου και αργυρούχου μολύβδου. Έκταση για την οποία δυστυχώς δεν βρέθηκε στην βιβλιογραφία κάποιο διάγραμμα που να προσδιορίζει την παρούσα έκταση στο Δεσποτικό, παρα μόνον η κατά προσέγγιση τοποθέτηση του συμβολισμού μεταλλεύματος στον γεωλογικό χάρτη της Αντιπάρου που συντάχθηκε από τον Ιωάννη Αναστόπουλο

Το 1873 δίνεται παραχώρηση δικαιώματος μεταλλεύσεως ενθείου αργυρούχου μολύβδου και ψευδαργύρου στη νησίδα Στρογγυλό (1.277 στρ.) και σε εκτάσεις στην Αντίπαρο. Για την παραχώρηση στο Στρογγυλό όπως και στο Δεσποτικό δεν υπήρξαν άλλες ειδήσεις και φαίνεται ότι είναι από τις περιπτώσεις που δεν προχώρησαν σε εκμετάλλευση. Το πιθανότερο είναι ότι δεν βρέθηκαν κοιτάσματα ικανά να υποστηρίξουν την επένδυση και έτσι δικαιώθηκε αργότερα το 1963 ο Ιωάννης Αναστόπουλος όταν στη μελέτη του διαπίστωνε ότι «εκ των μελετηθεισών νήσων του συγκροτήματος μόνον η Αντίπαρος παρουσιάζει κοιτασματολογικόν ενδιαφέρον διότι εις αυτήν μόνον εντοπίζονται εμφανίσεις και κοιτάσματα μεταλλικών ορυκτών»

Στο διάστημα 1887-1889 πραγματοποιήθηκαν επενδύσεις σε νέες εγκαταστάσεις, επεκτάσεις υποδομών και ανακαινίσεις των υπαρχουσών εγκαταστάσεων. Ειδικότερα για την περιοχή του Αγίου Γεωργίου και τα μοναστήρια, αναφέρονται στην βιβλιογραφία βελτιώσεις στις παραλιακές σκάλες φόρτωσης των μεταλλευμάτων.

Έως το 1917 η δραστηριότητα στα μεταλλεία της Αντιπάρου και όσων εκτάσεων είχαν παραχωρηθεί από Βασιλικά Διατάγματα χαρακτηρίστηκε έντονη, λόγω των κερδών, λόγω του εκσυγχρονισμού της

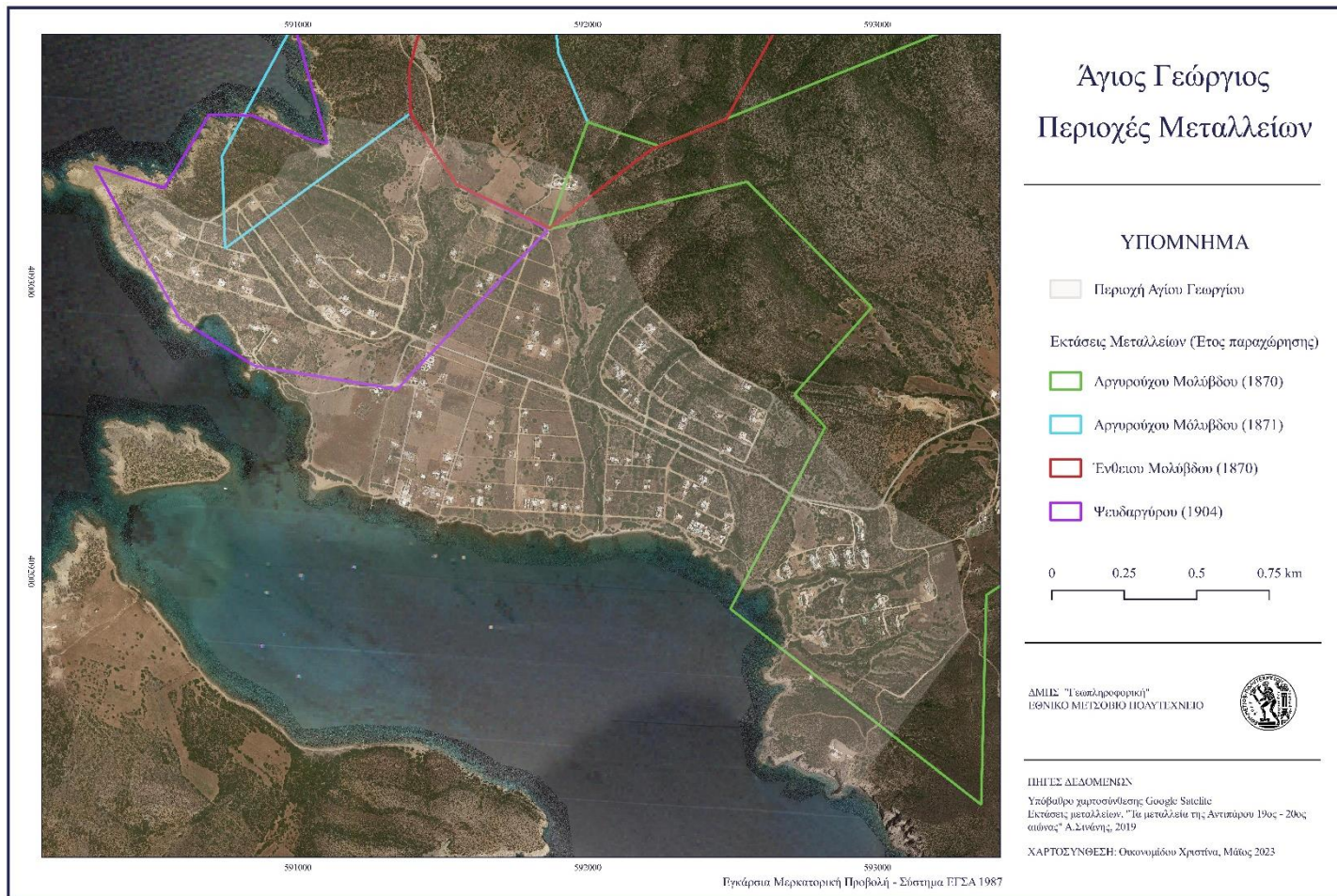
μεταφοράς των μεταλλευμάτων στις εγκαταστάσεις στο Λαύριο, όσο και από την σταδιακή μείωση των κοιτασμάτων, ίσως και την εξάντληση τους. Ειδικότερα αναφέρεται στην βιβλιογραφία, πως οι ανεπαρκείς ποσότητες μεταλλευμάτων απέκλεισαν την κατασκευή καμίνων. Επιβεβαίωση των μεταλλευτών για τις ποσότητες ήταν η εξάντληση των κοιτασμάτων μολύβδου και ψευδαργύρου στις περιοχές Αγ.Γεωργίου και Κακή Σκάλα.

Με την λήξη του Α' παγκόσμιου πολέμου (και για την δεκαπενταετία που ακολούθησε) η κατάσταση του εξορυκτικού κλάδου ήταν εξαιρετικά καθοδική με την Αντίπαρο πλέον να μην είναι σε θέση να υποστηρίξει την μεταλλουργία χωρίς οι επιχειρήσεις της να στραφούν σε νέες επιστημονικές μεθόδους και τεχνολογίες. (Σινάνης, Α.,2019)

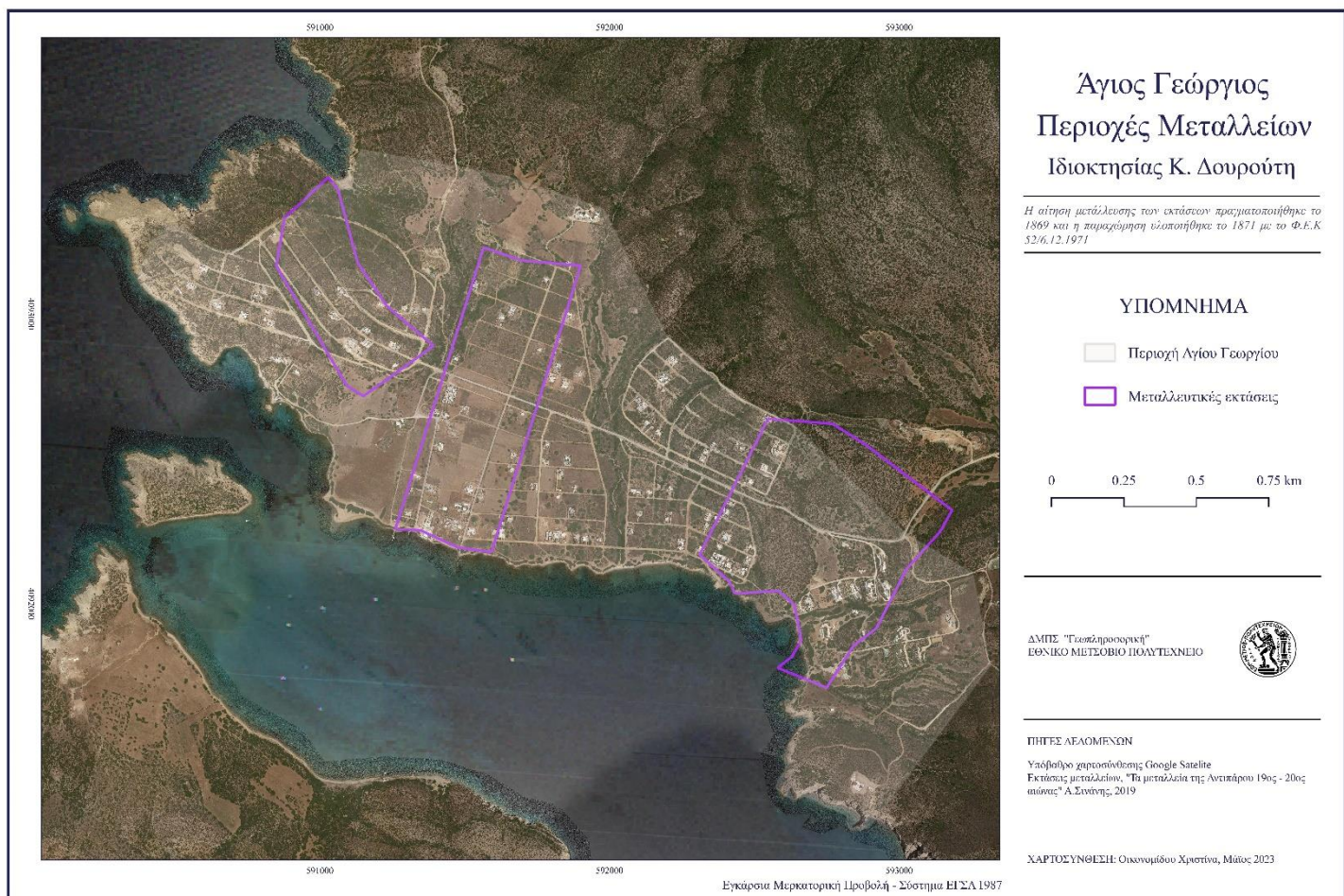
Στην διαδικασία καταγραφής καταστροφών που προκάλεσε η Γερμανική κατοχή (1945), επισημάνθηκε πως τα περισσότερα μεταλλεία της Ελλάδας, συμπεριλαμβανομένων και της Αντιπάρου, αν δεν είχαν κλείσει, είχαν διαλυμένες εγκαταστάσεις και μηδαμινές παραγωγικές δυνατότητες, όπως εξάλλου και οι βιομηχανικές μονάδες. Ειδικότερα, αναφέρεται πως στο νησί πλήθος στοών μεταλλείων κατέρρευσαν, άλλες επιχωμάτωθηκαν από το φόβο απώλειας ζωικού κεφαλαίου ενώ κτηριακές εγκαταστάσεις που δεν υπήρχε πλέον λόγος να συντηρηθούν, ερειπώθηκαν.

Το 1949/50 συστάθηκε εταιρεία από τον Ιωάννη Σκαρλή, Χρήστο Καραντζά και Νίκο Κατσουρό όπου για τελευταία φορά στην ιστορία των μεταλλείων της Αντιπάρου, πραγματοποιήθηκε εξόρυξη μολύβδου (γαληνίτη) από την περιοχή του Αγίου Γεωργίου. Οι εργασίες οργανώθηκαν γύρω από τις μεταλλευτικές στοές του Αγίου Γεωργίου, όπως στοά Ελένη ενώ λειτούργησε ξανά το υποτυπώδες λιμανάκι του Αγίου Γεωργίου για την φόρτωση των πετρωμάτων στα καΐκια. Ωστόσο, μετά από πέντε (5) χρόνια οι εργασίες στον μοναδικό πλέον ενεργό μεταλλείο της Αντιπάρου, στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου, σταμάτησαν λόγω συσσωρευμένων προβλημάτων και έτσι το 1955 διακόπηκε οριστικά η λειτουργία των Μεταλλείων της Αντιπάρου. (Σινάνης, Α.,2019) Το μικρό λιμανάκι του Αγίου Γεωργίου για το οποίο γίνεται λόγος παραπάνω, πρόκειται για ένα μικρό μόλο που είχε κατασκευαστεί κοντά στο ναό του Αγίου Γεωργίου.

Σε γενικότερο πλαίσιο, τα περισσότερα μεταλλεία, στοές και το σύνολο των κτηριακών μονάδων κατασκευάστηκαν από την «Ελληνική Μεταλλευτική Εταιρεία» και υπήρχαν το 1880. Αναφορικά με την περιοχή του Αγίου Γεωργίου και τις σχετικές με τα μεταλλεία εγκαταστάσεις, αναφέρεται στην βιβλιογραφία πως εντοπίστηκαν μία οριζόντια στοά, τα γραφεία διοίκησης στις ομώνυμες θέσεις Γραφεία, κεκλιμένο φρέαρ στη θέση Κοπελιάρη, κάθετο φρέαρ Ρενιέρη στη θέση Μπουγιούκα, δύο κτήρια και οι κατοικίες Κων. Δουρούτη και Σ.Σιβίνη. Στην επόμενη χαρτογράφηση μπορούν να διακριθούν οι εκτάσεις των μεταλλείων της περιοχής Αγίου Γεωργίου όπως περιγράφονται στην βιβλιογραφία από τοπογραφικά διαγράμματα της μεταλλευτικής εποχής.(**εικόνα 15**) (Σινάνης, Α.,2019)

Εικόνα 15 Χάρτης περιοχών μεταλλείων στον Άγιο Γεώργιο, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.

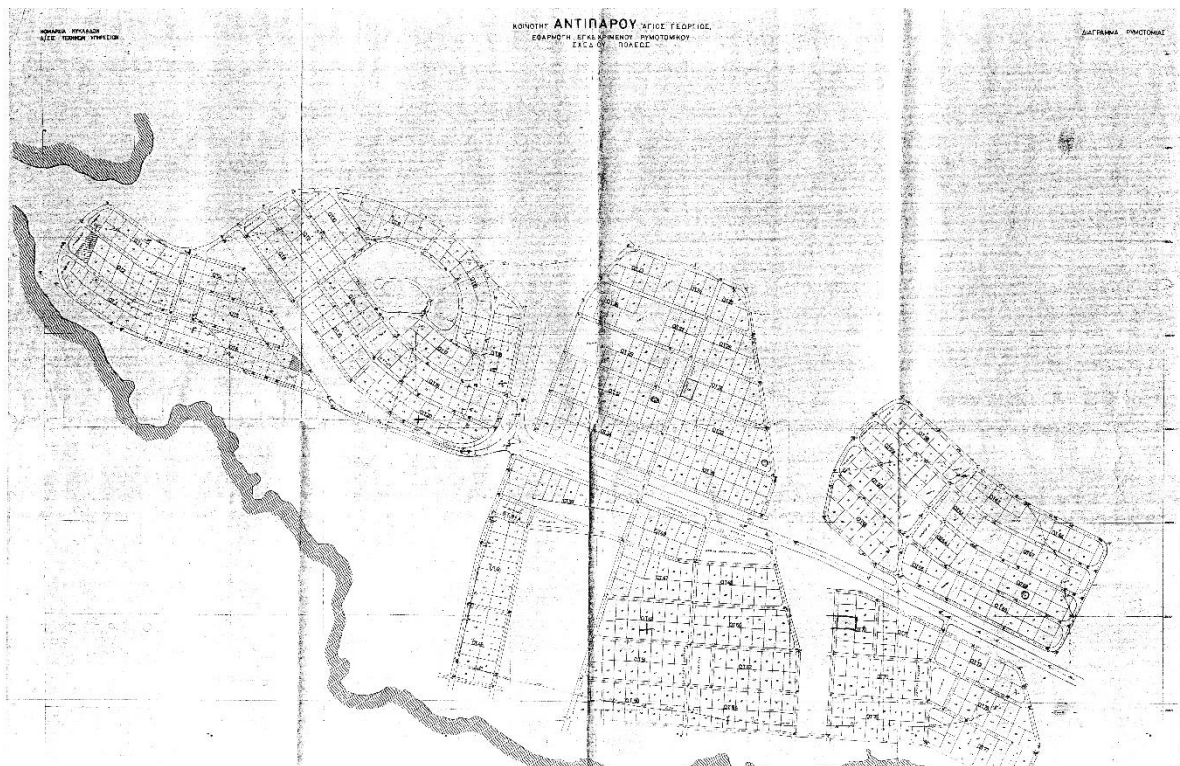

Εικόνα 14 Χάρτης περιοχών μεταλλείων ιδιοκτησίας Κ. Δουρούτη στον Άγιο Γεώργιο, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.

Σύσταση Ρυμοτομικού Σχεδίου Οικισμού Αγίου Γεωργίου

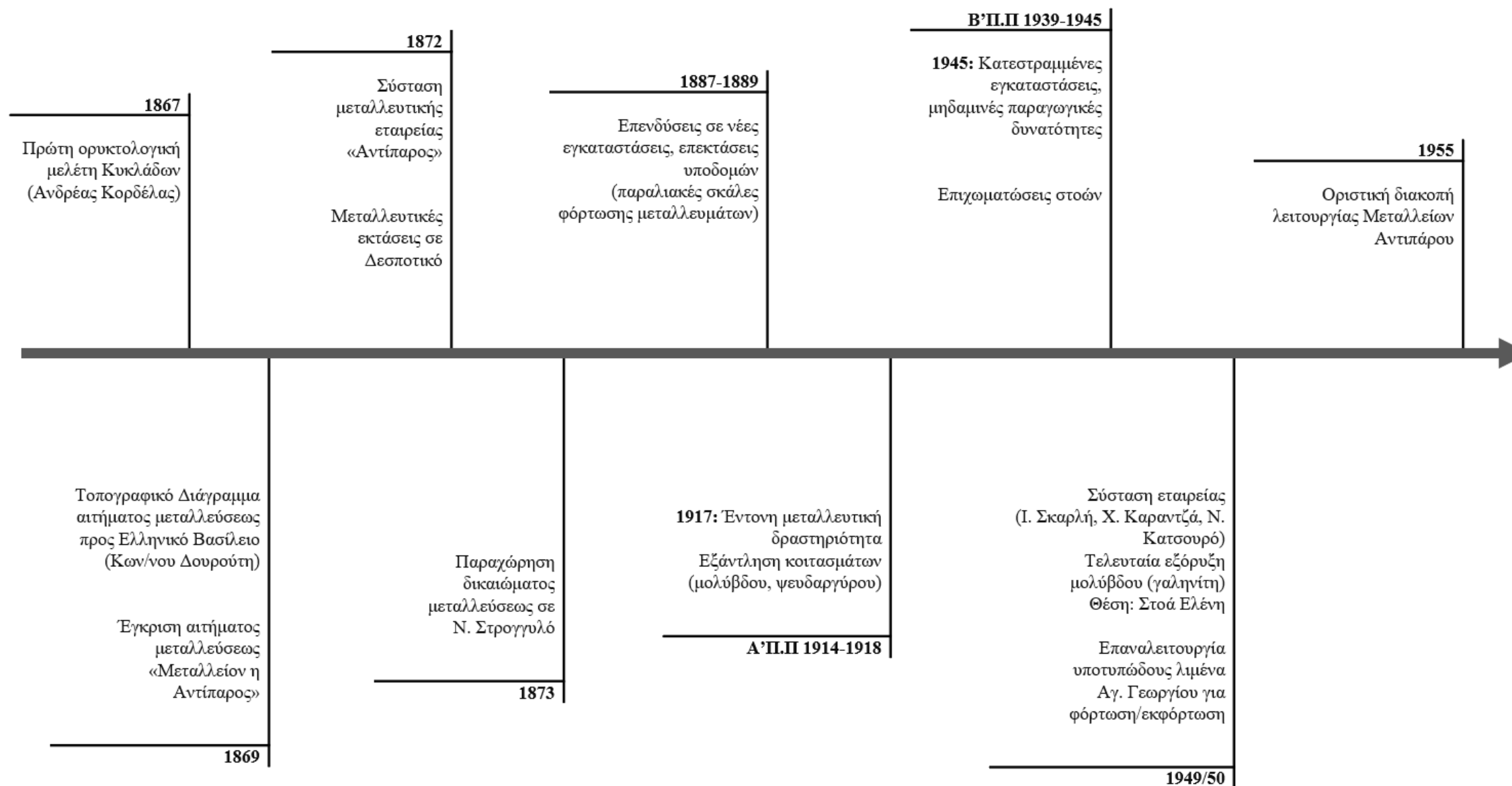
Η έκταση του Αγίου Γεωργίου πουλήθηκε το 1973 στον Οικοδομικό Συνεταιρισμό Χρυσοχόων Αθηνών. Η ιδιοκτησία αυτή περιήλθε στον πωλητή μέσω διαδοχικών κληρονομιών από το 1856 από Έλληνα έμπορο της Ρωσίας. Παρόλο που το 1974 λόγω φωτιάς στα ορυχεία της Αντιπάρου μεγάλο μέρος αυτών καταστράφηκε, στις μέρες μας η νομιμοποίηση της ιδιοκτησίας βασίζεται στις πράξεις δημιουργίας του Οικοδομικού Συνεταιρισμού Χρυσοχόων και της αποδοχής των σχεδίων του Συνεταιρισμού. Ο Σύλλογος αυτός συστάθηκε το 1965 και περιλαμβάνει δύο συνεχόμενα κτήματα που βρίσκονται στις θέσεις «Άγιος Γεώργιος», «Σωρός», «Πεταλίδι» και «Τράχηλος» παρά τη θέση «Κάμπος Αγίου Γεωργίου» συνολικής έκτασης 1.323 στρεμμάτων και 94 τετραγωνικών μέτρων. Δεν είναι σίγουρος ο λόγος σύστασης, αλλά φήμες λένε ότι συστάθηκε για να γίνει αυτή η αγοροπωλησία, καθώς τα καλύτερα παραθαλάσσια οικόπεδα ανήκουν στα αρχικά μέλη του Συμβουλίου. Με πράξη του Συμβουλίου Δημοσίων Έργων (υπ' αριθμ. 811/11.09.1975) γίνεται δεκτό το σχέδιο του Οικισμού του Συνεταιρισμού στον Άγιο Γεώργιο.

Ο οικισμός καταλαμβάνει 1.550 στρέμματα, τα οποία έχουν κατανεμηθεί στα 700 οικόπεδα σε 3 ξεχωριστές συνοικίες. Περισσότερο από το μισό της έκταση διατέθηκε για δημόσιας χρήσης περιοχές (όπως πράσινο, αθλητικές εγκαταστάσεις, ελεύθερη ζώνη θαλάσσης, δίκτυο οδών και πλατειών κ.τ.λ.) Αυτό ήταν και το φιλόδοξο σχέδιο του Συλλόγου ώστε ο οικισμός αυτός να γίνει το νησιώτικο πρότυπο, το οποίο θα ήταν πλήρως εναρμονισμένο προς το περιβάλλον και το τοπίο και οι οικοδομές δομημένες αυστηρά στον Αιγιονησιώτικο τύπο. Με Προεδρικό διάταγμα τον Ιούνιο του 1976 εγκρίνεται το Ρυμοτομικό Σχέδιο του Οικισμού επί εκτάσεως του Οικοδομικού Συνεταιρισμού Χρυσοχόων, Αργυροχόων και Ωρολογοπωλών Αθηνών και προαστείων Χ.Α.Ω. και τινών ιδιωτικών εκτάσεων στη θέση «Άγιος Γεώργιος κλπ» της Κοινότητας Αντιπάρου (Κυκλάδων) όπως φαίνεται στην παρακάτω απεικόνιση (εικόνα 16). Στην συνέχεια μετά την διάλυση του Συνεταιρισμού των χρυσοχόων η περιοχή εκχωρήθηκε στην Κοινότητα Αντιπάρου. Σύμφωνα με το σχέδιο πόλης, οι χρήσεις γης στην περιοχή είναι οριοθετημένες, απαγορεύονται τα ξενοδοχεία, αλλά ο συντελεστής δόμησης είναι υψηλός (σε 1 στρέμμα επιτρέπονται 400 τ.μ.) και συνεχώς παραβιάζεται δημιουργώντας μια ανεξέλεγκτη κατάσταση. Αφού έγινε δεκτό το σχέδιο χαράχθηκαν και οι πρώτοι δρόμοι, οι οποίοι διαπλατύνθηκαν και ασφαλτοστρώθηκαν μέσα σε 2 χρόνια. (Σινάνης, Α., 2019)

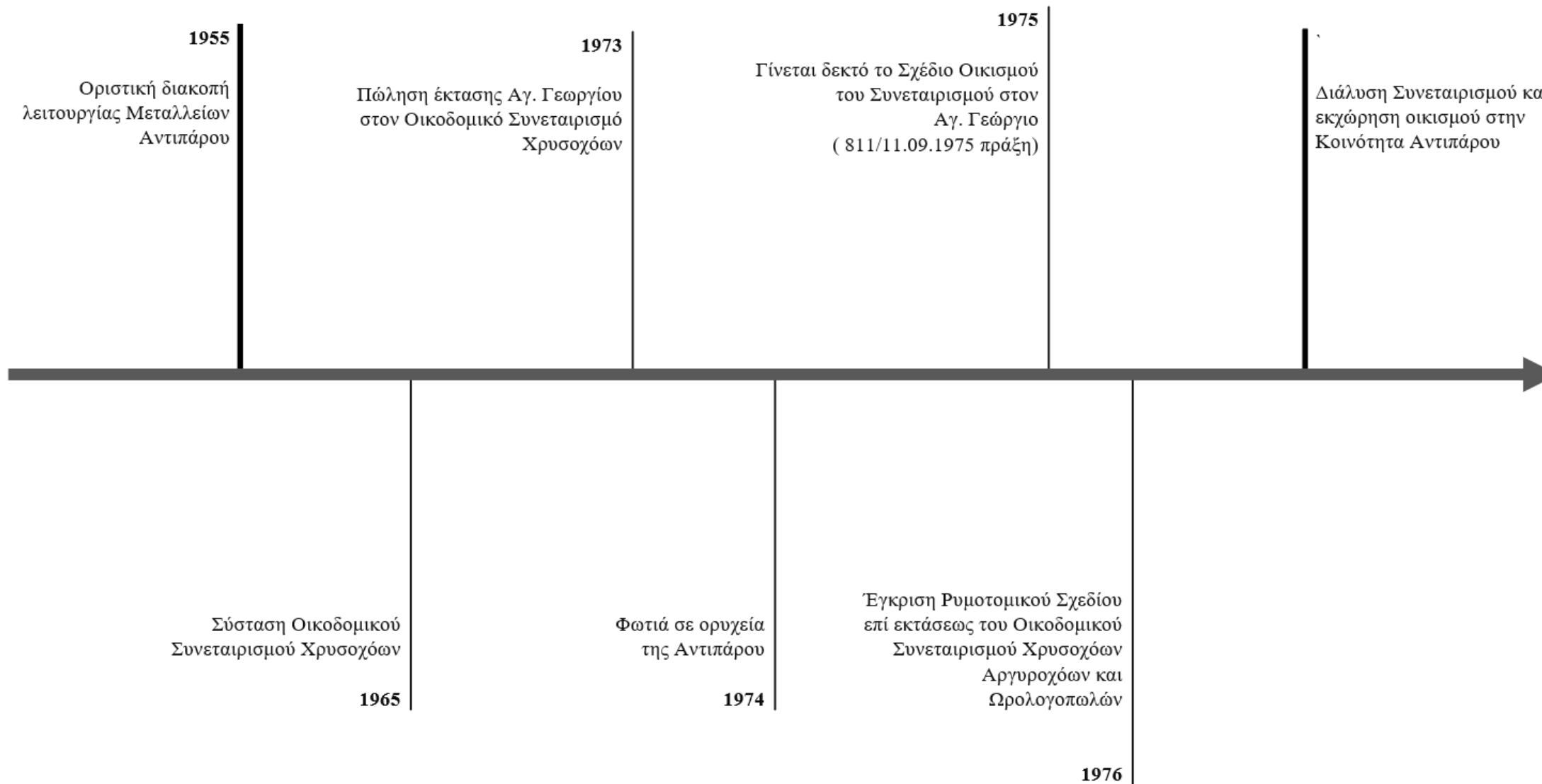
Εικόνα 16 Ρυμοτομικό Σχέδιο του οικισμού Αγίου Γεωργίου.

Πηγή: προσωπικό αρχείο φοιτήτριας

Εικόνα 17 Συνοπτικό Διάγραμμα Ιστορικής Εξέλιξης Μεταλλείων Αγίου Γεωργίου. Ιδίας Επεξεργασία

Εικόνα 18 Συνοπτικό Διάγραμμα Ιστορικής Εξέλιξης οικισμού Αγίου Γεωργίου, από έκταση συνεταιρισμού σε οικισμό κοινότητας Αντιπάρου. Ιδίας Επεξεργασία

Δεσποτικό

Στο πλαίσιο ιστορικής αναδρομής του οικισμού του Αγίου Γεωργίου κρίθηκε απαραίτητο από την μεταπτυχιακή φοιτήτρια η σύντομη αναφορά στην ιστορία της νησίδας Δεσποτικού. Όπως αναφέρεται σε προηγούμενη ενότητα το Δεσποτικό στους αρχαίους χρόνους αναφερόταν ως «Πρεπέσινθος». Ενώ παράλληλα τα πλουσιότερα αρχαιολογικά ευρήματα σε διάφορες θέσεις του νησιού (Ζουμπάρια, Μάντρα, Χειρόμυλος, Λιβάδι κ.α.) χρονολογούνται σε διάφορες εποχές (Πρωτοκυκλαδική, Γεωμετρική, Αρχαϊκή, Κλασσική, Ρωμαϊκή κ.α.) και δείχνουν τη σύνδεση του νησιού με την ηπειρωτική Ελλάδα, την Ανατολική Μεσόγειο, ακόμα και τη Βόρεια Αφρική.

Γκραβούρες του 15ου και του 17ου αιώνα, οι οποίες σημειώνουν την ύπαρξη κάστρου στη θέση Μάντρα, και ευρήματα που χρονολογούνται στους Μεσαιωνικούς χρόνους πιστοποιούν την κατοίκηση του νησιού και κατά την περίοδο αυτή.

Το 1675, ο διαβόητος Γάλλος πειρατής Ντανιέλ, όταν ηττήθηκε από τους Οθωμανούς στη ναυμαχία που έγινε στη θαλάσσια περιοχή της Αντιπάρου και του Δεσποτικού, έβαλε φωτιά στο πλοίο του και αποβιβάστηκε στο Δεσποτικό. Οι κάτοικοι του νησιού τον παρέδωσαν όμως στις οθωμανικές δυνάμεις. Στη συνέχεια, ο Υγκό ντε Κρεβαλιέ, ο Οράνζ, ο Ονορά και άλλοι Γάλλοι πειρατές, για να εκδικηθούν, λεηλάτησαν το νησί και κατέσφαξαν τους κατοίκους του. Έκτοτε παραμένει ακατοίκητο και χρησιμοποιείται ως βοσκοτόπος. Ωστόσο διαθέτει όμορφες παραλίες και είναι εξαιρετικός ψαρότοπος. (Δεσποτικό Κυκλάδων, Wikipedia)

Αρχαιολογικό Ενδιαφέρον της νησίδας Δεσποτικού

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία οι κάτοικοι της αρχαίας Πάρου ίδρυσαν στην νησίδα του Δεσποτικού ιερό, πιθανώς της Άρτεμης και του Απόλλωνα, με πανελλήνια ακτινοβολία ως απάντηση στην Αθηναϊκή κυριαρχία της Δήλου. Οι ενδείξεις ότι το Δεσποτικό ήταν κέντρο εμπορίου, αλλά και λατρευτικός χώρος στην αρχαιότητα, οδήγησαν τους αρχαιολόγους σε ανασκαφές, οι οποίες ξεκίνησαν στα τέλη του 19ου αιώνα από τον Χρήστο Τούντα και μετέπειτα από τον Νίκο Ζαφειρόπουλο.

Το 1897 ο αρχαιολόγος Χρήστος Τούντας βρέθηκε στην Πάρο και επισκέφτηκε διάφορες θέσεις του νησιού καθώς και της Αντιπάρου, αναζητώντας προϊστορικά νεκροταφεία. Ανάμεσα στους 190 τάφους που ανέσκαψε κάποιον βρίσκονταν στο νεκροταφείο των Κρασάδων στην Αντίπαρο και δύο μικρότερα στο Δεσποτικό (Vasilikou, D., 2006). Τα αποτελέσματα των ανασκαφών του Τούντα στις Κυκλάδες τις γνωρίζουμε κυρίως από τα δύο μνημειώδη άρθρα που δημοσίευσε στην Αρχαιολογική Εφημερίδα του 1898 και του 1899, σύντομα μετά την λήξη των εργασιών του, με τον τίτλο «Κυκλαδικά». Είναι τα βασικά δημοσιεύματα για τη μελέτη του πολιτισμού των νησιών. Περιγράφει λεπτομερώς τους τάφους, τα ταφικά έθιμα και τα κτερίσματα. Αναφορικά με την περιοχή μελέτης και την ευρύτερη περιοχή, οι τάφοι είναι κιβωτιόσχημοι κατά κανόνα διπλοί στην Αντίπαρο και το Δεσποτικό (Vasilikou, D., 2006). Το 1959 ο Νίκος Ζαφειρόπουλος ξεκίνησε ανασκαφές στη θέση Ζουμπάρια και στη Μάντρα Δεσποτικού, στη ΒΑ ακτή του νησιού, όπου βρέθηκαν αρχιτεκτονικά μέλη σημαντικού δωρικού λατρευτικού κέντρου-ιερού από τους αρχαϊκούς χρόνους, που χρονολογείται στο 500 π.Χ.

Το 1997 ανασκαφές που έγιναν στη θέση Μάντρα, από τον αρχαιολόγο Γιάννη Κουράγιο και την ομάδα του, έφεραν στο φως μεγάλο τμήμα των βοηθητικών χώρων ενός ιερού των κλασικών χρόνων, από λευκό μάρμαρο. Στα ευρήματα της ανασκαφής συγκαταλέγεται επίμηκες κτιριακό συγκρότημα, αποτελούμενο από 5 συνεχόμενα παράλληλα δωμάτια. Στο νότιο δωμάτιο εντοπίστηκαν σημαντικά ευρήματα από αντικείμενα των αρχαϊκών χρόνων ιωνικής, ροδιακής, κυπριακής και αιγυπτιακής προέλευσης (Μαύρη, Ε., 2016). Στον τόπο των ανασκαφών έχουν βρεθεί πολλά μαρμάρινα μέλη γλυπτών, δύο αρχαϊκές κεφαλές κούρων, ο κορμός γυμνού ανδρικού αγάλματος, ένα δωρικό κιονόκρανο και τμήμα ενεπίγραφου περιρραντηρίου αρχαϊκής εποχής με την επιγραφή «Μάρδης ανέθηκεν». Ανάμεσα στα σπουδαία ευρήματα συγκαταλέγεται ο κτιστός τετράγωνος μαρμάρινος βωμός αφιερωμένος στην «Εστία Ίσθμια» των κλασικών χρόνων και ο οποίος αποτελεί μαρτυρία για μια από τις λατρευτικές θεότητες των Κυκλάδων. Η επιγραφή μαρτυρά επίσης το τοπωνύμιο του ακρωτηρίου, όπου βρίσκεται το ιερό «Ίσθμός» και επιβεβαιώνει την ύπαρξή του. Οι έρευνες έφεραν

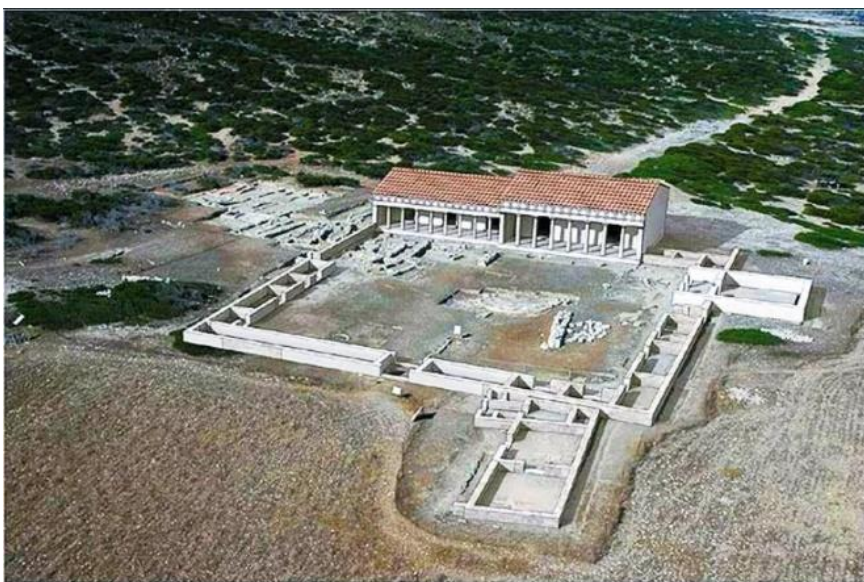
στο φως ακόμη 5 κτίρια και η ανασκαφή τους συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Τα ευρήματα μαρτυρούν τη διαδεδομένη λατρεία του Θεού Απόλλωνα στις Κυκλάδες, καθώς υπήρχαν σύμφωνα με την παράδοση 22 ιερά στην ευρύτερη περιοχή, ένα από τα οποία ήταν εκείνο του Δεσποτικού, που διασώζεται ανέπαφο από τον 7ο αιώνα π.Χ., οπότε και λειτουργούσε έως και τους ρωμαϊκούς χρόνους.

Όπως αναφέρθηκε στην αρχή της ενότητας τα πλουσιότερα αρχαιολογικά ευρήματα σε διάφορες θέσεις του νησιού (Ζουμπάρια, Μάντρα, Χειρόμυλος, Λιβιάδι κ.α.) χρονολογούνται σε διάφορες εποχές (Πρωτοκυκλαδική, Γεωμετρική, Αρχαϊκή, Κλασσική, Ρωμαϊκή κ.α.) και δείχνουν τη σύνδεση του νησιού με την ηπειρωτική Ελλάδα, την Ανατολική Μεσόγειο, ακόμα και τη Βόρεια Αφρική. Ανάμεσα στα ευρήματα αυτά περιλαμβάνονται τάφοι, λείψανα και αρχιτεκτονικά μέλη (σπόνδυλοι, κιονόκρανα, τρίγλυφα κ.λπ.) από οικίες και άλλα κτήρια (π.χ. βοηθητικοί χώροι ιερού), ερείπια δωρικού ναού (περίπου 500 π.Χ.), βωμός αφιερωμένος στην Εστία Ισθμια (των Κλασσικών χρόνων), πήλινα ειδώλια, αλάβαστρα, κοτύλες, αρύβαλλοι, σφραγιδόλιθοι κ.α. (Δεσποτικό Κυκλάδων, Wikipedia)

Σύγχρονη αρχαιολογική έρευνα

Τα τελευταία 20 χρόνια είναι σε εξέλιξη ένα μεγάλο ανασκαφικό πρόγραμμα με επικεφαλή τον αρχαιολόγο Γιάννη Κουράγιο, που έφερε στο φως το μεγάλο αρχαϊκό ιερό πιθανώς της Άρτεμης και του Απόλλωνα. Η αναστήλωση του μεγάλου ναού είναι σε εξέλιξη, όπως και η αναστήλωση του τελετουργικού εστιατορίου, όπου θυσιάζονταν ζώα σε μαρμάρινο βωμό (“Δεσποτικό”, Μηχανή του χρόνου, 2020)

Το κέντρο της λατρείας ήταν ένα προστατευμένο τέμενος στη θέση Μάντρα, στη βορειοανατολική χερσόνησο του νησιού, του οποίου η συνολικότερη «σύνθεση» είχε ως εξής: τρία βασικά κτίρια, τρεις πύλες και τρεις στοές, ενώ υπήρχε και περίβολος. Βρίσκουμε, επίσης, κτιριακά κατάλοιπα από τους γεωμετρικούς χρόνους μαζί με μία σημαντική ποσότητα κεραμικών. Βοηθητικά κτίρια νότια του τεμένους, καθώς κι άλλα εννέα κτίρια έχουν βρεθεί στην πιο πιθανή διαδρομή που θα ακολουθούσαν οι πιστοί από το λιμάνι του Δεσποτικού προς το ιερό. Παράλληλα, στη νησίδα Τσιμηντήρι, έχουν βρεθεί άλλα πέντε κτίρια. Κατά τα ευρήματα, διαπιστώνουμε ότι το λεγόμενο κτίριο Α είχε την προεξέχουσα θέση στην λατρευτική λειτουργία, το οποίο ταυτίζεται με τον ίδιο το ναό αλλά και το εστιατόριο του ιερού. Στο κέντρο παράλληλα βρισκόταν ένας μεγάλος μαρμάρινος ημικυκλικός βωμός και μπροστά από τον ναό υπήρχε η εσχάρα της Εστίας Ισθμίας.

Εικόνα 19 Τρισδιάστατη αναπαράσταση του κτιριακού συγκροτήματος του ιερού του Δεσποτικού.

Πηγή: ιστοσελίδα: <https://www.mixanitouxronou.gr/>, επίσκεψη σελίδας 28-05-2023

Σε συνέντευξη του ο κ.Κουράγιος (διευθυντής της ανασκαφής και αρχαιολόγος της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κυκλάδων) στον τύπο της Καθημερινής, είχε υποστηρίξει πως ο χώρος σχετιζόταν με θυσίες. «Απόδειξη είναι η εσχάρα και τα τμήματα από τις βάσεις των αγγείων που βρέθηκαν κοντά. Πρόκειται για 33 ενεπίγραφα όστρακα στα οποία είναι χαραγμένα τα αρχικά ΑΠ του Απόλλωνα».

Μέχρι το καλοκαίρι του 2015 είχαν βρεθεί πολυάριθμα κινητά ευρήματα όπου σε αυτά συγκαταλέγονται θραύσματα κάτω άκρων Κούρων, ακέραιο πήλινο ακροκέραμο, θραύσματα ερυθρόμορφου κρατήρα με παράσταση του θεού Διονύσου. Ακόμη πολλά λυχνάρια και ενεπίγραφα θραύσματα σκύφων και κυλίκων με το όνομα του Απόλλωνα και θραύσματα μελανόμορφων αγγείων αττικής προέλευσης (τέλη 6^{ου} αι. π.Χ, πήλινη αρχαϊκή λεκάνη με περίτεχνες λαβές, πήλινα ειδώλια και χάλκινα αντικείμενα.

Στο διάστημα των εργασιών της ανασκαφικής έρευνας τα έτη 2019 και 2020 στην νησίδα Τσιμνητήρι μεταξύ Αντιπάρου, οικισμού αγίου Γεωργίου, και Δεσποτικού, βρέθηκαν κάτω από την πυκνή βλάστηση και πάρα πολύ κοντά στην ακτή επιφανειακά πέντε κτίρια μεγάλων διαστάσεων. Δεδομένου της απόδοσης της στάθμης της θάλασσας στον κόλπο κατά τουλάχιστον 2,5 μ. τα κτίρια αυτά θα ήταν πολύ μεν κοντά στο λιμάνι, αλλά σε μεγαλύτερη απόσταση από την ακτή απ' ό,τι σήμερα. Όλα είναι ισχυρής κατασκευής, κτισμένα με λίθους τοπικού πετρώματος με εισόδους προσανατολισμένες προς Ν, προς το Δεσποτικό και το λιμάνι. Αξίζει να αναφερθεί πως η, σε πρώτο στάδιο, ανασκαφή του περιβάλλοντος κυκλικής κάτοψης διαμέτρου 15,5μ. μαρτυρεί πως πιθανώς πρόκειται για κτήρια δημόσιας χρήσης που συνδέονταν με τη λειτουργία του λιμανιού (εικόνα 20).

Στο πλαίσιο της ανάδειξης των αρχαιολογικών χώρων της ενδοχώρας από πολύ νωρίς ξεκίνησε η διαδικασία της αναστήλωσης σημαντικού μέρους του αρχαϊκού ναού και του εστιατορίου. Στόχος είναι η συμπλήρωση της κάτοψης των μνημείων και στην υποδήλωση της τρίτης διάστασης, ώστε να γίνει κατανοητή η αίσθηση του χώρου-διαστάσεων- του ναού στον επισκέπτη. Με την αποπεράτωση του έργου της αναστήλωσης και συντήρησης η περιοχή θα αναδειχθεί ως ένα πρότυπο αρχαιολογικού πάρκου στις Κυκλάδες, με εποπτικό ενημερωτικό υλικό και διαδρομές περιήγησης, σε όλο το νησί, αφού πρόκειται για ένα από τα μοναδικά ακατοίχικτα νησιά στις Κυκλάδες, με ιδιαίτερο φυσικό κάλλος (“Δεσποτικό”, Μηχανή του χρόνου, 2020).

Εικόνα 20 Αρχαιολογικά ευρήματα επί της νησίδας Τσιμνητήρι.

Πηγή: <https://www.archaiologia.gr/>, επίσκεψη σελίδα 22-05-2023

Εξέλιξη Περιοχής Μελέτης

Η προκειμένη ενότητα θα ασχοληθεί με την εξέλιξη της περιοχής σε διάφορους τομείς και με μία σύντομη περιγραφή της σε βάθος χρόνου. Η δομή της ενότητας θα περιλαμβάνει μία αρχική αναφορά στην εξέλιξη κάθε τομέα σε ολόκληρο το νησί και ύστερα θα ειδικεύεται στην περιοχή ενδιαφέροντος, Άγιο Γεώργιο όπως ορίστηκε στην αντίστοιχη ενότητα της γεωγραφίας.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

Όπως αναπτύχθηκε σε προηγούμενη ενότητα που αφορούσε τον πληθυσμό της Αντιπάρου, από τα δεδομένα της ΕΛ.ΣΤΑΤ φαίνεται πως υπάρχει αρκετή μείωση του ποσοστού μεταβολής του πληθυσμού της νήσου τα τελευταία δέκα (10) έτη, χωρίς όμως να φτάνει σε ποσοστό κάτω από το μηδέν. Η μείωση αυτή όπως προαναφέρθηκε αποδίδεται σε πολλούς κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες αλλά και στον χαρακτηρισμό του νησιού ως παραθεριστικό προορισμό. Ενδιαφέρον αποτελούν τα επιμέρους πληθυσμιακά δεδομένα από την ΕΛ.ΣΤΑΤ στις διάφορες περιοχές του νησιού για τα έτη 1991-2011, δυστυχώς τα επιμέρους δεδομένα της απογραφής του 2021 έως σήμερα δεν έχουν δημοσιευτεί. Επομένως, θα γίνει αναφορά στα στοιχεία μόνο των παλαιότερων απογραφών, όπως διακρίνονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3 Αποτελέσματα απογραφής μόνιμου πληθυσμού σε διάφορες περιοχές της Αντιπάρου τα έτη 1991,2001,2011 και τα ποσοστά μεταβολής του μόνιμου πληθυσμού αυτών.

Πηγή: Ιδία επεξεργασία δεδομένων ΕΛ.ΣΤΑΤ

Περιοχή	Μόνιμος Πληθυσμός			Μεταβολή Πληθυσμού (%)		
	1991	2001	2011	2001-1991	2011-2001	2011-1991
Άγιος Γεώργιος	11	31	25	182%	-19%	127%
Αντίπαρος	775	954	1,102	23%	16%	42%
Κάμπος	14	11	49	-21%	345%	250%
Σωρός	19	14	35	-26%	150%	84%
Δεσποτικό	0	0	0	-	-	-
Στρογγυλό	0	0	0	-	-	-
Τσιμνητήρι	0	0	0	-	-	-

Από τα παραπάνω δεδομένα παρατηρείται μία σταθερή άνοδος του πληθυσμού σε όλες τις κατοικήσιμες περιοχές του νησιού, ιδιαίτερα στο διάστημα τριάντα (30) ετών σημειώνεται γενικότερη αύξηση της τάξης του 250% στην περιοχή του Κάμπου της Αντιπάρου, το οποίο είναι αρκετά ενδιαφέρον. Αμέσως μετά ακολουθεί ο Άγιος Γεώργιος με 127%, ο Σωρός με 84% και ύστερα το χωριό της Αντιπάρου με 42%. Ωστόσο, αξίζει να γίνει αναφορά στην μεταβολή του πληθυσμού μεταξύ του έτους 2011 και 2001 και ειδικότερα στην περιοχή μελέτης της προκειμένης εργασίας του Αγίου Γεωργίου. Το 2011 ο πληθυσμός του οικισμού του Αγίου Γεωργίου μειώνεται κατά 19% το οποίο έρχεται σε σύγκρουση με την πολεοδομική ανάπτυξη του, που σημειώνεται τα έτη αυτά, κάνοντας κατανοητό πως η περιοχή αξιοποιείται κατά κόρον ως παραθεριστικός παρά ως τόπος κύριας κατοικίας. Ο παραθεριστικός χαρακτήρας του Αγίου Γεωργίου, εντός ή εκτός οικισμού, γίνεται όλο και εντονότερος με την πάροδο του χρόνου κάνοντας αισθητή την ανάγκη εκτίμησης των διαθέσιμων πόρων προς αξιοποίηση και την λήψη μέτρων προφύλαξης του χαρακτήρα της περιοχής, της γραφικότητας που διαθέτει καθώς και του πολιτιστικού της πλούτου.

Πολεοδομική εξέλιξη

Αντίπαρος

Ο κεντρικός οικισμός εντοπίζεται στο βορειοανατολικό άκρο του νησιού, και αποτελεί την πρωτεύουσα του νησιού. Ο οικισμός της Αντιπάρου είναι χαρακτηρισμένος ως παραδοσιακός οικισμός από το ΥΠΕΧΩΔΕ, σύμφωνα με το Φ.Ε.Κ. 504 Δ' / 1988. Παραδοσιακοί οικισμοί θεωρούνται οι οικισμοί που έχουν διατηρήσει αναλλοίωτη την εικόνα που είχαν στο παρελθόν, καθώς και τον τοπικό τους χαρακτήρα. Το παραδοσιακό νησιωτικό ύφος και η κυκλαδίτικη αρχιτεκτονική μορφή των σπιτιών έχουν μείνει αναλλοίωτα μέσα στον χρόνο και χαρακτηρίζουν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες δημιουργήθηκε αυτή η ιδιαίτερη μορφή αρχιτεκτονικής. Ο οικισμός είναι χτισμένος γύρω από το Ενετικό Κάστρο της Αντιπάρου, και συνδέεται μέσω του πλακόστρωτου εμπορικού πεζόδρομου με το γραφικό πορθμείο στην παραλιακή. Ολόκληρος ο οικισμός είναι αμφιθεατρικά χτισμένος γύρω από το ενετικό κάστρο και τα σπίτια είναι το ένα δίπλα στο άλλο για να προσφέρουν την μέγιστη ασφάλεια σε περιόδους πειρατικών επιδρομών.

Τα κυκλαδίτικα σπίτια χτίζονται με απλά μέσα για να καλύπτουν βιοτικές ανάγκες αλλά θεωρούνται έργα μοναδικά σε αισθητική. Σημαντικοί παράγοντες που επηρέασαν την κυκλαδίτικη αρχιτεκτονική είναι το περιβάλλον, το κλίμα, ο ρόλος του νερού και του φυσικού εδάφους. Έτσι, εντοπίζονται κυρίως μονόχωρους χώρους με μικρό εμβαδόν και ύψος 2,5μ καθώς δεν υπήρχε διαθέσιμη ξυλεία και οι δοκοί δεν ξεπερνούσαν τα τρία μέτρα. Ο προσανατολισμός του σπιτιού είναι συνήθως νοτιοανατολικός ώστε το σπίτι να απολαμβάνει το φυσικό φως ενώ οι τοίχοι έχουν πάχος 60-80εκ ώστε να διασφαλίζεται η επιθυμητή θερμοκρασία. Τα ανοίγματα για τον ίδιο λόγο είναι μικρά ενώ στη βόρεια πλευρά υπήρχε σχεδόν πάντα ένα άνοιγμα για να δροσίζεται το σπίτι το καλοκαίρι από τα μελτέμια αλλά και για να μην μπαίνει ο κρύος αέρας το χειμώνα. Επιπλέον το λευκό χρώμα των τοίχων περιορίζει την απορρόφηση θερμότητας. Ο οικισμός μεγάλωνε χωρίς σχεδιασμό ανάλογα με το φυσικό έδαφος. Το κτίσιμο ενός χωριού βάσει σχεδίου είναι κάτι πολύ σπάνιο στις Κυκλάδες. Η αρχιτεκτονική των σπιτιών οφείλεται επίσης και στις οικονομικές συνθήκες, αφού μεγάλη σημασία έχουν τα χρησιμοποιούμενα μέσα αλλά και οι ικανότητες των τεχνικών. Καθώς τα οικονομικά μέσα είναι ελάχιστα και οι εργάτες ανειδίκευτοι, τα υλικά είναι τοπικά, ανεπεξέργαστα και οι χτίστες είναι οι ίδιοι οι χρήστες τους.

Στην Παραλιακή βρίσκεται το Λιμάνι του νησιού, με το οποίο συνδέεται η Αντίπαρος, στην απέναντι πλευρά, με το νησί της Πάρου με μικρά πλοία. Το λιμάνι είναι κατ' ουσία αλιευτικό καταφύγιο και σφύζει από ζωή με τις αλιευτικές δραστηριότητες. Στον ίδιο χώρο δραστηριοποιούνται μικρές κρουαζιέρες για τις γύρω βραχονησίδες και ελλιμενίζονται οι θαλαμηγοί των επισκεπτών.

Τα τελευταία χρόνια στον οικισμό έχει παρατηρηθεί μια ποιοτική αναβάθμιση των τουριστικών υπηρεσιών που προσφέρονται (καλαίσθητα εστιατόρια και αναψυκτήρια με παραδοσιακά χαρακτηριστικά, συγκέντρωση της νυχτερινής ζωής στην πλατεία στο κέντρο του οικισμού, καταστήματα με είδη τέχνης και εσωτερικής διακόσμησης). Το λαογραφικό μουσείο βρίσκεται στην είσοδο του Ενετικού Κάστρου, με εκθέματα λαογραφικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος από τη ιστορία του νησιού και έχει αναβαθμίσει ολόκληρο τον οικισμό. Άλλο ένα κομμάτι που συμβάλει την γραφικότητα του οικισμού είναι η Εκκλησία της Αγίας Μαρίας που στολίζει το λιμάνι, η εκκλησία του Αγίου Νικολάου στην κεντρική πλατεία του και πολλά άλλα γραφικά εκκλησάκια στο Ενετικό Κάστρο και στην γύρω περιοχή. Στα σημεία εστίασης και στα τοπικά καφενεία διατηρείται το παραδοσιακό στοιχείο και σερβίρονται τοπικά προϊόντα. Ο οικισμός της Αντιπάρου είναι ο κεντρικός οικισμός του νησιού καθώς συγκεντρώνει όλες τις Υπηρεσίες και τις σημαντικότερες δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στο νησί.

Ο οικισμός της Αντιπάρου είναι χαρακτηρισμένος ως οικισμός προ του 1923 και παραδοσιακός και δομείται σύμφωνα με τους όρους δόμησης όπως αυτοί αναφέρονται στο Φ.Ε.Κ. 504 Δ' / 1988. Τα όρια του οικισμού είναι οριοθετημένα από το 1986. Ο οικισμός είναι ο πιο πυκνοδομημένος του νησιού αλλά χωρίς να αλλοιώνεται ο παραδοσιακός του χαρακτήρας. Παράλληλα, με όλα τα παραπάνω στοιχεία

που αναφέρθηκαν περί πειρατείας και περιορισμών φυσικών πόρων χτίστηκε ο οικισμός της Αντιπάρου.

Εικόνα 21 Απεικόνιση οικισμού Αντιπάρου

Πηγή: Δορυφορική εικόνα Google Earth Pro, έτος 2021

Άγιος Γεώργιος

Πολεοδομική Εξέλιξη Εντός Οικισμού Αγίου Γεωργίου

Ο οικισμός δημιουργήθηκε από τον Σύλλογο Χρυσοχόων Αθηνών το 1975 βάσει διατάξεων της Νομοθεσίας περί συστάσεως Οικοδομικών Συνεταιρισμών (Ν.602/1915) περί Συνεταιρισμών και αναπτύχθηκε γύρω από γραφικό εκκλησάκι του Αγίου Γεωργίου. Μέχρι την χάραξη των δρόμων και το «κόψιμο» των οικοπέδων, η περιοχή ήταν βοσκότοπος, χωρίς οδική σύνδεση με το χωριό της Αντιπάρου. Η μετατροπή του παράκτιου αυτού χώρου σε οικοπέδα ακολουθεί την τυπική διαδικασία εκμετάλλευσης της γης, γνωστή σ' όλο τον Ελλαδικό χώρο. Οι βλέψεις του Συνεταιρισμού ήταν η δημιουργία ενός πρότυπου «νησιώτικου» οικισμού πλήρως εναρμονισμένου με το περιβάλλον και την αισθητική του τοπίου με οικοδομές εντός αυστηρών πλαισίων του τοπικού Αιγαιο-νησιώτικου τύπου.

Το ρυμοτομικό σχέδιο του οικισμού εγκρίθηκε με το από 2.6.1976 Προεδρικό Διάταγμα που τροποποιήθηκε με το ΦΕΚ 266/13.10.2011 και καθορίστηκαν οι όροι και οι περιορισμοί δόμησης των οικοπέδων αυτού. Σύμφωνα με το σχέδιο πόλεως, οι χρήσεις γης στην περιοχή είναι οριοθετημένες, απαγορεύονται τα ξενοδοχεία αλλά επειδή ο συντελεστής δόμησης είναι υψηλός (στο 1 στρέμμα κτίζεται 400 τ.μ.) συνεχώς παραβιάζεται. Τροποποίηση του από 2.6.1976 Π.Δ. «Περί εγκρίσεως ρυμοτομικού σχεδίου οικισμού επί εκτάσεως του Οικοδομικού Συνεταιρισμού Χρυσοχόων Αργυροχόων και Αθηνών και Προαστίων Χ.Α.Ω στη θέση Άγιος Γεώργιος κλπ. της Κοινότητας Αντιπάρου και καθορισμός όρων και περιορισμών δόμησης των οικοπέδων αυτών(Δ'209)». Παρακάτω παραθέτονται μερικά από τα σημαντικά στοιχεία του κανονισμού συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα (Μαύρη, Ε., 2016).

Ελάχιστα όρια εμβαδού και διαστάσεων καθώς και λοιποί όροι και περιορισμοί δόμησης οικοπέδων της περιοχής	
1	A. Ελάχιστο πρόσωπο: είκοσι(20) μέτρα
	B. Ελάχιστο βάθος : είκοσι πέντε (25) μέτρα
	Γ. Ελάχιστον εμβαδόν : χίλια (1.000) τ.μ.
2	Μέγιστη κάλυψη ανά οικόπεδο: τετρακόσια (400) τ.μ.
3	Μέγιστη δόμηση ανά οικόπεδο : τριακόσια (300) τ.μ.
4	A. Ποσοστά ημιυπαίθριων χώρων και εξωστών κατά Γ.Ο.Κ.
	B. Επιτρέπεται η κατασκευή ανοιχτών εξωστών σε πρόβολο με μέγιστο πλάτος ενός(1) μέτρου
5	Μέγιστη κάλυψη πέργκολας 100 τ.μ.
6	Σύνολο ημιυπαίθριων χώρων με πέργκολα κάλυψης μέχρι 100 τ.μ.
7	Συντελεστής όγκου 5,4
8	Το ύψος των κτιρίων δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 4 μ. από το Έδαφος.
9	Τα κτίρια είναι ισόγεια (μέγιστος αριθμός ορόφων 1) Απαγορεύεται ρητά το κτίσιμο διωρόφου.
10	Μέγιστη διάσταση μήκους όψης είναι τα οκτώ (8) μ.
11	Υπόγειος χώρος επιτρέπεται μόνο για χρήση μηχανοστασίου, αποθήκης και δεξαμενής νερού.
12	Μέγιστο ύψος περιμετρικής συμπαγούς μάνδρας ένα (1)μ.
13	Μέγιστο ύψος φυτοφράκτη στα όρια του οικοπέδου 2 μ.
14	Οι εξωτερικοί τοίχοι επιχρίονται υποχρεωτικά με σοβά σύμφωνα με τα παραδοσιακά πρότυπα ή λιθοδομή.
15	Τα ανοίγματα των κτιρίων είναι περιορισμένων διαστάσεων σύμφωνα με παραδοσιακά πρότυπα και δεν ξεπερνούν το 25% της κάθε όψης.
16	Έγκριση ΕΠΑΕ

Εικόνα 22 Απεικόνιση περιοχής οικισμού Αγίου Γεωργίου.(σκούρο πολύγωνο)

Πηγή: Δορυφορική εικόνα Google Earth Pro, έτος 2021

Πολεοδομική Εξέλιξη Εκτός Οικισμού Αγίου Γεωργίου

Τον Ιούλιο του 1993 κυκλοφορεί το προεδρικό διάταγμα «Καθορισμός χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης των εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχών των νήσων Πάρου – Αντιπάρου (Ν. Κυκλάδων)» (Φ.Ε.Κ. 732/Δ/07.07.1993), όπου ουσιαστικά καθορίζονται οι χρήσεις γης και οι όροι και περιορισμοί δόμησης στις εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών. Ειδικότερα, στις εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχές της Νήσου Πάρου που έχει χαρακτηριστεί με την Α/Φ/20/55013/4821/24.11.1975 απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού (Β/1955) σαν «τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους που χρήζει κρατικής προστασίας» και της Νήσου Αντιπάρου, δεν επιτρέπεται:

- Η δημιουργία πολυκαταστημάτων και υπεραγορών.
- Η εγκατάσταση λυομένων οικισμών και τροχοβιλίων.
- Η εγκατάσταση υδατοδεξαμενών επί υποστρωμάτων.
- Η δημιουργία GAMPINGS.

Στις περιοχές αυτές μπορούν να επιτραπούν, σε θέσεις που θα υποδειχθούν από τον αρμόδιο Ο.Τ.Α. και έπειτα από γνώμη του Αναπτυξιακού Συνδέσμου Πάρου και της Επιτροπής Πολεοδομικού και Αρχιτεκτονικού Ελέγχου (Ε.Π.Α.Ε.), οι παρακάτω χρήσεις και δραστηριότητες:

- Στέγαστρα σφαγής ζώων
- Γεωργοκτηνοτροφικές και γεωργοπτηνοτροφικές εγκαταστάσεις
- Λατόμευση και εξόρυξη οικοδομικών υλικών
- Βιομηχανικές και βιοτεχνικές εγκαταστάσεις
- Δεξαμενές καυσίμων(πλην πρατηρίων)
- Χώροι απόρριψης σκουπιδιών
- Μαρίνα ή μώλος

Το κατώτερο όριο κατάτμησης και αρτιότητας γηπέδων ορίζεται σε οκτώ (8) στρέμματα. Κατά παρέκκλιση θεωρούνται άρτια και οικοδομήσιμα τα γήπεδα εφόσον κατά της ημέρα δημοσίευσης του παρόντος έχουν ελάχιστο εμβαδόν τέσσερα (4) στρέμματα. Για την ανέγερση τουριστικών εγκαταστάσεων ορίζεται όριο αρτιότητας των γηπέδων δέκα πέντε (15) στρέμματα.

Οι όροι και περιορισμοί δόμησης των επιτρεπόμενων χρήσεων ορίζονται κατά χρήση ως εξής:

1. Τουριστικές Εγκαταστάσεις

α. Συντελεστής δόμησης: οκτώ εκατοστά (0,08)

2. Κτίρια καταστημάτων γραφείων και χώρων αναψυχής

α. Μέγιστη συνολική επιφάνεια ορόφων των κτιρίων: 200 τ.μ.

3. Γεωργικές αποθήκες

α. Μέγιστη συνολική επιφάνεια ορόφων των κτιρίων: 40 τ.μ.

β. Αριθμός ορόφων: ένας (1) με μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος 2,5 μέτρα, μετρούμενο από κάθε σημείο του γύρου φυσικού εδάφους.

γ. Κατά παρέκκλιση των ανωτέρω επιτρέπεται η ανέγερση γεωργικών αποθηκών μέγιστης συνολικής επιφάνειας 200 τετραγωνικά μέτρα και ύψους τεσσάρων 4 μέτρων με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Ν. Αιγαίου.

4. Ο μέγιστος επιτρεπόμενος αριθμός ορόφων των κτιρίων, πλην των γεωργικών αποθηκών, ορίζεται δύο (2).

5. Το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος του κτιρίου συμπεριλαμβανόμενου και του ύψους του συμπαγούς στηθαίου ορίζεται σε 4μέτρα για μονώροφη οικοδομή ή μονώροφο τμήμα αυτής και σε 7,5 μέτρα για διώροφη οικοδομή ή διώροφο τμήμα αυτής.

6. Το ύψος των οικοδομών μετράται από τη φυσική στάθμη του περιβάλλοντος εδάφους στο περίγραμμα του κτιρίου. Τα κτίρια σε κανένα σημείο τους δεν μπορούν να υπερβαίνουν τον μέγιστο αριθμό ορόφων και το μέγιστο καθοριζόμενο ύψος κλιμακούμενα αναλόγως της κλίσεως τους εδάφους.

7. Η οροφή του υπογείου δεν επιτρέπεται σε κανένα σημείο του κτιρίου να βρίσκεται σε ύψος μεγαλύτερο των ογδόντα εκατοστών (0,8) του μέτρου από τη στάθμη του γύρω φυσικού εδάφους. Δεν επιτρέπεται η πρόσβαση προς το υπόγειο από τον εξωτερικό χώρο του κτιρίου.

8. Για τους υπόλοιπους όρους και περιορισμούς δόμησης των επιτρεπόμενων χρήσεων εφαρμόζονται κατά χρήση οι διατάξεις των από 24.01.1985 (Δ' 270) και 21.01.1988 (Δ' 61) Π.Δ/γμάτων όπως ισχύουν.

Το 2020 νομοθετείται ο υπ' αριθμόν νόμος 4759/2020 (ΦΕΚ 245/Α/9-12-2020) βάσει του οποίου εισάγονται διατάξεις με τις οποίες θεραπεύονται χρόνια πολεοδομικά προβλήματα, κυρίως στην εκτός σχεδίου δόμηση ενώ παράλληλα κλείνει ο κύκλος των παρεκκλίσεων σε καθορισμένο χρονικό διάστημα, εκσυγχρονίζεται και βελτιώνεται σημαντικά το καθεστώς έκδοσης των οικοδομικών αδειών, αποδεσμεύονται ιδιοκτησίες που τελούσαν σε ομηρία ρυμοτομικών απαλλοτριώσεων για δεκαετίες, καθορίζονται χρονικά πλαίσια σύνταξης τοπικών πολεοδομικών σχεδίων, δίνονται κίνητρα για την οργανωμένη επιχειρηματική δραστηριότητα καθώς και την ενεργειακή και περιβαλλοντική αναβάθμιση των κτιρίων. Συνοπτικά οι αλλαγές που επέρχονται με τον Ν.4759/2020 σχετικά με την εκτός σχεδίου δόμηση είναι οι παρακάτω:

- Καταργούνται οι παρεκκλίσεις αρτιότητας οι οποίες αφορούν σε ακίνητα μικρότερα των τεσσάρων στρεμμάτων.
- Στο διάστημα των επόμενων δύο χρόνων (2021-2022) οι ιδιοκτήτες των ακινήτων από 750 τ.μ. έως κάτω των 4 στρ. έχουν την δυνατότητα να εκδώσουν οικοδομικές άδειες οι οποίες θα ισχύουν για τέσσερα επιπλέον χρόνια. Μετά από την μεταβατική περίοδο των δυο ετών, η δόμηση των ακινήτων αυτών θα ρυθμίζεται από τα Τοπικά ή Ειδικά Πολεοδομικά σχέδια που θα εκπονηθούν στο διάστημα αυτό.
- Έως την έκδοση των τοπικών πολεοδομικών σχεδίων δεν αλλάζει το καθεστώς που ισχύει για την δόμηση των ακινήτων τεσσάρων και άνω στρεμμάτων.
- Προβλέπεται η συνένωση ακινήτων εκτός σχεδίου για να προκύψει ακίνητο εκτάσεως τεσσάρων στρ. αν τουλάχιστον ένα από τα ακίνητα που έχουν συνενωθεί ήταν άρτιο και οικοδομήσιμο πριν τον Δεκέμβριο του 2020.
- Τουριστικές εγκαταστάσεις στα εκτός σχεδίου ακίνητα θα ανεγείρονται πλέον μόνο σε ακίνητα εκτάσεως μεγαλύτερης των 8 στρ. Κατά παρέκκλιση θα μπορούν να ανεγερθούν και σε ακίνητα των τεσσάρων στρεμμάτων αν πληρούν περιβαλλοντικά και ενεργειακά κριτήρια. Μέγιστος συντελεστής δόμησης των ακινήτων της κατηγορίας αυτής 0.18 για ακίνητα έως 50 στρ. πάνω από τα οποία ο Σ.Δ. κλιμακώνεται έως 0.10.
- Η μέγιστη επιφάνεια δόμησης για τουριστικές εγκαταστάσεις δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 8.000 τ.μ.
- Μέγιστος συντελεστής δόμησης για απλή κατοικία:
Για $4000 < \text{Εμβαδόν αγροτεμαχίου} < 8000$ τ.μ. Δόμηση = Κάλυψη = $186 + (\text{εμβ. γηπέδου} - 4000) * 0,018$
Για $\text{Εμβαδόν αγροτεμαχίου} > 8000$ τ.μ. Δόμηση = Κάλυψη = $258 + (\text{εμβ. γηπέδου} - 8000) * 0,009$
- Απόσταση κατοικίας από τα όρια του οικοπέδου 15 μ.
- Προβλέπεται ανέγερση μεγαλύτερων συγκροτημάτων με την προϋπόθεση παραχώρησης στον Δήμο εκτάσεως ανάλογης της επιφάνειας που θα δομηθεί πάνω από τα 8.000 τ.μ.
- Στα ακατοίκητα νησιά δίνεται η δυνατότητα δόμησης σε ακίνητα μεγαλύτερα των 20 στρ.
- Σε ακίνητα εντός ΖΟΕ ορίζεται Σ.Δ. 0.18. Τυχόν ευνοϊκότερος Σ.Δ. που ορίζεται από τις αντίστοιχες ΖΟΕ, ισχύει εφόσον δεν υπερβαίνει το 0,20.

Σχετικά με την αυθαίρετη δόμηση με τον Ν.4759/2020:

- Εντάσσονται στην κατηγορία 4 και εξαιρούνται οριστικά της κατεδάφισης:
- Αυθαίρετες κατασκευές σε ακίνητα που διαθέτουν οικοδομική άδεια αν αυτές δεν ξεπερνούν τα 50 τ.μ.
- Αυθαίρετοι εξώστες πάνω από κοινόχρηστους χώρους.
- Αναστέλλονται οι κυρώσεις για αυθαίρετες κατασκευές και αλλαγές χρήσης της κατηγορίας 5 για ακίνητα σε περιοχές που το 2020 κηρύχθηκαν σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης, για ακίνητα που αποκτώνται μέσω αναγκαστικού πλειστηριασμού, μέσω leasing, κατόπιν κληρονομικής διαδοχής, ακίνητα που μεταβιβάζονται στην ΕΤΑΔ (Νόμος 4759/2020 - ΦΕΚ 245/Α/9-12-2020),(Zacharias, N., 2021)

Με την υπ' αριθμόν 176/2023 απόφαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν αρκεί το ελάχιστο εμβαδόν των 4 στρεμμάτων, αλλά απαιτείται και η ύπαρξη προσώπου σε κοινόχρηστο χώρο (δρόμο) για την δόμηση ενός ακινήτου.

Η απόφαση αιτιολογείται καθώς σύμφωνα με το Σύνταγμα οι εκτός σχεδίου περιοχές δεν έχουν ως επιτρεπόμενη χρήση ουσιαστικά τη δόμηση ή την τουριστική εκμετάλλευση, αλλά τη γεωργική, κτηνοτροφική και δασοπονική εκμετάλλευση και την αναψυχή του κοινού. Η απόφαση αυτή δεν έχει αναδρομική ισχύ, δηλαδή δεν ανακαλούνται και δεν είναι άκυρες οικοδομικές άδειες που έχουν ήδη εκδοθεί, αλλά δημιουργείται ουσιαστικά νομικό προηγούμενο και έτσι δεν μπορεί πλέον να εκδοθεί οικοδομική άδεια που δεν πληροί αυτές τις προδιαγραφές αρτιότητας. Έως σήμερα δεν υπάρχει καθορισμένο δίκτυο κοινόχρηστων δρόμων και έτσι ουσιαστικά μετά από αυτήν την απόφαση του ΣΤΕ μπαίνει παύση στην εκτός σχεδίου δόμηση. Το Νομοσχέδιο του ΥΠΕΝ στην ουσία δίνει προσωρινή λύση καθώς προβλέπει να συνεχιστεί η εκτός σχεδίου δόμηση έως το τέλος του 2024, με την αναγνώριση των κοινόχρηστων δρόμων να γίνεται βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας και δίνει παράταση για δύο έτη και για την ισχύ προεγκρίσεων οικοδομικών αδειών. Ειδικά για τις περιπτώσεις προεγκρίσεων οι οποίες έληξαν από την 1.1.2022 έως τη θεσμοθέτηση της προτεινόμενης ρύθμισης παρέχεται παράταση ενός έτους και σε κάθε περίπτωση τουλάχιστον έως την 1η Μαΐου 2023. Παρακάτω παραθέτονται μερικά από τα σημαντικά στοιχεία του κανονισμού για την εκτός σχεδίου δόμηση συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα (Νόμος 5037/2023 - ΦΕΚ 78/Α/28-3-2023),(pbnnews 2023).

Πίνακας 5 Προδιαγραφές και όροι δόμησης αγροτεμαχίων εκτός σχεδίου οικισμού Αγίου Γεωργίου βάσει της απόφασης 176/2023 της Ολομέλειας ΣτΕ, της νομοθεσίας ΦΕΚ 245/Α/9-12-2020, ΠΔ 16.6/7.7.1993 (ΦΕΚ 732 Α') Και στη συνέχεια Π.Δ. 20/28.01.1988 (ΦΕΚ61Α') και Π.Δ.24/31.05.1985 (ΦΕΚ270Α')

Ελάχιστα όρια εμβαδού και διαστάσεων καθώς και λοιποί όροι και περιορισμοί δόμησης αγροτεμαχίων της περιοχής εκτός σχεδίου	
1	Αρτιότητα οικοπέδου : 8.000 τ.μ.
	Κατά παρέκκλιση θεωρούνται άρτια και οικοδομήσιμα τα γήπεδα εφόσον κατά την ημέρα δημοσίευσής του ΦΕΚ 732 Δ έχουν ελάχιστο εμβαδόν 4.000 τ.μ.
2	Δόμηση-Κάλυψη για κατοικία:
	Για 4000<E<8000 τ.μ. Δόμηση = Κάλυψη = 186+(εμβ. γηπέδου -4000)*0,018
	Για E>8000 τ.μ. Δόμηση = Κάλυψη = 258+(εμβ. γηπέδου -8000)*0,009
3	Μέγιστος αριθμός ορόφων : 2
4	Μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος :
	Για μονώροφη οικοδομή 4.00 μ. συμπεριλαμβανομένου στηθαίου από την φυσική στάθμη του περιβάλλοντος εδάφους
	Για δώροφη οροφή 7.50 μ. συμπεριλαμβανομένου στηθαίου από την φυσική στάθμη του περιβάλλοντος εδάφους
6	Απόσταση από τα όρια του οικοπέδου 15 μ
7	Πρόσωπο σε διεθνή, εθνική, επαρχιακή, δημοτική και κοινοτική οδό, καθώς και σε εγκαταλελειμμένα τμήματα αυτών και σε σιδηροδρομικές γραμμές με συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Αυθαίρετη Δόμηση

Η αυθαίρετη δόμηση στις Κυκλάδες είναι ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που απασχολούν τα νησιά και απασχολούν μελετητές του χώρου, και της βιώσιμης ανάπτυξης. Η αυθαίρετη δόμηση είναι αποτέλεσμα της έλλειψης μιας ολοκληρωμένης χωροταξικής, οικιστικής και πολεοδομικής πολιτικής στον νησιώτικο χώρο, καταστρέφοντας το περιβάλλον και υπονομεύοντας την βιώσιμη ανάπτυξη. Συνήθως οι προσωρινές τοπικές ρυθμίσεις και τα μέτρα, δίνουν μόνο βραχυπρόθεσμες λύσεις, μακριά από τις ανάγκες της βιώσιμης ανάπτυξης. Το φαινόμενο της αυθαίρετης δόμησης δεν αποτελεί φαινόμενο των τελευταίων χρόνων. Από πολλές δεκαετίες κτίζονται αυθαίρετα κτίσματα ειδικά σε παραλιακούς και παράκτιους χώρους, οι οποίοι εξελίχθηκαν σε κανονικούς οικισμούς. Στην Αντίπαρο το φαινόμενο της αυθαίρετης δόμησης ξεκίνησε από την επιθυμία κατασκευής παραθεριστικής κατοικίας από άτομα κάθε εισοδηματικής κατάστασης που δεν στερούνταν πρώτη κατοικία. Τα άτομα αυτά εκμεταλλεύονται ουσιαστικά τους Διοικητικούς μηχανισμούς, την έλλειψη Νομοθετικού πλαισίου, την ελαστικότητα της Νομοθεσίας και τον ανύπαρκτο Πολεοδομικό έλεγχο. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις αυθαίρετης δόμησης που παρατηρούνται στο νησί, οι οποίες συχνά εμφανίζονται και συνδεδεμένες, είναι οι παρακάτω:

- Η δόμηση σε περιοχές όπου για περιβαλλοντικούς ή πολεοδομικούς λόγους απαγορεύεται όπως σε αιγιαλούς, δασικές εκτάσεις και προστατευόμενες περιοχές.
- Η ανέγερση συχνά μεγάλων και πολυτελών εξοχικών κατοικιών εκτός σχεδίου και παράβαση της Νομοθεσίας για νόμιμη εκτός σχεδίου δόμηση.
- Η υπέρβαση της επιτρεπόμενης εκμετάλλευσης με διαμόρφωση κυρίως κατοικήσιμων χώρων σε υπόγεια, ανέγερση επί πλέον ορόφου, βεράντες κλπ.
- Η αλλαγή χρήσης των κατοικιών σε χώρους διαμονής ή εστίασης.

Είναι γεγονός ότι αυτά τα κτίσματα πλέον είναι νομιμοποιημένα αλλά δυστυχώς είναι γνωστές ούτε τις αιτίες, ούτε τις ανάγκες κάτω από τις οποίες δημιουργήθηκαν τα αυθαίρετα κτίσματα. Το γεγονός είναι ότι μετά το 1970, αυξήθηκε ραγδαία η δημιουργία αυθαιρέτων λόγω της μεγάλης τουριστικής πίεσης που δέχθηκαν τα νησιά. Σε συνδυασμό όμως με την παντελή έλλειψη νομοθετικού πλαισίου και του μηχανισμού ελέγχου προέκυψε μεγάλη έξαρση του φαινομένου. Η αυθαίρετη δόμηση εμφανίζεται με ποικίλους τρόπους. Υπάρχει η αυθαίρετη δόμηση (χωρίς καμία άδεια από πολεοδομία) δηλαδή παράνομη δόμηση. Υπάρχει επίσης και νόμιμη- παράνομη άδεια, που στην πράξη αλλοιώνει τις ισχύουσες πολεοδομικές διατάξεις αξιοποιώντας κάθε φορά κάποιο ασάφεια-γενικολογία της νομοθεσίας. Τέλος, υπάρχει η καταστρατήγηση της εγκεκριμένης άδειας, που οφείλεται κυρίως στην παντελή έλλειψη ελέγχου από τις πολεοδομικές αρχές.

Συμπερασματικά, το αποτέλεσμα της αυθαιρεσίας στις Κυκλάδες σε συνδυασμό και με την υπερδόμηση δημιουργούν ανεπανόρθωτη ζημιά στο φυσικό περιβάλλον και στο νησιώτικο τοπίο. Οι ευθύνες για τα αυθαίρετα είναι πολλές και μεγάλες, μεγάλο μέρος αποδίδεται στην Κεντρική εξουσία. Μερικοί από τους υπαίτιους είναι οι Κυβερνήσεις των τελευταίων δεκαετιών, η τοπική Αυτοδιοίκηση, οι Πολεοδομικές Υπηρεσίες, οι Μηχανικοί οι πολίτες κ.α. Δημιουργείται έτσι και συντηρείται το πέπλο της σιωπής αλλά και της συνενοχής. Όταν όμως φθάσει η ώρα της δράσης (δηλαδή το γκρέμισμα των αυθαιρέτων) κανένας δεν αναλαμβάνει την ευθύνη και την μεταθέτει σε άλλη Υπηρεσία. Η χειρότερη λύση που πρότειναν οι Κυβερνήσεις (κυρίως νομοθετικά) για αυτό το κοινωνικό πρόβλημα ήταν η νομιμοποίηση των αυθαιρέτων. Το αποτέλεσμα αυτό των νομιμοποιήσεων (χιλιάδων αυθαιρέτων) με ένα μικρό όφελος στο Κράτος δεν ελαχιστοποιεί τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον και στην οικονομία αλλά διαωνίζει και επιβραβεύει κατά κάποιο τρόπο τις αυθαιρεσίες. Τέλος, η εκτός σχεδίου δόμηση τείνει να αυξάνεται χωρίς κανένα πλαίσιο ελέγχου, επιδρώντας αρνητικά στην φυσιογνωμία του περιβάλλοντος και αλλοιώνοντάς το πολλές φορές με τρόπο μη αναστρέψιμο. Ωστόσο, η ανάπτυξη της τεχνολογίας και το επίπεδο της τεχνολογίας τα τελευταία χρόνια, δημιουργούν τις βάσεις για μια περισσότερο ολοκληρωμένη διαχείριση του οικιστικού δικτύου, κυρίως σε ότι αφορά τη συστηματική συλλογή, οργάνωση και διαχείριση δεδομένων. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υπάρξει αναβάθμιση του τρόπου λειτουργίας των ΟΤΑ και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στους τομείς της επεξεργασίας στατιστικών στοιχείων και διαχείρισης ψηφιακών χαρτών. Η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου

γεωγραφικού συστήματος πληροφοριών και η διαχρονική παρακολούθηση της ανάπτυξης μιας περιοχής, μπορεί να αποτελέσουν τα κυριότερα εργαλεία σχεδιασμού σε θέματα οριοθέτησης προστατευόμενων περιοχών, ελέγχου της άναρχης δόμησης, διαχείρισης της παράκτιας ζώνης και πλήθος άλλων εφαρμογών.

Υπερδόμηση στην περιοχή Αγίου Γεωργίου

Ο Άγιος Γεώργιος ήταν από τις γραφικές γωνιές και το πιο όμορφο μέρος της Αντιπάρου λόγω της εκπληκτικής θέας στο νησί του Δεσποτικού. Στις σημερινές μέρες είναι ένας τόπος με πολλές εξοχικές κατοικίες και ενοικιαζόμενα δωμάτια. Παρόλο που η περιοχή δεν έχει πληθώρα εστιατορίων και καφετεριών, λόγω των αμμωδών παραλιών της και της ησυχίας και το αίσθημα της ιδιωτικοποίησης που προσφέρει έχει γίνει πόλος έλξης για πολλούς παραθεριστές. Με γνώμονα το παραπάνω, γίνεται κατανοητό πως η πολεοδομική ανάπτυξη του τόπου και η συνεχώς αυξανόμενη επισκεψιμότητα του είναι αναπόφευκτη, ωστόσο η καταπάτηση των πολεοδομικών προδιαγραφών προς ατομικό όφελος και αυξανόμενα κέρδη από την εκμετάλλευση ακινήτων κατά τους θερινούς μήνες δημιουργούν ένα τοπίο που δεν συνάδει πρότυπο «νησιώτικου» οικισμού πλήρως εναρμονισμένου με το περιβάλλον και την αισθητική του τοπίου, όπως είχε τεθεί ως στόχος κατά την δημιουργία του ρυμοτομικού. Ειδικότερα, έχει δημιουργηθεί ένα τοπίο πυκνής δόμησης, δείγμα της οικοπεδοποίησης και της οικοδόμησης των Τουριστικών ακτών, παρατηρούνται τριώροφες κατοικίες που έχουν μετατραπεί σε ενοικιαζόμενα δωμάτια και ογκώδη συγκροτήματα, αντικαθιστώντας τις «νησιώτικες» μονώροφες κατοικίες της αρχικής φιλοδοξίας του ρυμοτομικού. Παράλληλα η καθιέρωση κολυμβητικών δεξαμενών με διαστάσεις κατά μέσο όρο 10μ x 5μ σε κατοικίες απομακρύνει την παραδοσιακή μορφή του οικισμού και την εναρμόνιση του με το περιβάλλον.

Προκειμένου να γίνει αντιληπτή η πολεοδομική ανάπτυξη της περιοχής εντός και εκτός του οικισμού Αγίου Γεωργίου, πραγματοποιήθηκε ψηφιοποίηση των οικοπέδων - αγροτεμαχίων, των κτιρίων επί αυτών που ανεγέρθηκαν, με χρήση δορυφορικών απεικονίσεων. Το χρονικό διάστημα καταγραφής προσδιορίστηκε στα υφιστάμενα προ του 2003 κτίρια έως τα πιο πρόσφατα που εντοπίζονται του έτους 2021, δυστυχώς η εικονοψηφίδα των δορυφορικών απεικονίσεων παλαιότερων του 2003 ήταν τέτοιου μεγέθους που δεν επέτρεπε τον διαχωρισμό κτιρίων από τον περιβάλλοντα χώρο και κατ' επέκταση την καταγραφή/ψηφιοποίηση τους. Σε επόμενη σελίδα μπορεί να διακριθεί η χαρτογραφική απεικόνιση της φοιτήτριας σχετικά με την πολεοδομική εξέλιξη της περιοχής (**εικόνα 23**). Επιπλέον, θεωρήθηκε ενδιαφέρον να συμπληρωθεί ως πληροφορία η μερική ή ολική αξιοποίηση των κτιρίων εντός οικοπέδου-αγροτεμαχίου ως τουριστικό κατάλυμα. Η πληροφορία αυτή βασίζεται σε δεδομένα είτε από επίσημες διαδικτυακές πλατφόρμες κρατήσεων ξενοδοχείων, καταλυμάτων, ή επίσημες πλατφόρμες διαμοιρασμού καταλυμάτων. Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο της καταγραφής της πολεοδομικής εξέλιξης της περιοχής, καταγράφηκε ως συμπληρωματική πληροφορία η ύπαρξη των κολυμβητικών δεξαμενών της περιοχής και των διαστάσεων τους, προκειμένου να προσεγγιστεί το μέγεθος των απαιτούμενων υδάτινων πόρων για την κάλυψη των αναγκών τους (**εικόνα 24**).

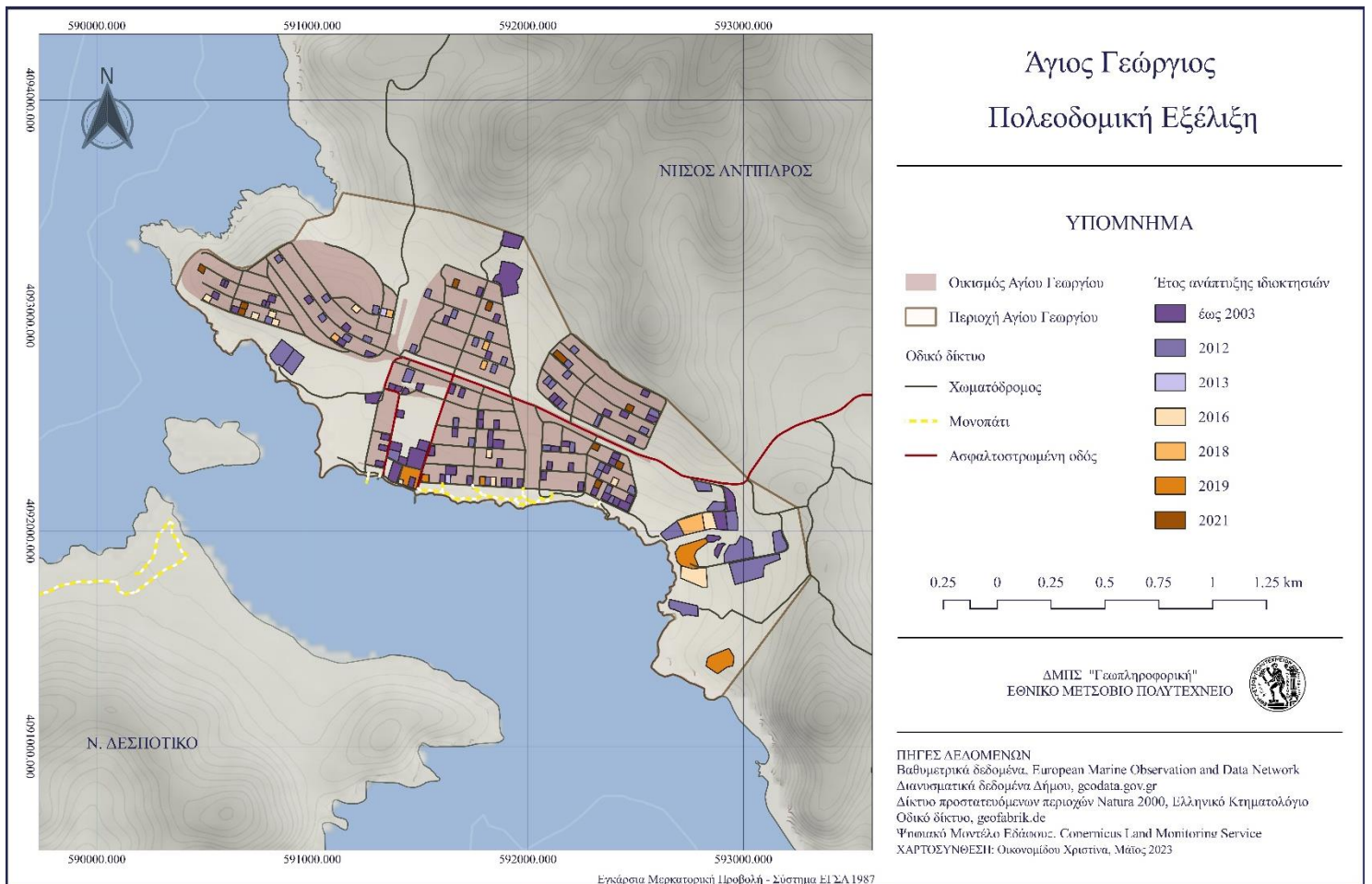
Στο παράρτημα της προκείμενης εργασίας εντοπίζεται ο πίνακας με τα συνολικά στοιχεία καταγραφής της πολεοδομικής εξέλιξης της περιοχής και τις συμπληρωματικές πληροφορίες, ενώ παρακάτω, παρατίθεται το σύνολο των εγγραφών που διαθέτουν κολυμβητική δεξαμενή και τον υπολογισμό του όγκου τους με χρήση ενός μέσου βάθους δύο (2) μέτρων (**πίνακας 9**). Όπως διακρίνεται το απαιτούμενο ποσό υδάτινων πόρων για την τροφοδοσία του συνόλου των δεξαμενών της περιοχής ανέρχεται περίπου στα 4000 κυβικά μέτρα (m³), ωστόσο στην διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου η τροφοδοσία των δεξαμενών επαναλαμβάνεται τουλάχιστον δύο (2) φορές με αποτέλεσμα οι ανάγκες των κολυμβητικών δεξαμενών να προσεγγίζουν τουλάχιστον τα 8000 κυβικά μέτρα. Με γνώμονα πως το μέγεθος που αναφέρθηκε προηγουμένως αφορά μόνο την περιοχή μελέτης, όχι το σύνολο του νησιού, καθώς και την μικρή φέρουσα ικανότητα των υπόγειων υδάτινων πόρων της Αντιπάρου, καθίσταται αναγκαία η άμεση διαχείριση των υδάτινων πόρων και την διευθέτηση του ζητήματος των υφιστάμενων κολυμβητικών δεξαμενών, των εναλλακτικών τρόπων τροφοδοσίας τους καθώς και των πιθανών περιορισμών για μελλοντικές κατασκευές τους με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη.

Πίνακας 6 Σύνολο εγγραφών κτιρίων(εντός ή εκτός οικισμού) που διαθέτουν κολυμβητική δεξαμενή, με τις προσεγγιστικές διαστάσεις και τον υπολογισμού όγκου με χρήση μέσου βάθους των δύο (2) μέτρων

A/A κτιρίου	Έτος κατασκευής	Τουριστική εκμετάλλευση	Κολυμβητική δεξαμενή	Διάσταση Y	Διάσταση X	Όγκος (m ³)
1	2003	Ναι	Ναι	2.5	2.5	12.5
2	2003	Όχι	Ναι	4	5.5	44
3	2003	Όχι	Ναι	15.5	2.5	77.5
4	2003	Ναι	Ναι	11.5	3.5	80.5
5	2003	Όχι	Ναι	4.5	10	90
6	2003	Όχι	Ναι	6.5	7.5	97.5
7	2012	Ναι	Ναι	3	8	48
8	2012	Ναι	Ναι	4	7	56
9	2012	Ναι	Ναι	4	8	64
10	2012	Ναι	Ναι	4	8	64
11	2012	Όχι	Ναι	13	2.5	65
12	2012	Όχι	Ναι	4	9	72
13	2012	Ναι	Ναι	4.5	10	90
14	2012	Όχι	Ναι	4	12	96
15	2012	Ναι	Ναι	12	4	96
16	2012	Όχι	Ναι	14	4	112
17	2012	Όχι	Ναι	11.5	7	161
18	2012	Όχι	Ναι	10	12	240
19	2012	Όχι	Ναι	22	5.5	242
20	2012	Ναι	Ναι	16	36	1152
21	2016	Ναι	Ναι	3	5	30
22	2016	Ναι	Ναι	4	10	80
23	2016	Όχι	Ναι	11	4	88
24	2016	Όχι	Ναι	17	4	136
25	2018	Ναι	Ναι	3.5	7.5	52.5
26	2018	Όχι	Ναι	4.5	8.5	76.5
27	2018	Όχι	Ναι	16	3.5	112
28	2019	Όχι	Ναι	3.5	12.5	87.5
29	2019	Όχι	Ναι	26	4	208
30	2021	Ναι	Ναι	5	10	100
31	2021	Ναι	Ναι	6.5	12	156
Σύνολο						4086.5

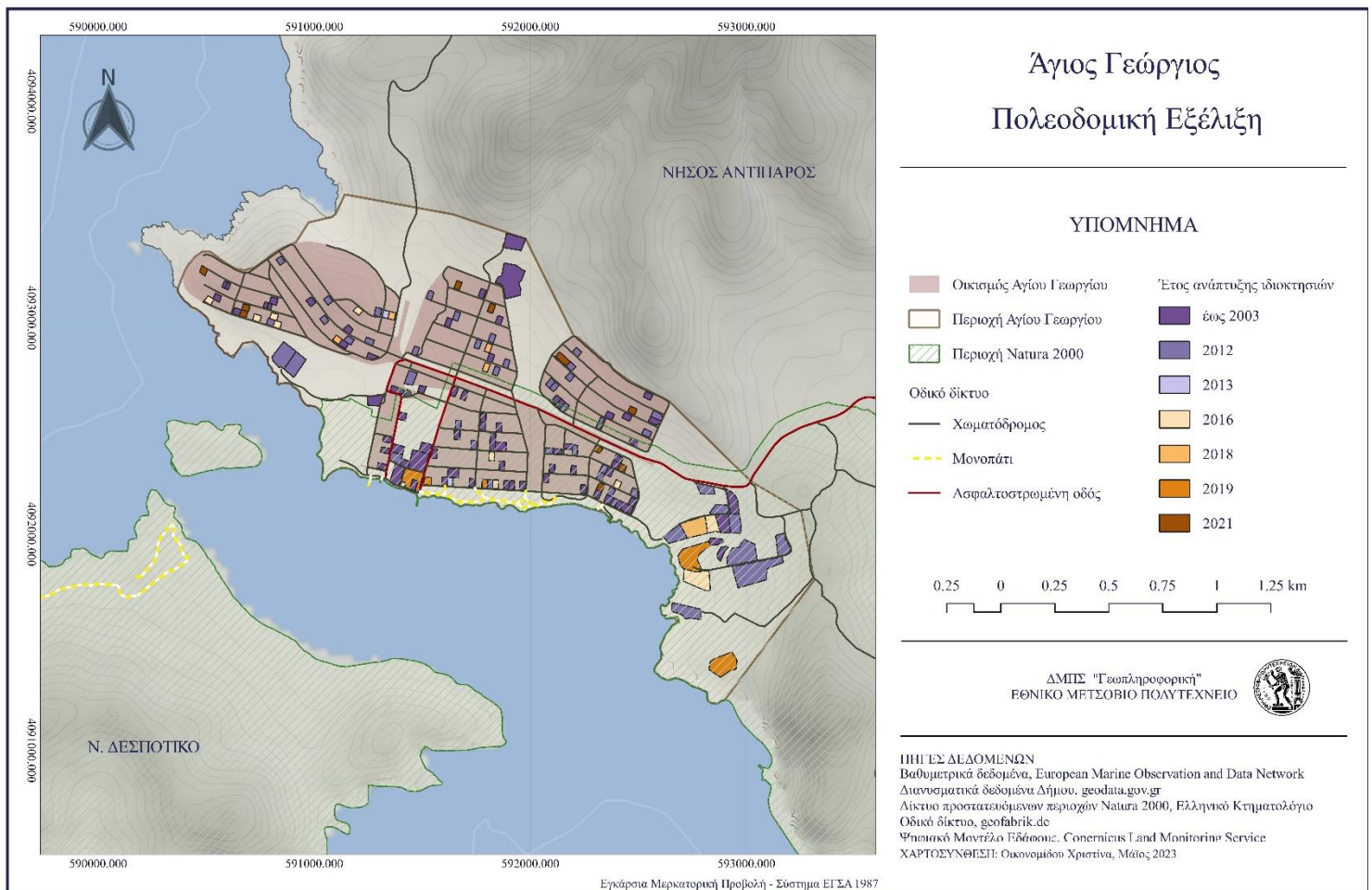
Εικόνα 24 Απεικόνιση ιδιοκτησιών της περιοχής Αγίου Γεωργίου που φέρουν κολυμβητική δεξαμενή. Ιδία επεξεργασία

Εικόνα 23 Χάρτης Πολεοδομικής εξέλιξης στην περιοχή Αγίου Γεωργίου, εντός και εκτός του ομώνυμου οικισμού. Χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτρια

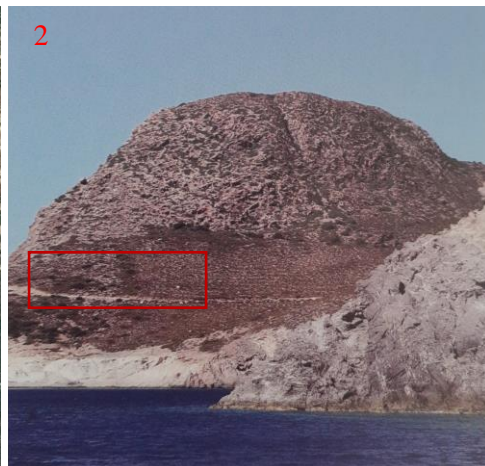
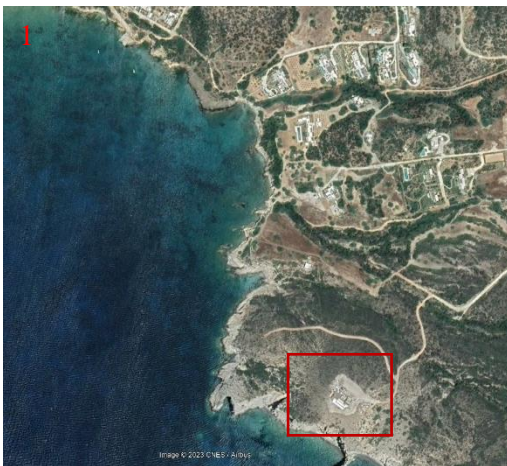
Αξίζει να αναφερθεί πως η καταπάτηση των πολεοδομικών προδιαγραφών αλλά και του νομοθετικού πλαισίου περί προστατευόμενων περιοχών του δικτύου Natura στην περιοχή εκτός οικισμού του Αγίου Γεωργίου επηρεάζουν τόσο έμμεσα τον οικισμό και την αρχική φιλοδοξία του συλλόγου Χρυσοχόων αλλά και άμεσα την μορφολογία του τόπου καθώς την αλλοιώνουν με μη αναστρέψιμο τρόπο. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ανοικοδόμηση στην κορυφή του λόφου στη θέση αλμυρά ανατολικά του οικισμού, όπου αλλοιώθηκε το ανάγλυφο της περιοχής. Ακόμη, μία πρόσφατη οικοδομή που εντοπίζεται στην πίσω πλευρά του ακρωτηρίου Μαστίγια, μιας περιοχής συμπεριλαμβανομένης στο δίκτυο Natura 2000 αλλά και εντός περιοχής όπου εντοπίζεται ηφαιστειακός θόλος, αλλοιώνει την μορφολογία της ευρύτερης περιοχής, την άγρια φυσική ομορφιά καθώς και το αίσθημα του άβατου που προσφέρουν οι κολπίσκοι στο συγκεκριμένο μέρος στους επισκέπτες δια θαλάσσης. Μερικά στοιχεία που συντελούν στην δημιουργία του τοπίου αυτού είναι, η αξιοποίηση των ασαφών πολεοδομικών διατάξεων, οι αλληλοεπικαλύψεις της νομοθεσίας, η έλλειψη ελέγχου από τις Πολεοδομικές Αρχές και σιωπηρή συναίνεση των τοπικών αρχών.

Με αυτά τα δεδομένα και τα γεγονότα μπορούμε να φανταστούμε πως θα είναι η περιοχή, όχι μόνο του οικισμού Αγίου Γεωργίου αλλά και ολόκληρης της Αντιπάρου σε μερικά χρόνια από τώρα, αν δεν υπάρξει άμεση νομοθετική αντιμετώπιση των υφιστάμενων υποθέσεων αλλά και πρωτοβουλία της τοπικής διοίκησης για την προφύλαξη του χαρακτήρα ολόκληρου του νησιού. Σε επόμενη ενότητα θα γίνει αναφορά σε προτάσεις μέτρων προφύλαξης του χαρακτήρα του οικισμού του Αγίου Γεωργίου, τα οποία θα μπορούσαν με τις κατάλληλες προσαρμογές να εφαρμοστούν και σε άλλες περιοχές του νησιού (Μαύρη, Ε., 2016).

Εικόνα 25 Χάρτης Πολεοδομικής εξέλιξης στην περιοχή Αγίου Γεωργίου, εντός και εκτός του ομώνυμου οικισμού με παράθεση των χερσαίων προστατευόμενων περιοχών δικτύου Natura 2000 της περιοχής. Χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτρια

Εικόνα 26 Παραδείγματα περιοχών αλλοίωσης φυσικής ομορφιάς ευρύτερης περιοχής Αγίου Γεωργίου.
Πηγή: δορυφορική εικόνα google earth 2021, προσωπικό αρχείο φοιτήτριας έτους 2018

Τουριστική εξέλιξη

Τουρισμός και κατηγορίες τουρισμού

Είναι ευρέως γνωστό πως η Ελλάδα αποτελεί έναν από τους πιο δημοφιλείς προορισμούς, τόσο κατά την θερινή περίοδο όσο και καθ' όλη την διάρκεια του έτους αφού προσφέρει ιδιαίτερα ελκυστικές προτάσεις για θεματικό τουρισμό. Η πλούσια πολιτισμική κληρονομιά, η γεωγραφική ποικιλομορφία, η φυσική ομορφιά του τόπου, είναι μερικά από τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της χώρας που την καθιστούν προορισμό παγκόσμιου βεληνεκού, αλλά και μια τουριστική αγορά ικανή να προσφέρει εξαιρετικές επενδυτικές ευκαιρίες. Ο τουρισμός ήταν, είναι και θα συνεχίσει να είναι ένας από τους βασικούς πυλώνες ανάπτυξης με καθοριστική συμβολή στην αγορά εργασίας. Ακόμα και κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης έχει σημειωθεί αύξηση των εσόδων και των αφίξεων λόγω τόσο της συνεχούς προσπάθειας του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα για αναβάθμιση του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος όσο και για την ανάπτυξη νέων αγορών για την χώρα όπως την Ρωσία, την Κίνα, το Ισραήλ

Βασικοί στόχοι του τουριστικού κλάδου είναι η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου στο πλαίσιο μίας νέας πρωτοβουλίας αναβάθμισης (αλλαγή της μέχρι τώρα προώθησης "ήλιος, άμμος, θάλασσα", το άνοιγμα της χώρας σε νέες αγορές και η προσέλκυση επισκεπτών με υψηλότερα εισοδήματα. Η Ελλάδα πληροί τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού αφού λόγω το φυσικού πλούτου, του μεσογειακού κλίματος, της ιστορικής, πολιτιστικής και αρχαιολογικής της κληρονομιάς ευνοείται η ανάπτυξη μορφών όπως για παράδειγμα ο περιηγητικός τουρισμός, ο θρησκευτικός τουρισμός, ο αρχαιολογικός τουρισμός, ο τουρισμός περιπέτειας και άλλοι.

Ο θεματικός τουρισμός προωθεί την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και τη διατήρηση των οικοσυστημάτων, αποφεύγοντας παράλληλα την συγκέντρωση τουρισμού και την ενίσχυση του μαζικού τουρισμού, τη στήριξη των αγροτικών περιοχών και τη διατήρηση των εθίμων της αγροτικής ζωής, την αλληλεπίδραση των ανθρώπων με τα πολιτιστικά μνημεία με στόχο την βαθύτερη γνώση και κατανόηση της ιδιαίτερης πολιτιστικής κληρονομιάς ενός τόπου και φυσικά την άρση του εποχιακού τουρισμού. Ανταποκρινόμενοι λοιπόν στην διεθνή τάση για διαφοροποίηση και διεύρυνση του τουριστικού προϊόντος, τόσο ο ιδιωτικός όσο και ο δημόσιος τομέας, ως άμεσα εμπλεκόμενοι στην βιομηχανία του τουρισμού, οφείλουν να δρουν με στόχο την ικανοποίηση των τουριστικών απαιτήσεων, αξιοποιώντας τους διαθέσιμους πόρους αλλά παράλληλα αναλαμβάνοντας την κοινωνική ευθύνη και τα μέτρα για την άρση των αρνητικών επιπτώσεων του τουρισμού στον κοινωνικό και οικονομικό τομέα.

Ο εναλλακτικός τουρισμός συμβάλλει στην αύξηση της ημερήσιας και συνολικής δαπάνης του εκάστοτε επισκέπτη, στην ενίσχυση της οικολογικής και περιβαλλοντικής του συνείδησης και στην άρση της εποχικότητας. Στηρίζεται δε, στη χρυσή τομή μεταξύ της ανάπτυξης του τόπου και της τουριστικής φέρουσας ικανότητας του. Οι κυριότερες μορφές του εναλλακτικού τουρισμού είναι οι εξής: Αγροτουρισμός, Τουρισμός υπαίθρου, Περιηγητικός τουρισμός, Ορειβατικός τουρισμός, Θαλάσσιος τουρισμός, Αθλητικός τουρισμός, Οικολογικός τουρισμός, Πολιτιστικός τουρισμός, Χειμερινός τουρισμός και Τουρισμός περιπέτειας Παράλληλα υπάρχει και η κατηγορία του τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων. Αυτή η μορφή του τουρισμού σχετίζεται με ένα πλήθος επιμέρους μορφών διακοπών οι οποίες διαμορφώνονται από ειδικά κοινά ενδιαφέροντα των ανθρώπων που τις προτιμούν. Για παράδειγμα λάτρεις των σπορ, φυσιολάτρες κ.α.). Επιμέρους μορφές του τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων αποτελούν οι παρακάτω: Κοινωνικός τουρισμός, Τουρισμός υγείας, Εκπαιδευτικός τουρισμός, Θρησκευτικός τουρισμός, Συνεδριακός τουρισμός, Εκθεσιακός τουρισμός, Τουρισμός κινήτρων, Θεματικός τουρισμός, Αστικός τουρισμός.

Ωστόσο, δεν γίνεται να μην αναφερθεί και η περίπτωση του μαζικού τουρισμού, εφόσον αποτελεί μεγάλο ποσοστό των επισκεπτών της Ελλάδας και κατά επέκταση της νήσου Αντιπάρου. Συγκεκριμένα, αποτελεί μια ιδέα που προήλθε με την άνοδο των εισοδημάτων μετά την βιομηχανική επανάσταση. Πριν από αυτήν τα ταξίδια πολιτιστικού χαρακτήρα ή αναψυχής αποτελούσαν προνόμιο

λίγων και εκλεκτών. Βασισμένος στην προβολή των περιφήμων τριών 'S' (Sea, Sun, Sand), ο μαζικός τουρισμός αναπτύσσεται κυρίως στις νησιωτικές και παράκτιες περιοχές και κυρίως κατά την διάρκεια της θερινής περιόδου.

Συμβάλλει στη μεγιστοποίηση του εισερχόμενου αριθμού τουριστών ανά περίοδο, που πρωτεύοντα στόχο έχουν την ξεκούραση και τη διασκέδαση. Ο μαζικός τουρισμός της θάλασσας και του ήλιου συνέβαλε αδιαμφισβήτητα σε ένα πρώιμο στάδιο ανάπτυξης του τουριστικού τομέα στην Ελλάδα, όμως πια δεν είναι καν ανταγωνιστικός με τον τρόπο που προσφέρεται και ταυτόχρονα έχει υποβαθμίσει πολλά αξιόλογα τοπία. Η μεγάλη συγκέντρωση στο χώρο και στο χρόνο επέφερε δυσμενή αποτελέσματα τόσο στην ποιότητα του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, όσο και στην τοπική οικονομία και κοινωνία. Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της πίεσης που δέχτηκε η Ελλάδα λόγω του μαζικού τουρισμού είναι εμφανείς μέσα από την άναρχη και παράνομη δόμηση, τη ρύπανση των θαλάσσιων υδάτων, τη διάβρωση του εδάφους και τη γενικότερη αισθητική υποβάθμιση του τόπου. Όσον αφορά στις κοινωνικές επιπτώσεις, αρκεί να αναφερθεί η αλλαγή των ηθών και των αξιών, η εγκατάλειψη των παραδοσιακών δομών της κοινωνικής ζωής, αλλά και η κυριαρχία των, ξένων προς τον τόπο, προτύπων συμπεριφοράς (Γραμμένου, Α.-Ι., 2018).

Αντίπαρος

Από το 1970 μέχρι και το 1990 η Αντίπαρος έγινε δημοφιλής ως ένας εναλλακτικός τουριστικός προορισμός για τους Ευρωπαίους που έκαναν γυμνισμό και για τις απόμακρες και αμμουδερές της παραλίες καθώς και για το κάμπινγκ της. Από το 1990 ξεκίνησε μία σταδιακή περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη λόγω και της πολύ κοντινής απόστασης του νησιού με την Πάρο και την ευκολία πρόσβασης από και προς αυτό. Στις υποδομές της Αντιπάρου έγιναν βελτιώσεις προκειμένου να μπορέσει να ανταπεξέλθει στην υποδοχή ενός ολοένα αυξανόμενου όγκου / αριθμού τουριστών όπου παραδοσιακά αποτελούνταν από οικογένειες Σκανδιναβών κυρίως Νορβηγών, που την επισκέπτονταν τον μήνα Ιούνιο, ενώ ιδιαίτερους ιστορικούς δεσμούς έχουν με το νησί και οι Ιταλοί, οι οποίοι το επισκέπτονται κυρίως τον Αύγουστο. Ακόμη στους τακτικούς τουρίστες / επισκέπτες του νησιού συμπεριλαμβάνονται οι Γερμανοί, Ρώσοι, Γάλλοι, και Αμερικάνοι.

Τα ενοικιαζόμενα δωμάτια και τα μικρά συγκροτήματα συναντώνται στον κεντρικό οικισμό, ενώ πιο σύγχρονα καταλύματα, τα οποία όμως διατηρούν και παραδοσιακά στοιχεία, θα βρει κάποιος πιο κοντά στις ακτές του νησιού. Τα τελευταία χρόνια, η μετάβαση από τον εναλλακτικό τουρισμό, μίας ροκ κουλτούρας και νυχτερινής διασκέδασης προερχόμενης από προηγούμενες δεκαετίες, σε μία ποιοτικότερη μορφή τουρισμού αποτελεί μία πραγματικότητα για το νησί ως τουριστικό προορισμό. Η λειτουργία σύγχρονων τουριστικών εγκαταστάσεων διαμονής και διατροφής, που τείνουν να διατηρήσουν κάποια από τα παραδοσιακά χαρακτηριστικά, αλλά και η παροχή συμπληρωματικών ποιοτικών τουριστικών υπηρεσιών με καταστήματα ειδών τέχνης, εσωτερικής διακόσμησης, κοσμημάτων, ή ακόμα και την ύπαρξη Λαογραφικού Μουσείου με εκθέματα λαογραφικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος από την ιστορία του νησιού, είναι μερικά από όσα κάποιος μπορεί να συναντήσει επισκεπτόμενος το νησί πλέον.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί η τάση των τελευταίων ετών στην κατασκευή πολυτελών τουριστικών εγκαταστάσεων, ακολουθώντας το πρότυπο «all inclusive», όπου ο επισκέπτης καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος των αναγκών του σε διασκέδαση, χαλάρωση και φαγητού σε ένα μόνο μέρος. Παράλληλα, εξέλιξη υπάρχει και στα θαλάσσια ήπια αθλήματα (μη μηχανοκίνητου αθλητισμού) ιδίως μεταξύ Πούντας και Αντιπάρου και στο νοτιότερο κομμάτι της Αντιπάρου στον οικισμό του Αγίου Γεωργίου ακριβώς απέναντι από το ιερό ναό του Δεσποτικού. Εξαιρετική ανοδική πορεία έχει και ο ιστιοπλοϊκός τουρισμός που επίσης επηρεάζει τουριστικά και οικονομικά την Αντίπαρο με θετικό πρόσημο. Έτσι φθάνοντας στο σήμερα, το νησί επισκέπτονται πλέον χιλιάδες τουρίστες σε μία μικρή χρονικά διαμορφωμένη τουριστική περίοδο ώστε να θαυμάσουν τους αρχαιολογικούς θησαυρούς των διαφορετικών περιόδων, να απολαύσουν την θάλασσα, τις όμορφες παραλίες του νησιού, την κυκλαδίτικη παραδοσιακή αρχιτεκτονική και τα τοπικά προϊόντα. (Αρώνης, Ι., 2020)

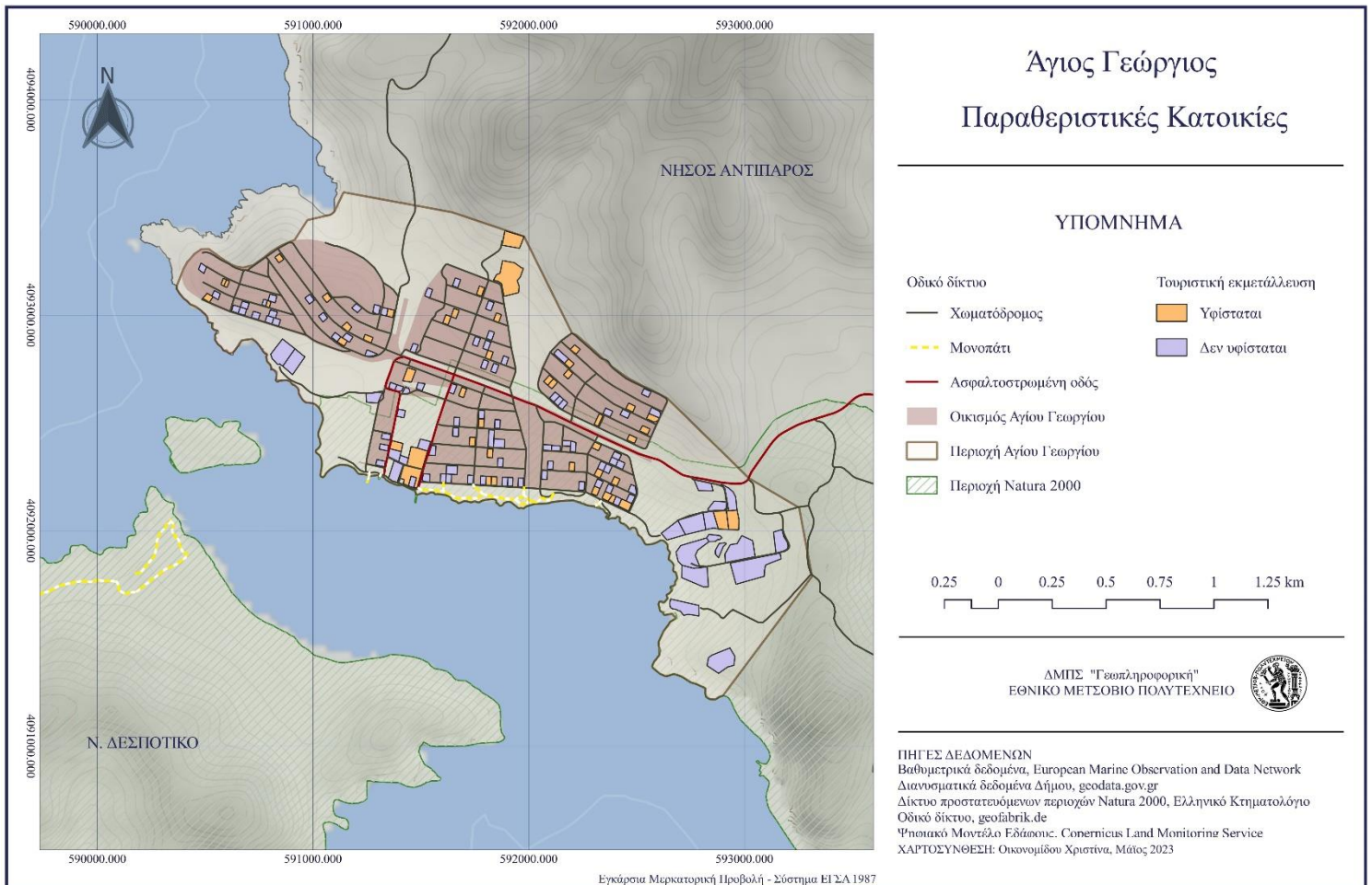
Μέσα από τις τουριστικές εξελίξεις και τις τουριστικές τάσεις / αλλαγές των τελευταίων δέκα (10) και πλέον ετών, η Αντίπαρος από εναλλακτικός τουριστικός προορισμός ξεκίνησε βαθμιαία να μετατρέπεται σε ένα σημείο αναφοράς διακοπών για το ελληνικό και διεθνές jet-set ενώ συνεχίζει να αλλάζει και να εξελίσσεται ακόμη και σήμερα. Αρκετοί επιχειρηματίες, τόσο από το ελληνικό, το ευρωπαϊκό όσο και το διεθνές επιχειρηματικό περιβάλλον, δείχνουν ενδιαφέρον ή προχωρούν σε αγορές εκτάσεων γης στο νησί, όπου μετέπειτα κατασκευάζονται σε αυτές, μεγάλες εξοχικές κατοικίες τόσο για ιδιωτική χρήση όσο και για ενοικίαση. Ταυτόχρονα, ο αριθμός των επισκεπτών-τουριστών μέσης ηλικίας, οι οικογένειες αλλά και οι νεότερες γενιές, με το έντονο ενδιαφέρον τους και μέσα από τις τάσεις που επικροτούν και επιλέγουν, καθώς και ο δείκτης επισκεψιμότητας και προτίμησης τους στο να περάσουν τις διακοπές τους στην Αντίπαρο, αυξήθηκε εκθετικά μέσα από την προβολή του προορισμού, τόσο από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας όσο και τις διαπροσωπικές συζητήσεις. Σε συνδυασμό με το φυσικό κάλλος της νήσου, το ενδιαφέρον που υπάρχει για αυτήν τόσο για την προϊστορία της, τα αρχαιολογικά και πολιτιστικά ευρήματα, καθώς και η συνεχώς αυξανόμενη επισκεψιμότητα ιστιοφόρων σκαφών, έχουν οδηγήσει σε έναν άτυπο και έντονο ανταγωνισμό μεταξύ των τοπικών τουριστικών επιχειρήσεων αλλά και τον πολλαπλασιασμό τους. Παρόλα αυτά, η θερινή τουριστική περίοδος στην Αντίπαρο παραμένει αρκετά μικρή. Η έκταση της χρονικά, ξεκινά συνήθως στις δεκαπέντε (15) Μαΐου και λήγει συνήθως στις δεκαπέντε (15) με είκοσι (20) Σεπτεμβρίου εκάστου έτους, με τις καιρικές συνθήκες να παίζουν έναν καθοριστικό ρόλο στις αποφάσεις αυτές.

Οι ανάγκες για παροχή υπηρεσιών διαμονής και διατροφής προς τους επισκέπτες-τουρίστες που επισκέπτονται το νησί μέσω της Πάρου αλλά και οι ανάγκες για παροχή συμπληρωματικών υπηρεσιών τροφοδοσίας, πλήρωσης καύσιμης ύλης, ύδατος ή / και ηλεκτρισμού των ιστιοφόρων και ταχυπλόων σκαφών αλλά και άλλες παροχές υπηρεσιών τόσο προς τους επισκέπτες-τουρίστες όσο και προς τους ιστιοπλόους και τα πληρώματα των σκαφών που συνοδεύουν, όπως λόγω χάρη η παροχή ιατρικής φροντίδας ή η μεταφορά με άλλα μέσα σε διάφορα σημεία εντός της νήσου, έχουν αυξηθεί σε υπέρμετρο βαθμό.

Το γεγονός αυτό έχει οδηγήσει στην πρακτική αδυναμία απορρόφησης ή / και ικανοποίησης του συνόλου της τουριστικής ζήτησης, των τουριστικών ροών και των τουριστικών αναγκών από τις υφιστάμενες τουριστικές επιχειρήσεις τις υποδομές και τις ανωδομές της Αντιπάρου, ειδικά όταν γίνεται αναφορά στην έντονη καλοκαιρινή περίοδο. Αυτή ακριβώς η διαρκώς επιταχυνόμενη διόγκωση της τουριστικής ζήτησης, οδήγησε στην ταυτόχρονη ανάγκη για επιτάχυνση της ανάπτυξης του τοπικού τουριστικού τομέα, των υποδομών, ανωδομών και των κατασκευών στο νησί. Ως αποτέλεσμα μίας αλυσιδωτής αντίδρασης, με την σειρά τους οι τιμές αγοράς ή οι τιμές ενοικίασης γης και επιχειρήσεων σημειώνουν αντίστοιχες αυξήσεις.

Άγιος Γεώργιος

Όσο αφορά την περιοχή του Αγίου Γεωργίου και δε του οικισμού, η τουριστική εξέλιξη ακολούθησε την τουριστική εξέλιξη ολόκληρου του νησιού με την επισκεψιμότητα να αυξάνεται ραγδαία από την δεκαετία του 1990 και μετά, ενώ πολλές παραθεριστικές κατοικίες κατασκευάστηκαν προκειμένου να εξυπηρετούν τόσο τους τακτικούς επισκέπτες αλλά όσο και τους νέους. Βάσει της καταγραφής των οικοπέδων που αξιοποιήθηκαν/οικοδομήθηκαν όπως διακρίνονται και στην ενότητα πολεοδομικής εξέλιξης της περιοχής μελέτης, μέρος αυτών εκμεταλλεύονται ως καταλύματα. Τα κτίρια της περιοχής μελέτης, εντός ή εκτός οικισμού, που αξιοποιούνται τουριστικά μπορούν να διακριθούν στο παρακάτω στιγμιότυπο (εικόνα 27) οι πληροφορίες περί καταλυμάτων συλλέχθηκαν, όπως αναφέρθηκε στην ενότητα της πολεοδομικής εξέλιξης του Αγίου Γεωργίου, είτε από επίσημες διαδικτυακές πλατφόρμες κρατήσεων ξενοδοχείων, καταλυμάτων, ή επίσημες πλατφόρμες διαμοιρασμού καταλυμάτων.

Εικόνα 27 Χάρτης καταγραφής κτιρίων επί οικοπέδων/αγροτεμαχίων της περιοχής Αγίου Γεωργίου όπου εκμεταλλεύονται τουριστικά μερικώς ή ολικώς. Χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας

Παράλληλα οι συνέπειες της ταχείας ανάπτυξης της περιοχής, τουριστικής και πολεοδομικής, συμπεριλαμβάνονται σε όσα αναφέρθηκαν παραπάνω σχετικά με τις αυξήσεις στις τιμές της αγοράς επηρεάζοντας όχι μόνο τους επισκέπτες αλλά και τους ντόπιους, με άλλα λόγια υπάρχουν και κάποια μελανά σημεία της ανάπτυξης του νησιού και δε της περιοχής μελέτης όπως συμβαίνει σε όλες τις περιοχές που σημειώνεται έντονη ανάπτυξη σε μικρό χρονικό διάστημα. Ειδικότερα, αξίζει να αναφερθεί πως απόρροια της ανάπτυξης και των υψηλών απαιτήσεων για την ικανοποίηση όλων και περισσότερων επισκεπτών είναι η υπερβολική ανέγερση κτιρίων και δε της αυθαίρετης δόμησης όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα. Σε πολλές περιπτώσεις, η τουριστική ανάπτυξη μπορεί να οδηγήσει σε υπερβολική ανέγερση ξενοδοχείων, εστιατορίων και καταστημάτων, προκαλώντας την αλλοίωση του τοπίου και την απώλεια της αυθεντικής ατμόσφαιρας της περιοχής, στην περίπτωση της περιοχής μελέτης έχουν εντοπισθεί περιπτώσεις ανέγερσης κτιρίων που δεν θυμίζουν την παραδοσιακή μορφή των κυκλαδίτικων κατοικιών, αλλοιώνοντας την εικόνα της περιοχής και κάνοντας έντονη την παρουσία του τσιμέντου εντός της ευρύτερης περιοχής και του οικισμού του Αγίου Γεωργίου.

Αντίκτυπο της έντονης τουριστικής ανάπτυξης είναι και τα περιβαλλοντικά ζητήματα που μπορεί να προκληθούν. Η αυξημένη ανθρώπινη δραστηριότητα και η υπερβολική εκμετάλλευση του φυσικού περιβάλλοντος μπορεί να έχει αρνητικό αντίκτυπο στο οικοσύστημα, όπως προβλήματα με την αποχέτευση, τη ρύπανση του νερού και την απώλεια βιοποικιλότητας. Στην περιοχή μελέτης, λόγω της έλλειψης υποδομών της αποχέτευσης, δυσχεραίνεται η κατάσταση της περιοχής με τις αυξανόμενες απαιτήσεις της, ενώ η πρόσφατη εγκατάσταση δικτύου ύδρευσης σε ένα μέρος του οικισμού του Αγίου Γεωργίου αναμένεται να περιορίσει την υπερκατανάλωση των υδάτινων πόρων μέσω καταναλωτικού ελέγχου από την τοπική διοίκηση και την έγκαιρη προειδοποίηση κατοικιών προς συμμόρφωση, που

τείνουν να καταναλώνουν περισσότερα κυβικά μέτρα ύδατος απ' ότι αναμένεται από το μέγεθος των κατοικιών βάσει πολεοδομικών σχεδίων του εκάστοτε κτιρίου.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, η αυξημένη τουριστική κίνηση μπορεί να οδηγήσει σε υπερβολική συμφόρηση, αύξηση των τιμών και απώλεια της ηρεμίας και της γνήσιας εμπειρίας για τους επισκέπτες της περιοχής. Το μειωμένο πλήθος επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή, περίπου τεσσάρων (3) εστιατορίων και μίας (1) καφετέριας, δεν προάγει τον επιθυμητό ανταγωνισμό μεταξύ επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα της αυξημένες τιμές υπηρεσιών λόγω μη ισορροπημένης σχέσης μεταξύ ζήτησης και προσφοράς της περιοχής. Επομένως, δυσχεραίνεται η εμπειρία των επισκεπτών ενώ δημιουργείται αρνητικό οικονομικό αντίκτυπο στους επισκέπτες και τους μόνιμους κατοίκους της περιοχής.

Όπως έχει αναφερθεί στις ενότητες περί μορφολογίας και της μοναδικής - ιδιαίτερης ομορφιάς της περιοχής, ο Άγιος Γεώργιος και οι ακτές του αποτελούν έναν από τους βασικότερους προορισμούς των επισκεπτών που έχουν την δυνατότητα εξερεύνησης του νησιού πέρα των ορίων του παραδοσιακού οικισμού της χώρας της Αντιπάρου. Η πλειοψηφία των ακτών της περιοχής έχουν χρυσή αμμουδιά και καταγάλανα νερά, προσφέροντας ένα ειδυλλιακό περιβάλλον για τους λουόμενους με θέα τον ναό του Απόλλωνα, ενώ υπάρχει δυνατότητα επιλογής μεταξύ οργανωμένης ή μη, παραλίας. Σε γενικότερο πλαίσιο ο χαρακτηρισμός του νησιού, και των επιμέρους περιοχών του, είναι ως ένας από τους πιο ήρεμους προορισμούς με χαλαρούς ρυθμούς, μάλιστα ο χαρακτηρισμός αυτός αποτελεί και την αυθεντικότητα της ευρύτερης περιοχής. Η υπερβολική εξάρτηση από τον τουρισμό μπορεί να οδηγήσει στην εμπορευματοποίηση της παράδοσης και του πολιτισμού, με την απώλεια των παραδοσιακών αξιών και της αυθεντικότητας της τοπικής κουλτούρας, όπως παρατηρείται σε άλλα κυκλαδίτικα τοπία όπως αυτά της Μυκόνου και της Σαντορίνης. Με γνώμονα το τελευταίο, τον παραθεριστικό χαρακτήρα της περιοχής του Αγίου Γεωργίου και του οικισμού του, καθώς και την ραγδαία ανάπτυξη της περιοχής θεωρείται παραπάνω από αναγκαίο η ελεγχόμενη ανάπτυξη της περιοχής και των τάσεων που δημιουργούνται σε αυτή, προκειμένου να προφυλαχτεί ο χαρακτήρας της και η αυθεντικότητας της, χωρίς να υποβαθμιστεί η ποιότητα των διαφόρων ειδών τουρισμού που υποδέχεται.

Τεχνικές Υποδομές

Ύδρευση

Οι ανάγκες ύδρευσης καλύπτονται σήμερα, εν μέρει, από τις εξής πηγές:

- ο Γεωτρήσεις εκμετάλλευσης του υπογείου δυναμικού που έχουν κατασκευαστεί τόσο από φορείς του δημοσίου (Νομαρχία, Δήμοι, Κοινότητες) όσο και από ιδιώτες.
- ο Αποθήκευση νερού σε στέρνες. Με τον τρόπο αυτό καλύπτονται υδρευτικές ανάγκες πολλών κατοίκων των νησιών.

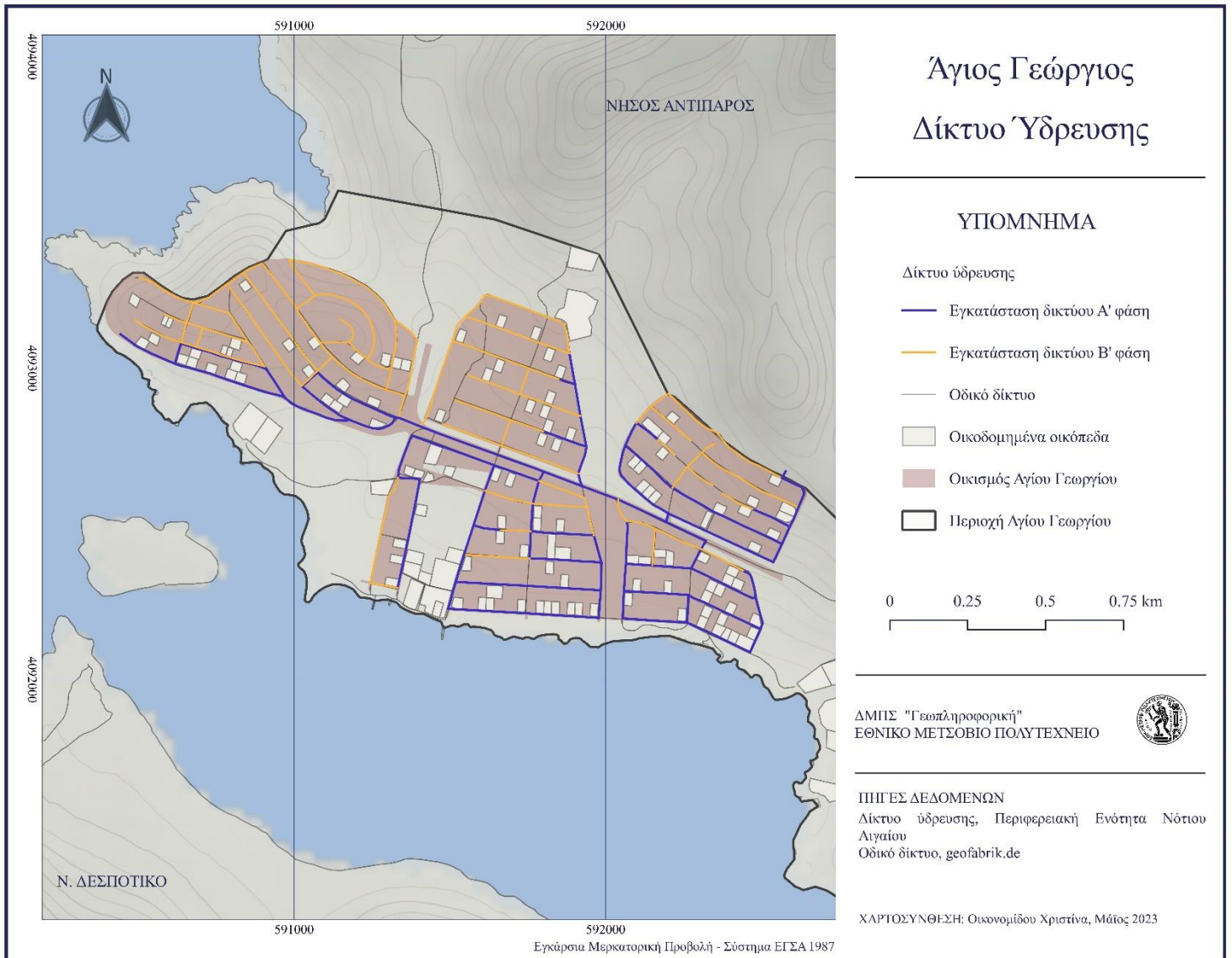
Ειδικότερα στο νησί της Αντιπάρου παρατηρούνται 5 μόλις ενεργές γεωτρήσεις για την κάλυψη των υδρευτικών αναγκών του νησιού που προμηθεύουν 2 δεξαμενές δυναμικότητας 1300 κυβικών μέτρων. Συνολικά παρατηρείται ότι ο μέσος όρος των υδάτινων εισροών - εκροών συνεχώς φθίνει, η στάθμη του υδροφόρου επίσης μειώνεται και η ποιότητα των γλυκών νερών χειροτερεύει κυρίως την θερινή περίοδο όπου και οι απαιτήσεις του νησιού για νερό διπλασιάζονται. Επίσης, τα επιφανειακά ύδατα εξαρτώνται περισσότερο από τις ετήσιες βροχοπτώσεις, οι οποίες στο νησί είναι περιορισμένες ενώ τα υπόγεια ύδατα αντίθετα είναι εκμεταλλεύσιμα σε βάθος χρόνου.

Παράλληλα, η διαχείριση των υδατικών πόρων στην Αντίπαρο προσανατολίζεται στη λύση της αφαλάτωσης ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες του νησιού και στην αλλαγή δικτύου ύδρευσης. Το έργο της αφαλάτωσης έχει στόχο την προστασία και την ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων πόρων και του πόσιμου νερού. Στην Αντίπαρο έργο αφαλάτωσης έχει κατασκευαστεί και ολοκληρωθεί στην περιοχή της χώρας της Αντιπάρου, στην περιοχή του Σιφνέικου Γιαλού και εξυπηρετεί της ανάγκες του οικισμού. Το έργο αυτό διευκολύνει σημαντικά το νησί ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες, που εντοπίζεται το μεγαλύτερο πρόβλημα. Εν τούτοις, η Αντίπαρος πρέπει να αναπτύξει και ένα καλύτερο σύστημα διαχείρισης των υπόγειων υδάτων του.

Οι δυνατότητες του έργου της αφαλάτωσης προβλέπουν 600-700 κυβικά μέτρα την ημέρα, αφαλατωμένου νερού τα οποία μεταφέρονται στις υφιστάμενες δεξαμενές του Δήμου. Όσον αναφορά τις δεξαμενές συγκέντρωσης βρόχινου νερού, τα πηγάδια και τις ιδιωτικές γεωτρήσεις (μερικές από αυτές δεν έχουν καν άδειες), η κατανάλωση είναι δύσκολο να εκτιμηθεί λόγω έλλειψης καταγεγραμμένων στοιχείων. Λόγω της στενότητας των υδάτινων πόρων, τα περισσότερα σπίτια του νησιού διαθέτουν αποθηκευτικές δεξαμενές για πιθανές έκτακτες ανάγκες την καλοκαιρινή περίοδο.

Στις αρδευτικές ανάγκες εκτιμώνται μεγάλες ποσότητες νερού για την συντήρηση κήπων στα πολυτελή σπίτια και βίλες που έχουν χτιστεί ενώ ελάχιστες για δενδρώδεις καλλιέργειες και κηπευτικά. Το συμπέρασμα είναι ότι για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων, θα πρέπει να καταρτιστεί και εφαρμοστεί σχέδιο ορθολογικότερης διαχείρισης των διαθέσιμων υδατικών πόρων, και παράλληλα να υλοποιηθούν έργα για την εξεύρεση και αξιοποίηση εναλλακτικών πηγών υδροληψίας, για την ενίσχυση και προστασία των υδατικών πόρων από την υποβάθμιση.

Για την περιοχή μελέτης του Αγίου Γεωργίου και δε για τον οικισμό της περιοχής, μόλις το 2020 ξεκίνησε η υποβολή και ένταξη του έργου «Κατασκευή Δικτύου Ύδρευσης Οικισμού Αγίου Γεωργίου Αντιπάρου (Α΄ Φάση)» και έχει τεθεί ως στόχος να ολοκληρωθεί έως τα τέλη του 2023. Πρόκειται για την κατασκευή δεξαμενής, χωρητικότητας 1.000 κ.μ., νέου εξωτερικού και εσωτερικού δικτύου ύδρευσης, συνολικού μήκους περίπου 6,5 χλμ., στον οικισμό Αγίου Γεωργίου, Αντιπάρου, με στόχο την κάλυψη των αναγκών ύδρευσης του εν λόγω οικισμού. Δυστυχώς, στην Α φάση, όπως μπορεί να διακριθεί και την παρακάτω εικόνα, τα κτίρια του οικισμού εκατέρωθεν των πορτοκαλί γραμμών (εικόνα 28) μένουν εκτός σύνδεσης, επομένως αναμένεται τα επόμενα χρόνια η προκήρυξη της Β΄ Φάσης του έργου προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του ΕΣΠΑ 2014-2020 αλλά και οι στόχοι του νέου ΕΣΠΑ 2021-2027 και ειδικότερα της προτεραιότητας που έχει δοθεί στην Αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων και του ειδικού πλαισίου που έχει διαμορφωθεί για την προαγωγή της πρόσβασης στο νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού (Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, 2021), (Ελληνική Κυβέρνηση, Anartyxi 2020).

Εικόνα 28 Χάρτης δικτύου ύδρευσης οικισμού Αγίου Γεωργίου, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.

Οδικό Δίκτυο

Το βασικό οδικό δίκτυο της Αντιπάρου είναι περίπου 30 χιλιόμετρα. Το κύριο οδικό δίκτυο είναι ασφαλτοστρωμένο σε ικανοποιητική κατάσταση και συντηρείται τακτικά, συνήθως πριν την έναρξη της θερινής περιόδου. Το δίκτυο συνδέει το κύριο οικισμό της Αντιπάρου

- α) με τους άλλους τρεις οικισμούς Σωρού –Αγίου Γεωργίου και Κάμπου και
- β) σπήλαιο της Αντιπάρου.

Όλο το υπόλοιπο νησί συνδέεται με χαμηλής ποιότητας τσιμεντοστρωμένους δρόμους ή στις περισσότερες περιπτώσεις με χωματόδρομους. Στην περιοχή μελέτης του Αγίου Γεωργίου μόνο ο κεντρικός δρόμος από την είσοδο του οικισμού είναι ασφαλτοστρωμένος, οι υπόλοιποι οδοί είναι χωμάτινοι ενώ κάποιοι λόγω απότομης κλίσης και της συνεισφοράς των βροχοπτώσεων, με πρωτοβουλία κατοίκων των αντίστοιχων οικοδομικών τετραγώνων καλύφθηκαν με στρώσεις τσιμέντου. Αναφορικά με τα μέσα μετακίνησης η Αντίπαρος μέσω των καταστημάτων ενοικίασης οχημάτων, μοτοσυκλετών ή ακόμα και ποδηλάτων, με κάποιο ποσοστό των τελευταίων να είναι ηλεκτροκίνητα, ικανοποιεί ένα αξιοπρεπές ποσοστό των επισκεπτών και τις ανάγκες μετακινήσεων τους. Παράλληλα, την τελευταία περίπου πενταετία ξεκίνησε να λειτουργεί η υπηρεσία μετακίνησης μέσω ταξί, καλύπτοντας έκτακτες διαδρομές και ανάγκης μετακίνησης ανθρώπων που δεν έχουν δίπλωμα οδήγησης ή βρίσκονται σε ηλικία όπου καθίσταται επικίνδυνη η ικανότητα τους στην οδήγηση. Ωστόσο, ένα μειονέκτημα της νήσου αποτελεί η διακοπή της λειτουργίας του δημοτικού λεωφορείου πάνω από δέκα (10) έτη, καθιστώντας την μετακίνηση κατοίκων από οικισμούς εκτός της χώρας χωρίς αυτοκίνητο ή μοτοσυκλέτα αδύνατη.

Η απουσία της δημοτικής συγκοινωνίας της Νήσου Αντιπάρου και κατ' επέκταση η μη ομαλή σύνδεση και διοχέτευση των επισκεπτών (τακτικών ή νέων) στις υπόλοιπες περιοχές του νησιού, συμπεριλαμβανομένης και της περιοχής μελέτης, Αγίου Γεωργίου, υποβιβάζει τους στόχους των προγραμμάτων ΕΣΠΑ περί βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης. Προκειμένου να εξυπηρετηθεί μεγάλο ποσοστό ημερήσιων επισκεπτών από την Πάρο, επισκεπτών της Αντιπάρου που δεν κατέχουν δίπλωμα οδήγησης ή ακόμη επισκεπτών που δεν μπορούν να υποστηρίξουν οικονομικά ατομικό μέσο μετακίνησης, το ιδιωτικό ταξιδιωτικό πρακτορείο του νησιού εκτελεί επιπλέον δρομολόγια μεταξύ των σημείων ενδιαφέροντος (Σπήλαιο, Σωρός, Άγιος Γεώργιος) που πραγματοποιεί ως πρακτορείο, προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες του νησιού. Ωστόσο, λόγω του μικρού μεγέθους της επιχείρησης τα δρομολόγια είναι αρκετά περιοριστικά χρονικά για τους επισκέπτες και τον χρόνο παραμονής τους στις διάφορες περιοχές του νησιού. Συνέπεια αυτού του χρονικού περιορισμού σε περιοχές όπως του Αγίου Γεωργίου, είναι το μειωμένο κέρδος τοπικών επιχειρήσεων και σε βάθος χρόνου η απουσία κινήτρων δημιουργίας νέων επιχειρήσεων ή κέντρων εστίασης στις απομακρυσμένες περιοχές του νησιού. Επομένως, κρίνεται αναγκαία η αποκατάσταση της ομαλής σύνδεσης των οικισμών του νησιού και η προώθηση χρήσης της τοπικής συγκοινωνίας έναντι των ατομικών μέσων μετακίνησης, με στόχο την μείωση του αποτυπώματος του διοξειδίου του άνθρακα του νησιού, την προαγωγή της αειφορίας, βιωσιμότητας και την μετατροπή του νησιού σε «έξυπνο νησί».

Αξίζει να αναφερθεί επίσης, πως στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου η σύνδεση με το Δεσποτικό και τον αρχαιολογικό χώρο που φιλοξενεί είναι εφικτή με караβάκι (καϊκι) ή με εναλλακτικούς μη μηχανοκίνητους θαλάσσιους τρόπους, όπως καγιάκ, σανίδα SUP, θαλάσσιο ποδήλατο. Φυσικά λόγω της ρηχότητας των στενών οι επισκέπτες μπορούν να προσεγγίσουν την παραλία του Δεσποτικού πλησίον του αρχαιολογικού χώρου κολυμπώντας. Το τελευταίο δεν προτείνεται λόγω της αυξημένης διέλευσης ταχυπλόων στον κόλπο Αγίου Γεωργίου – Δεσποτικού – Τσιμνητήρι. (antiparosseaactivities, 2019)

Αποχέτευση - Διαχείριση Λυμάτων

Στην Αντίπαρο δεν υπάρχει κάποιος χώρος τοποθέτησης και διαχείρισης των λυμάτων και απορριμμάτων και η μεταφορά των απορριμμάτων του νησιού γίνεται στο ΧΥΤΑ της Πάρου, ωστόσο αξίζει να αναφερθεί πως το Τοπικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων του Δήμου Αντιπάρου προβλέπει μικρή μείωση της παραγωγής ΑΣΑ, συγκεκριμένα στους 1,261.1 τόνους μέσω της εφαρμογής συγκεκριμένων δράσεων για την επίτευξη αυτού του στόχου. Ο Δήμος προσβλέπει στη δημιουργία «Πράσινου Σημείου» στο νησί και χώρου για την ανταλλαγή υλικών προκειμένου αυτά να επαναχρησιμοποιούνται, ούτως ώστε να επιτυγχάνεται και μείωση του ποσοστού των ΑΣΑ. Ακόμα αναφέρεται στην βιβλιογραφία πως για την επίτευξη των στόχων διαχείρισης αποβλήτων, ο Δήμος Αντιπάρου τοποθέτησε ειδικούς κάδους (για βιοαπόβλητα) σε όλη την έκταση του κεντρικού οικισμού Αντιπάρου, που απευθύνονται συγκεκριμένα σε ‘μεγάλους’ παραγωγούς βιοαποβλήτων και τα συλλεχθέντα βιοαπόβλητα θα συγκεντρώνονται στις εγκαταστάσεις κομποστοποίησης του Δήμου. Ο Δήμος Αντιπάρου στοχεύει στην αύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού ως προς τα οφέλη της χωριστής συλλογής διαφόρων ρευμάτων αποβλήτων (βιοαπόβλητα, βιοδιασπώμενα βρώσιμα έλαια, χαρτί, μέταλλο, πλαστικό, ηλεκτρικά και ηλεκτρονικά απόβλητα) μέσα από τη δημιουργία των κατάλληλων υποδομών και τη λειτουργία ενός «Πράσινου Σημείου».

Στο νησί της Αντιπάρου μόλις το 2015 ολοκληρώθηκε και παραδόθηκε το έργο του δικτύου της αποχέτευσης στο Δήμο, όπου από το καλοκαίρι και μετά οι κάτοικοι μπορούσαν μέσω αίτησης να συνδεθούν σε αυτό. Το έργο αυτό ήταν απαραίτητο για το νησί καθώς όλα αυτά τα χρόνια αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα λόγω της ανυπαρξίας του. Το έργο πέρασε από πολλά στάδια και δυσκολίες από την έναρξη του το 2012 έως και την ολοκλήρωσή του το 2015, κάνοντας αισθητή την δυσκολία

Σε αντίθεση με τον οικισμό του δήμου Αντιπάρου στην χώρα, ο οικισμός του Αγίου Γεωργίου δεν διαθέτει δίκτυο αποχέτευσης παρά την έντονη πολεοδομική ανάπτυξη που σημειώνεται στην περιοχή και κατ' επέκταση τις αυξανόμενες ανάγκες που προκύπτουν. Τα δύο τελευταία κάνουν αισθητή την δυσκολία αφενός υλοποίησης έργων μείζονος σημασίας για την ορθή λειτουργία μιας οργανωμένης κοινότητας και δε ενός τουριστικού νησιού και αφετέρου την έλλειψη σχεδιασμού έργων βασικών υποδομών όπως το δίκτυο της αποχέτευσης σε περιοχές όπου σημειώνεται έντονη πολεοδομική ανάπτυξη όπως στην περίπτωση του Αγίου Γεωργίου.

Τηλεπικοινωνίες και Ενέργεια

Η ενεργειακή υποδομή αποτελείται σχεδόν αποκλειστικά από το δίκτυο της ηλεκτρικής ενέργειας. Η τροφοδοσία του νησιού με ηλεκτρική ενέργεια γίνεται με υποθαλάσσιο καλώδιο από την Πάρο και διαχέεται πλέον σε όλο το νησί. Διευρυμένη είναι η χρήση ηλιακών συσσωρευτών και ειδικά σε ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια καθώς και στα σπίτια. Οι ανάγκες θέρμανσης καλύπτονται πλέον με υδραυλικά καλοριφέρ, κλιματιστικά και τζάκια. Όσον αφορά την αξιοποίηση των ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) στην Αντίπαρο είναι σχεδόν ανύπαρκτη, καθώς αποτελεί ειδική περίπτωση λόγω του μεγέθους της, των εκτεταμένων περιοχών που ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000, αλλά και άλλων νομοθετικών παραγόντων. Η χρήση ηλιακής ενέργειας (φωτοβολταϊκά) υπάρχει μόνο σε ελάχιστες Τουριστικές εγκαταστάσεις. Ακόμη, σύμφωνα με το Σχέδιο Ανάπτυξης Δικτύου 2021-2025 του ΔΕΔΔΗΕ, η Αντίπαρος τροφοδοτείται από το δίκτυο ΜΤ της Πάρου μέσω τεσσάρων μονοπολικών υποβρυχίων καλωδίων. Ωστόσο, επειδή τα επόμενα έτη προβλέπεται αύξηση του φορτίου του νησιού λόγω τουριστικής και οικιστικής και προκειμένου να εξασφαλιστεί η επαρκής και εναλλακτική τροφοδότηση της Αντιπάρου, προβλέπεται η εγκατάσταση ενός (1) νέου τριπολικού υποβρυχίου καλωδίου (μήκους περίπου 2 km) νοτιότερα της υφιστάμενης θέσης διασύνδεσης, προκειμένου η εναλλακτική τροφοδότηση να γίνει από άλλη γραμμή ΜΤ της Πάρου. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί πως η τροφοδοσία των κατοικιών του νησιού γίνεται με χρήση ξύλινων στύλων και καλωδίων της ΔΕΗ.

Στην περιοχή μελέτης, όπως αναφέρθηκε από προσωπική επιτόπια έρευνα υπάρχουν ελάχιστοι στύλοι με λάμπες που να φωτίζουν οδούς του οικισμού ώστε να καλύπτονται με ασφάλεια οι ανάγκες νυχτερινών διαβάσεων. Με γνώμονα την ασφάλεια των κατοίκων για την διάβαση, διασταύρωση οδών κατά την διάρκεια της νύχτας αλλά παράλληλα και την προστασία του περιβάλλοντος και των οικοσυστημάτων που φιλοξενούν από φωτορύπανση, κρίνεται αναγκαία η ορθή διαχείριση του ζητήματος. Τέλος, οι τηλεπικοινωνίες γίνονται μέσω ΟΤΕ και άλλων υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας. (Μαύρη, Ε., 2016), (Μορέλλα, Π., 2022)

Νομικό Καθεστώς

Η αναφορά του νομικού καθεστώσ κρίθηκε απαραίτητη από την μεταπτυχιακή φοιτήτρια προκειμένου σε επόμενη ενότητα οι προτάσεις διαφύλαξης πολιτιστικού πλούτου της περιοχής μελέτης να είναι σύμφωνες με το υπάρχον καθεστώς, ενώ παράλληλα σε περίπτωση περαιτέρω διερεύνησης από άλλους φορείς/οργανισμούς να υπάρχουν συγκεντρωτικά πληροφορίες περί της περιοχής του Αγίου Γεωργίου και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της.

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται όσο το δυνατόν πιο συνοπτικά, το νομικό καθεστώς που ισχύει για το νησί της Αντιπάρου και ειδικότερα για την περιοχή μελέτης. Γίνεται αναφορά στη νομοθεσία των προστατευόμενων περιοχών (π.χ. ζώνη Natura 2000, νησίδα Δεσποτικό), των ακτών καθώς και η κήρυξη ως αρχαιολογικών χώρων των νησίδων «Δεσποτικό», «Τσιμνητήρι» και «Στρογγυλό». Αξίζει να σημειωθεί πως το νομοθετικό καθεστώς περί Ρυμοτομικού Σχεδίου του οικισμού του Αγίου Γεωργίου και το νομοθετικό καθεστώς στους όρους και περιορισμούς δόμησης των εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχών των νήσων Πάρου – Αντιπάρου, έχει αναφερθεί στην υπο ενότητα της Πολεοδομικής εξέλιξης της περιοχής.

Νομοθεσία περί Καθορισμού Ζώνης Α' Προστασίας στη νησίδα Δεσποτικό και Νησίδα Οικονόμου της Πάρου

Το 2001 δημοσιεύθηκε το Φ.Ε.Κ. 848/Β/04.07.2001 «Καθορισμός Ζώνης Α' Προστασίας στη νησίδα Δεσποτικό και Νησίδα Οικονόμου της Πάρου», όπου σύμφωνα με την ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Α1/Φ21/30758/1878 απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, αποφασίζεται ο Καθορισμός Ζώνης Α', αδόμητης, απολύτου Προστασίας σε όλη την έκταση των νησιών Δεσποτικό, στα δυτικά της Πάρου για λόγους προστασίας των διάσπαρτων σωζόμενων αρχαιολογικών λειψάνων, τα οποία χρονολογούνται από την Πρωτοκυκλαδική Εποχή μέχρι τους ρωμαϊκούς χρόνους. Οι επιτρεπόμενες εντός της Ζώνης Α' Προστασίας, χρήσεις γης, είναι η ελεύθερη βοσκή και οι ανοικτές, με αβαθή άροση, καλλιέργειες, ύστερα από τη σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας ΚΑ' ΕΚΠΑ. Επιπλέον, απαγορεύεται η διάνοιξη οδών, η αλλοίωση του εδάφους και οποιαδήποτε εργασία δόμησης.

Νομοθεσία Προστατευόμενων Περιοχών «GR4220025 – Νησίδες Πάρου και Νότια Αντίπαρος»

Σύμφωνα με την υπ' αριθμό πρωτοκόλλου 2582/24.04.2012 απόφαση της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αιγαίου εγκρίθηκε το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Γ.Π.Σ.) του Δήμου Πάρου. Με βάση το άρθρο 3, της εν λόγω απόφασης, οι περιοχές με κωδικό «GR4220025 – Νησίδες Πάρου και Νότια Αντίπαρος», ανήκουν στις Ζώνες Δικτύου Natura 2000. Έτσι, για τις περιοχές αυτές, ισχύουν οι όροι και περιορισμοί δόμησης της Ζώνης Α με την εξής διαφοροποίηση: Επιτρέπεται η κατασκευή μιας ισόγειας λιθόκτιστης (με φέρουσα τοιχοποιία πάχους τουλάχιστον 0,50 μέτρων από λίθους) κατοικίας ανά άρτιο γήπεδο, με τους παρακάτω περιορισμούς:

α. Αρτιότητα

- κανόνας: πενήντα χιλιάδες (50.000,00) τετραγωνικά μέτρα και πρόσωπο μήκους πενήντα (50) μέτρων σε νομίμως υφιστάμενη οδό (σύμφωνα με το υπ' αριθμό 5471/08-07-2005 έγγραφο του τμήματος Περιβάλλοντος, της Διεύθυνσης Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος, της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Κυκλάδων).
- παρέκκλιση: 8.000,00 τετραγωνικά μέτρα τουλάχιστον τα οποία κατά τη δημοσίευση του Ν.3937/11 στις 31-03-2011 θεωρούνται άρτια και οικοδομήσιμα σύμφωνα με τις οικείες πολεοδομικές διατάξεις και 4.000,00 τετραγωνικά μέτρα προ της 07-07-1993.

β. Μέγιστη Δόμηση: 100,00 τ.μ.

γ. Ημι-υπαίθριοι: 20,00 τ.μ.

δ. Μέγιστη Κάλυψη: 120,00 τ.μ.

ε. Μέγιστο Ύψος: 3,50 μ. (μαζί με το στηθαίο) από το φυσικό έδαφος.

στ. Απαγορεύονται το υπόγειο και ο όροφος.

ζ. Απαγορεύεται η σύσταση οριζοντίου ιδιοκτησίας.

η. Απαγορεύεται η κατασκευή ανοικτών δεξαμενών (στέρνες) και ανοικτών κολυμβητικών δεξαμενών (πισίνες). Επιτρέπεται υπόγεια υδατοδεξαμενή συλλογής ομβρίων.

θ. Απαγορεύεται η διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου της κατοικίας με χρήση και διάστρωση σκληρών υλικών σε έκταση μεγαλύτερη των 120 τ.μ..

ι. Απαγορεύεται η αλλοίωση της στάθμης του φυσικού εδάφους καθώς και η αλλοίωση της υπάρχουσας χλωρίδας.

ια. Απαγορεύεται η φύτευση ειδών χλωρίδας ξένων προς την Παριανή και ιδιαίτερα του γκαζόν.

Οι όροι και περιορισμοί δόμησης της Ζώνης Α είναι οι εξής:

1. Οι ενέργειες και οι παρεμβάσεις που έχουν σκοπό τη διαχείριση και προστασία των τύπων οικοτόπων, ειδών πανίδας και χλωρίδας.

2. Η συντήρηση στους υπάρχοντες δρόμους, χωρίς τη διάνοιξη νέων. Η χρήση των υφιστάμενων οδών επιτρέπεται μόνον για τους παραγωγούς καθώς και για εργασίες και ενέργειες προστασίας της περιοχής. (Στις ήδη υπάρχουσες ασφαλτοστρωμένες οδούς επιτρέπεται η συντήρηση της ασφαλτόστρωσης).

3. Η διενέργεια ερευνών, γεωλογικών, εδαφολογικών, οικολογικών, βοτανολογικών, χλωριδικών, καταγραφών πανίδας και χλωρίδας γενικά, διενέργεια μετρήσεων ποιότητας υδάτων, εδάφους και αέρα.

4. Η διενέργεια αρχαιολογικών ανασκαφών, ερευνών καθώς και η συντήρηση πολιτιστικών μνημείων και θησαυρών, όπως προβλέπει ο Νόμος 3028/02.

5. Η εκτέλεση έργων και εργασιών που αποσκοπούν στη βελτίωση, διατήρηση, διαχείριση ή/και αποκατάσταση των χαρακτηριστικών του οικοσυστήματος.

6. Η επιστημονική έρευνα των στοιχείων του οικοσυστήματος μετά από έγκριση του φορέα διαχείρισης.

7. Η ημερήσια επίσκεψη με σκοπό την περιβαλλοντική εκπαίδευση, την παρατήρηση της φύσης και την αναψυχή καθώς επίσης και η εγκατάσταση και συντήρηση ελαφριάς υποδομής και η συντήρηση της υφιστάμενης, για την εξυπηρέτηση των παραπάνω δραστηριοτήτων, μόνο σε θέσεις που θα υποδειχθούν από το φορέα διαχείρισης (εφόσον οριστεί ή υφίσταται), κατόπιν μελέτης και μετά από έγκριση των αρμόδιων υπηρεσιών.

8. Η άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας στις νόμιμα υφιστάμενες γεωργικές εκτάσεις.

9. Η χρήση των υφιστάμενων γεωργικών αποθηκών.

10. Τα έργα ερμηνείας του περιβάλλοντος (μονοπάτια, παρατηρητήρια και η σήμανσή τους) και η συντήρησή τους από δημόσιες υπηρεσίες, φυσικά και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου σύμφωνα με το Σχέδιο Διαχείρισης (εφόσον υπάρχει ή άλλως μετά από έγκριση των Υπηρεσιών Περιβάλλοντος και Πολιτισμού της Περιφέρειας) και με στόχο τη διαχείριση και φύλαξη της περιοχής.

11. Η λειτουργία υφιστάμενων κτηνοτροφικών μονάδων, οι οποίες δύνανται να βελτιώνονται και να εκσυγχρονίζονται σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις και εφόσον το μέγεθος και ο τρόπος διάθεσης των αποβλήτων τους δεν έρχεται σε αντίθεση με τα οριζόμενα στο παρόν.

12. Η μελισσοκομία όπως ασκείται μέχρι σήμερα εφόσον δε δημιουργεί προβλήματα.

13. Η διέλευση μόνο από τα υφιστάμενα μονοπάτια και το υφιστάμενο δίκτυο δασικών δρόμων.

14. Η παραμονή και χρήση των παράκτιων ζωνών για κολύμβηση και ερασιτεχνική αλιεία. Στην περιοχή αυτή, απαγορεύεται κάθε άλλη δραστηριότητα όπως για παράδειγμα, η ασφαλτόστρωση των υπαρχουσών οδών, η δημιουργία χώρων υγειονομικής ταφής απορριμμάτων (ΧΥΤΑ), η δόμηση έως την έγκριση/θεσμοθέτηση της Ε.Π.Μ για την κάθε περιοχή, η εγκατάσταση νέων μαντριών, στάβλων, γεωργικών αποθηκών και γενικά κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων μόνιμων ή προσωρινών, η εισαγωγή ξένων προς το οικοσύστημα ειδών χλωρίδας και πανίδας, η εκχέρσωση εκτάσεων καθώς και η εξόρυξη κάθε είδους υλικού, η κατασκευή έργων αποστράγγισης, η διάνοιξη τάφρων και καναλιών, η διέλευση οχημάτων εκτός του υφιστάμενου οδικού δικτύου, δραστηριότητες που επιδρούν στο ρυθμό και τον τρόπο παροχής άμμου στην παράκτια ζώνη (π.χ. λιμενικά έργα). Επιτρέπονται μόνο έργα που θα αφορούν αποκλειστικά την προστασία και διαχείριση των υδροτοπικών οικοσυστημάτων.

Νομοθεσία Περί προστασίας Ακτών και Εξασφάλιση Προσβασιμότητας από το Ευρύ Κοινό

Η νομοθεσία για την πρόσβαση στις ακτές και τις παραλίες, που χρειάζεται μετά την επέλαση της αποικιοκρατικής παραθεριστικής κατοικίας στο νησί της Αντιπάρου, δυστυχώς καταστρατηγείται με την ανοχή όλων. Πρώτη νομική διατύπωση του αιγιαλού έγινε με το άρθρο 15 του από 21.06.1837 νόμου «Περί διακρίσεως κτημάτων». Ο Νόμος όμως καταργήθηκε με το άρθρο 49 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα. Ωστόσο, στο Ν.2791/2001, οι παράγραφοι 1,2,3 του άρθρου 1, όπου και παρουσιάζονται οι ορισμοί του αιγιαλού, της παραλίας και του παλαιού αιγιαλού τροποποιήθηκαν με την παρ.1 άρθρο 23 του Ν.4607/2019. Έτσι, σήμερα ισχύουν τα εξής:

- «Αιγιαλός» είναι η ζώνη της ξηράς που βρέχεται από την θάλασσα από τις μεγαλύτερες και συνήθεις αναβάσεις των κυμάτων της. Ο αιγιαλός αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος της Χώρας, που προστατεύεται από την Πολιτεία, η οποία το διαχειρίζεται, σύμφωνα με τη φύση του και τον κοινόχρηστο χαρακτήρα του.
- «Παραλία» είναι η ζώνη της ξηράς η οποία προστίθεται στον αιγιαλό, σύμφωνα με τα άρθρα 3 έως 10, προς εξυπηρέτηση της επικοινωνίας της ξηράς με τη θάλασσα και αντίστροφα καθώς και για τη διατήρηση και προστασία των ακτών από τη διάβρωση και γενικότερα την προστασία του αιγιαλού.

Σύμφωνα με το Νόμο 1337 της 12/14.03.83 σχετικά με την προστασία των ακτών, ισχύουν τα ακόλουθα:

1. Σε περιοχές εκτός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεων ή οικισμών προ του 1923 και σε ζώνη πλάτους 500 μ. από την ακτή ή την όχθη δημόσιων λιμνών (εκτός αν έχει οριστεί μεγαλύτερο πλάτος Ζ.Ο.Ε. κατά το άρθρ. 29 του νόμου αυτού) δεν επιτρέπονται οι περιφράξεις.

Κατ' εξαίρεση περιφράξεις επιτρέπονται σε περίπτωση που είναι αναγκαίες για την προστασία καλλιεργειών ή άλλων ειδικών χρήσεων που προσδιορίζονται με Π.Δ/γμα που εκδίδεται μια φορά με πρόταση του Υπουργού Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος. Με το Διάταγμα αυτό καθορίζονται οι προϋποθέσεις εφαρμογής της διάταξης αυτής, που επιτρέπει την κατ' εξαίρεση περίφραξη, ως και ο τρόπος, το είδος και η έκταση της περίφραξης αυτής.

Επίσης, από την έναρξη της ισχύος του νόμου αυτού στις πιο πάνω περιοχές είναι δυνατό με απόφαση της αρμόδιας πολεοδομικής υπηρεσίας να επιβληθεί η διακοπή των εργασιών κάθε είδους περίφραξης καθώς και η κατεδάφιση περιφράξεων που έχουν τελειώσει, εφόσον οι περιφράξεις αυτές παρεμποδίζουν την πρόσβαση προς την ακτή ή την όχθη δημόσιας λίμνης και στο μέτρο που η διακοπή ή η κατεδάφιση εξυπηρετεί την πρόσβαση αυτή ή που συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος. Οι περιφράξεις κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου αυτού θεωρούνται αυθαίρετες και εφαρμόζονται για την κατεδάφισή τους οι διαδικασίες του άρθρ. 17 του παρόντος.

2. Ως ακτή για την εφαρμογή της παραπάνω διάταξης νοείται το προς την ξηρά όριο του αιγιαλού και, αν η οριογραμμή αυτή δεν έχει προσδιορισθεί κατά τις κείμενες διατάξεις, νοείται η διαχωριστική γραμμή ξηράς - θάλασσας.

3. Οι κάτοχοι ή οι οπωσδήποτε χρησιμοποιούντες κτίσματα ή άλλες εγκαταστάσεις που έχουν ανεγερθεί στον αιγιαλό κατά παράβαση του άρθρ. 2 του ΑΝ 2344/1940 "περί αιγιαλού και παραλίας" ως ισχύει ή του ΝΔ 2687/1953 "Περί επενδύσεως και προστασίας κεφαλαίων εξωτερικού" ως ισχύει, αποβάλλονται εντός 6 μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος χωρίς καμία αξίωση αποζημίωσης.

4. Τα κτίσματα αυτά μπορεί να διατεθούν στους ΟΤΑ ή σε κοινωφελή ιδρύματα ή οργανισμούς για την εξυπηρέτηση κοινωνικών σκοπών, μέχρι την κατεδάφισή τους. Όσον αφορά τους δρόμους προς τις ακτές, επιτρέπεται για δημόσια ωφέλεια ή απαλλοτρίωση ιδιοκτησιών για τη δημιουργία οδών προσπέλασης προς την παραλία και τον αιγιαλό καθώς και των αναγκαίων χώρων στάθμευσης οχημάτων. Οι οδοί είναι δημοτικές ή κοινοτικές κατά περίπτωση και δεν υπάγονται στις κατηγορίες των οδών που παρέχουν ειδικές δυνατότητες κατάτμησης και ανοικοδόμησης. Για την απαλλοτρίωση αυτή εφαρμόζονται οι διατάξεις του Ν.1065/1980 «περί κυρώσεως δημοτικού και κοινοτικού κωδικός».

Επιπρόσθετα, οι κατά την προηγούμενη παράγραφο οδοί προσπέλασης δημιουργούνται σύμφωνα με γενικότερο σχεδιασμό που καταρτίζεται από τις αρμόδιες Νομαρχιακές Υπηρεσίες του Υπουργείου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος και διαμορφώνονται ως πεζόδρομοι, χωρίς να αποκλείεται σε ορισμένες πρόσφορες θέσεις η διαμόρφωση οδών και χώρων στάθμευσης για τροχοφόρα σύμφωνα με τα οριζόμενα με την πράξη κήρυξης της απαλλοτρίωσης, μέσα στα πλαίσια του παραπάνω σχεδιασμού. Ο αιγιαλός και η παραλία ως δεκτικά ανθρώπινης εξουσίας είναι πράγματα σύμφωνα με το άρθρο 947 ΑΚ και ως πράγματα μπορούν να είναι αντικείμενα εμπράγματων δικαιωμάτων. Το άρθρο 2 του Ν.2971/2001, όπου και αναφέρεται η κυριότητα, τροποποιήθηκε με το άρθρο 24 του Ν.4607/2019. Σύμφωνα λοιπόν, με το Ν.4607/2019, ο αιγιαλός και η παραλία είναι πράγματα κοινόχρηστα και ανήκουν κατά κυριότητα στο Δημόσιο, το οποίο με τη σειρά του τα προστατεύει και τα διαχειρίζεται σύμφωνα με τις αρχές της αειφορίας και του χωροταξικού σχεδιασμού. Ο κύριος προορισμός των κοινόχρηστων πραγμάτων είναι η ελεύθερη και ακώλυτη πρόσβαση του κοινού προς αυτά. Κατ' εξαίρεση ο αιγιαλός και η παραλία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για κοινωφελείς περιβαλλοντικούς και πολιτιστικούς σκοπούς και για απλή χρήση καθώς επίσης και για την εξυπηρέτηση υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος. Τέλος, στον αιγιαλό, την παραλία, την όχθη και την παρόχθια ζώνη δεν επιτρέπεται η κατασκευή κτισμάτων και εν γένει κατασκευασμάτων, παρά μόνο για την επιδίωξη των σκοπών, που προ αναφέρθηκαν.

Νομοθεσία περί Αρχαιολογικού Χώρου των νησίδων «Δεσποτικό», «Τσιμνητήρι» και «Στρογγυλό»

Η δημοσίευση του Φ.Ε.Κ. 944/Β//31.07.2000 σύμφωνα με την ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ/43/27103/1384 απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, παρουσιάζει τον καθορισμό των παρακάτω περιοχών ως Αρχαιολογικού Χώρου :

1. Τη Νησίδα Δεσποτικό, η οποία βρίσκεται στη δυτική πλευρά της Αντιπάρου για λόγους προστασίας πολλών αρχαίων θέσεων που έχουν εντοπιστεί σε όλη της την έκταση και καλύπτουν χρονολογικές όλες τις περιόδους από την Πρωτοκυκλαδική έως την Ελληνιστική Εποχή.
2. Τη Νησίδα Τσιμνητήρι, η οποία βρίσκεται στο διάυλο μεταξύ της Δυτικής πλευράς της Αντιπάρου και της Ανατολικής πλευράς του Δεσποτικού και στην οποία έχουν εντοπιστεί πρωτοκυκλαδικοί και ελληνιστικοί τάφοι και λείψανα κτιρίων μεγάλων διαστάσεων.
3. Τη Νησίδα Στρογγυλό, η οποία βρίσκεται στα δυτικά του Δεσποτικού επειδή υπάρχουν διάσπαρτα λείψανα αρχαίων τοίχων και τάφων διαφόρων περιόδων όπως και ερείπια εκκλησίας μεταβυζαντινών χρόνων για την ανέγερση της οποίας χρησιμοποιήθηκαν κίονες και αρχιτεκτονικά μέλη αρχαίου οικοδομήματος.

Αποτίμηση της Υφιστάμενης Κατάστασης της Περιοχής Μελέτης

Λαμβάνοντας υπόψιν όλα όσα αναφέρθηκαν στις παραπάνω ενότητες για την Αντίπαρο και την περιοχή μελέτης του οικισμού του Αγίου Γεωργίου γίνεται κατανοητό πως πρόκειται για ένα νησί πλούσιο σε φυσική και πολιτιστική ομορφιά. Η ιδιαίτερη μορφολογία του νησιού, η ιστορία των μεταλλείων και η δημιουργία του ρυμοτομικού σχεδίου του Αγίου Γεωργίου, μετατρέποντας μία απλή περιοχή, εκτός δόμησης σε έναν οικισμό με πρωτοποριακή μορφή για την εποχή που σχεδιάστηκε. Ακόμη και σήμερα αποτελεί έναν πολύ έξυπνο τρόπο διαμόρφωσης του περιβάλλοντος, όπως παραδείγματος χάριν, αν παρατηρηθεί εκατέρωθεν η κεντρική οδός που χωρίζει μεγάλο μέρος του οικισμού (εικόνα 29) γίνεται φανερό πως κατά την εφαρμογή του ρυμοτομικού έχει προβλεφθεί η διατήρηση ενός χώρου πρασίνου.

Η πρόβλεψη αυτή εξασφαλίζει πως ακόμη και στην περίπτωση της πλήρης ανοικοδόμησης του οικισμού, θα διατηρηθεί η ορατότητα του ορίζοντα από τους κατοίκους ή επισκέπτες χωρίς να δημιουργούνται αρνητικά συναισθήματα όπως συμπίεσης. Το τελευταίο απαντάται σε σύγχρονες πυκνοκατοικημένες περιοχές και προκαλείται από την πυκνή δόμηση και την έλλειψη ανοιχτών χώρων, δημιουργείται ένα αίσθημα έλλειψης ευεξίας, συνωστισμού και συμπίεσης, καθώς οι κάτοικοι διαθέτουν περιορισμένο χώρο για κίνηση και αναψυχή. Επίσης, με την πρόβλεψη επαρκούς χώρου πρασίνου στον οικισμό σε συνδυασμό με τις προδιαγραφές, όρους και πολεοδομικούς περιορισμούς στην περιοχή μελέτης για το μέγιστο αριθμό ορόφων αποφεύγεται η περίπτωση έλλειψης φυσικού φωτός και θέας.

Εικόνα 29 Παράδειγμα έξυπνης διαμόρφωσης περιβάλλοντος χώρου από την εφαρμογή του ρυμοτομικού στον Άγιο Γεώργιο

Φυσικά, η θέση του οικισμού του Αγίου Γεωργίου είναι καταλυτικής σημασίας αφού βρίσκεται απέναντι από την νησίδα του Δεσποτικού και τον ναό του Απόλλωνα και της Αρτέμιδος που φιλοξενεί, ενός αρχαιολογικού χώρου που προκαλεί ενδιαφέρον σε διεθνές επίπεδο. Γεγονός το οποίο σε βάθος χρόνου ανέδειξε τον οικισμό κι την ευρύτερη περιοχή μετατρέποντας τον Άγιο Γεώργιο σε πόλο έλξης μεγάλου αριθμού επισκεπτών από όλο τον κόσμο. Ωστόσο, τα πληθυσμιακά δεδομένα περί μόνιμου πληθυσμού της περιοχής και δε του οικισμού, μαρτυρούν μία έλλειψη υποδομών και κινήτρων της περιοχής για προσέλκυση νέων μόνιμων κατοίκων ή ακόμα και επιχειρήσεων.

Η ιστορική αναδρομή της περιοχής του Αγίου Γεωργίου που αναπτύχθηκε σε προηγούμενη ενότητα, αναδεικνύει μία διαφορετική οπτική της περιοχής, άγνωστη στους περισσότερους επισκέπτες της. Η τοπική κοινότητα δεν έχει προάγει με τον ίδιο τρόπο αυτήν την άγνωστη προς το ευρύ κοινό οπτική της περιοχής, αποκλείοντας έτσι μία διαφορετική ομάδα επισκεπτών που θα μπορούσε να προσελκύσει.

Ειδική αναφορά αξίζει να γίνει στο αποτύπωμα της τουριστικής ανάπτυξης στο νησί και δε στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου. Τα είδη τουρισμού που μπορεί να υποστηρίξει το νησί είναι αρκετά ωστόσο παρατηρείται πως ένα μεγάλο ποσοστό επισκεπτών του νησιού είτε λόγω της έλλειψης κάποιων υποδομών ή ακόμη απαρχαιωμένων υποδομών, δεν ακολουθεί τους κοινωνικό-περιβαλλοντικούς κανόνες όπως θα ακολουθούσαν στην χώρα διαμονής τους. Η συνειδητή ρύπανση των παραλιών, των ακτών, των υδάτων γίνεται αισθητή τόσο από τους τακτικούς παραθεριστές του νησιού όσο από τους μόνιμους κατοίκους. Επομένως, θα πρέπει να γίνουν οι απαραίτητες εκσυγχρονίσεις υποδομών ή εμπλουτισμός των υφιστάμενων προκειμένου να μειωθεί το περιβαλλοντικό αποτύπωμα των επισκεπτών της Αντιπάρου και κατ' επέκταση της περιοχής του Αγίου Γεωργίου.

Στο ίδιο πλαίσιο αξίζει να επισημανθεί και η ελάχιστη αξιοποίηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος της περιοχής και των πιθανών δραστηριοτήτων που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν τόσο επιφανειακά όσο και υποβρυχίως. Επομένως, κρίνεται αναγκαία μία ανασκόπηση των διάφορων σημείων ενδιαφέροντος της περιοχής σε μία προσπάθεια εμπλουτισμού των δραστηριοτήτων που μπορεί να προσφέρει η περιοχή και κατ' επέκταση την παράταση παραμονής επισκεπτών, την καθιέρωση νέων πολιτιστικών δρώμενων αλλά και μακροπρόθεσμα την αύξηση επιχειρήσεων που προάγουν τον εναλλακτικό τουρισμό. Η ανάγκη εμπλουτισμού που προαναφέρθηκε δεν στοχεύει στην υποτίμηση του αρχαιολογικού χώρου του Δεσποτικού ως σημείο ενδιαφέροντος αλλά στην ισορροπημένη κατανομή επισκεπτών στην πλειοψηφία των σημείων ενδιαφέροντος της περιοχής.

Σημαντική αναφορά έγινε στις υφιστάμενες υποδομές του νησιού και δε της περιοχής μελέτης. Από τις υποδομές ξεχώρισε η ύδρευση που μόλις το 2023 ξεκίνησε η διαδικασία εγκατάστασης δικτύου σε μέρος του οικισμού (Α' φάσης), διευκολύνοντας στο άμεσο μέλλον τις ανάγκες των κατοικιών. Ένα από τα πλεονεκτήματα της εγκατάστασης του δικτύου ύδρευσης είναι η δυνατότητα που θα παρέχει στην ελεγχόμενη ποιότητα ύδατος, μέσω μετρητών ποιότητας που θα εγκατασταθούν στην δεξαμενή αλλά και στην καταγραφή-έλεγχο της ποσότητας που καταναλώνει η εκάστοτε κατοικία. Μέχρι στιγμής, η τροφοδότηση γινόταν με ιδιωτικά μεταφορικά μέσα (υδρομεταφορείς), όπου κάθε οικία τροφοδοτούσε την ατομική δεξαμενή και την κολυμβητική δεξαμενή, σε περίπτωση ύπαρξης της, ανάλογα με τις ανάγκες -κατανάλωση. Η αλόγιστη κατανάλωση νερού, η ανατροφοδοσία της εκάστοτε οικίας χωρίς να γίνεται καταγραφή της κατανάλωσης της, υποβιβάζει στο σύνολο του νησιού την ποιότητα του πόσιμου νερού και εξασθενεί τους διαθέσιμους υδατικούς πόρους.

Παρά την πολεοδομική ανάπτυξη της περιοχής και της γενικότερης ανέλιξης του νησιού, στον οικισμό του Αγίου Γεωργίου δεν έχει εγκατασταθεί δίκτυο αποχέτευσης ώστε να εξυπηρετούνται οι ανάγκες των κατοίκων αλλά και για να μπορέσει να γίνει περαιτέρω επεξεργασία των λυμάτων προς όφελος της κοινότητας και του περιβάλλοντος.

Στην ενότητα των υποδομών αναφέρθηκε επίσης η έλλειψη της τοπικής συγκοινωνίας η οποία αποτελεί τροχοπέδη για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής μελέτης αφού δεν υπάρχει ομαλή – τακτική σύνδεση με τις υπόλοιπες περιοχές του νησιού αλλά και στο πλαίσιο της βιωσιμότητας που προσπαθεί το νησί να ενταχθεί.

Στην περιοχή μελέτης, όπως αναφέρθηκε από την μεταπτυχιακή φοιτήτρια από επιτόπια έρευνα υπάρχουν ελάχιστοι στύλοι με λάμπες που να φωτίζουν οδούς του οικισμού ώστε να καλύπτονται με ασφάλεια οι ανάγκες νυχτερινών διαβάσεων. Με γνώμονα την ασφάλεια των κατοίκων για την διάβαση, διασταύρωση οδών κατά την διάρκεια της νύχτας αλλά παράλληλα και την προστασία του περιβάλλοντος και των οικοσυστημάτων που φιλοξενούν από φωτορύπανση, κρίνεται αναγκαία η ορθή διαχείριση του ζητήματος.

Η αυθαίρετη δόμηση στις Κυκλάδες είναι ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που απασχολούν τα νησιά και μελετητές του χώρου, και της βιώσιμης ανάπτυξης. Το φαινόμενο αυτό εντοπίζεται και στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου εντός και εκτός οικισμού. Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε στην αντίστοιχη ενότητα έχει δημιουργηθεί και συνεχίζει να συντηρείται σε βάθος χρόνου μία σιγή και συνενοχή από τους υπόλοιπους κατοίκους της περιοχής, της τοπικής αυτοδιοίκησης, τις πολεοδομικές υπηρεσίες, μηχανικούς. Ενώ την ώρα της δράσης (δηλαδή το γκρέμισμα των αυθαιρέτων) κανένας δεν αναλαμβάνει την ευθύνη και την μεταθέτει σε άλλη Υπηρεσία. Στο πλαίσιο της εξάλειψης της αυθαίρετης δόμησης και στην προσπάθεια προφύλαξης της αλλοίωσης της μορφολογίας και του χαρακτήρα της περιοχής, κρίνεται αναγκαία η υιοθέτηση μιας τοπικής πρακτικής, ή ακόμη και στην υποβολή καταγγελίας. Επίσης, η συλλογικότητα μιας τέτοιου είδους πράξης προστατεύει τόσο την κοινότητα αλλά και τους κατοίκους ατομικά, καθώς δεν προβάλλεται ένα άτομο στην δημοσίευση της πιθανής παρατυπίας σε κατασκευή.

Προκειμένου να επιτευχθεί η προστασία της περιοχής του Αγίου Γεωργίου και να μπορέσει να διενεργηθεί οποιαδήποτε συλλογική πράξη ενάντια στην καταπάτηση νομοθετικών προδιαγραφών, ή ευρωπαϊκών οδηγιών ή ακόμη όροι της τοπικής-περιφερειακής Διοίκησης, είναι απαραίτητο ο κάθε πολίτης να είναι ενήμερος για το νομικό καθεστώς σε κάθε περίπτωση. Σε προηγούμενες ενότητες αναπτύχθηκαν νομοθετικές προδιαγραφές, όροι και περιορισμοί περί πολεοδομικής ανάπτυξης εντός και εκτός του οικισμού του Αγίου Γεωργίου, ενώ σε επόμενη ενότητα είχε αναπτυχθεί το νομικό καθεστώς για τις προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000 και ποιες είναι οι δυνατότητες ανάπτυξης σε αυτές. Η συγκέντρωση των νομοθεσιών που ισχύουν στην περιοχή ενδιαφέροντος και η παροχή εύκολης και άμεσης πρόσβασης από τους πολίτες της περιοχής επιτυγχάνει την ενημέρωση των πολιτών περί των δικαιωμάτων που διαθέτουν σε περίπτωση που εντοπίσουν πιθανή παρατυπία στο περιβάλλον και να πράξουν αναλόγως, ενώ αποτρέπονται οι ίδιοι από το να παρατυπήσουν οι ίδιοι. Επομένως, κρίνεται αναγκαία η διαμόρφωση μιας πλατφόρμας που να εξυπηρετεί την ανάγκη συγκέντρωσης των νομοθετικών πλαισίων της περιοχής ενδιαφέροντος, όπου στην προκείμενη περίπτωση είναι η περιοχή του Αγίου Γεωργίου.

Με την ολοκλήρωση της παρούσας ενότητας, γίνεται κατανοητό πως η περιοχή μελέτης αλλά και ολόκληρη η νήσος έχουν περιθώριο βελτίωσης των υποδομών τους, του προϊόντος που προσφέρουν στους κατοίκους ή επισκέπτες τους, ενώ σημειώνεται ανάγκη λήψης μέτρων προφύλαξης του ιδιαίτερου χαρακτήρα των επιμέρους περιοχών του νησιού από την πίεση που έχουν ήδη να υφίσταται από την πολεοδομική και τουριστική ανάπτυξη. Σε επόμενη ενότητα θα αναπτυχθούν πιθανά μέτρα προστασίας – προφύλαξης της περιοχής του Αγίου Γεωργίου στο πλαίσιο της τοπικής κοινότητας του οικισμού Αγίου Γεωργίου και τοπικής Διοίκησης του νησιού.

Προτάσεις περί προστασίας - προφύλαξης του χαρακτήρα και του πολιτιστικού πλούτου της περιοχής μελέτης

Μέσω των προηγούμενων ενοτήτων της εξέλιξης της περιοχής μελέτης και της αποτίμησης της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής του Αγίου Γεωργίου, αναγνωρίστηκε ο ιδιαίτερος ρόλος του νησιού και κατ' επέκταση της περιοχής μελέτης στην πολιτιστική κληρονομιά που φέρει η χώρα. Παράλληλα εντοπίστηκαν χαρακτηριστικά που αποτελούν πλεονεκτήματα της και κάποια άλλα χαρακτηριστικά, αλλά και επεμβάσεις, που αποτελούν μειονεκτήματα και ενδέχεται να θέσουν σε κίνδυνο τη φυσιογνωμία του τόπου και να οδηγήσουν στην υποβάθμιση.

Στην ενότητα αυτή θα αναπτυχθούν προτάσεις προστασίας – προφύλαξης του χαρακτήρα και του πολιτιστικού πλούτου της περιοχής. Ουσιαστικά θα γίνει μία προσέγγιση στον τρόπο με τον οποίο μπορεί να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου. Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη μιας περιοχής είναι αναγκαίο να γίνει μία ολιστική θεώρηση του ζητήματος, η οποία θα περιλαμβάνει όλες τις διαστάσεις, κοινωνική, οικονομική, περιβαλλοντική αλλά και οικιστική, καθώς όλες αυτές μαζί θα δημιουργήσουν πρόσφορο έδαφος για τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής αλλά και ολόκληρου του νησιού.

Γίνεται κατανοητό πως η έννοια τόσο της βιώσιμης ανάπτυξης όσο και του βιώσιμου τουρισμού στηρίζονται στη λογική της εξισορρόπησης μεταξύ της οικονομικής μεγέθυνσης και της περιβαλλοντικής προστασίας. Στο σημείο αυτό να τονίσουμε πως, εξ ορισμού της βιώσιμης ανάπτυξης, ο χρονικός ορίζοντας στον οποίο αποβλέπει η συγκεκριμένη πρόταση δεν είναι το άμεσο μέλλον, αλλά αναφερόμαστε σε ενέργειες, δράσεις που όχι μόνο δε θα διακυβεύσουν την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους, αλλά αντιθέτως θα συμβάλλουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, (τα αποτελέσματα ειδικότερα αυτών) στην καλύτερη ικανοποίησή τους. Έτσι, δεν μιλάμε για την επόμενη δεκαετία ή εικοσαετία, αλλά για τα επόμενα πενήντα χρόνια τουλάχιστον. (Δελατόλας, Μ. and Δελατόλας, Α., 2016), (Σεχρεμέλη, Α., 2009)

Με βάση την πολυδιάστατη φύση της βιώσιμης ανάπτυξης και της επιθυμητής απλότητας της παρούσας διπλωματικής, οι προτάσεις περί προστασίας – προφύλαξης θα περιορισθούν, όπως αναφέρθηκε στην αρχή της παραγράφου, στην ανάδειξη του πολιτιστικού πλούτου της περιοχής και μάλιστα στο πλαίσιο της τοπικής κοινότητας του Αγίου Γεωργίου και της τοπικής Αυτοδιοίκησης της νήσου Αντιπάρου. Κατ' εξαίρεση θα αναφερθεί και πρόταση που θα αφορά την πιθανή θέσπιση νομοθεσίας περί προστασίας της αυθεντικότητας τόσο της περιοχής μελέτης όσο και του συνόλου των νησιωτικών συμπλεγμάτων της Ελλάδος. (Σεχρεμέλη, Α., 2009)

Ύστερα από την αναφορά των παραπάνω και του κεφαλαίου της αποτίμησης της υφιστάμενης κατάστασης όπου μπορούν να διακριθούν κάποιες από τις ανάγκες της περιοχής, θα προχωρήσουμε στις επιμέρους προτάσεις προστασίας-προφύλαξης του πολιτιστικού χαρακτήρα της περιοχής μελέτης. Προκειμένου να υπάρχει μία δομή στις επόμενες παραγράφους, γίνεται παραδοχή από την φοιτήτρια πως ο τομέας που σχετίζονται οι επιμέρους προτάσεις θα αποτελεί και τον άξονα ανάπτυξης αυτών. Ας προχωρήσουμε επομένως, στον καθορισμό των στοιχείων εκείνων που συνθέτουν και πρόκειται να οδηγήσουν στη βιώσιμη ανάπτυξη και προφύλαξη του πολιτιστικού πλούτου του Αγίου Γεωργίου της νήσου Αντιπάρου.

Άξονες Δράσης Προτάσεων

Προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία, η διατήρηση και η ανάδειξη του πολιτιστικού πλούτου της περιοχής Άγιου Γεωργίου, παρουσιάζονται παρακάτω προτάσεις που επικεντρώνονται σε διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού. Αναδύονται από την εμπειριστατωμένη ανάλυση των γεωγραφικών, μορφολογικών, γεωλογικών και περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών της περιοχής, καθώς και της ιστορικής αναδρομής και των δημογραφικών στοιχείων της Αντιπάρου και του Άγιου Γεωργίου.

Τουρισμός

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (WTO, 2001), η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη ορίζεται ως «η ανάπτυξη η οποία ικανοποιεί τις ανάγκες των παρόντων τουριστών και των περιοχών οικοδεσποτών τους, ενώ προστατεύει και ενισχύει μελλοντικές ευκαιρίες». Παράλληλα, γίνεται λόγος για διαχείριση όλων των πόρων με στόχο την εκπλήρωση των κοινωνικών, οικονομικών αναγκών, τη διατήρηση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής ακεραιότητας και τα συστήματα υποστήριξης της ζωής (Spilanis and Vayanni, 2003).

Ο βιώσιμος τουρισμός, αφορά στην ισόρροπη ανάπτυξη της κοινωνικής, οικονομικής, περιβαλλοντικής και πολιτιστικής διάστασης του κάθε τόπου, διαμορφώνοντας τις απαραίτητες υποδομές για την ανατροφοδότηση της και με την προσπάθεια αποφυγής των αρνητικών επιπτώσεων του τουρισμού. Όσον αφορά συγκεκριμένα στις νησιωτικές περιοχές, ο βιώσιμος τουρισμός μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία και πρόκληση για τις ευαίσθητες αυτές περιοχές. Απαιτείται ειδικός σχεδιασμός για την ανάπτυξη των νησιών, με ιδιαίτερο σεβασμό σε όλες τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν, φυσικές, κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές. Έτσι, χρειάζεται συγκεκριμένος προγραμματισμός και μελέτη στις δράσεις που πρόκειται να πραγματοποιηθούν, είτε αυτές αφορούν τις μεταφορές και τις τεχνικές υποδομές, είτε άλλες, απαραίτητα όμως με την παράλληλη «διοικητική υποστήριξη ή σύσταση φορέων διαχείρισης νησιωτικού περιβάλλοντος ή στήριξη και ενδυνάμωση φορέων υλοποίησης και άλλα» όπως αναφέρεται στην βιβλιογραφία (Coccosis, H. and Tsartas, P., 2019).

Η βιωσιμότητα στον τουρισμό πρόκειται ουσιαστικά για μια καθοδήγηση που ενσωματώνει αξίες σχετικά με την αλληλεπίδραση των επισκεπτών μιας περιοχής και του περιβάλλοντος. Υπό την έννοια αυτή, ο όρος βιώσιμος τουρισμός έχει σημασία όταν μελετάται ως προς τη συνεισφορά του στη βιώσιμη ανάπτυξη γενικότερα, ανεξάρτητα από τη μορφή τουρισμού που αναπτύσσεται, αν είναι δηλαδή μαζικός, εναλλακτικός, πράσινο, ορεινός, συνεδριακός. Σημασία έχει η οποιαδήποτε προσπάθεια τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής να σέβεται και να ακολουθεί συγκεκριμένες κατευθυντήριες ώστε να διασφαλιστεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής σε τουριστικό επίπεδο. (Δελατόλας, Μ. and Δελατόλας, Α., 2016) Στο πλαίσιο της τουριστικής βιώσιμης ανάπτυξης, της ανάδειξης, της προστασίας-προφύλαξης του πολιτιστικού πλούτου της περιοχής του Αγίου Γεωργίου, αλλά και παράλληλα με τις ιδιαιτερότητες της περιοχής προτείνεται η προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

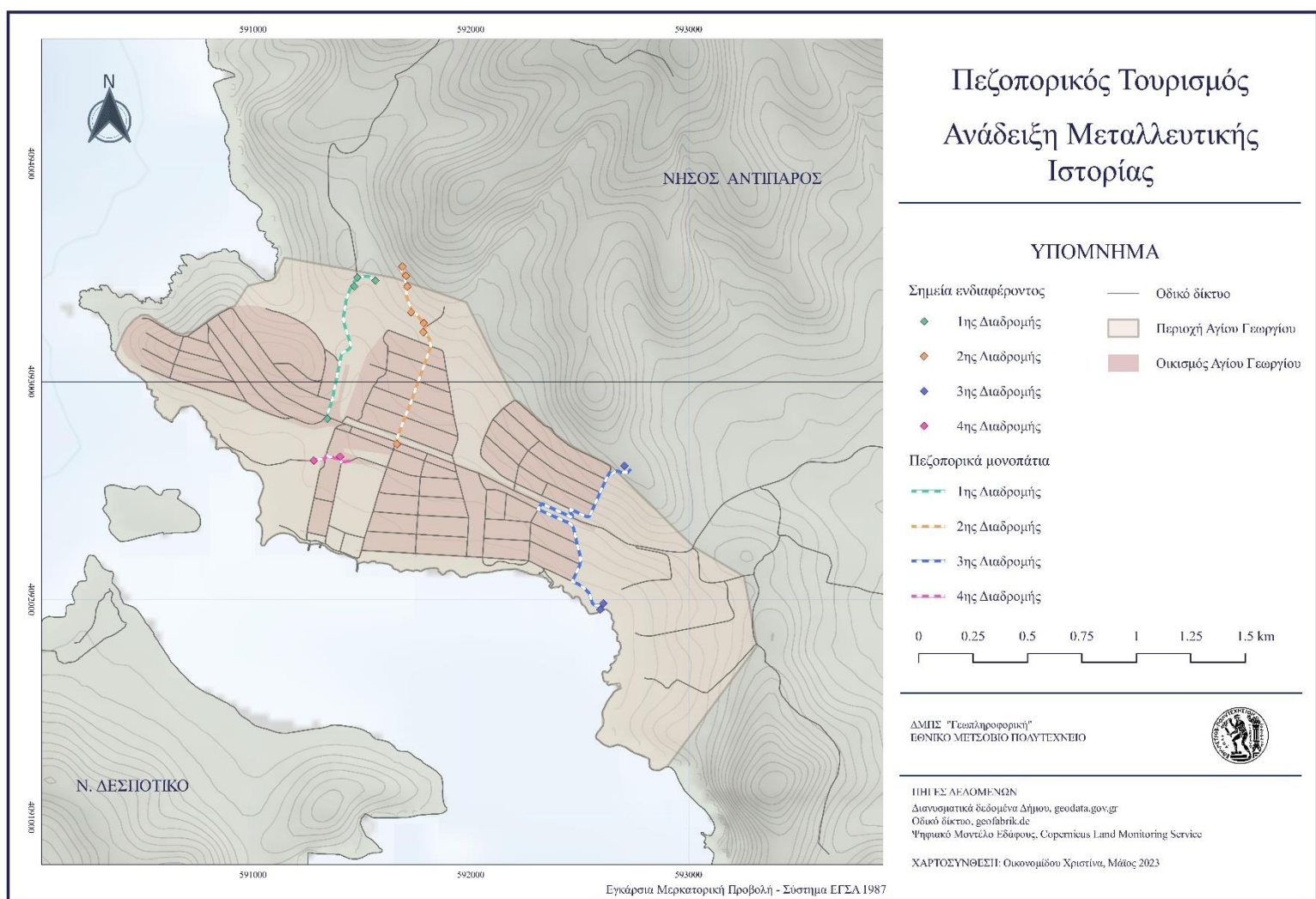
Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα σχετικά με την τουριστική ανάπτυξη που υφίσταται το νησί τα τελευταία χρόνια, υποδέχεται μεγάλο αριθμό επισκεπτών από όλες τις μορφές τουρισμού. Ωστόσο, στην περιοχή ενδιαφέροντος δεν αξιοποιούνται όλα τα πιθανά σημεία ενδιαφέροντος ώστε να προσελκύσουν ισάξιο αριθμό επισκεπτών εναλλακτικής μορφής τουρισμού από τον μαζικό. Αξίζει να επισημανθεί πως μόλις τα τελευταία έξι (6) χρόνια αυξήθηκε η επισκεψιμότητα του ναού στο Δεσποτικό από τους κύριους επισκέπτες της περιοχής, δηλαδή περίπου την εποχή που ξεκίνησε να γίνεται αντιληπτή η αναστήλωση του.

Τουρισμός Υπαίθρου – Πεζοπορικός Τουρισμός

Ως τουρισμός υπαίθρου νοείται κάθε μορφή οργανωμένης βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, που έχει στόχο την επαφή του επισκέπτη με τη φύση και τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο και που ενισχύει οικονομικά και κοινωνικά την ύπαιθρο, χωρίς να αλλοιώνει το περιβάλλον και τα ιδιαίτερα πολιτισμικά στοιχεία του κάθε τόπου. Με βάση τις επιμέρους οργανωμένες δραστηριότητες αναγνυής που αναπτύσσονται, ο τουρισμός υπαίθρου διακρίνεται σε αγροτουρισμό, οινοτουρισμό, οικοτουρισμό πράσινο τουρισμό, περιηγητικές διαδρομές-πεζοπορία και γεωτουρισμό (4582/2018-ΦΕΚ Α'208).

Ανάδειξη Μεταλλευτικής Ιστορίας Αγίου Γεωργίου

Η περιοχή του Αγίου Γεωργίου καθώς και της νησίδας Δεσποτικού προσφέρεται για πεζοπορικό τουρισμό. Βάσει της πλούσιας ιστορίας των Μεταλλείων της περιοχής προτείνονται τέσσερις διαδρομές που θα αναδεικνύουν την ιστορία της μεταλλευτικής δραστηριότητας, την γεωλογία και της φυσικής ομορφιάς της περιοχής. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι συγκεκριμένες διαδρομές βασίστηκαν στην βιβλιογραφία σχετικά με τα μεταλλεία της Αντιπάρου. Το σύνολο των διαδρομών που προτείνονται για τον πεζοπορικό τουρισμό με ειδικότερο ενδιαφέρον στην ιστορία των μεταλλείων μπορούν να διακριθούν στην επόμενη εικόνα (εικόνα 30).

Εικόνα 30 Χάρτης πεζοπορικών μονοπατιών με στόχο την ανάδειξη της μεταλλευτικής ιστορίας του Αγίου Γεωργίου, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.

Σημεία Ενδιαφέροντος

1ης Διαδρομής

- ◆ Σημείο έναρξης 1ης διαδρομής
- ◆ Πρώτα γραφεία "Ε.Μ.Ε" Αντιπάρου
- ◆ Παλιό πηγάδι
- ◆ Στοά "Ελένη"

2ης Διαδρομής

- ◆ Σημείο έναρξης 2ης διαδρομής
- ◆ Κοιτόνας εργατών
- ◆ Φρέαρ Ρενέρη ή Μπαγιούκα
- ◆ Κεκλιμένο Φρέαρ
- ◆ Γραφεία "Γ.Ε.Λ.Μ"
- ◆ Λάκος
- ◆ Κτίριο "Το σπίτι του Αβράμη"

3ης Διαδρομής

- ◆ Σημείο έναρξης 3ης διαδρομής
- ◆ Υποθαλάσσια εμφάνιση Γαληνίτη
- ◆ "Πύργος"

4ης Διαδρομής

- ◆ Σημείο έναρξης 4ης διαδρομής
- ◆ Κατοικία Κ.Δουρούτη και Σπ. Σιβίνη

Εικόνα 31 Περιγραφή σημείων ενδιαφέροντος έκαστης διαδρομής. Ιδία επεξεργασία

Η πρώτη διαδρομή ξεκινάει από το τέλος της κύριας ασφαλτοστρωμένης οδού του οικισμού του Αγίου Γεωργίου, προχωράει δεξιά από τον Τράχυλα, τοπικό όνομα της υπο-περιοχής του οικισμού, και συνεχίζει για 640 μέτρα επί του χωματόδρομου που οδηγεί στην εκκλησία του Προφήτη Ηλία. Στα 640 μέτρα βρίσκεται το πρώτο σημείο ενδιαφέροντος όπου είναι τα πρώτα γραφεία της «Ε.Μ.Ε» Αντιπάρου, πρόκειται για το μόνο κτήριο που φωτογραφήθηκε για λογαριασμό της «Ε.Μ.Ε» το 1887/89. Πλησίον του κτηρίου (εμπρός και αριστερά, κατηφορικά προς τον ξεροχείμαρρο) εντοπίζεται ένα παλιό πηγάδι. Από παλιά το νερό στην Αντίπαρο ήταν ένας πολύτιμος πόρος ζωής και το πηγάδι απαραίτητο για την αξιοποίηση του, το συγκεκριμένο πηγάδι κατά πάσα πιθανότητα χρησιμοποιούταν από τους εργάτες των μεταλλείων για την κάλυψη των αναγκών των γραφείων της εταιρίας.

Εικόνα 32 Τα πρώτα γραφεία της Ελληνικής Μεταλλευτικής Εταιρείας «Ε.Μ.Ε» στην Αντίπαρο θέση Άγιος Γεώργιος όπως φωτογραφήθηκαν το 1887/89 (πάνω) και όπως σώζονται σήμερα (κάτω).

Πηγή: «Τα Μεταλλεία της Αντιπάρου 19-20^{ος} αιώνας», 2019, Σινάνης Άγγελος, σελ.256-257

Εικόνα 33 Παλιό πηγάδι στα γραφεία της Ε.Μ.Ε στην Αντίπαρο, θέση Άγιος Γεώργιος.

Πηγή: «Τα Μεταλλεία της Αντιπάρου 19-20^{ου} αιώνας», 2019, Σινάνης Άγγελος, σελ.257

Προχωρώντας προς την κοίτη του ρέματος και περνώντας στην απέναντι όχθη εντοπίζεται η στοά «Ελένη». Οι διαστάσεις εισόδου της είναι 1,80 x 1,40m ύψος. Είναι η μόνη που εντοπίστηκε στο νησί με δύο διαδρόμους διαφορετικών κατευθύνσεων. Βάσει της χαρτογράφησης που παραθέτει ο Ιωάννης Αναστόπουλος στην μελέτη που έκανε για την νήσο Αντίπαρο επιβεβαιώνει πως η εκμετάλλευση στην κεντρική στοά περιλάμβανε και κάθετη διάνοιξη σε κάποιον από τους δύο διαδρόμους που μπορούν να εντοπισθούν σήμερα σύμφωνα με την κατεύθυνση της φλέβας και για την ανέλκυση των πετρωμάτων στην επιφάνεια. Σε αυτό το σημείο αξίζει να επισημανθεί σχετικά με την φλέβα, η υπογείωση μπορεί να φτάνει τουλάχιστον τα 45μ. βάθους, επομένως γίνεται κατανοητό πως επρόκειτο για μεγάλου μήκους στοές και για ένα σπουδαίο έργο ίσως συνηθισμένο σε άλλα νησιά, σίγουρα όμως μοναδικό στην Αντίπαρο.

Εικόνα 34 Στοά "Ελένη" πλησίον γραφείων "Ε.Μ.Ε" στην θέση Άγιος Γεώργιος. (Αριστερά) Η είσοδος της στοάς, (Δεξιά) Ο μεγάλος θάλαμος εισόδου με τις δύο στοές διαφορετικών κατευθύνσεων.

Πηγή: «Τα Μεταλλεία της Αντιπάρου 19-20^{ου} αιώνας», 2019, Σινάνης Άγγελος, σελ.259

Η δεύτερη διαδρομή που προτείνεται ξεκινάει από το την προτελευταία διασταύρωση της κύριας ασφαλτοστρωμένης οδού του οικισμού πριν το τέλος της ασφάλτου, στρίβοντας δεξιά προς τον βορρά και συνεχίζοντας ανηφορικά έως ότου φθάσει ο ενδιαφερόμενος στα όρια του οικισμού. Συνεχίζοντας στον χωματόδρομο με ελαφριά στροφή στα 70 μέτρα, εντοπίζεται στα αριστερά ένα ερειπωμένο κτίριο πιθανότατα επρόκειτο για κοιτώνα εργατών (**εικόνα 35**). Προχωρώντας περίπου 40 μέτρα εντοπίζεται το φρέαρ Ρενιέρη ή Μπουγιούκα, όπως αναφέρεται από τους Αντιπαριώτες. Η πρώτη ονομασία δόθηκε προς τιμήν του Μάρκου Ρενιέρη του πρώτου προέδρου του διοικητικού συμβουλίου της Ε.Μ.Ε. Το φρέαρ έχει βάθος 50-70 μέτρα με σχεδόν ορθογώνιο άνοιγμα, ενώ φαίνεται να είχαν εγκαταστήσει μάγγανο και μάλιστα ιπποκίνητο, λόγω βάθους, με το οποίο ανέλκυαν το μετάλλευμα στην επιφάνεια. (**εικόνα 37**). Γειτονικά του σε απόσταση 70 περίπου μέτρων βρίσκεται ένα δεύτερο κεκλιμένο φρέαρ με αρκετά μεγάλο άνοιγμα διαστάσεων 9.0 x 8.50 μέτρων, βάθους 25 μέτρων που ακολουθούσε την κατεύθυνση και κλίση της φλέβας του μεταλλεύματος. Όπως και στο φρέαρ Ρενιέρη και αυτό διέθετε μάγγανο για την ανέλκυση του μεταλλεύματος στην επιφάνεια. (**εικόνα 36**)

Ακολουθώντας την διαδρομή εντοπίζεται η περιοχή που άλλοτε υπήρχε ένα λιθόχτιστο κτήριο, τα γραφεία της «Γ.Ε.Λ.Μ». Σχεδόν απέναντι μπορεί να διακριθεί η περιοχή των γραφείων της «Ε.Μ.Ε» που αναφέρθηκε στην προηγούμενη διαδρομή. Πιο πέρα από την περιοχή των άλλοτε γραφείων της «Γ.Ε.Λ.Μ» εντοπίζεται μία μεγάλη συστάδα σχίνου το οποίο ξεχωρίζει στην ευρύτερη περιοχή λόγω του μεγέθους του, ο οποίος έχει ολοκληρωτικά καλύψει έναν ρηχό λάκκο. Ο λάκκος αυτός χρησιμοποιούταν από τους εργάτες των μεταλλείων καθώς συγκρατούσε το βρόχινο νερό. Στο τέλος της ανηφορικής διαδρομής σώζεται το δεύτερο κτήριο της περιοχής. Το σπίτι του Αβράμη όπως το αποκαλούν (**εικόνα 38**). Αποτελείται από το κυρίως κτήριο, φούρνο, και το μαγειρείο σε ξεχωριστό κτίσμα.

Εικόνα 35 Ερειπωμένο κτήριο, μάλλον επρόκειτο για κοιτώνα εργατών.

Πηγή: «Τα Μεταλλεία της Αντιπάρου 19-20^{ου} αιώνας», 2019, Σινάνης Άγγελος, σελ.254

Εικόνα 37 Φρέαρ Ρενιέρη ή Μπουγιούκα. Η πετρόχτιστη πλευρά του μεταλλευτικού φρέατος.

Πηγή: «Τα Μεταλλεία της Αντιπάρου 19-20^{ου} αιώνας», 2019, Σινάνης Άγγελος, σελ.254

Εικόνα 36 Κεκλιμένο Φρέαρ βάθους 25 μέτρων.

Πηγή: «Τα Μεταλλεία της Αντιπάρου 19-20^{ου} αιώνας», 2019, Σινάνης Άγγελος, σελ.254

Εικόνα 38 Το δεύτερο κτήριο της περιοχής που σώζεται το "σπίτι του Αβράμη". Στο δεξί μέρος της φωτογραφίας φαίνεται ο ερειπωμένος φούρνος.

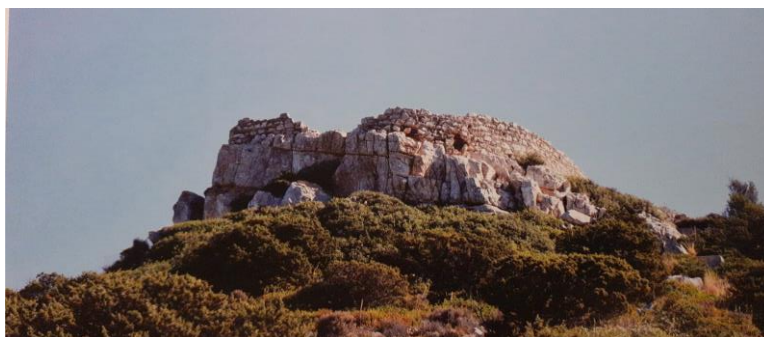
Πηγή: «Τα Μεταλλεία της Αντιπάρου 19-20^{ου} αιώνας», 2019, Σινάνης Άγγελος, σελ.255

Η τρίτη διαδρομή που προτείνεται στην παρούσα διπλωματική σχετίζεται με την ανάδειξη ενός ακόμα σημαντικού κοιτάσματος γαληνίτη της περιοχής που παρουσίαζε οικονομικό ενδιαφέρον, μία ενδιαφέρουσα υποθαλάσσια εμφάνιση γαληνίτη αλλά και την ανάδειξη του φυσικού τοπίου και της εντυπωσιακής θέασης του οικισμού και του νησιού Δεσποτικού. Συγκεκριμένα η θέση «Πύργος» είναι μία μεταλλοφόρος ζώνη όπου εμφανίζονται αγκεριτωμένα μάρμαρα εμποτισμένα με σιδηρομαγνανιοξειδία και γαληνίτη σφαλερίτη κ.ά. (εικόνα 40). Στην θέση Αλμυρά και γύρω από την υποθαλάσσια εμφάνιση γαληνίτη ερευνήθηκαν πολλά φρέατα σε όλη την πλαγιά των γύρω λόφων. Στην διάρκεια όμως της οικιστικής ανάπτυξης της περιοχής τα φρέατα επιχωματώθηκαν και χάθηκε κάθε σημάδι μεταλλευτικής δραστηριότητας. Στην εικόνα (εικόνα 39) ίχνη μεταλλοφορίας εμφανίζονται στα ολόμαυρα βράχια της παραλίας, παρουσιάζεται το φαινόμενο η φλέβα καθαρού γαληνίτη που διασχίζει γνευσιοσχιστολίθους να είναι ορατή και στον πυθμένα της θάλασσας. Πιθανώς αυτό το δείγμα να αποτέλεσε το κίνητρο για τον Κωνσταντίνο Δουρούτη να ζητήσει παραχώρηση της περιοχής προς μεταλλευτική εκμετάλλευση το 1869.

Εικόνα 39 Απεικόνιση του παράκτιου τμήματος της θέσης Αλμυρά.

Πηγή: «Τα Μεταλλεία της Αντιπάρου 19-20^{ου} αιώνας», 2019, Σινάνης Άγγελος, σελ.265

Εικόνα 40 Απεικόνιση του μεταλλευτικού πύργου στην ομώνυμη θέση.

Πηγή: «Τα Μεταλλεία της Αντιπάρου 19-20^{ου} αιώνας», 2019, Σινάνης Άγγελος, σελ.264

Η τέταρτη και τελευταία πεζοπορική διαδρομή που σχετίζεται με την ιστορία των μεταλλείων στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου είναι πολύ μικρή και αφορά δύο πολύ σπουδαία κτήρια της μεταλλευτικής εποχής που κατοικούνται ακόμα και βρίσκονται πολύ κοντά το ένα στο άλλο. Πρόκειται για τις λιθόχτιστες κατοικίες του Κωνσταντίνου Δουρούτη (**εικόνα 42**) και του Σπυρίδωνα Σιβίνη (**εικόνα 41**). Η κατοικία του Σιβίνη ήταν από τις πρώτες που κατασκευάστηκαν στον Άγιο Γεώργιο, αποτυπώνεται ήδη στο από το 1869 διάγραμμα του Κωνσταντίνου Δουρούτη. Οι δύο επιχειρηματίες υπήρξαν από τους πρώτους που ήρθαν στην Αντίπαρο τον 19^ο αιώνα. Η διορατικότητά τους, τους οδήγησε να ζητήσουν δικαιώματα μετάλλευσης στο νησί.

Εικόνα 42 Οικία Κωνσταντίνου Δουρούτη

Πηγή: «Τα Μεταλλεία της Αντιπάρου 19-20^{ου} αιώνας», 2019, Σινάνης Αγγελος, σελ.261

Εικόνα 41 Οικία Σπυρίδωνος Σιβίνη

Πηγή: «Τα Μεταλλεία της Αντιπάρου 19-20^{ου} αιώνας», 2019, Σινάνης Αγγελος, σελ.261

Ανάδειξη Νησίδας Δεσποτικού

Το Δεσποτικό αποτελεί ένα αρκετά ενδιαφέρον νησί, καθώς πέρα από τον αρχαιολογικό χώρο του Απόλλωνα και της Αρτεμης, φιλοξενεί μία από τις πιο γνωστές παραλίες της Αντιπάρου με ασημένια άμμο, λόγω των πετρωμάτων του νησιού, που μπορεί να προσεγγιστεί μόνο ακτοπλοϊκώς. Παράλληλα οι λόφοι του Δεσποτικού και ειδικότερα η κορυφή «Τριχωτό Βουνό» όπως την αποκαλούν οι ντόπιοι προσφέρει μία μοναδική πανοραμική θέα της περιοχής του Αγίου Γεωργίου και του Τσιμηνηριού. Επομένως, κρίθηκε απαραίτητο να σχεδιαστούν διαδρομές που να αναδεικνύουν στο σύνολο το νησί του Δεσποτικού και των χαρακτηριστικών αυτού. Το πλήθος των πεζοπορικών διαδρομών με στόχο την ανάδειξη της νησίδας Δεσποτικού μπορεί να διακριθεί στο τέλος της ενότητας (εικόνα 43).

Η πρώτη διαδρομή αποτελεί την παράκτια εξερεύνηση του νησιού από το μόλο που βρίσκεται πριν την είσοδο στον αρχαιολογικό χώρο του νησιού έως την εκκλησία της Παναγιάς που βρίσκεται στο ανατολικό άκρο του Δεσποτικού.

Εικόνα 43 Εναέρια λήψη εκκλησίας «Παναγιά» στο ανατολικό άκρο του Δεσποτικού.

Πηγή: YouTube: “Despotiko Island, Antiparos, Paros, Greece”, Terrabis - Explore The World 2018.

Η δεύτερη διαδρομή αποτελεί την περιηγητική διαδρομή εντός του Αρχαιολογικού χώρου του ναού όπου μπορούν να παρατηρηθούν τα αναστηλωμένα μέρη του ναού αλλά και τα νέα ευρήματα όπως της δεξαμενής που βρέθηκε βορειοανατολικά, κατασκευής όπου ακόμη και σήμερα εκπλήσσει μηχανικούς που επισκέφτηκαν τον χώρο. Η ισχυρή κατασκευή των τοίχων της, το βάθος θεμελίωσής της έως και 1,85 μ., η ανεύρεση κονιάματος και η μικρή ποσότητα ευρημάτων στο εσωτερικό του αποτελούν ισχυρές ενδείξεις για την αναγνώριση της ως δεξαμενής, η οποία όταν εγκαταλείφθηκε σταδιακά «μπαζώθηκε» με λίθους, χώμα και άλλα φερτά υλικά. Όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα με την ιστορική εξέλιξη της νήσου Δεσποτικού και την αρχαιολογική έρευνα που διεξάγεται, το μέγεθος και

Εικόνα 44 Απεικόνιση του αναστηλωμένου ναού του Απόλλωνα και της Αρτέμιδος. Δεξιότερα της αναστήλωσης βρίσκεται η δεξαμενή.

Πηγή: Antiparos Sea Activities, λήψη έτους 2020.

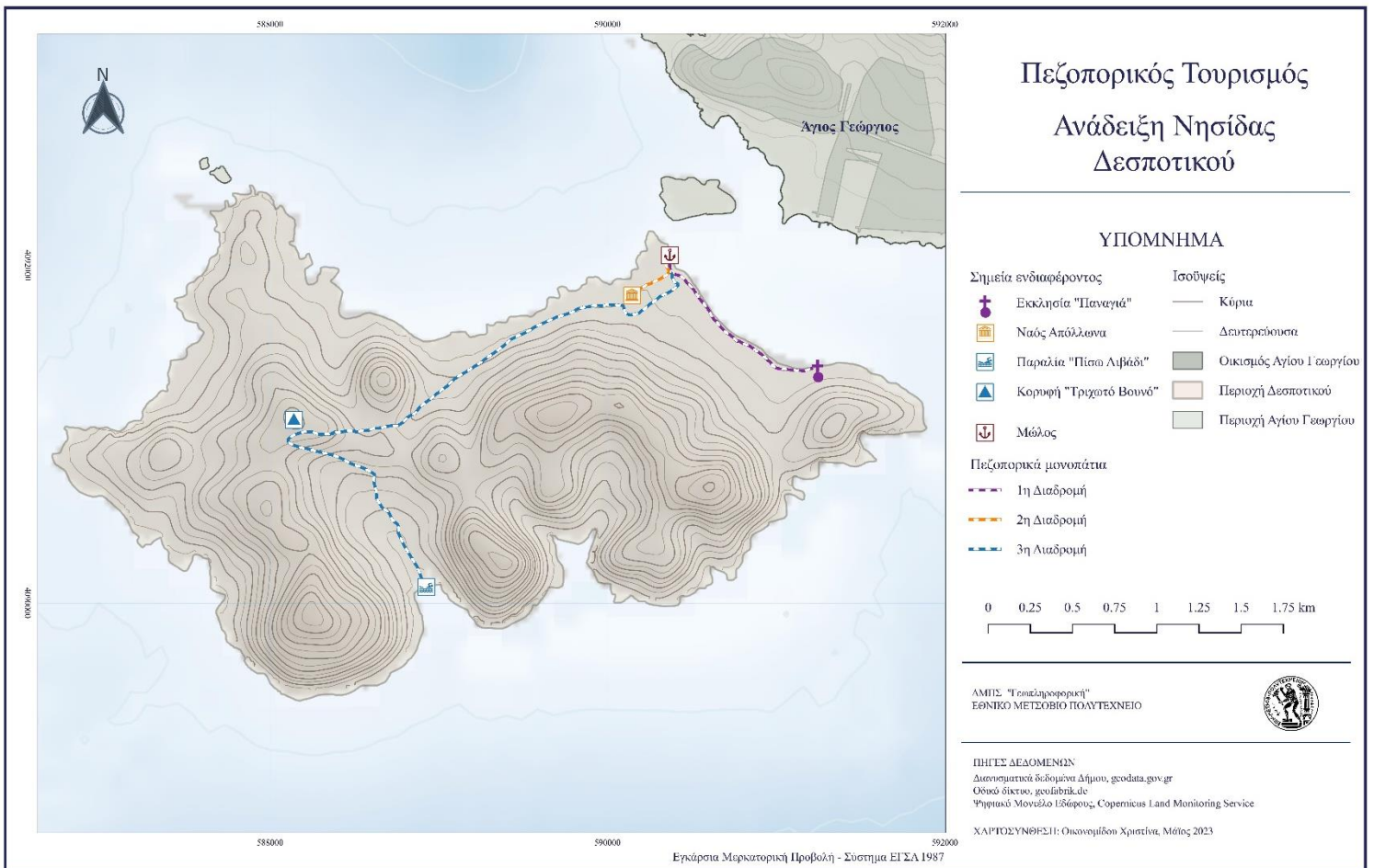
η σημαντικότητα του ναού είναι ισάξιας με τον αρχαιολογικό χώρο της Δήλου (Archaeology Newsroom, 2020) .

Η τρίτη διαδρομή όπου αποτελεί και την μεγαλύτερη στο Δεσποτικό ξεκινάει από τον χώρο του ναού και συνεχίζει μέχρι την παραλία «Πίσω Λιβάδι» στην νότια πλευρά του νησιού με ενδιάμεση στάση στην κορυφή του λόφου «Τριχωτό Βουνό» όπως το αναφέρει στην γεωλογική μελέτη και στις χαρτογραφικές απεικονίσεις του ο Ιωάννης Αναστόπουλος. Σε αυτό το σημείο, αξίζει να αναφερθεί η παραχώρηση εικόνων από το αρχείο της εταιρίας Antiparos Sea Activities, όπου στο πλαίσιο των υπηρεσιών της προσφέρεται η συγκεκριμένη διαδρομή με σκοπό την ανάδειξη της φυσικής ομορφιάς του Δεσποτικού.

Εικόνα 45 Στιγμιότυπα από την διαδρομή πεζοπορίας στο Δεσποτικό από τον ναό του Απόλλωνα έως την παραλία "Πίσω Λιβάδι".

Πηγή: Antiparos Sea Activities, λήψεις έτους 2020.

Εικόνα 46 Χάρτης πεζοπορικών διαδρομών επί της νησίδας Δεσποτικού, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.

Ανάδειξη Νησίδας Τσιμνητήρι

Η νησίδα Τσιμνητήρι που βρίσκεται μεταξύ του Δεσποτικού και του κόλπου του Αγίου Γεωργίου της Αντίπαρου, παρουσιάζει και αυτή με την σειρά της πολιτιστικό ενδιαφέρον αφού όπως αναφέρθηκε κατά την αρχαιότητα πιθανότητα ήταν ενωμένη με το Δεσποτικό και τον Άγιο Γεώργιο. Το 2020 ξεκίνησαν εντατικά ανασκαφές στο Τσιμνητήρι με σημαντικά ευρήματα, πέρα των υφιστάμενων τάφων που είχαν ανασκαφεί στο παρελθόν. Όλα τα κτίρια στο Τσιμνητήρι έχουν πολύ μεγάλες διαστάσεις και ισχυρή κατασκευή, ενώ φαίνεται να σχετίζονται όλα μεταξύ τους δομικά δημιουργώντας έναν πυκνό οικοδομικό ιστό στη νότια πλευρά της βραχονησίδας που κατά την αρχαιότητα θα αποτελούσε τη βορειοανατολική ακτή του υπήνεμου λιμανιού. Τα κτίρια αυτά πιθανότατα είχαν δημόσιο χαρακτήρα και σχετίζονταν με τη λειτουργία του λιμανιού. Άλλωστε το Τσιμνητήρι ουσιαστικά αποτελούσε τον ισθμό που ένωνε Αντίπαρο-Δεσποτικό και διά μέσου αυτού ήταν δυνατή η πρόσβαση προς το Ιερό και από την Αντίπαρο. Συνεπώς, θεωρήθηκε απαραίτητο από την φοιτήτρια η δημιουργία διαδρομής επί της νησίδας Τσιμνητήρι.

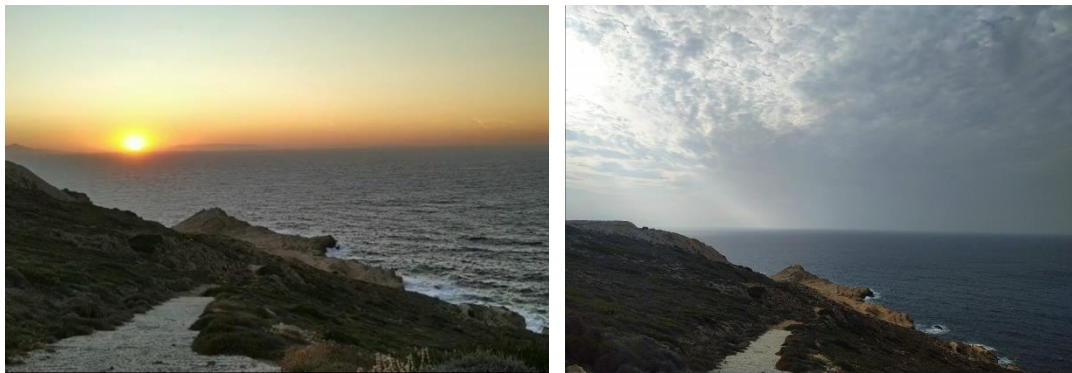

Εικόνα 47 Χάρτης πεζοπορικής διαδρομής επί της νησίδας Τσιμνητήρι, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.

Ανάδειξη Μορφολογίας Περιοχής Αγίου Γεωργίου

Η μορφολογία του Αγίου Γεωργίου όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενες ενότητες δεν διαφέρει από την μορφολογία ολόκληρης της Αντιπάρου πρόκειται για ένα τυπικό κυκλαδίτικο τοπίο με ελάχιστη βλάστηση από αλμυρικά, κέδρους, φίδες, φρύγανα, θάμνους αλλά και αρωματικά φυτά-βότανα και λουλούδια σε μέσο σταθμικό υψόμετρο 150 μ. Καθώς ο Άγιος Γεώργιος αποτελεί το δυτικότερο άκρο της νήσου, οι λόφοι της περιοχής μπορούν να προσφέρουν μία ξεχωριστή θέα της ίδιας της περιοχής αλλά και των γύρω νησιών, σε περιπτώσεις καλής ορατότητας, ενώ η αγριότητα και το βραχώδες τοπίο σε συνδυασμό με την θάλασσα προσφέρουν μία μοναδική εμπειρία στους επισκέπτες. Συνεπώς, προτείνεται η παρακάτω διαδρομή προς ανάδειξη της μορφολογίας.

Αξιοσημείωτο επίσης, είναι το παραλιακό μέτωπο του Αγίου Γεωργίου, όπου στην πραγματικότητα είναι μία εκτενής έκταση όπου εντοπίζονται πολυάριθμοι κολπίσκοι κατάλληλοι για κολύμβηση με θέα το Δεσποτικό και το Τσιμνητήρι με αρκετά ενδιαφέρον πυθμένα και οικοσυστήματα που φιλοξενεί το θαλάσσιο περιβάλλον. Συνεπώς, προκειμένου να προωθηθεί ο εναλλακτικός τουρισμός, με εστίαση στην πεζοπορία, και τη μορφολογία της περιοχής, χερσαία και μη, προτείνεται η παρακάτω διαδρομή. Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί πως ακόμη και από την προκείμενη διαδρομή μπορούν να εντοπιστούν βυθισμένα περιγράμματα από κτήρια ή μάνδρες που στην αρχαιότητα βρίσκονταν στο χερσαίο κομμάτι μια ακόμη απόδειξη πως η περιοχή στην αρχαιότητα είχε αρκετά διαφορετική μορφή πριν αυξηθεί η στάθμη της θάλασσας. Βυθισμένα περιγράμματα κτηρίων ή μάνδρας εντοπίζονται στην θέση προβλήτας πλησίον της πλαζ Αγίου Γεωργίου. Επιπρόσθετα, μέσω της συγκεκριμένης διαδρομής, ο επισκέπτης ξεναγείται σε κάποια σημαντικά πολιτιστικά σημεία αναφοράς, όπως για παράδειγμα το κτίριο που τον Β'Π.Π χρησιμοποιήθηκε ως μυστική βάση υποβρυχίων και στρατηγείο πολλών αντιστασιακών Αντιπαραϊωτών, γνωστό ως «Τα τζεβελέικα» καθώς και το μνημείο των εκτελεσθέντων αγωνιστών από τους Γερμανούς που βρίσκεται στον προαύλιο χώρο της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου.

Εικόνα 48 Δυτικότερο σημείο της περιοχής Αγίου Γεωργίου.

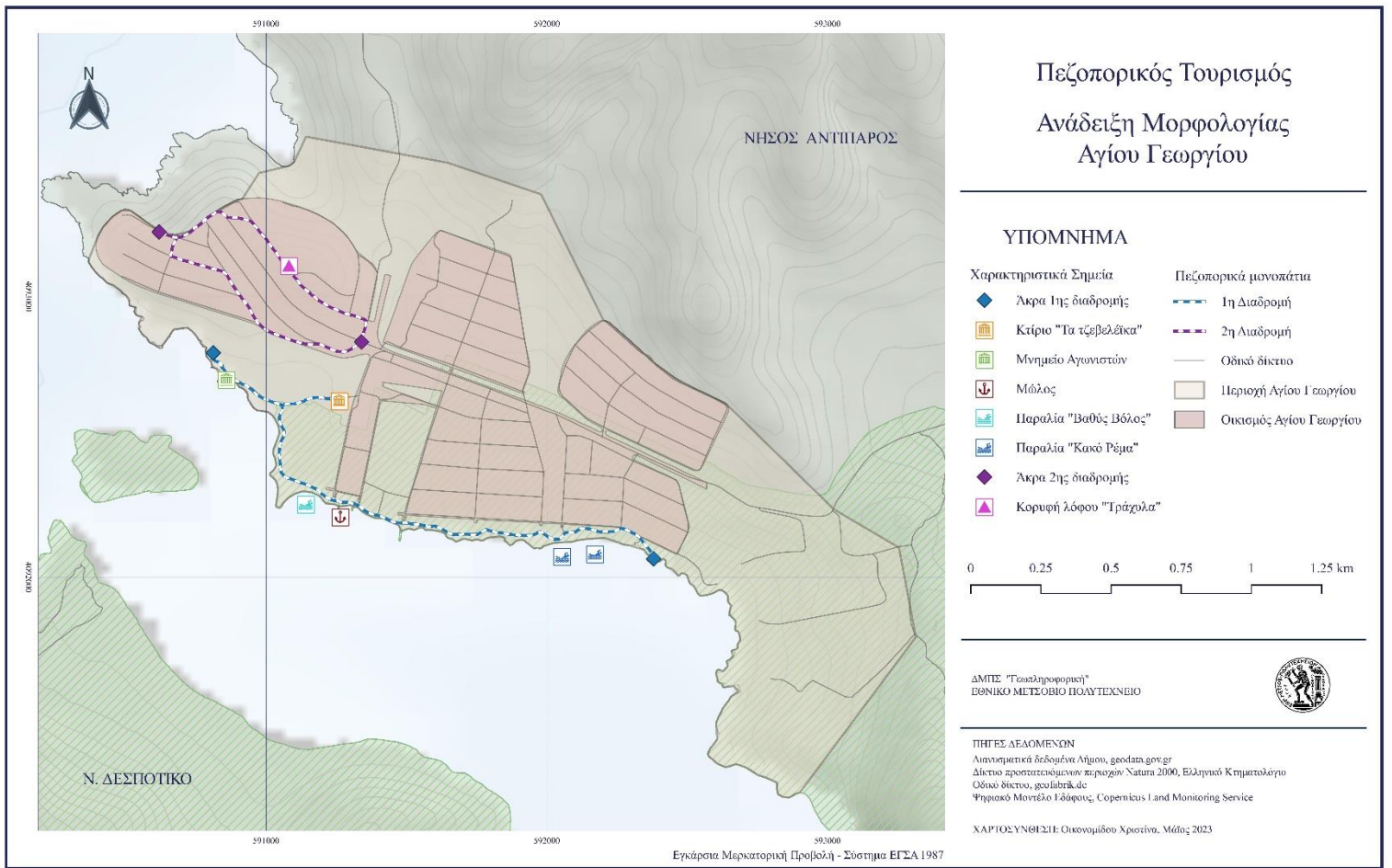
Πηγή: Προσωπικό αρχείο φοιτήτριας, έτος λήψης 2020

Εικόνα 49 Πανοραμική Θέα από την κορυφή της υποπεριοχής του οικισμού Αγίου Γεωργίου "Τράχυλα".

Πηγή: Προσωπικό αρχείο φοιτήτριας, έτος λήψης 2020

Εικόνα 50 Χάρτης πεζοπορικών διαδρομών εντός της περιοχής μελέτης και δε του οικισμού προς ανάδειξη της μορφολογίας της, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας.

Καταδυτικός Τουρισμός

Ο καταδυτικός τουρισμός αποτελεί ειδική μορφή του Θαλάσσιου τουρισμού και είναι μέρος του συνόλου των οργανωμένων τουριστικών υπηρεσιών και δραστηριοτήτων αναψυχής και ψυχαγωγίας που παρέχονται στο θαλάσσιο χώρο και τις ακτές του τουριστικού προορισμού και αποτελεί μία από τις δυναμικά αναπτυσσόμενες μορφές τουρισμού. Τα νησιά του Ν. Αιγαίου κρύβουν έναν τεράστιο υποθαλάσσιο θησαυρό γεμάτο αρχαία μνημεία, σπήλαια, αγγεία, ναυάγια, αλλά και σπάνια χλωρίδα και πανίδα. Τα υποθαλάσσια αξιοθέατα, όπως είναι οι επισκέψιμοι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι, τα ναυάγια, τα ελεύθερα τεχνητά υποβρύχια αξιοθέατα, μπορούν να αξιοποιηθούν ως πόλοι έλξης τουριστών που ταξιδεύουν στο πλαίσιο του καταδυτικού τουρισμού. (Φλίντρη, Μ., 2022)

Στην Αντίπαρο υπάρχει ένα καταδυτικό κέντρο στον οικισμό της χώρας του νησιού όπου θα μπορούσε να εξυπηρετήσει στην προώθηση του καταδυτικού τουρισμού της περιοχής του Αγίου Γεωργίου, ή ακόμη θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένα νέο καταδυτικό κέντρο εντός του οικισμού της υπο μελέτης περιοχής, εφόσον πληρούνται οι προδιαγραφές που καθορίζονται από την νομοθεσία, ιδίως επι θεμάτων υγείας, ασφάλειας. Στην προκείμενη περίπτωση η περιοχή του Αγίου Γεωργίου της Αντιπάρου προσφέρει την ευκαιρία επίσκεψης ελεύθερων τεχνητών/φυσικών υποβρυχίων αξιοθέατων καθώς και της υποβρύχιας χλωρίδας και πανίδας της περιοχής. Βραχώδεις σχηματισμοί δίνουν καταφύγιο σε χταπόδια, μεγάλα κοχύλια και όστρακα. Από τα βράχια σκορπίνες ψάρια, αστερίες, και σκουλήκια είναι εύκολο να παρατηρηθούν ενώ κοχύλια και όστρακα κατά μήκος στον αμμώδη βυθό. Σπηλιές και φαράγγια με πολύχρωμα σφουγγάρια, κοράλλια, καβούρια, караβίδες, ενώ παράλληλα ο τόνος, οι χελώνες, οι μεσογειακές φώκιες και λοιπά ψάρια κάνουν συχνά την εμφάνισή τους. (Blue Divers – Αντίπαρος)

Παράλληλα ύστερα από επικοινωνία με τους ιδιοκτήτες του καταδυτικού κέντρου του νησιού, των ιδιοκτητών της επιχείρησης θαλάσσιων σπορ που εδρεύει στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου και με γνώμονα τα πιθανά υποθαλάσσια σημεία ενδιαφέροντος προτείνονται οι παρακάτω ευρύτερες θαλάσσιες περιοχές προς αξιοποίηση μέσω του καταδυτικού τουρισμού, ωστόσο όπως επισημάνθηκε από την επικοινωνία της φοιτήτριας με τις παραπάνω επιχειρήσεις θεωρείται απαραίτητη η περαιτέρω διερεύνηση-μελέτη του κόλπου του Αγίου Γεωργίου και των προδιαγραφών της νομοθεσίας για τον επίσημο χαρακτηρισμό υπο θαλάσσιων περιοχών ως υποβρύχια σημεία ενδιαφέροντος και την εξασφάλιση θεμάτων υγείας, ασφάλειας και εύκολης μεταφοράς επισκεπτών προς τα επιθυμητά υποβρύχια σημεία της περιοχής του κόλπου.

Η πρώτη περιοχή που ενδείκνυται προς ανάδειξη είναι η περιοχή μεταξύ της παραλίας Αγίου Γεωργίου και της νησίδας Τσιμνητήρι όπως απεικονίζεται στην εικόνα (ΕΙΚΟΝΑ). Στην περιοχή αυτή εντοπίζονται στον πυθμένα σε βάθος περίπου τεσσάρων (4) μέτρων μέρη απο τοιχοποιία καθώς και ένα πηγάδι, τα οποία αποτελούν περαιτέρω αποδεικτικά στοιχεία για την ένωση των τριών νησίδων στην αρχαιότητα. Επομένως, γίνεται κατανοητό πως ο καταδυτικός τουρισμός συμβάλει και στην προώθηση άλλων μορφών εναλλακτικών τουρισμού όπως αυτού του πολιτιστικού και αποδικνύεται η στενή συσχέτιση τους στην περίπτωση της περιοχής μελέτης.

Παράλληλα, οι τεχνητοί αυτοί σχηματισμοί αποτελούν πλέον τόπο ανάπτυξης θαλάσσιων ειδών πανίδας όπως χταποδιών, σουπιών και λοιπών ψαριών. Αξίζει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο πως η Αντίπαρος φημίζεται για τα χταπόδια καθώς το κύριο επάγγελμα παλιά ήταν το ψάρεμα και δη τα χταπόδια. Επίσης στο σύνολο του κόλπου του Αγίου Γεωργίου αλλά και στην προτεινόμενη περιοχή ενδιαφέροντος μπορούν να εντοπισθούν λιβάδια ποσειδωνίας, όπου αποτελούν ένα από τα πιο σημαντικά και σίγουρα το πιο χαρακτηριστικό οικοσύστημα των βυθών της Μεσογείου. Η Ποσειδωνία αναπτύσσεται μόνο σε καθαρά και διανγή νερά και κατά συνέπεια αποτελεί δείκτης υγείας του θαλάσσιου οικοσυστήματος, ενώ μέσα στα πυκνά φυλλώματα της, βρίσκουν προστασία εκατοντάδες μικρά, ακίνδυνα είδη.

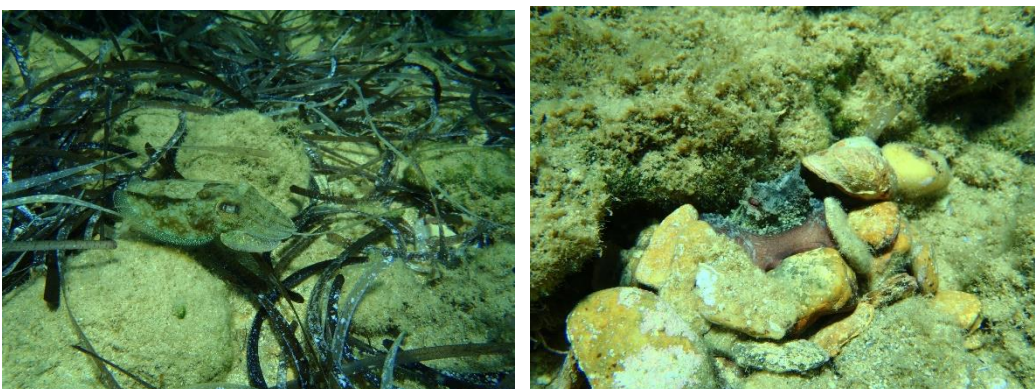
Η δεύτερη προτεινόμενη περιοχή προς αξιοποίηση μέσω του καταδυτικού τουρισμού είναι οι κόλποι που βρίσκονται στο ακρωτήρι «Μαστιχιά» της ευρύτερης περιοχής Αγίου Γεωργίου όπως μπορεί να διακριθεί στην παρακάτω εικόνα. Στην περιοχή αυτή, εντοπίζονται σπηλιές τόσο επιφανειακές όσο και υποθαλάσσιες με πολλά είδη ψαριών.

Η τρίτη και τελευταία προτεινόμενη περιοχή για καταδυτικό τουρισμό είναι στην περιοχή όπου αναφέρθηκε και η υποθαλάσσια εμφάνιση γαληνίτη στην περίπτωση του υπαίθριου τουρισμού υπο την μορφή πεζοπορίας προς ανάδειξη των μεταλλείων της περιοχής του Αγίου Γεωργίου. Η συγκεκριμένη περιοχή προτείνεται με γνώμονα την ύπαρξη προβλήτας που μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους επισκέπτες, αλλά επίσης λόγω του μέσου βάθους της προτεινόμενης περιοχής που δεν ξεπερνάει τα είκοσι (20) μέτρα καθιστώντας την κατάλληλη για την εκπαίδευση νέων δυτών, την εξοικείωση τους με το θαλάσσιο περιβάλλον και των οικοσυστημάτων που φιλοξενεί. Φυσικά, η υποθαλάσσια εμφάνιση γαληνίτη συνείσφερε στον προσδιορισμό της περιοχής προς όφελος της παράλληλης ανάδειξης των μεταλλείων και της μείζονος σημασίας τους στην εξέλιξη του Αγίου Γεωργίου.

Εικόνα 51 Πηγάδι και μέρος τοιχοποιίας που εντοπίζεται στην πρώτη περιοχή που προτείνεται για καταδυτικό τουρισμό της περιοχής Αγίου Γεωργίου.

Πηγή: προσωπικό αρχείο φοιτήτριας, έτος λήψης 2019

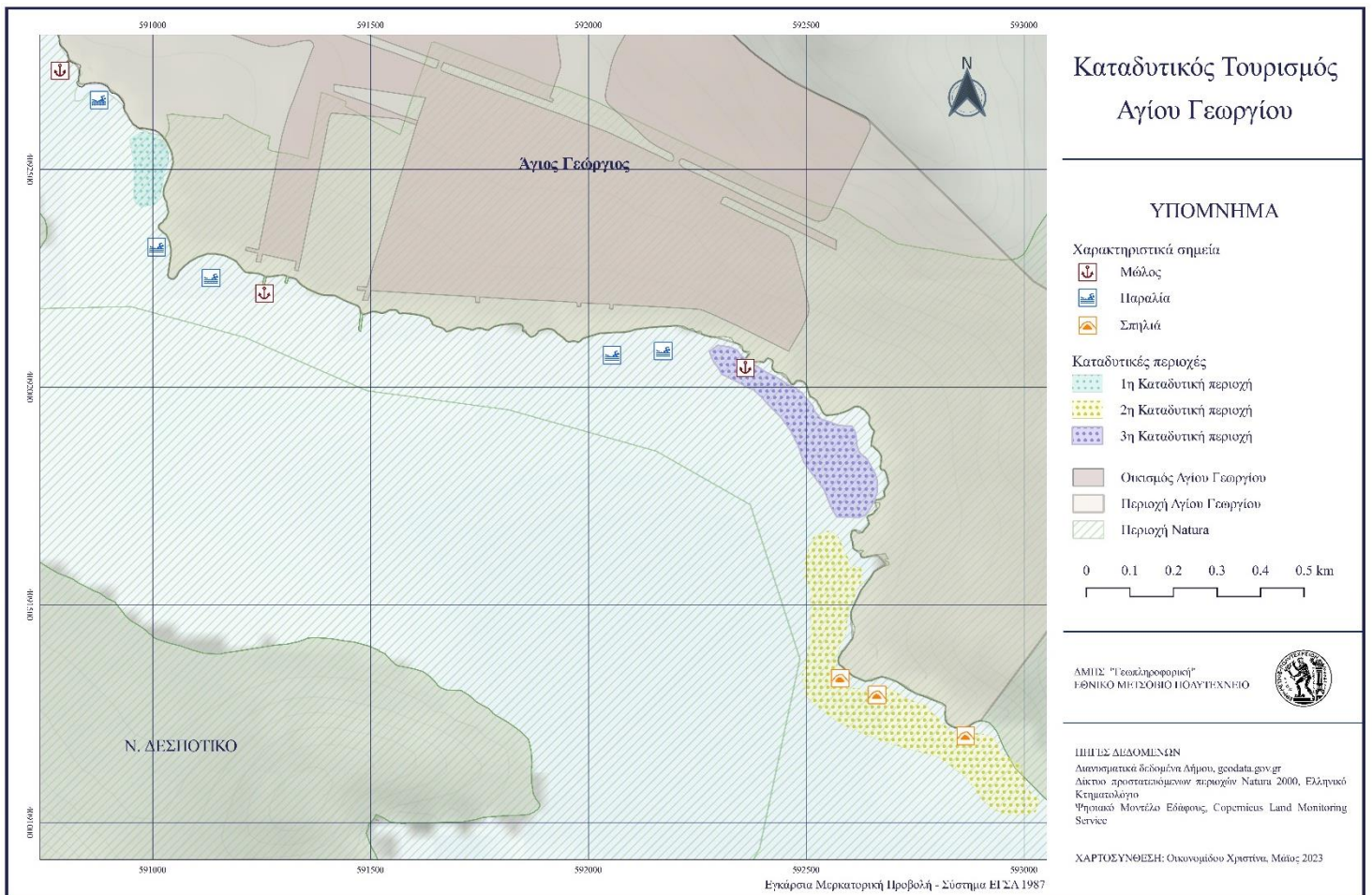
Εικόνα 52 Χαρακτηριστικά είδη της περιοχής, όπου εντοπίζονται στην πρώτη προτεινόμενη περιοχή καταδυτικού τουρισμού.

Πηγή: Προσωπικό αρχείο φοιτήτριας, έτος λήψης 2019

Εικόνα 54 Επιφανειακές και υποθαλάσσιες σπηλιές στο ακρωτήρι "Μαστιχιά"

Πηγή: προσωπικό αρχείο φοιτήτριας, έτος λήψης 2019

Εικόνα 53 Χάρτης προτεινόμενων καταδυτικών περιοχών στον Άγιο Γεώργιο, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας

Αλιευτικός Τουρισμός

Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 176 έως και 186 του νόμου 4070/2012, ο Αλιευτικός Τουρισμός είναι ειδική μορφή Τουρισμού Υπαίθρου, η οποία συνίσταται στο σύνολο των δραστηριοτήτων παροχής επιχειρηματικά οργανωμένων τουριστικών υπηρεσιών και αγαθών. Συγκεκριμένα, συνίσταται στην παροχή τουριστικών υπηρεσιών συνδεδεμένων με την αλιεία, τη σπογγαλιεία, την υδατοκαλλιέργεια και τις σχετικές με αυτές πρακτικές και τεχνικές, παραδόσεις και τοπικά έθιμα, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και τοπική γαστρονομία, τη διοργάνωση γιορτών και εκδηλώσεων στις αγροτικές και αλιευτικές περιοχές με βάση τα τοπικά έθιμα, τον τοπικό πολιτισμό και τις τοπικές παραδόσεις.

Ο Αλιευτικός Τουρισμός περιλαμβάνει:

- την επίδειξη τεχνικών αλιείας και της χρήσης συγκεκριμένων μεθόδων και εργαλείων από τους ίδιους τους τουρίστες-επισκέπτες ή και την άμεση και ενεργό συμμετοχή των τουριστών-επισκεπτών σε αυτές τις δραστηριότητες και πρακτικές,
- την παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας, εστίασης σε παράκτιες, παρόχθιες και παραλίμινες περιοχές αλιευτικών κοινοτήτων,
- την παροχή υπηρεσιών ενημέρωσης, παρακολούθησης ή συμμετοχής σε δράσεις, ενέργειες ή δραστηριότητες που μπορούν να αναπτυχθούν με στόχο την ψυχαγωγία και την απόκτηση γνώσεων και εμπειριών του επισκέπτη – τουρίστα μέσω της επαφής του με την αλιεία και την σπογγαλιεία και το φυσικό, κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον της και τέλος την διοργάνωση εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών σεμιναρίων για όλα τα ανωτέρω. (LIFE Andros Park, 2020)

Η Αντίπαρος όπως προαναφέρθηκε φημίζεται για τα χταπόδια καθώς το κύριο επάγγελμα παλιά ήταν το ψάρεμα και δη τα χταπόδια. Ωστόσο, όπως παρατηρείται μειώνεται το πλήθος των νέων που ασχολείται επαγγελματικά με το ψάρεμα, με αποτέλεσμα το παραδοσιακό επάγγελμα του ψαρά να εκλείπει. Επομένως, στην προσπάθεια διατήρησης αυτού του παραδοσιακού επαγγέλματος αλλά με παράλληλο εκσυγχρονισμό αυτού και προσαρμογή του στο πλαίσιο της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης προτείνεται να προωθηθεί από την τοπική διοίκηση της Αντιπάρου η συμμετοχή επαγγελματιών αλιέων της περιοχής Αγίου Γεωργίου ή ακόμη πρόσκληση νέων επαγγελματιών σε προγράμματα που προσφέρει η Αναπτυξιακή Εταιρεία Κυκλάδων περί αλιευτικού τουρισμού. Από την ενδεχόμενη ανάπτυξη αλιευτικού τουρισμού στον Άγιο Γεώργιο και την γύρω περιοχή, συμπεριλαμβανομένων των νησίδων Δεσποτικού και Στρογγυλού, προκύπτουν αρκετά πλεονεκτήματα και οφέλη προς τους επαγγελματίες αλλά και την περιοχή.

- Η δυνατότητα συμπλήρωσης του εισοδήματος και η μείωση της αλιευτικής προσπάθειας, η αύξηση της ευαισθησίας των εργαζομένων και των τουριστών για το περιβάλλον.
- Το δυναμικό προώθησης υπέρ των προϊόντων της αλιείας, της τοπικής παραδοσιακής κουζίνας και των μεταποιημένων προϊόντων ιχθύων.
- Η δυνατότητα ανάπτυξης συνεργασιών με άλλους εργαζόμενους στον τουριστικό τομέα για να διαφοροποιηθεί και να καταστεί πιο επιθυμητή η τουριστική προσφορά στις θαλάσσιες τοποθεσίες.
- Η ανάπτυξη μιας μεγαλύτερης ευαισθησίας στους τουρίστες για τις πειστικές ανάγκες που χαρακτηρίζουν τον αλιευτικό τομέα εν γένει και τον τομέα της μικρής αλιείας ειδικότερα.
- Η ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού, μπορεί επίσης να επιτρέψει την αναβάθμιση των δομών και των υποδομών της αλιείας. Έτσι πιο συγκεκριμένα, η διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων θα μπορούσε να συμβάλει: Στην αύξηση του εισοδήματος των αλιέων και κατά συνέπεια στην διατήρηση της ακεραιότητας των τοπικών κοινωνιών και τη διατήρηση των παραδόσεων.
- Στην μείωση της αλιευτικής προσπάθειας, καθώς ένα μέρος της αλιευτικής δραστηριότητας θα κατευθυνθεί σε άλλες δραστηριότητες παρά στο εντατικό ψάρεμα.
- Στην αύξηση της κοινωνικής ευαισθησίας και κατά συνέπεια στην βελτίωση της κοινωνικής εικόνας των αλιέων, που πιθανώς να οδηγήσει στην προσέλκυση νεαρών ατόμων στο επάγγελμα. Αυτό το στοιχείο είναι πολύ σημαντικό για το μέλλον του επαγγέλματος.

- Στην προώθηση του ρόλου των γυναικών μέσω της αρχής περί ισότητας μεταξύ αντρών και γυναικών, για τις δραστηριότητες εκπαίδευσης / πληροφόρησης. Ο τομέας της αλιείας χαρακτηρίζεται παραδοσιακά από την ισχυρή παρουσία του αντρικού φύλου, ωστόσο οι επιχειρήσεις αλιευτικού τουρισμού μπορούν εύκολα να δημιουργηθούν και από γυναίκες, καθώς η συγκεκριμένη επιχείρηση μοιάζει περισσότερο με τουριστική επιχείρηση παρά με επιχείρηση αλιείας.
- Στην συμβολή στην αξιολόγηση και στη διατήρηση των φυσικών πόρων της θάλασσας με μία αειφόρο διαχείριση αυτών, προωθώντας έναν νέο τύπο τουρισμού και στην διατήρηση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.
- Στην προσέγγιση του επισκέπτη στον κόσμο της επαγγελματικής αλιείας, με στόχο τη διάδοση της κουλτούρας και τη γνώση της θάλασσας και της παράκτιας περιοχής που τον περιβάλλει, και την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας σε σχέση με τον ρόλο των αλιέων σ' αυτήν και σε σχέση με τις εμπειρίες των μεταβολών που υφίσταται ο τομέας της αλιείας.
- Στην ποιοτική αναβάθμιση του τουρισμού μέσω της ανάπτυξης ενός εναλλακτικού και πιο οικολογικού τρόπου τουρισμού.
- Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και αύξηση των τουριστικών εισόδων. (Πυραλεμίδου, Δ., 2007)

Θρησκευτικός Τουρισμός

Βάσει του υπ' αριθμόν νόμου 4582/2018 ως Θρησκευτικός-Προσκυνηματικός τουρισμός ορίζεται:

α) το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη διενέργεια ταξιδιού ατομικά ή ομαδικά σε τόπους, χώρους και μνημεία, κτίσματα, μονές και ναούς που σχετίζονται με την ιστορία και την εξέλιξη της θρησκευτικής δραστηριότητας ή γενικότερα θρησκευτικής σημασίας, για λόγους θρησκευτικού, ιστορικού, πολιτιστικού και εκπαιδευτικού ενδιαφέροντος,

β) προσκυνηματικές περιηγήσεις και όλες οι δραστηριότητες που διενεργούνται με κίνητρο, μεταξύ άλλων, το προσκύνημα, τη συμμετοχή σε θρησκευτικές τελετές/εκδηλώσεις, την εκπλήρωση τάματος, την έκφραση λατρευτικής πίστης και την εκπλήρωση εσωτερικής αναζήτησης περί του Θείου

Στην νήσο Αντίπαρο υπάρχουν αρκετές εκκλησίες, με τις πιο γνωστές να είναι της Αγίας Μαρίας που βρίσκεται στο λιμάνι της Αντιπάρου, το εκκλησάκι του Άη Γιάννη που βρίσκεται στην είσοδο του σπηλαιού της Αντιπάρου, το εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία στην υψηλότερη κορυφή του νησιού, η εκκλησία της Παναγιάς της Φανερωμένης, στο νότιο άκρο της Αντιπάρου, του Άγιου Ιωάννη του Πρόδρομου και της Αγίας Ζώνης στην περιοχή Μοναστήρια και τις εκκλησίες στο Κάστρο της Αντιπάρου (του Προδρόμου, της Γεννήσεως του Χριστού και ο Άγιος Αντώνιος) και τέλος της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου στην ομώνυμη περιοχή.

Ωστόσο, υπάρχουν και άλλα εκκλησάκια που έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον λόγω τοποθεσίας και ιστορίας, όπως την εκκλησία της Αγίας Παρασκευής προς τον Κάμπο, όπου στη θέση της υπήρχε παλαιότερη συνονόματη εκκλησία, χτισμένη με πλιθιά μέχρι το 1962 που ανακατασκευάστηκε. Επίσης άλλη μία εκκλησία η οποία βρίσκεται και εντός της ευρύτερης περιοχής μελέτης είναι της Παναγιάς στο Δεσποτικό, όπου πρόκειται για βυζαντινή εκκλησία Δεσποτικού και γιορτάζει κάθε χρόνο του Αγίου Πνεύματος. (Φλίντρη, Μ., 2022), (Δήμος Αντιπάρου)

Στο πλαίσιο των στόχων της προκείμενης εργασίας, δηλαδή της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και ανάδειξης του πολιτιστικού πλούτου της περιοχής μελέτης γίνεται κατανοητό πως οι επισκέπτες της περιοχής θα πρέπει να βιώνουν τον τόπο συνολικά μέσα από την επαφή με την φύση, τους ανθρώπους, τα ήθη και τα έθιμα. Κάτι τέτοιο μπορεί να επιτευχθεί με την προβολή των τοπικών συνηθειών και εθίμων, τοπικών πανηγυριών, της τοπικής κουζίνας, της τέχνης, της ιστορίας του τόπου, την διατήρηση και τον σεβασμό προς την φύση μέσω του Θρησκευτικού Τουρισμού. Παράλληλα, υπάρχουν απλές δράσεις που μπορούν να πραγματοποιηθούν τόσο από την τοπική κοινότητα του οικισμού του Αγίου Γεωργίου όσο και με την σημαντική συμβολή της τοπικής διοίκησης της Αντιπάρου.

Λαμβάνοντας υπόψιν την καθοριστική συμβολή των κατοίκων της στην αντίσταση το 1941, στη διαφυγή και τον επαναπατρισμό στην Κρήτη μέρους των εγκλωβισμένων στην Αττική Αλβανομάχων στρατιωτών, την δημιουργία μυστικής βάσης υποβρυχίων στη διάρκεια της Κατοχής και μάλιστα στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου, τις εκτελέσεις πατριωτών από τους Ιταλούς, λόγω της αποκάλυψης της

συμμαχικής βάσης υποβρυχίων και το προς τιμήν αυτών μνημείο που κοσμεί το προαύλιο της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου γίνεται παραπάνω από κατανοητό πως η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου έχει ιδιαίτερη σημασία τόσο στον θρησκευτικό όσο και στον πολιτιστικό τουρισμό.

Στο πλαίσιο του θρησκευτικού τουρισμού, προτείνεται για την ημέρα της εορτής του Αγίου Γεωργίου να γίνεται μεταφορά των προσκυνητών με το Δημοτικό λεωφορείο. Παράλληλα αξιοποιώντας το ρυμοτομικό σχέδιο του οικισμού του Αγίου Γεωργίου η τοπική Διοίκηση του νησιού θα μπορούσε να αξιοποιήσει τα διαθέσιμα οικοδομικά τετράγωνα που προορίζονται για την δημιουργία πλατείας, προκειμένου να πραγματοποιείται την ημέρα εορτής της εκκλησίας πανηγύρι με τοπικά εδέσματα, χορευτικές παραστάσεις από τα τοπικά χορευτικά συγκροτήματα, νησιώτικη και λαϊκή μουσική. Ο εορτασμός του Αγίου, θα προσέλκυε αρκετούς επισκέπτες στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου ενδυναμώνοντας την ροή επισκεψιμότητας από την εποχή του Πάσχα ενώ μέσα από τις δραστηριότητες του εορτασμού θα αναδεικνύονταν πολιτιστικά ο οικισμός του Αγίου Γεωργίου όπως αναδεικνύεται και προωθείται ο κύριος οικισμός του νησιού. Επίσης, η τοπική κοινότητα του οικισμού και οι σύλλογοι που δραστηριοποιούνται στην περιοχή στο πλαίσιο του εορτασμού της εκκλησίας θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην προετοιμασία του εορτασμού όπως για παράδειγμα με την προετοιμασία τοπικών εδεσμάτων, προσκαλώντας τους επισκέπτες της περιοχής στην διαδικασία παραγωγής τους με παράλληλη πληροφόρηση για την σημασία των εορτασμών τοπικών εκκλησιών και των εθίμων αυτών σε νησιωτικές περιοχές, όπως οι Κυκλάδες και δε η Αντίπαρος. Στο ίδιο πλαίσιο προτείνεται να υλοποιείται ο εορτασμός της βυζαντινής εκκλησίας της Παναγιάς που βρίσκεται στο Δεσποτικό και γιορτάζεται του Αγίου Πνεύματος, με αντίστοιχο τρόπο όπως αυτόν της εκκλησίας Αγίου Γεωργίου. Αξίζει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο η έλλειψη βιβλιογραφίας για τον βυζαντινό χαρακτήρα της εκκλησίας, γεγονός το οποίο αποτελεί μία πρόκληση για την τοπική κοινότητα της Αντιπάρου, ειδικότερα για τους διάφορους φορείς/ οργανισμούς που μπορεί να απευθυνθεί για την διερεύνηση της προέλευσης της εκκλησίας, της ιστορίας της και των τοιχογραφιών που φέρει, με σκοπό την ανάδειξη της ως ένα πολιτιστικό σημείο ενδιαφέροντος.

Επομένως, η προώθηση του θρησκευτικού τουρισμού με την αξιοποίηση των εκκλησιών της περιοχής του Αγίου Γεωργίου αναδεικνύει τόσο τους θρησκευτικούς χώρους αλλά παρουσιάζει στους επισκέπτες τον ιδιαίτερο τρόπο ζωής του νησιού, τα ήθη και έθιμα του. Ενώ παράλληλα παρουσιάζονται σημαντικά σημεία της ιστορίας της περιοχής.

Ποδηλατικός τουρισμός

Ο ποδηλατικός τουρισμός στην Ευρώπη παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια άνοδο, κερδίζοντας σημαντικό μερίδιο της τουριστικής αγοράς σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες με σημαντικά αποτελέσματα για την οικονομία, την αύξηση των θέσεων εργασίας και τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. Οι κλιματολογικές συνθήκες της Ελλάδας είναι ιδανικές για την ανάπτυξη των ποδηλατικών διαδρομών στον περιαστικό χώρο και την ύπαιθρο, μέσω των οποίων μπορεί να αναδειχθεί σημαντικό μέρος του ιστορικού, πολιτιστικού, αρχιτεκτονικού, παραγωγικού και φυσικού πλούτου της χώρας που παραμένει για πολλούς άγνωστος.

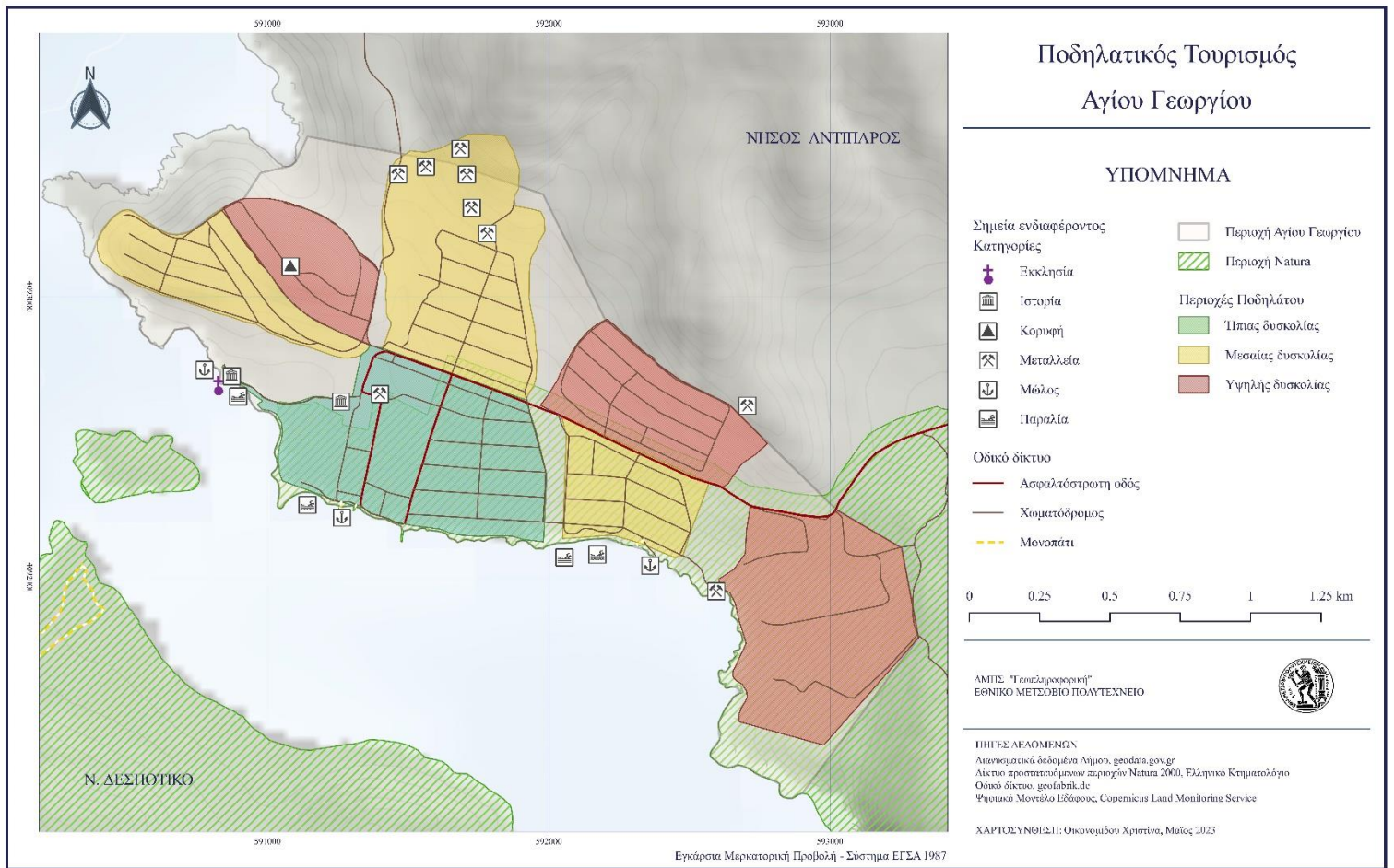
Πρόσφατα, τον Μάρτιο του 2023 το Υπουργείο Μεταφορών δημοσίευσε τον Οδηγό Δημόσιας Πολιτικής για το Ποδήλατο και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για το Ποδήλατο, που αποτελεί την έμπρακτη εφαρμογή της δημόσιας πολιτικής, μέχρι το έτος 2030. Στον Οδηγό Δημόσιας Πολιτικής τονίζεται πως ο ποδηλατικός τουρισμός είναι σημαντικός μοχλός για την οικονομική και βιώσιμη ανάπτυξη, μέσω της δημιουργίας των κατάλληλων δομών για τον συντονισμό και την προώθηση του ευρωπαϊκού ποδηλατικού δικτύου (EuroVelo). Αναφέρεται επίσης πως για την προώθηση του ποδηλατικού τουρισμού και της ποδηλασίας αναψυχής, υπάρχει έντονη η ανάγκη ανάπτυξης συντονιστικού μηχανισμού για τον σχεδιασμό και τη σήμανση των ποδηλατικών διαδρομών και την ανάδειξη συνοδευτικών υπηρεσιών, όπως είναι οι δημόσιες συγκοινωνίες και τα τουριστικά καταλύματα. Εξίσου σημαντική είναι και η διαμόρφωση κατάλληλων προγραμμάτων για την παροχή συνολικών υπηρεσιών φιλικών προς το Ποδήλατο. Επομένως, στον πυλώνα για την προώθηση του ποδηλατικού τουρισμού εντάσσεται αρχικά η στρατηγική για την προώθηση και προβολή του ποδηλατικού τουρισμού και αφετέρου οι εκστρατείες για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού. (Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών, 2023)

Στην Αντίπαρο, λόγω του μεγέθους του νησιού και των μικρών αποστάσεων του ο ποδηλατικός τουρισμός προωθείται από τις αρχές τουριστικής ανάπτυξης του νησιού, μάλιστα τα πρακτορεία ενοικίασης οχημάτων διαθέτουν ένα αξιόλογο πλήθος ποδηλάτων προς ενοικίαση, ακόμη και κάποιων ηλεκτρικών ποδηλάτων. Επομένως, αποτελεί μία εναλλακτική μορφή τουρισμού που θα μπορούσε να υποστηριχθεί προς όφελος της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και την εξοικείωση των επισκεπτών του νησιού και δε της περιοχής του Αγίου Γεωργίου με την φύση, την μορφολογία και του φυσικού κάλλους της περιοχής.

Η περιοχή Αγίου Γεωργίου όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενα κεφάλαια διαθέτει μία ασφαλτοστρωμένη οδό ενώ οι υπόλοιπες είναι χωμάτινες. Παρατηρώντας το ρυμοτομικό σχέδιο της περιοχής και λαμβάνοντας υπόψιν όσες διαδρομές προτάθηκαν στο πλαίσιο του υπαίθριου τουρισμού – τουρισμού πεζοπορίας, γίνεται κατανοητό πως το σύνολο της περιοχής ενδείκνυται για ποδηλατικές διαδρομές, χωρίς να είναι απαραίτητη η σήμανση συγκεκριμένων μονοπατιών καθώς ο ποδηλάτης μπορεί να μετακινηθεί σε όλο το σύνολο των χωμάτινων δρόμων. Η μόνη διαφοροποίηση που θα μπορούσε να γίνει και να προταθεί σχετικά με τον ποδηλατικό τουρισμό είναι μία προσεγγιστική οριοθέτηση υπο-περιοχών της περιοχής ανάλογα του βαθμού δυσκολίας που θα μπορούσε να βιώσει ο ποδηλάτης κυρίως λόγω του αναγλύφου των επιμέρους περιοχών.

Εφόσον αναπτυχθεί και προωθηθεί ο ποδηλατικός τουρισμός προτείνεται μακροπρόθεσμα η πρόβλεψη της τοπικής διοίκησης για την δια πλάτυνση του κύριου οδικού άξονα οικισμού Αντιπάρου-Αγίου Γεωργίου για την δημιουργία τουλάχιστον μίας λωρίδας ποδηλατοδρόμου, προκειμένου να εξασφαλισθεί η ασφάλεια των ποδηλάτων όπως προβλέπεται από το εθνικό σχέδιο δράσης για το ποδήλατο. Τέλος, περί του ποδηλατικού τουρισμού του Αγίου Γεωργίου προτείνεται η άμεση εγκατάσταση σημείων στάθμευσης ποδηλάτων, όπως διευκολυνθεί η εναλλαγή των επισκεπτών από ποδηλατικό τουρισμό σε πεζοπορικό, πολιτιστικό κ.ά. με την εξασφάλιση ασφάλειας του μεταφορικού μέσου των επισκεπτών.

Εικόνα 55 Χάρτης ποδηλατικών περιοχών εντός Αγίου Γεωργίου με κατηγοριοποίηση στο επίπεδο δυσκολίας, χαρτογράφηση μεταπτυχιακής φοιτήτριας

Πολιτιστικός τουρισμός

Στο πλαίσιο της προκείμενης διπλωματικής θεωρήθηκε απαραίτητο να συμπεριληφθεί η εναλλακτική μορφή του πολιτιστικού τουρισμού και οι προτάσεις επί της περιοχής του Αγίου Γεωργίου.

Πολιτιστικός τουρισμός είναι η ειδική μορφή τουρισμού κατά τον οποίο οι επισκέπτες-τουρίστες ανακαλύπτουν, γνωρίζουν και βιώνουν την ιστορία, την παράδοση, την πολιτιστική κληρονομιά, το σύγχρονο πολιτισμό, καθώς και την κουλτούρα και την ταυτότητα της χώρας και του λαού της, μέσα από πολιτιστικές δραστηριότητες αναψυχής. Ο πολιτισμός ήταν το κίνητρο της ανάπτυξης του τουρισμού στην ενδοχώρα συνολικά από την αρχή της εμφάνισης του εδώ και εκατό περίπου χρόνια και συνδέθηκε τόσο με τόσο με τα μνημεία (ειδικά της αρχαιοελληνικής περιόδου), όσο και με τον νεότερο πολιτισμό (π.χ. παραδοσιακοί οικισμοί) και τον ιδιαίτερο τρόπο ζωής (ήθη, έθιμα, διατροφή, τρόπος διασκέδασης).

Το Αιγαίο, ως κοιτίδα του ελληνικού πολιτισμού και σταυροδρόμι πολιτισμών, διαθέτει μνημεία παγκόσμιας ακτινοβολίας, μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς (UNESCO), μνημεία που η δημιουργία τους χάνεται στα βάθη της ιστορίας, αλλά και μνημεία του σύγχρονου πολιτισμού υπάρχουν διασκορπισμένα σε όλα τα νησιά, χωρίς όμως να έχουν συντηρηθεί και αναδειχθεί ανάλογα. Στις κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης του πολιτιστικού τουρισμού στην περιφέρεια περιλαμβάνεται η διατήρηση και ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, η αναβάθμιση και διασύνδεση του μουσειακού, αρχαιολογικού και μνημειακού κεφαλαίου της Περιφέρειας και η εξασφάλιση της προσβασιμότητας, της επισκεψιμότητας και οργάνωσης των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων και υποστήριξή τους με κατάλληλα έργα υποδομών.

Όλες οι προηγούμενες μορφές εναλλακτικού τουρισμού που αναπτύχθηκαν παραπάνω αποτελούν μέρος του πολιτιστικού τουρισμού, ωστόσο θα γίνουν κάποιες επιπλέον προτάσεις ανάδειξης του πολιτιστικού πλούτου της περιοχής μελέτης ώστε να συμπεριληφθούν στο σύνολο προτάσεων της προκείμενης μελέτης. Σε γενικότερο πλαίσιο οι δραστηριότητες του πολιτιστικού τουρισμού μπορεί να αφορούν:

- Πολιτιστικές επισκέψεις και περιηγήσεις για τη γνωριμία με την πολιτιστική κληρονομιά υλική και άυλη, σε αξιοθέατα παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς, αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία, κτίρια και μνημεία αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, εθνικά και ιστορικά μνημεία, ιστορικά κέντρα πόλεων, παραδοσιακούς οικισμούς, βιβλιοθήκες και κάθε χώρο πολιτισμού και δράσεις που συνδέονται με τη μυθολογία, τη φιλοσοφία, τη λογοτεχνία, τη μουσική, το τραγούδι, το θέατρο, τον κινηματογράφο, τη φωτογραφία και κάθε τέχνη, καθώς και αναβιώσεις και ψηφιακές αναπαραστάσεις ιστορικών, μυθολογικών και άλλων πολιτιστικών σεναρίων.
- Πολιτιστικές θεματικές διαδρομές που είναι το σύνολο φυσικών ή τεχνητών αξιοθέατων με βάση ένα συγκεκριμένο θεματικό πλαίσιο, ιστορικό, πολιτιστικό και βιωματικό, που παρέχουν εκπαίδευση και αναψυχή.
- Πολιτιστικές εκδηλώσεις και φεστιβάλ που είναι οποιαδήποτε οργανωμένη δραστηριότητα αναψυχής των επισκεπτών-τουριστών για την απόκτηση εξατομικευμένης και αυθεντικής εμπειρίας, με κάθε είδους ενεργή συμμετοχή ή ενασχόληση με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ενός τόπου. (Φλίντρη, Μ., 2022)

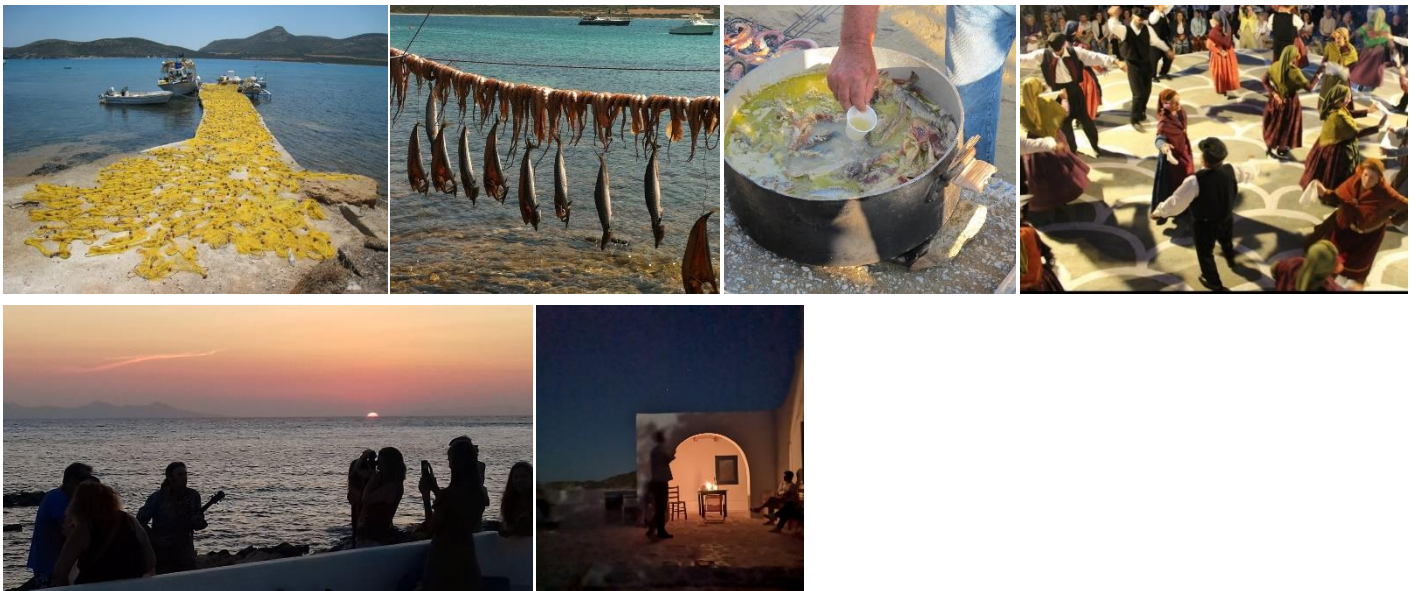
Όλες οι παραπάνω προτάσεις μπορούν να προσαρμοστούν στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου βάσει των χαρακτηριστικών της περιοχής, όπως την ιστορία των μεταλλείων, το μνημείο αγωνιστών του Β Παγκόσμιου Πολέμου, τον αρχαιολογικό χώρο του Δεσποτικού, της εκκλησίας της περιοχής, τον αλιευτικό χαρακτήρα και την μοναδική μορφολογία της περιοχής. Λόγου χάριν, προτείνεται η καθιέρωση ημέρας τιμής των αγωνιστών της Αντιπάρου που εκτελέστηκαν κατά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο, όπως επισημάνθηκε στην ενότητα θρησκευτικού τουρισμού, με την συμπερίληψη δρόμων σε κατάλληλο χώρο που μπορεί να αξιοποιηθεί από τον οικισμό όπως χορευτικές παραστάσεις, παραδοσιακή μουσική και προσφορά τοπικών εδεσμάτων.

Παράλληλα, προτείνεται η καθιέρωση εκδηλώσεως γαστρονομίας στην ύπαιθρο με παραδοσιακά νησιώτικα πιάτα, όπου οι επισκέπτες θα μπορούν να συμμετέχουν ακόμα και από το στάδιο συλλογής της πρώτης ύλης μέσω των δραστηριοτήτων του αλιευτικού τουρισμού.

Ακόμη προτείνεται η οργάνωση εκδρομών στον αρχαιολογικό χώρο του Δεσποτικού με παροχή ξενάγησης και πληροφόρησης περί του ναού, και των σχετικών αρχαιολογικών ερευνών, με ένα συμβολικό ποσό συμμετοχής που θα αξιοποιείται για τις ανάγκες του αρχαιολογικού χώρου, την καθαριότητα του, την φύλαξη του ή ακόμα και για την συνεισφορά στον εκσυγχρονισμό των υποδομών της περιοχής, όπως στάσεις λεωφορείων.

Δράσεις μπορούν να υλοποιηθούν και μέσω των υφιστάμενων συλλόγων όπως του Αγίου Γεωργίου, αξιοποιώντας την φυσική ομορφιά της περιοχής για την οργάνωση φεστιβάλ φωτογραφίας με θέμα την περιοχή, την μορφολογία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Αξίζει να σημειωθεί πως οργανωμένες δράσεις από συλλόγους του νησιού ή της περιοχής θα συνεισφέρει στην προσέλκυση νέων μελών τόσο από τους τακτικούς παραθεριστές όσο και επισκεπτών που θα μπορούσαν να διαδώσουν τις εμπειρίες τους κατά την επιστροφή τους και να προβληθεί η κουλτούρα, αυθεντικότητα της περιοχής μέσω δραστηριοτήτων προσανατολισμένων προς τον βιώσιμο τουρισμό.

Τέλος, προτείνεται η καθιέρωση μουσικών εκδηλώσεων παραδοσιακής αλλά και κλασικής μουσικής, μέσω των υφιστάμενων συλλόγων αλλά και την παράλληλη υποστήριξη από την τοπική διοίκηση του νησιού για την παροχή εξοπλισμού, υπηρεσιών μεταφοράς αλλά και προώθησης των εκδηλώσεων στο σύνολο του νησιού ή ακόμη και στην κοινότητα της Πάρου. Σε αυτό το σημείο αξίζει να επισημανθεί η υφιστάμενη οργάνωση τέτοιων πολιτιστικών εκδηλώσεων στο παρελθόν με πρωτοβουλία του συλλόγου της περιοχής που αποτέλεσε μοναδική εμπειρία για τους επισκέπτες, ωστόσο λόγω λοιπών περιορισμών δεν προωθήθηκε σε μεγαλύτερο πλήθος επισκεπτών.

Εικόνα 56 Παραδείγματα από δραστηριότητες που θα μπορούσαν να λάβουν χώρα στο πλαίσιο του πολιτιστικού τουρισμού της περιοχής Αγίου Γεωργίου.

Πηγή: Antiparos Photos Gallery, Εξωραϊστικός σύλλογος Αγίου Γεωργίου

Πολεοδομία

Στο κεφάλαιο της αποτίμησης της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης επισημάνθηκε το φαινόμενο της αυθαίρετης δόμησης της περιοχής και της καταπάτησης των πολεοδομικών προδιαγραφών περί παραδοσιακής νησιώτικης αρχιτεκτονικής. Στο πλαίσιο της εξάλειψης της αυθαίρετης δόμησης και στην προσπάθεια προφύλαξης της αλλοίωσης της μορφολογίας και του χαρακτήρα της περιοχής, κρίνεται αναγκαία η υιοθέτηση μιας τοπικής πρακτικής με έντονο συλλογικό χαρακτήρα. Η συλλογικότητα πιθανών πράξεων προστατεύει τόσο την κοινότητα αλλά και τους κατοίκους ατομικά.

Με αφορμή την πρόσφατη έναρξη λειτουργίας Πολεοδομικής Υπηρεσίας στην νήσο Πάρο με χωρική αρμοδιότητα τους δήμους Πάρου και Αντιπάρου, έπειτα από τη σύναψη σύμβασης διαδημοτικής συνεργασίας των ανωτέρων δήμων, προτείνεται ο αυστηρότερος πολεοδομικός έλεγχος. Ο αυστηρότερος πολεοδομικός έλεγχος μπορεί να εφαρμοστεί στην διαδικασία αξιολόγησης και έγκρισης αρχιτεκτονικών σχεδίων και στην διαδικασία επιτόπιου ελέγχου εκτέλεσης κατασκευών. Στην πρώτη περίπτωση η πολεοδομική υπηρεσία μπορεί να αξιολογεί και να εγκρίνει τα αρχιτεκτονικά σχέδια που υποβάλλονται για οικοδομικές άδειες στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου. Κατά την αξιολόγηση, μπορεί να διασφαλίσει ότι τα σχέδια συμμορφώνονται με τις προδιαγραφές που απαιτούνται για τη διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα και της μορφολογίας της περιοχής. Στην περίπτωση ελέγχου εκτέλεσης κατασκευών, η πολεοδομική υπηρεσία μπορεί να πραγματοποιεί επιθεωρήσεις κατασκευών για να διασφαλίσει ότι οι κατασκευές συμμορφώνονται με τις εγκεκριμένες αρχιτεκτονικές προδιαγραφές και δεν παραβιάζουν τον παραδοσιακό χαρακτήρα της περιοχής. Παράλληλα, προτείνεται να δίνεται περαιτέρω έμφαση σε περιπτώσεις πολεοδομικών ελέγχων οικοδομών εντός κηρυγμένων περιοχών στο δίκτυο Natura 2000. Οι παραπάνω προτάσεις στοχεύουν στην προφύλαξη της αυθαίρετης δόμησης και της τήρηση των υφιστάμενων προδιαγραφών περί παραδοσιακής νησιώτικης αρχιτεκτονικής εντός ή εκτός οικισμού.

Στο πλαίσιο πολεοδομικών κανονισμών, προτείνεται η έκδοση κάποιων επιπλέον κανονισμών – περιορισμών από την Πολεοδομική Υπηρεσία Πάρου που θα διέπουν την αρχιτεκτονική και την οικοδομική δραστηριότητα στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου. Αυτοί οι κανονισμοί μπορούν να περιλαμβάνουν προδιαγραφές για τον σεβασμό της νησιώτικης αρχιτεκτονικής, την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, την εναρμόνιση υφιστάμενων προδιαγραφών με τις σύγχρονες ανάγκες παραθεριστικών κατοικιών, στοχεύοντας σε μεγαλύτερο κοινό, αλλά και την εξασφάλιση ικανοποίησης αναγκών αυτών με γνώμονα την αειφόρο ανάπτυξη και την μειωμένη χρήση των περιορισμένων διαθέσιμων πόρων του νησιού και κατ' επέκταση της περιοχής.

Ειδικότερα, προτείνεται να κατατεθεί ειδικός πολεοδομικός κανονισμός περί των κολυμβητικών δεξαμενών των νέων οικοδομών αλλά και των υφιστάμενων. Για την περίπτωση νέων οικοδομών προτείνεται περιορισμός των μέγιστων διαστάσεων και του όγκου που μπορούν να εφαρμοστούν στις κολυμβητικές δεξαμενές ώστε να μην αλλοιώνουν την αυθεντικότητα της περιοχής.

Παράλληλα προτείνεται η άμεση κατάθεση πολεοδομικού κανονισμού από την Πολεοδομική Υπηρεσία Πάρου περί τροφοδοσίας υφιστάμενων και νέων κολυμβητικών δεξαμενών με θαλασσινό ή βρόχινο νερό προκειμένου να αποφευχθεί η έντονη πίεση των υδάτινων πόρων που παρατηρείται στην περιοχή και δε την τουριστική περίοδο. Η πρόταση περί συλλογής βρόχινου νερού ή ικανοποίησης αναγκών των κολυμβητικών δεξαμενών με χρήση θαλασσινού νερού θεωρείται απαραίτητη και αναγκαία ώστε με το πέρας της ολοκλήρωσης του δικτύου ύδρευσης του οικισμού να εξυπηρετούνται οι ανάγκες όλων των παραθεριστών ή μόνιμων κατοίκων ελαχιστοποιώντας το περιβαλλοντικό αποτύπωμα τους, ενώ παράλληλα θα συνεισφέρει στην διατήρηση της βέλτιστης ποιότητας ύδατος που θα προμηθεύονται οι κατοικίες, εξασφαλίζοντας την μακροπρόθεσμη συντήρηση των σωληνώσεων εκάστοτε κατασκευής. Η συλλογή βρόχινου νερού μπορεί να επιτευχθεί με απλές λύσεις προσαρμοσμένες στην εκάστοτε οικία της περιοχής εντός ή εκτός οικισμού επί της υφιστάμενης δεξαμενής που διαθέτει η εκάστοτε οικία. Επιπρόσθετα, η χρήση του μπορεί να επεκταθεί από την απλή ικανοποίηση τροφοδοσίας κολυμβητικών δεξαμενών στην χρήση του για τις υδάτινες ανάγκες των κατοίκων είτε εντός ή εκτός οικίας (πότισμα) με την εφαρμογή κατάλληλου φίλτρου στην δεξαμενή συλλογής για εξασφάλιση βέλτιστου PH ύδατος.

Βάσει βιβλιογραφικής ανασκόπησης περί βιοκλιματικής προσέγγισης κυκλαδίτικης αρχιτεκτονικής και της υφιστάμενης προσπάθειας συμπερίληψης των νησιών Πάρου και Αντιπάρου στο δίκτυο «έξυπνων νησιών» θεωρήθηκε απαραίτητη αναφοράς προτάσεων περί βιοκλιματικής προσέγγισης με μία αρχική σύντομη αναφορά στους παραπάνω όρους.

Βάσει εκθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς της Ελλάδος που ειδικεύονται στην αιφόρο ανάπτυξη όπως το Δίκτυο Αειφόρων Νησιών (Δ.ΑΦ.ΝΗ), ένα νησί αποκτά τον χαρακτηρισμό ως «έξυπνο νησί - smart island» εξασφαλίζοντας την βιώσιμη τοπική ανάπτυξη, παρέχοντας ζωή υψηλής ποιότητας στους κατοίκους της περιοχής, προστατεύοντας τους φυσικούς πόρους, εξοπλίζοντας δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας και ενεργειακών συστημάτων με έξυπνες τεχνολογίες και παρέχοντας καινοτόμες μεθόδους συμμετοχικής διακυβέρνησης, εφαρμόζοντας την ηλεκτρονική διακυβέρνηση, επιλέγοντας εναλλακτικούς τρόπους κινητικότητας φιλικούς προς το περιβάλλον, προάγοντας τη διαχείριση αποβλήτων και του νερού, καθώς και όλους τους στόχους της έξυπνης πόλης προσαρμοσμένους στις ανάγκες βάσει νησιωτικότητας. (Μελά, Α., 2022)

Η σχετική βιβλιογραφική ανασκόπηση ανέδειξε πως η παραδοσιακή αρχιτεκτονική των Κυκλάδων ακολουθεί πολλές από τις βιοκλιματικές αρχές κυρίως όσον αφορά τα παθητικά συστήματα. Τα παραδοσιακά πρότυπα δίνουν αρκετή έμφαση στην προσαρμογή του κτηρίου στο περιβάλλον, ωστόσο στην σύγχρονη εποχή δη βιώσιμη ανάπτυξη – βιοκλιματικός σχεδιασμός κτιρίων δεν γίνεται να περιοριστεί μόνο στα υφιστάμενα παραδοσιακά πρότυπα, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι σύγχρονες μέθοδοι κατασκευής και τα υλικά. Αναγνωρίζεται πως ο τρόπος δόμησης των κτηρίων σήμερα, περιέχει αλόγιστη χρήση πρώτων υλών και κατανάλωσης ενέργειας από μη ανανεώσιμες πηγές. Τα παραπάνω δημιουργούν τεράστια περιβαλλοντικά προβλήματα με τη πάροδο του χρόνου και υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα παραπάνω, είναι αναγκαία η στροφή σε μια πιο βιώσιμη και περιβαλλοντική προσέγγιση των κατασκευών.

Οι περισσότερες αρχές της σύγχρονης βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής εκπορεύονται από την αρχαϊκή και την παραδοσιακή αρχιτεκτονική τόσο σε επίπεδο οικισμών όσο και σε επίπεδο κατοικιών. Επομένως γίνεται κατανοητό πως ο τρόπος κατασκευής παραδοσιακών κτισμάτων αποτελεί τη βάση για την σύγχρονη βιοκλιματική αρχιτεκτονική, πρέπει να αποτελεί βασική αναφορά και πηγή γνώσης για τα σύγχρονα κτήρια, που οφείλουν να προσαρμόζονται αρμονικά στο περιβάλλον τους, να καλύπτουν τις ανάγκες του χρήστη και να ακολουθούν τις αρχές του βιοκλιματικού σχεδιασμού. Μερικά από τα στοιχεία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της Πάρου και της Αντιπάρου και κατ' επέκταση της περιοχής μελέτης Αγίου Γεωργίου που προτείνεται ότι μπορούν και πρέπει να ενστερνιστούν οι νέες κατασκευές βάσει βιβλιογραφικής ανασκόπησης είναι τα εξής:

- Συλλογή όμβριων υδάτων σε στεγανές δεξαμενές για ύδρευση και άρδευση
- Αποφυγή μεγάλων επιφανειών με σκληρά υλικά, προκειμένου να εισρέει το νερό της βροχής στο έδαφος
- Μικρά ανοίγματα στο βορρά, μεγαλύτερα στο νότο, αποφυγή κύριας εισόδου στο βορρά
- Χρήση πέτρας και ψαρόπλακας από τοπικά λατομεία, έτσι ώστε να αποφεύγεται η κατανάλωση ενέργειας για τη μεταφορά των υλικών από άλλες Περιοχές
- Χρήση σκιάστρων και δενδροφύτευσης με στόχο την προστασία από την ηλιακή ακτινοβολία τους θερινούς μήνες

Η υιοθέτηση των βιοκλιματικών συστατικών της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής στον σύγχρονο σχεδιασμό έχει να προσφέρει θετικά στοιχεία. Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική εμπεριέχει μέσα της όλη την έρευνα σχετικά με τις γεωγραφικές και κλιματικές συνθήκες της περιοχής, οπότε η συσσωρευμένη εμπειρία όλων των προηγούμενων ετών συνεισφέρει στην ένταξη του κτηρίου στο περιβάλλον και στην κατάλληλη σχεδιαστική λύση. (Καρούντζου, Π., 2021)

Από επικοινωνία με εργοληπτική εταιρία του νησιού και συζήτηση περί του θέματος των περισσευόμενων υλικών κατά την ανέγερση κτιρίων και την μη περαιτέρω αξιοποίησή τους, δόθηκε έμφαση στην περίσσεια του χάλυβα κατά την διαδικασία ανέγερσης οικοδομής. Ο χάλυβας είναι ένας από τους κύριους και πιο συνηθισμένους υλικούς πόρους που χρησιμοποιούνται στην οικοδομική βιομηχανία όπως στην θεμελίωση στοιχείων υποδομής, στην κατασκευή ορόφων, δομικών στοιχείων και σκελετών κτιρίων, στις επικαλύψεις και επενδύσεις των κτιρίων. Προσεγγιστικά πριν το πέρας της ολοκλήρωσης μιας οικοδομής η περίσσεια του χάλυβα μπορεί να είναι της τάξεως ενός τόνου όπου μέχρις στιγμής δεν αξιοποιείται αλλά πετιέται ή χρησιμοποιείται ως μπάζο στην εκάστοτε οικοδομή.

Επομένως, η περίσσεια χάλυβα που προκύπτει από οικοδομές αποτελεί σύνηθες φαινόμενο και αποτελεί μια πρόκληση στη διαχείριση των κατασκευαστικών αποβλήτων.

Επιπλέον, στο πλαίσιο του έργου LIFE-IP CEI-Greece «Εφαρμογή Κυκλικής Οικονομίας στην Ελλάδα» του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας σε συνεργασία με το Δίκτυο Αειφόρων Νήσων (Δ.ΑΦ.ΝΗ) προκειμένου να εμπνεύσει τους νησιωτικούς Δήμους να ενισχύσουν την αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών διαχείρισης αποβλήτων, ενεργοποιώντας τη σταδιακή μετάβαση των νησιωτικών κοινοτήτων σε βιώσιμες και κυκλικές, όσο και η ανταλλαγή καλών πρακτικών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, προτείνεται στην παρούσα διπλωματική η παρακάτω πρόταση περί αξιοποίησης απορριμμάτων, περίσσιων υλικών από την διαδικασία οικοδόμησης κτιρίου. Ειδικότερα, με στόχο την υιοθέτηση «zero waste» στον τομέα της πολεοδομίας και πολεοδομικής εξέλιξης της νήσου Αντιπάρου και δε της περιοχής μελέτης Αγίου Γεωργίου προτείνεται η παροχή από την τοπική διοίκηση του απαιτούμενου αριθμού κάδων απόρριψης υλικών οικοδομής ανά κατηγορία υλικών, προκειμένου να γίνεται ο απαραίτητος διαχωρισμός και η περίσσεια να αποθηκεύεται προσωρινώς και να χρησιμοποιείται εκ νέου σε άλλες κατασκευές.

Σε αυτό το σημείο λόγω της έντονης περισσειας του χάλυβα στις οικοδομές όπως επισημάνθηκε, προτείνονται επιπλέον τρόποι αξιοποίησης του υλικού αυτού όπως η ανακύκλωση του, η δωρεά του ή ακόμα και η αποθήκευση για μελλοντική χρήση. Όσο αφορά το πρώτο, ένας τρόπος αξιοποίησης της περισσειας χάλυβα είναι η ανακύκλωσή του. Ο χάλυβας μπορεί να συλλεγεί, να ταξινομηθεί και να ανακυκλωθεί για να χρησιμοποιηθεί ξανά σε νέες κατασκευές ή σε άλλες βιομηχανίες που απαιτούν χάλυβα. Εναλλακτικά μπορεί να δοθεί ως δωρεά σε οργανισμούς ή εταιρείες που μπορούν να τον αξιοποιήσουν για τον σκοπό τους. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει κατασκευαστικές εταιρείες που χρησιμοποιούν τον χάλυβα σε έργα τους. Τέλος, η προσωρινή αποθήκευση όπως αναφέρθηκε και σε γενικότερο πλαίσιο δηλαδή, αν η περίσσεια χάλυβα δεν μπορεί να αξιοποιηθεί αμέσως, μπορεί να αποθηκευτεί για μελλοντική χρήση. Αυτό μπορεί να συμβεί είτε από την ίδια την οικοδομική εταιρεία για την επόμενη κατασκευαστική της εργασία, είτε από άλλη εταιρεία που θα τον αποθηκεύσει και θα τον αξιοποιήσει σε μελλοντικά έργα.

Οι παραπάνω προτάσεις περί κατασκευαστικών αποβλήτων, διαχωρισμό και περαιτέρω αξιοποίηση τους, βάσει τον περιορισμένο αριθμό των εργοληπτικών εταιριών που δραστηριοποιούνται στην Αντίπαρο και του συνολικού πλήθους οικοδομών που ανεγείρονται σε ετήσια βάση, είναι εφικτές και προς όφελος τόσο των εργοληπτικών εταιριών μειώνοντας το κόστος υλικών, αυξάνοντας το κέρδος τους όσο και του περιβάλλοντος, των διαθέσιμων πόρων του νησιού προάγοντας την βιώσιμη ανάπτυξη του τόπου. (Διεθνές θεματικό εργαστήριο “Νησιά μηδενικών αποβλήτων” 4/4/2023)

Από την πλευρά της τοπικής κοινότητας σχετικά με την πολεοδομική εξέλιξη της περιοχής, όπως τονίστηκε στην αρχή της ενότητας είναι πολύ σημαντική η παρουσία της συλλογικότητας των πιθανών δράσεων που μπορούν να εφαρμοσθούν για αντιμετώπιση τυχόν παρατυπιών αλλά και στην γνωστοποίηση σε τοπική ή και περιφερειακή διοίκηση μέτρων προφύλαξης μορφολογίας και παραδοσιακής νησιωτικής ταυτότητας του τόπου. Επομένως, προτείνεται οι υφιστάμενοι σύλλογοι του Αγίου Γεωργίου να δημιουργήσουν μία ειδική λειτουργική ενότητα που θα αφορά την παρατήρηση της πολεοδομικής εξέλιξη της περιοχής με στόχο την έγκαιρη αντιμετώπιση καταπάτησης των πολεοδομικών προδιαγραφών ή αλλοίωση της μορφολογίας της περιοχής.

Τέλος, στο πλαίσιο ευαισθητοποίησης του ευρύ κοινού για την σημασία της τήρησης των πολεοδομικών προδιαγραφών και της συμμόρφωσης σε αυτές, η Πολεοδομική Υπηρεσία Πάρου μπορεί να προσφέρει σεμινάρια εκπαίδευσης που απευθύνονται είτε σε απλό κοινό, ή τους επαγγελματίες και τους αρχιτέκτονες για την παραδοσιακή νησιωτική αρχιτεκτονική, τη σημασία της προστασίας της και την προσαρμογή της στην αειφόρο ανάπτυξη.

Τεχνικές υποδομές

Στους τουριστικούς πόρους, εκτός από τους φυσικούς (κλίμα, φυσικό περιβάλλον κλπ.) και τους πολιτιστικούς (μνημεία, παράδοση, πολιτιστικές εκδηλώσεις κλπ.) πρέπει να περιλαμβάνονται επίσης οι υποδομές και υπηρεσίες που άμεσα ή έμμεσα συμβάλλουν στην τουριστική ανάπτυξη (ξενοδοχεία, μεταφορικά και επικοινωνιακά δίκτυα κλπ.). Η ενίσχυση και βελτίωση των υποδομών της περιοχής μελέτης θα αυξήσει τα κίνητρα νέων επαγγελματιών για την δραστηριοποίηση τους στην περιοχή με κατ' επέκταση την αύξηση του υγιούς ανταγωνισμού μεταξύ των καταστημάτων εστίασης προς οικονομικό όφελος των επισκεπτών αλλά και, σε μακροπρόθεσμο πλαίσιο, του συνόλου της περιοχής και των υπηρεσιών που προσφέρει. Επιπρόσθετα η παροχή ποιοτικών υποδομών όπως για παράδειγμα της ύδρευσης, της αποχέτευσης και της συγκοινωνίας συνεισφέρουν στην προσέλκυση μόνιμων κατοίκων στην εκάστοτε περιοχή, στην προκειμένη περίπτωση την περιοχή Αγίου Γεωργίου. (Φλίντρη, Μ., 2022)

Λαμβάνοντας υπόψη όσα αναφέρθηκαν στην ενότητα της αποτίμησης της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής του Αγίου Γεωργίου καθώς και όσα αναφέρθηκαν στις προτάσεις περί εναλλακτικών-βιώσιμων μορφών τουρισμού που συνδέονται έμμεσα με την παροχή υπηρεσιών από την τοπική διοίκηση γίνεται φανερό η ανάγκη της αποκατάστασης της σύνδεσης μεταξύ του οικισμού Αγίου Γεωργίου με τον κεντρικό οικισμό της Αντιπάρου. Ειδικότερα, προτείνεται να γίνει επένδυση στην δημοτική συγκοινωνία με τον κατάλληλο εξοπλισμό. Στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης, προτείνεται να προτιμηθεί ο ηλεκτρικός ή υβριδικός εξοπλισμός τοπικής συγκοινωνίας ενώ όσο αφορά τον τύπο του οχήματος, προκειμένου να εξυπηρετηθεί και το ποσοστό επισκεπτών ποδηλατικού τουρισμού, προτείνεται ο τύπος λεωφορείου αστικού αλλά όσο δυνατόν προσαρμοσμένο στην κατάσταση του οδικού δικτύου και των απαιτήσεων σχετικών με την μορφολογία του νησιού.

Ως εναλλακτική πρόταση περί τοπικής συγκοινωνίας, προτείνεται να γίνει μία σύμβαση με το ιδιωτικό ταξιδιωτικό πρακτορείο που εξυπηρετεί μέχρι στιγμής την μαζική μετακίνηση επισκεπτών προκειμένου αφενός να επιχορηγηθεί από τον δήμο ο υφιστάμενος εξοπλισμός, να επεκταθεί ο αριθμός των δρομολογίων και αφετέρου ένα μέρος του ποσού του κομίστρου να επιστρέφεται στον δήμο Αντιπάρου προς όφελος των αναγκών της περιοχής.

Ανεξαρτήτου της πρότασης που θα επιλεγεί από την τοπική διοίκηση σχετικά με την επαναλειτουργία της δημοτικής συγκοινωνίας, προτείνεται το μεγαλύτερο μέρος του κομίστρου που θα επιστρέφεται στον δήμο Αντιπάρου να διοχετεύεται σε υποδομές που εξυπηρετούν την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη όπως για παράδειγμα την εγκατάσταση σημείων στάθμευσης ποδηλάτων στην περιοχή Αγίου Γεωργίου, την μορφοποίηση οικοδομικών τετραγώνων κοινής ωφέλειας του οικισμού Αγίου Γεωργίου ώστε να γίνει συνεισφορά στην υλοποίηση πολιτιστικών δρώμενων στην περιοχή, σήμανση σημείων ενδιαφέροντος στις πεζοπορικές διαδρομές σχετικά με την ιστορία της περιοχής (Μεταλλεία, Β'Π.Π, ναός Απόλλωνα κ' Αρτέμιδος), εγκατάσταση στύλων φωτισμού ή ακόμη την σχετική αποταμίευση για την δια πλάτυνση του κεντρικού οδικού δικτύου με την δημιουργία λωρίδας ποδηλατοδρόμου.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί πως η επαναλειτουργία της δημοτικής και δε «πράσινης» συγκοινωνίας είναι ένα ζήτημα μείζονος σημασίας προκειμένου να μειωθεί το περιβαλλοντικό αποτύπωμα του νησιού, να προαχθεί η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, να αναβαθμιστεί ο τόπος και η θέση του νησιού στην λίστα με τα «έξυπνα νησιά» όπου συγκαταλέγεται και μπορεί να διακριθεί από το Δίκτυο Αειφόρων Νήσων (Δ.ΑΦ.ΝΗ), ενώ μπορεί επίσης να υποστηριχθεί μέσα από τα προγράμματα της ευρωπαϊκής ένωσης. Λόγου χάριν, η βελτίωση της δημοτικής συγκοινωνίας της Αντιπάρου μπορεί να συγκαταλεχθεί στον στόχο ERSO2.8. του προγράμματος ΕΣΠΑ 2021-2027, «Πρόωθηση της βιώσιμης, πολυτροπικής αστικής κινητικότητας, ως μέρος της μετάβασης σε οικονομία καθαρών μηδενικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (ΤΣ)» και ειδικότερα της δράσης 2.2. «Αναβάθμιση συστήματος αστικών μεταφορών σε άλλους ΟΤΑ». (Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης Α.Ε., 2022)

Σχετικά με την εγκατάσταση του δικτύου ύδρευσης της περιοχής θεωρήθηκε απαραίτητο να επισημανθεί το θετικό αντίκτυπο στον οικισμό του Αγίου Γεωργίου, των μόνιμων ή μη κατοίκων του αλλά και στην διαχείριση των υδάτινων πόρων του νησιού καθώς πλέον με το πέρας των εργασιών, η τοπική διοίκηση θα μπορεί να ελέγξει το επίπεδο κατανάλωσης του οικισμού και να προβεί σε επόμενες δράσεις με στόχο την καλύτερη διαχείριση υδάτινων πόρων του νησιού, όπως για παράδειγμα την

ενθάρρυνση κατοίκων του νησιού περί συλλογής όμβριων υδάτων στις μεμονωμένες δεξαμενές που διαθέτουν τα κτίσματα εκτός του οικισμού της Αντιπάρου, προκειμένου να αποφευχθεί η εξάντληση των υπόγειων υδάτινων πόρων του νησιού ή της ποσότητας της δεξαμενής του δικτύου, ειδικά τους καλοκαιρινούς μήνες όπου η ζήτηση τείνει να μεγιστοποιείται. Μία τέτοιου είδους ενθάρρυνση του δήμου θα μπορούσε να είναι η συμβολική μείωση των δημοτικών τελών στις ιδιοκτησίες που παρουσιάζουν μειωμένη κατανάλωση άντλησης ύδατος από το δίκτυο ύδρευσης συγκριτικά με προηγούμενα έτη. Παρόμοιου είδους ενθάρρυνσης είναι η ύπαρξη επιδοτήσεων ή ελάφρυνσης των τελών ύδρευσης, για τους κατοίκους που εγκαθιστούν συστήματα συλλογής όμβριων υδάτων. Η παραπάνω προσέγγιση ενθαρρύνει την υπεύθυνη χρήση των υδάτινων πόρων και ανταμείβει τους κατοίκους που προσπαθούν να εξοικονομήσουν νερό. Φυσικά, παραμένει η ανάγκη διερεύνησης τρόπων εξασφάλισης εγκυρότητας δεδομένων κατανάλωσης. Στο ίδιο πλαίσιο, προτείνεται να εφαρμόζεται επιβάρυνση των τελών σε κατοικίες που είτε παρουσιάζουν περισσότερη κατανάλωση συγκριτικά με προηγούμενες μετρήσεις ή αν παραμένουν στάσιμες σε υψηλό ποσοστό κατανάλωσης πέρα ενός προκαθορισμένου χρονικού διαστήματος.

Η πρόταση περί συλλογής βρόχινου νερού αναφέρθηκε και στην ενότητα των πολεοδομικών προτάσεων βιοκλιματικής προσέγγισης για την ικανοποίηση αναγκών των κολυμβητικών δεξαμενών ή ακόμα για την χρήση στους κήπους-παρτέρια των κτισμάτων. Επισημάνθηκε πως η συλλογή βρόχινου νερού μπορεί να επιτευχθεί με απλές λύσεις προσαρμοσμένες στην εκάστοτε οικία της περιοχής εντός ή εκτός οικισμού επί της υφιστάμενης δεξαμενής που διαθέτει η εκάστοτε οικία. Επιπρόσθετα, η χρήση του μπορεί να επεκταθεί από την απλή ικανοποίηση τροφοδοσίας κολυμβητικών δεξαμενών, κήπων στην χρήση του για τις υδάτινες ανάγκες των κατοίκων είτε εντός ή εκτός οικίας (πότισμα) με την εφαρμογή κατάλληλου φίλτρου στην δεξαμενή συλλογής για εξασφάλιση βέλτιστου ΡΗ ύδατος.

Το δίκτυο ύδρευσης της περιοχής πράγματι αποτελεί ένα από τα πιο κύρια ζητήματα της περιοχής προκειμένου να εξασφαλιστούν οι βασικές υποδομές για την ικανοποίηση των αυξανόμενων αναγκών που παρουσιάζονται τα τελευταία έτη. Ωστόσο, πέρα από το δίκτυο ύδρευσης η διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων μέσω ενός επαρκούς σχεδίου διαχείρισης αποβλήτων αποτελεί ένα θέμα προς διερεύνηση και άμεση αντιμετώπιση. Αφορά την αντιμετώπιση μιας επιπλέον σημαντικής έλλειψης που παρατηρήθηκε και είναι το ανεπαρκές σχέδιο διαχείρισης των αποβλήτων της περιοχής του Αγίου Γεωργίου. Προτείνεται η σύνταξη ενός επαρκούς σχεδίου διαχείρισης αποβλήτων το οποίο θα στοχεύει στη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της παραγωγής και διαχείρισης των αποβλήτων, στη βελτίωση της αποδοτικότητάς τους με σκοπό την προστασία τόσο του περιβάλλοντος όσο και της υγείας των πολιτών της. (Βλαμίδου, Θ., 2022)

Λαμβάνοντας υπόψιν το μικρό μέγεθος της νήσου Αντιπάρου γίνεται κατανοητό πως δυστυχώς η πιθανότητα κατασκευής υποδομών επεξεργασίας ή απόρριψης αποβλήτων είναι αρκετά μικρή με αρκετά περίπλοκη διαδικασία και χωρικούς περιορισμούς, επομένως δεν υφίσταται ως πρόταση διαχείρισης των αποβλήτων της περιοχής μελέτης. Παράλληλα, πρόσφατα ανακοινώθηκε από το Δίκτυο Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟ.Δ.Σ.Α) πως εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ η χρηματοδότηση της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Αστικών Αποβλήτων Πάρου και Αντιπάρου. Το έργο θα δημοπρατηθεί από την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, για λογαριασμό του ΦΟΔΣΑ Νοτίου Αιγαίου ΑΕ, στο πλαίσιο Προγραμματικής Σύμβασης μεταξύ των δύο πλευρών.

Στην πράξη περιλαμβάνονται πέντε (5) υποέργα:

- Υπόεργο 1: Κατασκευή της Β φάσης και αναβάθμιση της Εγκατάστασης Επεξεργασίας Στραγγισμάτων (ΕΕΣ) του ΧΥΤ Πάρου
- Αφορά στην κατασκευή της Β' Φάσης του Χώρου Υγειονομικής Ταφής της νήσου Πάρου συνολικής χωρητικότητας 160.111 m³ (Β' φάση) για τις ανάγκες της τελικής διάθεσης των υπολειμμάτων των αστικών αποβλήτων των Δήμων Πάρου και Αντιπάρου και των υπολειμμάτων επεξεργασίας, καθώς και την αναβάθμιση της Εγκατάστασης Επεξεργασίας Στραγγισμάτων του ΧΥΤ με την προσθήκη μονάδας αντίστροφης όσμωσης (R/O). Επίσης, στο αντικείμενο περιλαμβάνεται και η δοκιμαστική λειτουργία των έργων – εξοπλισμού της ΕΕΣ.
- Υπόεργο 2: Κατασκευή της Μονάδας Επεξεργασίας Βιοαποβλήτων (ΜΕΒΑ) Πάρου
- Αφορά στην κατασκευή Μονάδας Επεξεργασίας Βιοαποβλήτων (ΜΕΒΑ) Πάρου, συνολικής δυναμικότητας 1.500 τόνων/έτος παραγόμενα εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Πάρου.
- Υπόεργο 3: Τεχνικός Σύμβουλος για το έργο “Κατασκευή της Β φάσης και αναβάθμιση της Εγκατάστασης Επεξεργασίας Στραγγισμάτων (ΕΕΣ) του ΧΥΤ Πάρου”

- Υποέργο 4 & 5 : Αρχαιολογικές εργασίες για την κατασκευή του ΧΥΤ και ΜΕΒΑ Πάρου.

(Diktiofodsa, 2023), (ΚΕΔΕ, 2023)

Επομένως δημιουργείται ένα αισιόδοξο σενάριο με γερές βάσεις για την νήσο Αντίπαρο αλλά και την περιοχή μελέτης Αγίου Γεωργίου, ωστόσο θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν τοπικά κάποιες δράσεις της περιοχής, συνεισφέροντας κυρίως στο τοπικό σχέδιο διαχείρισης αποβλήτων του Δήμου Αντιπάρου και ειδικότερα στην προώθηση της κομποστοποίησης και δε της οικιακής. Η οικιακή κομποστοποίηση αποτελεί έναν αποτελεσματικό τρόπο μείωσης 70-80% των οργανικών της κουζίνας (υπολείμματα τροφών, χαρτί κουζίνας, οικιακά κλαδέματα κ.α.) και του κήπου (κλαδέματα, γκαζόν κτλ.). Η διαδικασία της οικιακής κομποστοποίησης περιλαμβάνει την χρήση ειδικών κάδων – κομποστοποιητών σε κατοικίες, στους οποίους τοποθετούνται τα οργανικά υλικά της κουζίνας και μετατρέπονται σε πολύ καλής ποιότητας λίπασμα – κομπόστ, που μπορεί να διατεθεί στο ίδιο το νοικοκυριό στον κήπο ή τις γλάστρες του κ.α. Το κομπόστ παράγεται μέσα από την αποσύνθεση των οργανικών υλικών, έχει πολύ καλά ποιοτικά χαρακτηριστικά και μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ένα υγιές εδαφικό υλικό για τη βελτίωση της γεωργίας, του κήπου και του τοπίου.

Η εισαγωγή της οικιακής κομποστοποίησης στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου θα μπορούσε να βοηθήσει στη μείωση του όγκου των αποβλήτων που απορρίπτονται σε χώρους υγειονομικής ταφής. Παράλληλα, θα επιτρέψει στους κατοίκους να διαχειρίζονται τα οργανικά απορρίμματα με βιώσιμο τρόπο, μειώνοντας το περιβαλλοντικό αποτύπωμα της περιοχής.

Επιπλέον, η ενθάρρυνση και υποστήριξη της οικιακής κομποστοποίησης από την τοπική διοίκηση μπορεί να περιλαμβάνει τα εξής:

- Ενημέρωση και εκπαίδευση: Παροχή πληροφοριών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων στους κατοίκους για τη σημασία και τους τρόπους υλοποίησης της οικιακής κομποστοποίησης.
- Παροχή υλικών: Παροχή στους κατοίκους των απαραίτητων υλικών για την έναρξη της οικιακής κομποστοποίησης, όπως κομποστοποιητές.
- Οργάνωση εκδηλώσεων και επιδείξεων: Διοργάνωση εκδηλώσεων και επιδείξεων για την προώθηση και ευαισθητοποίηση σχετικά με την οικιακή κομποστοποίηση, ώστε να ενθαρρυνθούν οι κάτοικοι να υιοθετήσουν την πρακτική αυτή.
- Κίνητρα και επιβράβευση: Θέσπιση κινήτρων και μέτρων επιβράβευσης για τους κατοίκους που εφαρμόζουν την οικιακή κομποστοποίηση, όπως μείωση των τελών απόρριψης απορριμμάτων ή άλλες δημοτικές παροχές.

Τα οφέλη της οικιακής κομποστοποίησης είναι αρκετά και μπορούν να διαφοροποιηθούν στα πλεονεκτήματα των πολιτών/κατοίκων και σε αυτά που αφορούν τον ΟΤΑ Αντιπάρου. Αναλυτικότερα, θα μπορούσαν να αναφερθεί πως:

- Ένα νοικοκυριό παράγοντας κομπόστ καλής ποιότητας στην κατοικία του βελτιώνει την ποιότητα του χώματος του κήπου του ή των φυτών του και παράλληλα αποφεύγει το κόστος αγοράς αντίστοιχης ποσότητας φυτοχώματος. Το ετήσιο οικονομικό όφελος μιας τετραμελούς οικογένειας που κάνει οικιακή κομποστοποίηση εκτιμάται σε τουλάχιστον 100 € ετησίως. Ακόμη και εάν πληρώσει εξ ολοκλήρου το κόστος του κάδου μπορεί να αποσβέσει αυτό το κόστος σε περίπου ένα χρόνο και εν συνεχεία να έχει και οικονομικό όφελος.
- Μειώνοντας τα σκουπίδια του το νοικοκυριό συμβάλλει στην αντιμετώπιση του προβλήματος των απορριμμάτων στο δήμο του, στη μείωση του κόστους διαχείρισης και στην αύξηση του χρόνου ζωής του ΧΥΤΑ της περιοχής. Έτσι, δείχνει έμπρακτα ότι μπορεί να αποτελέσει μέρος της λύσης του προβλήματος της διαχείρισης των απορριμμάτων και να ταυτόχρονα να αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση και για άλλους δήμους.
- Ο ΟΤΑ εξοικονομεί σημαντικούς οικονομικούς πόρους αφού μειώνεται το κόστος συλλογής, μεταφοράς και τελικής διάθεσης των απορριμμάτων του. Με βάση τον ένα κάδο κήπου σε τετραμελή οικογένεια, και με ένα μέσο συνολικό κόστος διαχείρισης απορριμμάτων για τον ΟΤΑ τα 200 € ανά τόνο, προκύπτει ότι ο ΟΤΑ μπορεί να εξοικονομεί 90-130 € ετησίως ανά κάδο, που λειτουργεί αποτελεσματικά.
- Εάν ληφθεί υπόψη ότι ένας κάδος οικιακής κομποστοποίησης κοστίζει στον ΟΤΑ 80-100 € γίνεται φανερό ότι συμφέρει και οικονομικά να ξεκινήσει ο ΟΤΑ Αντιπάρου να σχεδιάσει και να υλοποιήσει ολοκληρωμένα προγράμματα οικιακής κομποστοποίησης στις περιοχές του με παράλληλη ενημέρωση και υποστήριξη των δημοτών του.

- Τέλος, μειώνονται τα σκουπίδια που καταλήγουν στις χωματερές, ΧΥΤΑ αυξάνοντας έτσι τον μέσο χρόνο ζωής τους και μειώνοντας το συνολικό κόστος δημιουργίας νέων ΧΥΤΑ. Εκτιμάται ότι ένα νοικοκυριό 4 ατόμων, που κάνει συστηματικά οικιακή κομποστοποίηση, εκτρέπει από τα σκουπίδια κάθε χρόνο περίπου 450-650 κιλά οργανικά απορρίμματα και τα μετατρέπει σε κομπόστ. Η ποσότητα αυτή αντιστοιχεί στο περίπου 30-35% των συνολικών ετήσιων απορριμμάτων του νοικοκυριού. (Οικολογική Εταιρεία Ανακύκλωσης, 2013)

Λαμβάνοντας όλα τα παραπάνω οφέλη της οικιακής κομποστοποίησης, μπορεί να ειπωθεί πως με τη συνδυασμένη προσέγγιση της οικιακής κομποστοποίησης και της σωστής διαχείρισης των αποβλήτων, μπορεί να επιτευχθεί μια πιο ολοκληρωμένη και βιώσιμη διαχείριση των αποβλήτων στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου και κατ' επέκταση σε ολόκληρη την Αντίπαρο. (Δήμος Αντιπάρου – Circulargreece, 2020)

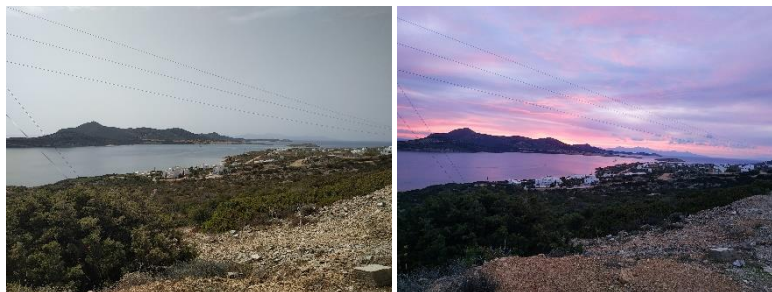
Στην περιοχή Αγίου Γεωργίου όπως αναφέρθηκε υπάρχουν ελάχιστοι στύλοι με λαμπτήρες που να επιτρέπουν τον επαρκή φωτισμό των οδών με αποτέλεσμα να μην καλύπτονται με ασφάλεια οι ανάγκες των νυχτερινών διαβάσεων των κατοίκων και επισκεπτών της περιοχής. Επομένως, προτείνεται να γίνει τοποθέτηση στύλων ηλιακών λαμπτήρων με πάνελ προκειμένου ο φωτισμός των οδών να γίνεται με μικρό κόστος της κοινότητας, και κατ' επέκταση του Δήμου, και αφετέρου να γίνει το συντομότερο δυνατόν απόσβεση τους. Με γνώμονα την ασφάλεια των κατοίκων για την διάβαση, διασταύρωση οδών κατά την διάρκεια της νύχτας αλλά παράλληλα και την προστασία του περιβάλλοντος και των οικοσυστημάτων που φιλοξενούν από φωτορύπανση προτείνεται η τοποθέτηση στύλων μόνο σε κομβικά σημεία κατά το μήκος της κύριας ασφαλτοστρωμένης οδού ενώ στις υπόλοιπες οδούς θα τοποθετούνται ηλιακά φωτιστικά εξωτερικού χώρου, ακολουθώντας την μορφή-τύπο των υπάρχοντων στον κεντρικό λιμένα της Πάρου (Παροικιά), ενώ κοντινή απόσταση από την περιοχή πρασίνου πάνω από την ακτογραμμή, λόγω χάριν εκατόν μέτρων προτείνεται η τοποθέτηση ηλιακών φωτιστικών τύπου καρφωτών στο έδαφος. Αξίζει να αναφερθεί πως οι προτάσεις που αναφέρθηκαν προηγουμένως για τον φωτισμό των λοιπών οδών με επιλογή ηλιακών φωτιστικών εξωτερικού χώρου και τύπου καρφωτών, συμβάλλει στην σχετικά εύκολη ετήσια μετακίνηση τους από τον Δήμο, ανάλογα με τις ανάγκες της περιοχής ενώ επίσης δύναται η επιλογή αποθήκευσης τους κατά τους χειμερινούς μήνες ώστε να μην είναι εκτεθειμένα στους ισχυρούς αέριδες και κατά περιόδους βροχοπτώσεις.

*Εικόνα 57 Στύλος ηλιακού λαμπτήρα με πάνελ στο λιμάνι της Παροικιάς, Πάρου.
Πηγή: Google Earth Pro*

Στο πλαίσιο της ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς του Αγίου Γεωργίου σημαντικό ρόλο κατέχει ο ναός του Απόλλωνα και της Αρτέμιδος όπως έχει προαναφερθεί. Ο ναός αποτελεί έναν από τους πιο βασικούς πόλους έλξης της Αντιπάρου και κρίνεται απαραίτητο η διατήρηση και φύλαξη του χώρου να είναι υψηλού επιπέδου. Με αφορμή την πρόσφατη καθιέρωση φύλακα στην είσοδο του ναού, προτείνεται η ετήσια πρόσληψη φύλακα για καθημερινή εργασία-επίβλεψη του χώρου από τους επισκέπτες καθώς και η καθιέρωση ενός συμβολικού κομίστρου στους επισκέπτες το οποίο θα αποσκοπεί στην εξασφάλιση της φύλαξης και της καθαριότητας του χώρου ενώ ένα μικρό ποσοστό της τάξεως ενός τρίτου (1/3) θα επιστρέφεται στον Δήμο με απώτερο σκοπό την αποταμίευση και βελτιστοποίηση των λοιπών υποδομών της περιοχής του Αγίου Γεωργίου που συμβάλουν στην βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη όπως αναπτύχθηκαν στις προηγούμενες παραγράφους. Το υπόλοιπο ποσό αφού εξασφαλιστούν τα έξοδα καθαριότητας και φύλαξης προτείνεται είτε να δίνεται στον σύλλογο της κοινότητας με σκοπό την ενίσχυση του κοινοτικού ταμείου, ή να γίνεται δωρεά στους φορείς που εργάζονται για την αρχαιολογική έρευνα στον ναό του Απόλλωνα και της Αρτέμιδος εκ μέρους της κοινότητας του Αγίου Γεωργίου και του Δήμου Αντιπάρου.

Τέλος, προκειμένου να επιτευχθεί η προφύλαξη της μορφολογίας της περιοχής και της αυθεντικότητας της προτείνεται η υπογειοποίηση των καλωδίων της ΔΕΗ, ΟΤΕ. Ο οικισμός του Αγίου Γεωργίου βάσει των χαρακτηριστικών του (δίκτυο Natura 2000, αρχαιολογικός χώρος ισάξιου επιπέδου με αυτόν της Δήλου) συμπεριλαμβάνεται στην κατηγορία ευαίσθητων περιοχών αλλά επίσης οικισμών ιδιαίτερης σημασίας από πολιτιστικής ή τουριστικής άποψης, σύμφωνα με την Πρόταση Αναθεώρησης Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ν. Αιγαίου που δημοσιεύθηκε τον Νοέμβριο του 2020 ενώ ο χρονικός ορίζοντας για την υπογειοποίηση καλωδίων χαρακτηρίζεται ως μεσοπρόθεσμος. (Εθνικό Πλαίσιο Σχεδιασμού – Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, 2020)

Εικόνα 58 Απεικόνιση μέρους της περιοχής μελέτης και του Δεσποτικού με εμφανή καλώδια της ΔΕΗ, από το ίδιο σημείο λήψης σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα.

Πηγή: Προσωπικό αρχείο φοιτήτριας, έτος λήψης 2020

Story Map

Με την ολοκλήρωση ανάπτυξης των παραπάνω προτάσεων θεωρήθηκε χρήσιμο να δημιουργηθεί μία πιο διαδραστική παρουσίαση τόσο των αξόνων προτάσεων όσο και της ανάλυσης της περιοχής μελέτης και της νήσου σε προηγούμενες ενότητες. Επομένως, συγκεντρώθηκαν τα απαραίτητα δεδομένα από ανάλογους φορείς/οργανισμούς, υλοποιήθηκε η απαραίτητη επεξεργασία των δεδομένων, έγιναν οι απαραίτητες χαρτογραφήσεις και έτσι δημιουργήθηκε επιτυχώς μία Story Map εφαρμογή, η οποία δημοσιεύτηκε στο διαδίκτυο και μπορεί να επισκεφτεί από όλους τους χρήστες του διαδικτύου μέσω του συνδέσμου: [Story Map: Ανάδειξη πολιτιστικού πλούτου περιοχής Αγίου Γεωργίου της Νήσου Αντιπάρου](#)

Η εφαρμογή StoryMap είναι μια καινοτόμος πλατφόρμα που έχει αναπτυχθεί με σκοπό να παρουσιάσει μια εμπειρία αφήγησης με βάση τον χώρο. Ο στόχος της είναι να προσφέρει στους χρήστες μια ενδιαφέρουσα εξερεύνηση της περιοχής του Αγίου Γεωργίου, ενσωματώνοντας διάφορα μέσα και πληροφορίες για να αναδείξει την ιστορία, τον πολιτισμό και την πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής.

Η εφαρμογή StoryMap χρησιμοποιεί έναν συνδυασμό χαρτών, κειμένων, εικόνων, βίντεο και άλλων πολυμέσων για να παρουσιάσει την ιστορία του Άγιου Γεωργίου σε μια συναρπαστική και ενδιαφέρουσα μορφή. Οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα να περιηγηθούν σε διάφορα σημεία του χάρτη, να διαβάσουν λεπτομερείς πληροφορίες για κάθε τοποθεσία, να δουν φωτογραφίες και βίντεο που αναδεικνύουν τα σημαντικά γεγονότα και τις πτυχές της ιστορίας της περιοχής. Μέσω της εφαρμογής StoryMap, οι χρήστες μπορούν να ανακαλύψουν και να εξερευνήσουν την περιοχή του Άγιου Γεωργίου με έναν πιο διαδραστικό και ενεργό τρόπο, αναπτύσσοντας μια βαθύτερη κατανόηση και σύνδεση με την περιοχή. Αυτή η εμπειρία εμπλουτίζει την εκπαιδευτική, πολιτιστική και τουριστική αξία του Άγιου Γεωργίου, ενθαρρύνοντας τους χρήστες να εξερευνήσουν και να ανακαλύψουν περισσότερα για την περιοχή και την ιστορία της.

Συμπεράσματα

Λαμβάνοντας υπόψιν το πλήθος προτάσεων περί προστασίας – προφύλαξης του χαρακτήρα και του πολιτιστικού πλούτου της περιοχής μελέτης, Αγίου Γεωργίου, αλλά και την βιβλιογραφική ανασκόπηση που πραγματοποιήθηκε σε προηγούμενες ενότητες στοχεύοντας στην αποτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής, γίνεται κατανοητό πως η εξέλιξη, η ανάπτυξη και η περαιτέρω αναγνώριση της περιοχής μελέτης είναι αναπόφευκτη ωστόσο στο πλαίσιο της τοπικής κοινότητας του Αγίου Γεωργίου και της Διοίκησης της Νήσου υπάρχουν τρόποι η εξέλιξη αυτή να εναρμονίζεται με την αυθεντικότητα της περιοχής και γενικότερα του νησιού, χωρίς να αλλοιώνεται, να φθείρεται.

Η αποτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής, ανέδειξε κάποια στοιχεία του νησιού που υπολείπονται όπως αυτά της δημοτικής συγκοινωνίας, διαχείρισης λυμάτων, επαρκούς φωτισμού, κάποια που χρήζουν άμεσης προστασίας στοχεύοντας στην αειφόρο ανάπτυξη, την βιωσιμότητα όπως των υπόγειων υδάτινων πόρων που διαθέτει η νήσος και της έντονης εκμετάλλευσής τους, ενώ παράλληλα επισημάνθηκαν έργα του Εθνικού Πλαισίου Σχεδιασμού που βρίσκονται σε εξέλιξη όπως η εγκατάσταση της Α' φάσης του δικτύου ύδρευσης του οικισμού Αγίου Γεωργίου.

Όπως αναφέρθηκε η εναρμόνιση της εξέλιξης με την αυθεντικότητα του χαρακτήρα του νησιού είναι ύψιστης σημασίας, προκειμένου να μην περιοριστεί η τουριστική ανάπτυξη του τόπου μόνο στην περαιτέρω κατασκευή τουριστικών καταλυμάτων και παραθεριστικών κατοικιών, αλλά στην δημιουργία κινήτρων για την προσέλκυση νέων μόνιμων κατοίκων του νησιού, νέων επαγγελματιών ώστε να επιτευχθεί ο υγιής ανταγωνισμός μεταξύ προσφερόμενων υπηρεσιών, ενώ τέλος είναι μείζονος σημασίας η ανάδειξη της ιστορίας της εκάστοτε περιοχής του νησιού και η ανάδειξη παραδόσεων του.

Οι άξονες δράσης προτάσεων που αναπτύχθηκαν σε προηγούμενες παραγράφους, εστιάζονται στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού όπως τουρισμού υπαίθρου-πεζοπορικού καθώς και του ποδηλατικού, όπου μέσα από τις προτεινόμενες διαδρομές αναδεικνύεται τόσο η φυσική ομορφιά της περιοχής μελέτης αλλά ταυτόχρονα και κομβικά στοιχεία της ιστορίας της περιοχής μελέτης, όπως της Μεταλλευτικής δραστηριότητας, του λατρευτικού χώρου του Απόλλωνα και της Αρτέμιδος, αλλά και της καταλυτικής συμβολής της περιοχής στον Β'Π.Π.

Στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού προτείνεται η προώθηση του καταδυτικού τουρισμού λόγω των υποθαλάσσιων σπηλιών, των ελεύθερων τεχνητών/φυσικών υποβρυχίων αξιοθεάτων καθώς και της υποβρύχιας χλωρίδας και πανίδας της περιοχής. Παραμένοντας στον θαλάσσιο χώρο της περιοχής μελέτης, προτάθηκε η προώθηση του αλιευτικού τουρισμού στοχεύοντας στην ανάδειξη της αλιευτικής δραστηριότητας ως αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας των κατοίκων του νησιού, την ευαισθητοποίηση του κοινού αλλά και την δημιουργία κινήτρων προσέλκυσης νέων στο επάγγελμα της αλιείας το οποίο βάσει βιβλιογραφίας και συζητήσεων με ντόπιους κατοίκους τείνει να εξαφανιστεί.

Παράλληλα, προτείνεται η ανάδειξη του θρησκευτικού χαρακτήρα της περιοχής καθώς οι δύο εκκλησίες που διαθέτει πέρα από τον θρησκευτικό χαρακτήρα τους, έχουν πλούσια ιστορία αποτελώντας πρόκληση για την ευρύτερη κοινότητα του νησιού να ερευνηθούν περαιτέρω όπως παράδειγμα ο βυζαντινός χαρακτήρας της εκκλησίας της Παναγιάς που βρίσκεται στο Δεσποτικό, ενώ τέλος ο εορτασμός αυτών συμβάλλει στην δημιουργία κινήτρων για νέες πιθανές επαγγελματικές δραστηριότητες στην περιοχή.

Όλα τα προαναφερθέντα είδη εναλλακτικού τουρισμού αποτελούν μέρος του πολιτιστικού τουρισμού καθώς κατά την πλειοψηφία του αποτελούν έμμεσα θεματικές διαδρομές που είναι φυσικών ή τεχνητών αξιοθεάτων με βάση ένα συγκεκριμένο θεματικό πλαίσιο, ιστορικό, πολιτιστικό και βιωματικό, που παρέχουν εκπαίδευση και αναψυχή. Περαιτέρω προτείνονται πολιτιστικές επισκέψεις και περιηγήσεις για τη γνωριμία με την πολιτιστική κληρονομιά υλική και άυλη, σε αξιοθέατα πολιτιστικής κληρονομιάς, αρχαιολογικούς χώρους, πολιτιστικές, πολιτιστικές εκδηλώσεις και φεστιβάλ που είναι οποιαδήποτε οργανωμένη δραστηριότητα αναψυχής των επισκεπτών-τουριστών για την απόκτηση εξατομικευμένης και αυθεντικής εμπειρίας. Επίσης, αποτελεί ενδιαφέρουσα πρόταση η καθιέρωση εκδηλώσεως γαστρονομίας στην ύπαιθρο με παραδοσιακά νησιώτικα πιάτα, όπου οι επισκέπτες θα μπορούν να συμμετέχουν ακόμα και από το στάδιο συλλογής της πρώτης ύλης μέσω των

δραστηριοτήτων του αλιευτικού τουρισμού. Ακόμη προτείνεται η οργάνωση εκδρομών στον αρχαιολογικό χώρο του Δεσποτικού με παροχή ξενάγησης και πληροφόρησης περί του ναού, και των σχετικών αρχαιολογικών ερευνών. Επιπλέον, δράσεις μέσω των υφιστάμενων συλλόγων όπως του Αγίου Γεωργίου μπορούν να υλοποιηθούν, αξιοποιώντας την φυσική ομορφιά της περιοχής για την οργάνωση φεστιβάλ φωτογραφίας με θέμα την περιοχή, την μορφολογία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Τέλος, προτείνεται η καθιέρωση μουσικών εκδηλώσεων παραδοσιακής αλλά και κλασικής μουσικής, μέσω των υφιστάμενων συλλόγων αλλά και την παράλληλη υποστήριξη από την τοπική διοίκηση.

Στο πλαίσιο των προτάσεων, βάσει της αποτίμησης της υφιστάμενης κατάστασης, προτείνονται μέθοδοι αναβάθμισης, εκσυγχρονισμού και κατ' επέκταση επαναλειτουργίας της δημοτικής συγκοινωνίας με σκοπό την ικανοποίηση των υψηλών αναγκών της θερινή περιόδου και την μείωση του αποτυπώματος του διοξειδίου άνθρακα του νησιού. Προτείνεται η προαγωγή από την τοπική διοίκηση και μέσω Ευρωπαϊκών προγραμμάτων της οικιακής κομποστοποίησης καθώς και σεμιναρίων για την ευαισθητοποίηση του ευρύ κοινού. Παράλληλα, προτείνεται η επιβολή περιορισμών στην κατανάλωση υδάτινων πόρων για χρήσεις εκτός οικιστικού χαρακτήρα, όπως τροφοδοσία κολυμβητικών δεξαμενών με επιβραβεύσεις ή επιβαρύνσεις από την τοπική διοίκηση. Στο πλαίσιο των υδάτινων πόρων και την ορθή διαχείριση τους προτείνεται η συλλογή όμβριων υδάτων ανά κατοικία. Επιπλέον, προτείνεται η τοποθέτηση στύλων ηλιακών λαμπτήρων με πάνελ για την κάλυψη αναγκών των κατοίκων-επισκεπτών της περιοχής με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά ώστε να αποφευχθεί η φωτορύπανση της περιοχής. Παράλληλα, γίνεται πρόταση της υπογειοποίησης των καλωδίων της ΔΕΗ, ΟΤΕ βάσει τον χαρακτηρισμό του οικισμού της περιοχής και την συμπερίληψη του στην κατηγορία ευαίσθητων περιοχών -οικισμών ιδιαίτερης σημασίας από πολιτιστικής ή τουριστικής άποψης, σύμφωνα με την Πρόταση Αναθεώρησης Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ν. Αιγαίου 2020.

Τέλος, βάσει της συνεχούς πολεοδομικής ανάπτυξης της περιοχής, της διαύγειας που προάγεται από την Ελληνική κοινωνία τα τελευταία χρόνια και των τεχνολογικών εργαλείων που διατίθενται, προτείνεται η γνωστοποίηση των νομοθετικών καθεστώτων περί προστατευόμενων περιοχών, αιγιαλού, προσβασιμότητας σε ακτή, καθώς και πολεοδομικών προδιαγραφών εντός-εκτός οικισμού, με στόχο την ενημέρωση των κατοίκων-επισκεπτών για τα δικαιώματά τους αλλά και τις συνέπειες σε περίπτωση καταπάτησής τους. Παράλληλα, προτείνεται η τοπικοί σύλλογοι να προχωρούν σε καταγγελίας σε περίπτωση καταπάτησης νομοθετικών πλαισίων.

Επίλογος

Όπως προαναφέρθηκε, η εξέλιξη, η ανάπτυξη και η περαιτέρω αναγνώριση της περιοχής του Αγίου Γεωργίου της νήσου Αντιπάρου είναι αναπόφευκτη. Ωστόσο, είναι ζωτικής σημασίας να διασφαλίσουμε ότι αυτή η εξέλιξη συμβαδίζει με την αυθεντικότητα της περιοχής και τον χαρακτήρα του νησιού. Η προστασία και η διατήρηση των παραδοσιακών και πολιτιστικών στοιχείων της περιοχής, όπως η αρχιτεκτονική, ο πολιτισμός και ο περιβαλλοντικός πλούτος, πρέπει να αποτελέσουν βασικό μέλημα. Στο πλαίσιο της τοπικής κοινότητας του Αγίου Γεωργίου και της Τοπικής Διοίκησης της νήσου Αντιπάρου, είναι απαραίτητο να αναπτυχθεί ένα σφαιρικό σχέδιο που θα επιτρέπει την εναρμόνιση της ανάπτυξης με την τοπική ταυτότητα. Αυτό περιλαμβάνει την ενθάρρυνση της τοπικής συμμετοχής και συνεργασίας, την προώθηση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, την προστασία των φυσικών οικοσυστημάτων και την προαγωγή της τοπικής οικονομίας. Για να επιτευχθεί αυτή η ισορροπημένη ανάπτυξη, είναι απαραίτητη η συνεργασία της τοπικής αρχής με τις επιμέρους κοινότητες και τους κατάλληλους κρατικούς οργανισμούς/φορείς. Η δημιουργία μιας συντονιστικής επιτροπής, που θα συμπεριλαμβάνει την τοπική κοινότητα, τους εμπλεκόμενους φορείς και τους επιστήμονες, μπορεί να συμβάλει στον συντονισμό και την υλοποίηση των απαιτούμενων μέτρων και πολιτικών.

Μέσω αυτής της προσέγγισης, μπορούμε να επιτύχουμε μια βιώσιμη και αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής του Αγίου Γεωργίου στη νήσο Αντίπαρο. Αυτό θα οδηγήσει στην ενίσχυση του τουρισμού, την προώθηση της τοπικής οικονομίας και την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, διατηρώντας παράλληλα την αυθεντικότητα και την πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής.

Βιβλιογραφική αναφορά

“7,5 εκ. ευρώ από το ΕΣΠΑ για την Ολοκληρωμένη Διαχείρισης Αστικών Αποβλήτων Πάρου και Αντιπάρου” (2023) ΚΕΔΕ | Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος . Διαθέσιμο: <https://kede.gr/75-ek-envro-aro-to-espa-gia-tin-olokliromeni-diacheirisis-astikon-apovliton-parou-kai-antiparou/>.

Antiparos Sea Activities (2019) Antiparos Sea Activites | Sea activities and more. Διαθέσιμο: <https://antiparosseaactivities.gr/>.

Archaeology Newsroom (2020) Τα ευρήματα της ανασκαφής στο Δεσποτικό και στο Τσιμηνητήρι. Διαθέσιμο: <https://www.archaiologia.gr/blog/2020/08/31/%CF%84%CE%B1-%CE%B5%CF%85%CF%81%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%83%CE%BA%CE%B1%CF%86%CE%AE%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CE%B4%CE%B5%CF%83%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B9/>.

CLLD/Αλιείας και Θάλασσας - Αναπτυξιακή Εταιρεία Κυκλάδων Α.Ε. (2020). Διαθέσιμο: <https://www.e-cyclades.gr/clld-alieias-thalassas/> (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

Coccosis, H. and Tsartas, P. (2019) Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον.

Diktiofodsa (2023) “7,5 εκ. ευρώ από το ΕΣΠΑ για την Ολοκληρωμένη Διαχείρισης Αστικών Αποβλήτων Πάρου και Αντιπάρου -,” Δίκτυο ΦΟΔΣΑ, 10 May. Διαθέσιμο: <https://diktiofodsa.gr/%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%83%CE%B9%CE%B5%CF%8D%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/75-%CE%B5%CE%BA-%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%8E-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF-%CE%B5%CF%83%CF%80%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%81%CF%89%CE%BC%CE%AD/>.

DKAN data catalog. Διαθέσιμο: <https://data.ktimatologio.gr/dataset/d1038b93-b1fa-4e6f-a3a2-7598027a6a72>.

Draganits, E. (2009) “The archaic sanctuary on Despotiko Island (Cyclades): Geological outline and lithological characterization...,” Austrian Journal of Earth Sciences , (1). Διαθέσιμο: https://www.academia.edu/32221405/The_archaic_sanctuary_on_Despotiko_Island_Cyclades_Geological_outline_and_lithological_characterization_of_the_building_stones_with_their_possible_proven_ance.

EMODnet Product Catalogue - EMODnet. Διαθέσιμο: <https://emodnet.ec.europa.eu/geonetwork/emodnet/eng/catalog.search#/home>.

EU-DEM v1.1 — Copernicus Land Monitoring Service. Διαθέσιμο: <https://land.copernicus.eu/imagery-in-situ/eu-dem/eu-dem-v1.1?tab=download>.

Geofabrik Download Server . Διαθέσιμο: <https://download.geofabrik.de/europe/greece.html>.

Ghiorghiu, V. (2018) Visions of an alternative tourism in Paros, Antiparos and Despotiko : following the marble path. MA Thesis. Vienna University of Technology. Διαθέσιμο: <https://doi.org/10.34726/hss.2018.59003>.

Invest in Greece real estate (2019). Διαθέσιμο: <https://tranio.com/articles/why-is-tranio-investing-in-greece/> (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

LIFE Andros Park. Διαθέσιμο: http://www.life-androspark.gr/wp-content/uploads/2020/10/LIFEAndrosPark_FishingTourism_1.pdf (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

LIFE Andros Park. Διαθέσιμο: http://www.life-androspark.gr/wp-content/uploads/2020/10/LIFEAndrosPark_FishingTourism_1.pdf (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

LIFE Andros Park. Διαθέσιμο: http://www.life-androspark.gr/wp-content/uploads/2020/10/LIFEAndrosPark_FishingTourism_1.pdf (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

pbnews (2023) ΣτΕ: Τι αλλάζει στην εκτός σχεδίου δόμηση. Διαθέσιμο: <https://pbnews.gr/ste-ti-allazei-stin-ektos-schediou-domisi/>.

Vasilikou, D. (2006) Οι ανασκαφές της Αρχαιολογικής Εταιρείας στις Κυκλάδες, 1872-1910.

Vlascici, C. (2018) Visions of an alternative tourism in Paros, Antiparos and Despotiko. The Stone Path: Contemporary Context. MA Thesis. Vienna University of Technology. Διαθέσιμο: <https://doi.org/10.34726/hss.2018.59002>.

Zacharias, N. (2021) “ΤΙ ΑΛΛΑΖΕΙ ΣΤΗΝ ΕΚΤΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΟΜΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ Ν.4759/2020 — ΓΡΑΦΕΙΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ‘ΦΛΥΑ,’” ΓΡΑΦΕΙΟ ΜΕΛΕΤΩΝ “ΦΛΥΑ”. Διαθέσιμο: <https://www.flyatopo.com/news/2021/1/4/-47592020>.

“Άγιος Γεώργιος Αντιπάρου” (2023) Wikipedia . Διαθέσιμο: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%86%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%93%CE%B5%CF%8E%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%91%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%80%CE%AC%CF%81%CE%BF%CF%85.

“Άγιος Γεώργιος Αντιπάρου” Wikipedia . Διαθέσιμο: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%86%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%93%CE%B5%CF%8E%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%91%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%80%CE%AC%CF%81%CE%BF%CF%85.

Αντίπαρος, NaturaGraeca . Διαθέσιμο: <https://www.naturagraeca.com/ws/131,193,211,1,1,%CE%91%CE%BD%CF%84%CE%AF%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%82> (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 2, 2023).

Αναστόπουλος, Ι. (1963) Γεωλογική κατασκευή της νήσου Αντιπάρου και των περί αυτήν νησίδων. Ινστιτούτο Γεωλογίας και Ερευνών Υπεδάφους.

Αντονίτσεβα, Ρ.-Κ. (2019) Η Συμβολή της γεωπληροφορικής στην ολοκληρωμένη διαχείριση του παράκτιου χώρου: η περίπτωση του Δήμου Αντιπάρου. MA Thesis. National Technical University of Athens. Διαθέσιμο: <https://doi.org/10.26240/heal.ntua.9591>.

Απογραφή Πληθυσμού 1991 - Πίνακες απογραφής πληθυσμού - GEODATA.gov.gr . Διαθέσιμο: https://geodata.gov.gr/dataset/apographe-plethusmou-1991/resource/733e7f1e-edcf-45ec-9912-229807db3082?inner_span=True (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 - ELSTAT . Διαθέσιμο: <https://www.statistics.gr/el/2011-census-pop-hous>.

Αρώνης, Ι. (2020) Στρατηγικός Προγραμματισμός - Σχέδιο Μάρκετινγκ Τουριστικής Επιχείρησης. MA Thesis. Hellenic Open University.

Βλαμίδου, Θ. (2022) Σχεδιασμός Βιώσιμη Ανάπτυξη Τουρισμού: η περίπτωση της Πάρου. Bachelor Thesis. Aristotle University Of Thessaloniki.

Γραμμένου, Α.-Ι. (2018) Προσδιορισμός θεματικών διαδρομών με χρήση γεωπληροφοριακών συστημάτων, εφαρμογή: Νήσος Κέρκυρας. MA Thesis. National Technical University of Athens. Διαθέσιμο: <https://doi.org/10.26240/heal.ntua.15839>.

Δελατόλας, Μ. and Δελατόλας, Α. (2016) Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη στην νήσο Τήνο «Ο θρησκευτικός τουρισμός και η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού». Bachelor Thesis. Ανώτατο Τεχνολογικό Ίδρυμα Πειραιά Τεχνολογικού Τομέα.

“Δεσποτικό Κυκλάδων” (2022) Wikipedia . Διαθέσιμο: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B5%CF%83%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%9A%CF%85%CE%BA%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CF%89%CE%BD.

Δήμος Αντιπάρου Εκκλησίες – Ξωκλήσια. Διαθέσιμο: <https://antiparos.gr/ekklisies-xoklisia/> (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

Δήμος Αντιπάρου Ιστορία - Δήμος Αντιπάρου. Διαθέσιμο: <https://antiparos.gr/istoria/> (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 2, 2023).

Δήμος Αντιπάρου - Circulargreece (2020). Διαθέσιμο: <https://circulargreece.gr/el/etairoi/dimos-antiparou/> (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

Διεθνές θεματικό εργαστήριο “Νησιά μηδενικών αποβλήτων” στις 4/4/2023 στο πλαίσιο του LIFE-IP CEI-Greece - Circulargreece (2023). Διαθέσιμο: <https://circulargreece.gr/el/1st-international-thematic-workshop/> (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (2020) Πακέτο Εργασίας 4 (ΠΕ4) Αειφόρος τουριστική ανάπτυξη: Καταδυτικός Τουρισμός σε Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές και Θερμαλισμός σε Περιοχές Ιαματικών Φυσικών Πόρων. Θεματικός άξονας: Καταδυτικός Τουρισμός σε Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές. Π4.3 Έκθεση ευρημάτων πρωτογενών και δευτερογενών ερευνών ΜΕΡΟΣ Α: Ανάλυση αποτελεσμάτων της έρευνας πεδίου Μελέτη οικονομικών και χωροταξικών επιπτώσεων. Διαθέσιμο: <https://www.ekke.gr/research/outcomes/deliverables-files/28>.

Εθνικό Πλαίσιο Σχεδιασμού – Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου . Διαθέσιμο: <https://espa3.pepna.gr/%CE%B2%CE%B9%CE%B2%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B8%CE%AE%CE%BA%CE%B7/%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%80%CE%BB%CE%B1%CE%AF%CF%83%CE%B9%CE%BF-%CF%83%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D/>

Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας (2022) Εκθέσεις επιδημιολογικής επιτήρησης λοίμωξης από τον SARS-CoV-2 - Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας. Διαθέσιμο: <https://eody.gov.gr/epidimiologika-statistika-dedomena/ektheseis-epidimiologikis-epitirisis-loimoxis-apo-ton-sars-cov-2/>.

“Ελληνική απογραφή 1991” (2023) Wikipedia . Διαθέσιμο: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AE%1991>.

Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης Α.Ε. (2022) Ε.Σ.Π.Α 2021 – 2027 και Τοπική Αυτοδιοίκηση : Δυνατότητες Χρηματοδότησης Έργων & Δράσεων Της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Στα Προγράμματα. Διαθέσιμο: https://www.eetaa.gr/anakoinesis/20221228_espa21_27_kai_ta.pdf

(Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

Ελληνική Κυβέρνηση Anartyxi 2020. Διαθέσιμο: <https://anartyxi.gov.gr/ErgoPopup?mis=5056527>

(Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

“Ελληνική οικονομική κρίση χρέους (2009-2018)” (2023) Wikipedia . Διαθέσιμο: [https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7%CF%87%CF%81%CE%AD%CE%BF%CF%85%CF%82%2009-2018\)#%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%80%CF%84%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7%CF%87%CF%81%CE%AD%CE%BF%CF%85%CF%82%2009-2018)#%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%80%CF%84%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82)

“Ελληνική Οικονομική Κρίση Χρέους (2009-2018): Κοινωνικές επιπτώσεις” . Διαθέσιμο: [https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7%CF%87%CF%81%CE%AD%CE%BF%CF%85%CF%82%2009-2018\)#%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%80%CF%84%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7%CF%87%CF%81%CE%AD%CE%BF%CF%85%CF%82%2009-2018)#%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%80%CF%84%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82) (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 2, 2023).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ (2022) ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών: Έτος 2021 (Περίοδος αναφοράς εισοδήματος: Έτος 2020). Διαθέσιμο: <https://www.statistics.gr/documents/20181/44d3d102-5456-c06a-ce90-47a761783326>.

Εναλεία (2020) Εναλεία - Αλιευτικός Τουρισμός στις Κυκλάδες. Διαθέσιμο: <https://www.cycladesvoice.gr/?aid=91300> (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

ΕΡΓΟ: « Κατασκευή δικτύου ύδρευσης οικισμού Αγίου Γεωργίου Δήμου Αντιπάρου Α' φάση »: Τ Ε Υ Χ Η Δ Η Μ Ο Π Ρ Α Τ Η Σ Η Σ 5 . Τ Ε Χ Ν Ι Κ Ε Σ Π Ρ Ο Δ Ι Α Γ Ρ Α Φ Ε Σ (2020). Διαθέσιμο: <https://www.dropbox.com/s/if633yg0nc3lisy/146.pdf?dl=0> (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών (2022) Δημογραφικό πρόβλημα στην Ελλάδα: Προκλήσεις και προτάσεις πολιτικής. Διαθέσιμο: http://iobe.gr/docs/research/RES_03_08062022_REP_GR.pdf.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΓΕΩΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΛΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ (Ι.Γ.Μ.Ε.) (2016) ΜΕΤΑΛΛΕΥΤΙΚΗ-ΙΣΤΟΡΙΑ-ΤΗΣ-ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ. Διαθέσιμο: <https://www.oryktosploutos.net/wp-content/uploads/2017/03/%CE%9C%CE%95%CE%A4%CE%91%CE%9B%CE%9B%CE%95%CE%A5%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97-%CE%99%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%91-%CE%A4%CE%97%CE%A3-%CE%91%CE%9D%CE%A4%CE%99%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%9F%CE%A5.pdf>.

Κακαβούλη, Έ. (2016) Χαρτογραφική καταγραφή και ανάδειξη τουριστικών πόρων νήσου Αντιπάρου: Το παράδειγμα των θεματικών πολιτιστικών διαδρομών. MA Thesis. National Technical University of Athens. Διαθέσιμο: <https://doi.org/10.26240/heal.ntua.10177>.

ΚΑΛΑΡΓΥΡΟΥ, Ι.Χ. (2019) Πολιτιστικός Τουρισμός Και Branding Τόπου Ως Μέσο Βιώσιμης Ανάπτυξης : Πολιτιστικό Branding Αντίπαρος. MA Thesis. Hellenic Open University.

Καρούντζου, Π. (2021) Η Βιοκλιματική Προσέγγιση της Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής της Πάρου & της Αντιπάρου. MA Thesis. Hellenic Open University.

Κεπεσίδου, Ό. (2018) Κλιματική αλλαγή και βιώσιμη ανάπτυξη. Προσεγγίζοντας ζητήματα τοπικής ανάπτυξης και περιβαλλοντικής διαχείρισης στις παράκτιες πόλεις. Μελέτες περίπτωσης: Ρέθυμνο και Λεμεσός. MA Thesis. Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Μαύρη, Ε. (2016) Ανάλυση Οικιστικού Δικτύου Νήσου Αντίπαρου, Προβλήματα και Προοπτικές. MA Thesis. National Technical University of Athens. Διαθέσιμο: <https://doi.org/10.26240/heal.ntua.4848>.

Μελά, Α. (2022) Έξυπνη πόλη και έξυπνη συμμετοχικότητα. Ο μετασχηματισμός των Κυκλάδων σε έξυπνο νησιωτικό σύμπλεγμα. MA Thesis. University Of Piraeus. Διαθέσιμο: https://doi.org/10.26267/unipi_dione/2242.

Μόνιμος Πληθυσμός - ELSTAT . Διαθέσιμο: <https://www.statistics.gr/2021-census-res-pop-results> (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

Μορέλλα, Π. (2022) Ολοκληρωμένος πολεοδομικός σχεδιασμός στο νησί της Αντιπάρου με έμφαση στη βιώσιμη κινητικότητα. MA Thesis. National Technical University of Athens. Διαθέσιμο: <https://doi.org/10.26240/heal.ntua.24493>.

Νόμος 4759/2020 - ΦΕΚ 245/Α/9-12-2020 . Διαθέσιμο: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-periballon/nomos-4759-2020-phek-245a-9-12-2020.html> (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

Νόμος 5037/2023 - ΦΕΚ 78/Α/28-3-2023 (Άρθρα 1-108 - Μέρος Α) . Διαθέσιμο: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-periballon/n-5037-2023.html> (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

Νόμος 5037/2023 - ΦΕΚ 78/Α/28-3-2023 (Άρθρα 109-275 - Μέρη Β-Ζ) . Διαθέσιμο: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-periballon/n-5037-2023-2.html> (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

Οικολογική Εταιρεία Ανακύκλωσης (2013) Οικιακή Κομποστοποίηση. Διαθέσιμο: http://www.ecorec.gr/ecorec/index.php?option=com_content&view=article&id=171:2013-03-04-14-11-43&catid=23:composting&Itemid=496&lang=en (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

“Πανδημία COVID-19 στην Ελλάδα” (2023a) Wikipedia . Διαθέσιμο: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%AF%CE%B1_COVID-19_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1#.

“Πανδημία COVID-19 στην Ελλάδα” (2023b) Wikipedia . Διαθέσιμο: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%AF%CE%B1_COVID-19_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1#.

Παπαδοσηφάκη, Ε. (2023) “Δεύτερο εξάμηνο του 2023 η υπογειοποίηση των πυλώνων ρεύματος στη Νάξο από τον ΔΕΔΔΗΕ - iEnergeia.gr,” iEnergeia.gr, 2 January. Διαθέσιμο: <https://www.ienergeia.gr/ilektrismos/21775/deytero-eksamino-tou-2023-i-yrogeiopoisi-ton-pylonon-reymatos-sti-nakso-apo-ton-deddie> (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

Παραλίες στην Αντίπαρο - Greece Destination . Διαθέσιμο: <https://greecedestination.gr/%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%BF/> (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

Περάκης, Γ.-Τ. (2020) Ευρώπη Και Νησιωτικότητα - Η Περίπτωση Της Ελλάδας. MA Thesis. University Of Aegean.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (2021) Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων Προγραμματος Νοτιου Αιγαίου 2021-2027. Διαθέσιμο: https://pepna.gr/sites/default/files/SMPE_PePNA_2021_2027_NOE_2021.pdf.

Περιφερειακό Πρόγραμμα Νοτίου Αιγαίου 2021–2027 | Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου . Διαθέσιμο: https://espa3.pepna.gr/wp-content/uploads/2021/04/Concept_Paper_%CE%9D%CE%91%CE%99%CE%93_20.04.pdf (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

Πυραλεμίδου, Δ. (2007) Μελέτη Της Δυνατότητας Ανάπτυξης Αλιευτικού Τουρισμού Στις Κυκλάδες Ως Μέτρο Στήριξης Περιοχών Που Εξαρτώνται Απο Την Αλιεία. MA Thesis. Πανεπιστήμιο Πατρών.

Σεχρεμέλη, Α. (2009) Χωρικός σχεδιασμός βιώσιμης ανάπτυξης για τις Μικρές Κυκλάδες. MA Thesis. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Σινάνης, Α. (2019) Τα μεταλλεία της Αντιπάρου, 19ος-20ος Αιώνας. Δήμος Αντιπάρου.

“Στοιχεία Eurostat για την Διεθνή Ημέρα για την Εξάλειψη της Φτώχειας 2016 | socialpolicy.gr” (2016) socialpolicy.gr |, p. Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνική Θεωρία, Social Policy. Διαθέσιμο: <https://socialpolicy.gr/2016/10/%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%B1-eurostat-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AE-%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7.html>.

Wikipedia (2022) “Δεσποτικό Κυκλάδων,” Βικιπαίδεια . Διαθέσιμο: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B5%CF%83%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%9A%CF%85%CE%BA%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CF%89%CE%B D.<i>

Σχέδιο Φόρτισης Ηλεκτρικών Οχημάτων (Σ.Φ.Η.Ο.) Δήμου Αντιπάρου (2022). Διαθέσιμο: <https://issuu.com/dimos.antiparou/docs/>

Το νησάκι Δεσποτικό . Διαθέσιμο: <http://www.aboutparos.gr/antiparos/despotiko.php> (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2021) Αξιολόγηση Αναθεώρηση & Εξειδίκευση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ν. Αιγαίου: Έγκριση Β1 Σταδίου Της Μελέτης. Διαθέσιμο: <https://ypen.gov.gr/egkrisis-v1-stadiou-tis-meletis-axiologisi-anatheorisi-exeidikefsi-perifereiakou-plaision-chorotaxikou-schediasmou-aeiforou-anartyxis-perifereias-n-aigaiou/> (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

Υπουργείο Υγείας (2022) “Συνέντευξη Τύπου για την πανδημία στο υπουργείο Υγείας | Ελληνική Κυβέρνηση.” Διαθέσιμο: <https://www.government.gov.gr/sinentefxi-tipou-gia-tin-pandimia-sto-ipourgio-igias/>.

Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών (2023) “Οδηγός Δημόσιας Πολιτικής για το Ποδήλατο,” yme.gov.gr . Διαθέσιμο: <https://www.yme.gov.gr/metafores/podilata/item/11092>.

Υπουργείου Περιβάλλοντος - Χωροταξίας - Δημοσίων Έργων, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας Και Θρησκευμάτων, and Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (1997) Ιστορία του τοπιου και τοπικες ιστοριες. Από το φυσικό περιβάλλον στο ιστορικό τοπίο. Πιλοτική εφαρμογή στις κυκλάδες. Ενδεικτική βιβλιογραφία. Διαθέσιμο: <https://helios-eie.ekt.gr/EIE/handle/10442/14006>.

ΦΛΙΝΤΡΗ, Μ. (2022) Η Εφαρμογή Του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου Για Τον Τουρισμό Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου Και Αξιολόγηση Των Χωρικών Επιπτώσεων Του. MA Thesis. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Χριστοδούλου, Χ. (2020) Περίπατος στην ιστορία: Αρχαιολογικό Μουσείο Δεσποτικού. MA Thesis. National Technical University of Athens. Διαθέσιμο: <https://doi.org/10.26240/heal.ntua.18836>.

BLUE DIVERS - ANTIPIAPOS. Διαθέσιμο: <https://www.e-kyklades.gr/showroom/tourism/BLUEDIVERS?lang=el> (Τελευταία επίσκεψη: Ιούνιος 24, 2023).

“Δεσποτικό, το νησί που ερήμωσαν οι Αθηναίοι επειδή οι κάτοικοι της Πάρου ανέγειραν μεγάλο ναό του Απόλλωνα που ανταγωνιζόταν την Δήλο. Σπουδαία ευρήματα (φωτο και drone),” ΜΗΧΑΝΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ . Διαθέσιμο: <https://www.mixanitouxronou.gr/to-iero-nisi-tou-apollona-pou-antagonistike-ti-dilo-kai-gi-afto-erimosan-oi-athinaioi-deite-apo-psila-tis-anaskafes-sto-despotiko-kai-tis-dantelotes-aktes-opou-evriskan-katafygio-oi-peirates-drone/>.

Παράρτημα

Πίνακας καταγραφής οικοπέδων/αγροτεμαχίων περιοχής Αγίου Γεωργίου και καταγραφή επιμέρους χαρακτηριστικών τους σχετικά με την τουριστική εκμετάλλευσή τους και την ύπαρξη ή μη κολυμβητικής δεξαμενής.

A/A	Έτος κατασκευής	Τουριστικό κατάλυμα	Κολυμβητική δεξαμενή	Διάσταση Y	Διάσταση X	Όγκος (m ³)
1	2003	Ναι	Όχι	-	-	-
2	2003	Ναι	Όχι	-	-	-
3	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
4	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
5	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
6	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
7	2003	Ναι	Όχι	-	-	-
8	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
9	2003	Ναι	Όχι	-	-	-
10	2003	Ναι	Όχι	-	-	-
11	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
12	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
13	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
14	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
15	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
16	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
17	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
18	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
19	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
20	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
21	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
22	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
23	2003	Ναι	Όχι	-	-	-
24	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
25	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
26	2003	Ναι	Όχι	-	-	-
27	2003	Όχι	Ναι	4.5	10	90
28	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
29	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
30	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
31	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
32	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
33	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
34	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
35	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
36	2003	Ναι	Όχι	-	-	-
37	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
38	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
39	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
40	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
41	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
42	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
43	2003	Όχι	Όχι	-	-	-

44	2003	Ναι	Όχι	-	-	-
45	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
46	2003	Ναι	Ναι	2.5	2.5	12.5
47	2003	Ναι	Όχι	-	-	-
48	2003	Ναι	Όχι	-	-	-
49	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
50	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
51	2003	Ναι	Όχι	-	-	-
52	2003	Όχι	Ναι	6.5	7.5	97.5
53	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
54	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
55	2003	Ναι	Όχι	-	-	-
56	2003	Ναι	Όχι	-	-	-
57	2003	Ναι	Όχι	-	-	-
58	2003	Ναι	Όχι	-	-	-
59	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
60	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
61	2012	Ναι	Ναι	4	8	64
62	2012	Όχι	Ναι	10	12	240
63	2012	Ναι	Ναι	4.5	10	90
64	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
65	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
66	2012	Ναι	Ναι	16	36	1152
67	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
68	2012	Ναι	Όχι	-	-	-
69	2012	Ναι	Όχι	-	-	-
70	2012	Όχι	Ναι	4	9	72
71	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
72	2012	Ναι	Όχι	-	-	-
73	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
74	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
75	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
76	2012	Ναι	Ναι	4	8	64
77	2012	Ναι	Όχι	-	-	-
78	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
79	2012	Ναι	Όχι	-	-	-
80	2012	Ναι	Όχι	-	-	-
81	2012	Ναι	Όχι	-	-	-
82	2012	Ναι	Όχι	-	-	-
83	2012	Ναι	Όχι	-	-	-
84	2012	Ναι	Ναι	3	8	48
85	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
86	2012	Ναι	Όχι	-	-	-
87	2012	Ναι	Ναι	4	7	56
88	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
89	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
90	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
91	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
92	2012	Όχι	Ναι	4	12	96
93	2013	Όχι	Όχι	-	-	-
94	2013	Όχι	Όχι	-	-	-
95	2016	Ναι	Ναι	3	5	30

96	2016	Όχι	Όχι	-	-	-
97	2016	Όχι	Όχι	-	-	-
98	2016	Όχι	Όχι	-	-	-
99	2016	Όχι	Όχι	-	-	-
100	2016	Ναι	Όχι	-	-	-
101	2016	Ναι	Όχι	-	-	-
102	2016	Ναι	Ναι	4	10	80
103	2018	Όχι	Ναι	4.5	8.5	76.5
104	2018	Ναι	Ναι	3.5	7.5	52.5
105	2018	Όχι	Όχι	-	-	-
106	2018	Όχι	Όχι	-	-	-
107	2019	Όχι	Ναι	3.5	12.5	87.5
108	2019	Όχι	Όχι	-	-	-
109	2021	Όχι	Όχι	-	-	-
110	2021	Όχι	Όχι	-	-	-
111	2021	Όχι	Όχι	-	-	-
112	2021	Όχι	Όχι	-	-	-
113	2021	Όχι	Όχι	-	-	-
114	2021	Όχι	Όχι	-	-	-
115	2021	Ναι	Ναι	6.5	12	156
116	2021	Ναι	Ναι	5	10	100
117	2021	Όχι	Όχι	-	-	-
118	2021	Όχι	Όχι	-	-	-
119	2003	Όχι	Ναι	15.5	2.5	77.5
120	2003	Ναι	Ναι	11.5	3.5	80.5
121	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
122	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
123	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
124	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
125	2012	Όχι	Ναι	13	2.5	65
126	2012	Όχι	Ναι	11.5	7	161
127	2012	Όχι	Ναι	22	5.5	242
128	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
129	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
130	2012	Ναι	Ναι	12	4	96
131	2016	Όχι	Ναι	17	4	136
133	2016	Όχι	Ναι	11	4	88
134	2018	Όχι	Ναι	16	3.5	112
135	2019	Όχι	Ναι	26	4	208
136	2019	Όχι	Όχι	-	-	-
136	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
137	2003	Όχι	Ναι	4	5.5	44
138	2003	Ναι	Όχι	-	-	-
138	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
139	2003	Ναι	Όχι	-	-	-
140	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
141	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
142	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
143	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
144	2003	Όχι	Όχι	-	-	-
145	2019	Ναι	Όχι	-	-	-
146	2012	Όχι	Ναι	14	4	112

147	2012	Όχι	Όχι	-	-	-
147	2003	Ναι	Όχι	-	-	-
148	2003	Ναι	Όχι	-	-	-